partizanın kızı

EMİL KORALOF

[redacted]

HABORA KİTABEVİ YAYINLARI : 133

Bu kitap 1978 yılında ERTUR Matbaasında dizilip
HAŞMET Matbaasında basılmıştır.

Emil Koralof

PARTİZANIN KIZI

Çeviren :
N. Sel

HABORA KİTABEVİ

Nuruosmaniye Cad. Atasaray 106

Cağaloğlu — İstanbul

Tümseğin Üstünde

Nehrin dar ve uzun bir gedik halinde, yüce dağın sarp yamaçlarını, alçak tepelerinden ayırmış olduğu bu yerin ardında şehir bulunuyordu.

Yüce dağın bulunduğu tarafta meşe ağaçlarından müteşekkil bir orman vardı ve sahile doğru yayılmıştı. Biçilmiş ağaçların arasından görünen küçük tümseklere güneşin parlak ışığı vuruyordu.

Dağın karşısındaki alanda ise, yalınayak, başıkabak, mavi gömlekli ve rengi solmuş keten pantolonlu, ondört onbeş yaşlarında bir çocuk, yüzükoyun yere uzanmış, kitap okuyordu. Arkasında biri kula, ötekisi doru iki at otluyordu. Burada ot çatırtısı işitiliyor, çalıların arkasından ise küçük bir derenin şırıltısı geliyordu. Çocuk derenin sularını göremiyordu. fakat onun nerelerden geçtiğini biliyordu. Derenin kavis yapmış olduğu yerlerde otlar daha çok ve daha gürdü. Sarı otlar, bir boyacı fırçasından serpilen damlalar gibi sararıyordu burada. Her taraf derin bir sessizlik içinde bulunduğundan, çocuk nehrin karşı sahilindeki yamaçtan aşağı doğru yuvarlanan taş parçalarının sesini duydu.

Dirseklerine dayanarak bakındı Yanko. İşte tam bu esnada başı kasketli ve yeşilimtrak renkli golf pantolonlu bir adamın karşıdaki tümseğin üstünden hızla geçerek ormanın içine daldığını gördü. Bundan birkaç dakika öncesine kadar hiçbir canlı mahlûktan eser olmayan bu sarp ve kayalık yerden şayet az önce arkalarından başkalarını da sürükleyerek yuvarlanan o taşlar olmasaydı, hiç kimse buradan insan geçtiğine inanamazdı. Yanko ormanda yabancı insanlara başka sefer de rastlamıştı. Bunların arasında sırtların-

da alaca torbalarla dağı aşarak şehre yaya giden köylüler, oduncular ve balıkçılar da vardı. Fakat az önce gördüğü adamın yürüyüşü eskiden gördüklerine benzemiyordu.Sanki bir kimseden gizleniyormuş gibi koşarak geçmişti. Aradan çok geçmeden ayni yerden kıvırcık saçlı, siyah top sakallı bir adam daha fırladı ve etrafına bir göz attıktan sonra o da deminki adamın girmiş olduğu yerden ormanın içine dalarak gözden kayboldu. Karşıki tümseğin üstüne yine küçük taşlar yuvarlandı.

Yanko yerinden fırlamamak ıçin kendini zor tuttu. Gördükleri gerçek miydi acaba? Yatmış olduğu alanla karşıdaki tümseğin arası yirmi adımlık bir mesafeydi.

Doğrulup diz çöktü ve az önce iki erkeğin dalmış olduğu sık ormana doğru baktı. Bu adamların birincisi, yahudi Ruben değil miydi? Peki ama, bu nasıl olur? Şehirde, onun polisler tarafından öldürüldüğünü söylüyorlardı. Hattâ polis amiri dahi, onun yahudi tohumunu yeryüzünden ebediyen koparıp atığını her yerde övünerek anlatıyordu. Fakat her şeye rağmen, az önce karşıki tümseğin üzerinden geçerek ormana dalan adam hiç şüphesiz Ruben'di. Çünkü Yanko onu şehirde birkaç defa pek yakından görmüş olduğundan çok iyi tanıyordu.

Ruben'in sırtında yine her zaman giymiş olduğu koyu mavi, kısacık pardesüsü vardı. Tümseğin üzerinde birkaç adım atmış olmasına rağmen Yanko onun topalladığını da farketmişti.

Yanko, faşist idareciler tarafından malları zorla gaspedilerek Sofya'dan sürgün edilen yahudilerin, kendisinin doğup büyümüş olduğu bu şehre geldikleri zamanı çok iyi hatırlıyordu.

O günlerde istasyondan şehre giden toprak

yolda, kadın, erkek, genç, ihtiyar ve korkak korkak bakınan çocuklarla dolu arabaların ardı arası kesilmiyordu. Bu insanların bazıları ev eşyalarından bir kısmını, yani çanağını çömleğini, elbisesini ve yorganlarını kaçırmaya muvaffak olmuşlardı. Fakat bazıları yalnız sırtlarındaki elbiselerle geliyorlardı. Faşist hükûmetin emrince, gerek küçüklerin, gerekse büyüklerin, göğüslerine mukavvadan sarıyıldızlar takılmıştı. Harbi kundaklamış olan Alman faşistleri, ardı ardına sulhsever halklara tecavüz etmişler ve işgal etmiş oldukları yerlerdeki yahudilere bu şekilde yıldızlar takmışlardı. Bu masum insanların yahudi olduklarının herkes tarafından bilinmesini ve hakir görülerek onlardan nefret edilmesini istiyorlardı. Fakat, bu şehrin fakir halkı hiç de faşistler gibi düşünmüyordu. Çünkü onlar, bu yahudilerin arasında ne kadar cesur halk mücahitlerinin var olduğunu biliyordu. Ayrıca bu fakir yahudilerin soyguncu ve zalim faşistlerden ne kadar çok eziyet çekmekte olduklarını görüyorlardı ve bundan ötürü de onları kendi evlerine almak suretiyle himaye ediyorlardı.

Genç bir yahudi olan Ruben, sürgün edilen bu yahudilerin arasında bulunuyordu. Sol ayağı topallamasına rağmen, Ruben çok atik bir gençti ve gece gündüz hiç durmadan sağa sola koşarak kendi ırkdaşlarına yardım ediyordu. Meydana getirmiş olduğu ortak mutfak sayesinde en fakirlerin dahi ucuz yemek alabilmelerini temin etmişti.

Fakat aradan çok geçmeden Yanko'nun bulunduğu şehirdeki yahudiler için daha ağır, daha kara günler gelip çattı. Şehire yeni bir polis amiri tayin edilmişti. Diz kapaklarına kadar varan çizmeleri ve alkolden kan çanağına dönmüş olan gözleriyle son derece zalim bir polisti. Elinden hiç

eksik etmediği kırbacını sık sık çizmelerinde şaklatarak etrafındakileri tehdit ediyordu. Ana caddelerde karşısına çıkan bütün yahudilere :

— Şehiri kirletmeyin! Hepinizi gebereceğim! Defolun Almanya'ya! Polonya'ya! Hepinizi orada yaksınlar, eritip sabun yapsınlar! diye bağırıp çağırıyordu.

Bir defasında, şehir meydanına gazete almaya gelen bir yahudi gencini dövmüştü kırbaçla. Kırbacı yiyen genç çocuk, sanki yılan ısırmış gibi olduğu yerden kıvranarak inlemişti.

Bunu gören Ruben, polis amirinin karşısına dikildi ve:

— Polis efendi, sokak ortasında çocuk dövmeyi ve kovmayı emreden bir kanun yoktur! dedi.

Polis amiri bu sözler karşısında hiddetinden kudurmuşa döndü. Gözleri kan çanağına döndü. Karşısındakine yan yan baktı. Elindeki kırbaçla Ruben'in yüzüne şiddetle vurdu. Fakat bu kadarcık dayakla hırsını tamamen tatmin etmemiş olduğundan düdüğünü öttürdü ve az sonra yetişen polisler yahudinin üstüne çullandılar. Korku içinde bir kenara büzülen küçük çocuklar, polislerin bu iyi adamı nasıl yere yuvarladıklarını, toz toprak içinde sille, tokat ve tekmelerle nasıl dövdüklerini ondan sonra da yüzü gözü kanlar içinde sürükleye sürükleye polis karakoluna doğru nasıl götürdüklerini gördüler. Bütün yol boyunca polis amiri, Ruben'e küfürler savurarak:

—Köpek seni! Hükümete karşı geleceksin ha! Darağacında asılacak hain komünistsin sen! diyordu.

Fakat iki gün sonra şehirde çok büyük bir gürültü koptu. Polisler sağa, sola koşuşarak ba-

ğırıp çağırıyorlardı. Arkadaşlarından birinin isim gününü kutlamakta olan polislerin iyice sarhoş olduklarını farkeden Ruben bir yolunu bularak hücreden kaçmaya muvaffak olmuştu. Polisler o gece her tarafı sardılar, fakat bütün evleri arayıp tarattıkları halde kaçağın en küçük izini dahi bulamadılar.Polisler Ruben'in karısını tevkif ettiler ve kocasının nerede olduğunu söylesin diye dövdüler öldüresiye, Yanko, polislerin o günü kadını karakoldan dışarıya ne halde attıklarını hatırlıyordu. İyice zayıflamış, solmuş sararmış bir hale gelmiş olan bu zavallı kadın o kadar çok dayak yemişti ki, fırlatıldığı yerden ayağa kalkacak kadar kuvveti yoktu. Anneciğinin halini gören küçük kızı, hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve kolundan çekerek:

— Kalk anne! Kalk ta gidelim! diyordu.

Fakat onu yerden kaldırmaya gücü yetmiyordu.

Yalnız yahudiler değil, hattâ bu şehirde yaşayan bulgarlar dahi onun yardımına koşmaya cesaret edemiyorlardı. Polisler, karakolun önüne birikmiş meraklıları ve Yanko'yu oradan kovmuş olduklarından, bu kadının ne olduğunu ve nereye gittiğini hiç kimse anlayamadı. Kadını sokağın ortasına bırakıp gitmişlerdi. Polis amiri kaçağın derhal yakalanması için civar köylere polis kuvvetleri gönderdi. İşte tam o zaman, kaçağın yakalanmış ve orada öldürülmüş olduğuna dair rivayetler duyuldu. Fakat o günden bu yana üç hafta geçmemişti ki, az önce onun karşı tümsekten sapa sağlam bir halde geçtiğini kendi gözleriyle görmüştü. Yanko okuduğu kitabı kapayıp koynuna soktu. Ruben'i gördüğü zaman pek çok heyecanlanmıştı. Heyecanının sebebi, Ruben'in herkes tarafından ölü bilinme-

si değil de, sapa sağlam bir halde olmasıydı. Onu heyecanlandıran ve kalbini titreten başka bir şey daha vardı. Yanko dün kötü bir şey yapmıştı ve bu yapmış olduğu şey çok yakından alâkadar ediyordu Ruben'i. Şimdi sağ salim gördüğüne sevinsin mi, sevinmesin mi, bilemiyordu.

Stela

Yanko Leskof üçüncü sınıfın en çalışkan talebelerinden biriydi. Koşu ve esircik oyunlarında arkadaşları arasında usta bir oyuncu olarak anılıyordu. Çok kuvvetli, çevik ve rüzgar gibi süratli bir çocuktu. Bütün hendeklerin ve adam boyu yüksekliğe varan çalılıkların üstünden hiç gerilmeden öyle bir atlayışı vardı ki, ayakları en yüksek dalın ucuna dahi değmiyordu. Gerek telgraf direklerine, gerekse en yüksek ağaçların dallarına adeta bir yaban kedisi gibi tırmanıyodu. Hiçbir arkadaşının asla çıkmaya cesaret edemeyeceği ağaçların en yüksek, en ince dallarına çıkıyor ve orada bulunan armudu, kirazı yahut da bir cevizi koparmayınca aşağı inmiyordu. Oğlunun başına bir felâket gelecek diye annesinin ödü patlıyordu ve ona her zaman:

— Oğlum sen şu deliliklerinle bir gün başıma karalar giydireceksin galiba! Ağaçlara çıkmana bir şey demem ama, korkarım ki, düşersin, ayağın falan kırılır ve ondan sonra bütün hayatın boyunca pişmanlık duyarsın! Bizim gibi fakir insanlara zaten bir bu eksik! diye bağırıp duruyordu.

Fakat annesinin bu sözlerine kulak asmıyor, üstelik yaptıklarından memnuniyetini gösteren bir tavırla elleri ceplerinde gülümseyerek ona:

— Anneciğim, sen korkma, ben toy çocuk değilim! diyordu.

Annesinin ikazlarını övgü olarak kabul ediyordu ve bundan dolayı da büsbütün gururlanıyordu. Günden güne daha ihtiyatlı hareket etmesine rağmen, bir fırsat ele geçirdiği zaman yine de marifetlerini göstermekten asla geri kalmıyordu. Dün gösteriş hevesiyle yaptıkları, Ruben'i gördüğü zaman aklına geldi. Dünkü olaydan sonra bazı arkadaşları onu belki de bir kahraman addetmişlerdi, fakat o, iyice biliyorduki bu yaptığı kahramanlık falan değildi. Çünkü o olayın hâtırası şimdi kendini üzüyor, bundan dolayı da hayatında ilk defa utanç duyuyor ve dünden beri arkadaşlarından kaçıyordu.

Hava bugünkü gibi güzeldi dün de. Bu güneşli haziran gününde yollar o kadar sıcaktı ki, yerdeki kumlar yalınayak gezenlerin ayaklarını yakıyordu. Öğle üstü, Yanko birkaç arkadaşı ile ormandan dönüyordu. Şeftali aramışlardı. Ama bulamayınca yolda rastladıkları kiraz ağacına tırmanmışlar ve o kadar çok kiraz yemişlerdi ki, hepsinin ağızları burunları hattâ kulakları bile boyanmıştı.

Şen şakrak bir halde tam şehre girdikleri sırada daracık sokağın ortasında, karşılarına uzun boylu, ince vücutlu, kumral saçları örgülü bir kız çıktı. Sırtındaki açık mavi entarisi hem solmuş, hem de o kadar çok kısalmıştı ki, bu haliyle kız bir leyleği andırıyordu âdeta. Göğsüne yahudilere mahsus sarı bir yıldız iliştirilmişti.

Ağır ağır yürüyen kızın elinde, üstü kâğıtla örtülü küçük bakır kap vardı.

Papaz çocuğu olduğundan, arkadaşlarının kendisine Pope diye hitabettikleri çipil burunlu şişko Stoyan öne fırladı ve:

—Yahudi! diye bağırdı ve sonra arkadaşlarına dönerek:

—Şuna bir oyun yapalım! dedi.

Elindeki fındık çubuğunu yontan marangozun oğlu Simo, kaşlarını çatarak Pope'ye baktı ve:

— Yahu, kız sana ne fenalık etti de ona bir oyun yapmak istiyorsun ha? dedi.

— Ne mi yaptı? Daha ne yapacak! Küf gibi bütün dünyaya yayılmışlar!

Simo:

— Vatanları yok ta onun için böyle her tarafa dağılmışlar, dedi. Bu yaşamanın onların hoşuna gittiğini mi sanıyorsun?

Sürekli gözlerini kırpıştıran, herkesle çabucak dost olan ve arkadaşları tarafından kendisine Stırgaç lâkabı takılan çocuk:

— Orrr-rası doğrrr-u ama, ben yahudilerrri sevmem, dedi.

«R» harfini çok büyük bir zorlukla telâffuz ettiği için arkadaşları ona Stırgaç lâkabını takmışlardı. Bir kelimenin içinde «r» harfi bulunduğu takdirde r'yi telâffuz edebildiğini herkese ispat edebilmek için, sanki o kelimenin içinden onu diliyle kazıyormuş gibi uzun bir «r-r-r» çekiyordu. Henüz sözünü bitirmemişti ki, ense kökünde bir acı duydu. Sağ eliyle kendi ensesine bir tokat yapıştırdı. Birkaç saniye sonra muzafferhane bir tavırla uzun ve kirli tırnakları parmaklarını açarak tutmuş olduğu şeyi arkadaşlarına gösterdi. Bir karıncaydı.

Simo ona bakarak:

— Amma da büyük iş yaptı ha! dedi.

Küçücük gözleriyle Simo'ya nefretle bakan Pope:

— Sen ne de çok biliyorsun ha! dedi.

Simo:

— Bilirim tabii!

Simo'nun ağabeyi büyük şehirdeki lisede okuyordu. Her vakit oradan gazete ve yasaklanmış kitaplar getiriyordu. Bunları Simo da okuyordu.

Nihayet, meyhanecinin oğlu Viktor da söze karıştı ve :

— Belki de Simo haklıdır, fakat yahudilerden ben de nefret ediyorum, dedi.

Viktor kendi muhitinde, en usta horoz, domuz ve baykuş seslerinin taklitçisi olarak anılıyordu. Babasının meyhaneci olmasından büyük bir gurur duyan Viktor her zaman şapkasını başına yan giyiyor, gümüş köstekli saati ile o kadar çok fiyaka satıyordu ki gerek arkadaşları ile konuşurken gerekse yolda giderken hindi gibi kabarıyordu âdeta.

— Herkes kovuyor, ben de kovacağım. Onlara ne lüzum var ki! Biz de onları burada iyice tepelemeliyiz ki, başımızdan defolup gitsinler, dedi Viktor.

Viktor'u destekleyen Pope :

— Ben de öyle düşünüyordum! dedi. Onun için şu yahudi kızına bir oyun oynamalıyız!

Simo onlara mani olmak için :

— Yapmayın! Bu kız bizim tarih öğretmenimizin evine almış olduğu yahudi kızıdır, dedi.

Viktor :

— Niçin almış? Her halde ona çok para ödüyorlar!

Son derece üzülen Simo :

— Kime para ödüyorlar yahu? dedi. Tarih öğretmenimize mi?

— Kime sandın? Tabii ona! Altına boğmuşlar onu!

Simo onun sözünü kesti :

— Yapma yahu! Bunlar zavallı, fakir yahudilerdir!

— Bu masalları bana anlatma, fakir yahudi var mı hiç?

Çocuklar kendi aralarında münakaşa edip dururken küçük yahudi kızı eğilmiş, ayağındaki tahta sandaletin tokasını takmaya çalışıyordu.

Pope kısacık eliyle Stırgaç'ın omuzuna bir tane patlattı ve kahramanca bir eda ile :

— Bana bakın, şöyle bir çelme taktım mı tepesi üstü getiriverececeğim! dedi.

Stırgaç her zamanki gibi «r» harfinin üstüne basa basa :

— Böyle leylek boylusuna herkes çelme takabilirrr. Mesele elle hiç değmeden onu yerrre serrrmektir, dedi.

Pope yahudi kızını şöyle baştan aşağıya süzdükten sonra :

— Peki, elimi hiç sürmeyeceğim, yalnız ayağımla dürteceğim, dedi.

Şimdiye kadar hiç söze karışmayan Yanko, âniden :

— Ben hiç değmeden yere serebilirim! dedi.

Şimdiye kadar yahudilerden hiçbir kötülük görmemiş olan Yanko, yahudileri sevip sevmediğini hiç düşünmemişti bile. Ruben'in karısını polis karakolundan dışarıya attıkları gün çok üzülmüştü, ama şimdi yapmayı tasarladıkları şaka onun da hoşuna gidiyordu. Çünkü her çeşit marifetin, şeytanlığın ve babayiğitliğin ortaya konulacağı bu işte, onun en başta olmamasına imkân var mıydı?

Şaşkın, şaşkın Yanko'nun yüzüne bakan Pope :

— Hadi yahu! dedi. Çelme takmadan nasıl düşürebileceksin?

— Düşürebileceğim işte!

— Fiyakacı! dedi Pope alayla.

Yanko kızdı. Gözleri alev alev yanmağa başladı.

— Ben boşuna konuşmam! dedi.

Pope, yahudi kızına bir oyun yapılacağından pek memnundu. Bu işi büsbütün körüklemek için cebinden çıkardığı iki tane bilyayı Yanko'ya gösterdi ve :

— İşte! Şu bilyalara bahse girerim ki, sen bu kızı düşüremezsin, dedi.

Mağrurluğu hiçbir zaman elden bırakmıyan Viktor, saat köstekini tıngırdatarak alayla sordu:

— Tarih öğretmenimizin bu devre içinde niçin okula gelmediğini biliyor musunuz?

«R» harfini zor telaffuz eden Stırgaç :

— Herr halde hastadırr, diye cevap verdi.

Meyhanecinin mağrur oğlu Viktor :

— Hasta mı dedin? Hayır kardeşim, yanılıyorsun! Yahudilerin havasına uyduğundan onu defettiler! Satılmışın biri olduğunu ben size söylemiştim ya!

Pope onun sözünü kesti ve :

— Bırak bunları şimdi! Yanko, söyle bakalım, iki bilyasına bahse tutuşuyor musun?

— Tutuşurum!

Pope onu büsbütün kızdırmak için :

— Yandı bilyaların, Yanko! dedi.

Bu esnada yahudi kızı yere koyduğu yemek tasını aldı ve çocuklara doğru yürüdü.

Yanko kaşlarını çattı, acayip bir ıslık çalarak gruptan ayrıldı. Sekiz on adım ilerde bulunan kıza doğru kayıtsız bir tavırla yürüdü.

Pope, kıza doğru yollanan Yanko'nun arkasından usulcacık :

— Sakın unutma ha, kıza ne elle, ne de ayakla katiyen dokunmak yok!

Yanko, ağır ağır kıza doğru yürürken, hiç

onu görmüyormuş gibi yapıyordu. Küçük yahudi kızı ise, siyah gözlerini uzak bir noktaya dikmiş yavaş yavaş geliyordu. Eğer o esnada, yahudi kızının bu dünyanın kötülüklerine hayret ediyormuş gibi bakan nemli gözlerine mahzun ve solgun yüzüne bir an bakmış olsaydı, belki de yapmaya hazırlandığı o kötü oyununu hiçbir zaman yapmayacaktı. Fakat şu an o kızın ne hale düşeceğini değil, onu seyreden arkadaşlarına kendi marifetini nasıl göstereceğini ve bahse tutuşmuş olduğu iki tane bilyayı nasıl kazanacağını düşünüyordu. Yapacağı oyunu anlamasın diye kızın yüzüne hiç bakmıyordu bile. Elinde oklava kalınlığında yontulmuş bir kızılcık sopası vardı. Yay yapmak için hazırlamıştı. Kız, tarih öğretmeninin oturduğu evin önüne geldiği zaman, Yanko ıslık çalarak ona doğru yaklaştı ve sopayı ansızın kızın ayaklarının arasına soktu. Bu vaziyet karşısında ayağının biri önde, ötekisi arkada kalınca kızın dengesi bozuldu ve derhal sendeleyerek olduğu yere yüzü koyun uzandı. Elindeki bakır yere yuvarlandı ve içindeki sebze çorbası döküldü. Henüz sıcak olan çorbadan çıkan buğu onu bir sis perdesi gibi örttü.

Çocuklar, muzafferane bir şekilde bağırdılar. Pope ise sevincinden ellerine dizlerine vurarak:

— Yazıklar olsun! Kaybettim! dedi.

«R» harfini nekadar güzel telâffuz ettiğini ispat etmek fırsatına eren Stırgaç olanca sesiyle:

— Urrrrrrrra! diye bağırdı.

Yüzünde galibiyetin sevinci okunan Yanko, elinde sopayla Pope'ye iyice yaklaştı ve :

— Ver şu bilyaları! dedi.

Tam bu esnada hiç beklenilmeyen bir şey oldu. Yere yuvarlanmış olan yahudi kızı hiç sesini çıkarmadan yerinden doğrulduğu zaman, Yanko

donup kaldı. Yahudi kızının yüzü tamamen solmuştu, korku dolu gözlerinde derin bir acı okunuyordu. Kız onların daha fazla kızmalarına meydan vermemek için ne Yanko'ya ne de onun arkadaşlarına karşı bağırıp çağırmadı. Sessiz sedasız, titreyen eliyle yerdeki kabı aldı. Sadece dibinde birkaç damlacık kalmıştı. Kızcağız üzüntü ile Yanko'nun yüzüne baktı ve ancak onun duyabileceği bir sesle :

— Annem hasta, şimdi ne yiyecek?... dedi.

Küçük yahudi kızı, hakaretlere ve işkencelere o kadar alışmıştı ki artık ne insanlardan, ne de hayattan iyi birşey beklemiyordu.

Düşme neticesinde diz kapağının sıyrıldığı yerden fışkıran kanların iki çizgi halinde aşağıya doğru süzüldüğünü gördüğü halde hiç ağlamayan ve ona bağırıp çağırmayan, fakat hasta anneciğine çorbayı götüremediğine üzülen kızın yüzüne dikkatle bakan Yanko'nun yüreği sızladı ve Pope'ye karşı kazanmış olduğu galibiyeti unuttu.

Bu sırada evin kapısında genç ve iri yarı bir kadın belirdi. Sırtında kırmızı yünden örme bluzu olan bu kadının, beyaz baş örtüsünün altından siyah saçları görünüyordu. İşte bu güzel kadın, tarih öğretmeninin ta kendisiydi. Olduğu yerde mıhlanıp kalan kadın, şaşkınlığı geçtikten sonra Yanko'ya dik dik baktı ve :

— Yanko! Sen mi yaptın bunu?... Ayol, kızcağız sana ne yaptı da düşürdün onu? dedi.

Kendini nasıl müdafaa edeceğini bilemiyen Yanko çok sıkıldı ve kekeleyerek

— İstemiyerek oldu! O kendisi düştü... diye cevap verdi.

— İstemiyerekmiş! Hadi hadi, utanmadan üstelik bir de yalan söylüyorsun.

Utancından başını eğdi Yanko. Her zaman alkolün ve meyhanelerin aleyhinde konferanslar verdiğinden dolayı tarih öğretmenini sevmiyen meyhanecinin oğlu Viktor, Yanko'yu arkasından dürterek :

— Korkma! O artık öğretmenimiz değil, dedi.

Pope de Viktor'dan geri kalmadı ve o da Yanko'nun kulağına fısıldadı :

— Korkma be! Onun sözlerine kulak asma! Artık öğretmenimiz değil o.

İri siyah gözleriyle sert sert Yanko'ya bakan öğretmen kadın :

— Hadi cevap ver! Bunu niçin yaptın? diye sordu.

Öğretmenin karşısında allak bullak bir halde bulunan Yanko çok mahçup bir vaziyette bulunuyordu. Fakat, bir taraftan arkadaşlarının önünde şu anda çok müşkül bir durumda olduğunu belli etmemek, bir taraftan da onlara korkak olmadığını göstermek için, uzun boylu düşünmeden Viktor'un ve Pope'nin :

— Sen artık bizim öğretmenimiz değilsin, onun için beni cezalandıramazsın. sözlerini tekrar etti.

Böyle sözleri ancak meyhanecinin oğlu Viktor yahut ta Pope söyleyebilirdi, ama şimdi nasıl oldu da o da söylemişti? Yanko bunları arkadaşlarından duymuştu ve şimdi hiç düşünmeden söyleyivermişti. Fakat söyler söylemez de ne yaptığını anladı ve derhal utancından kızardı. Bu sözleri duyan öğretmen kadının esmer yüzü bir anda soldu, kaşları çatıldı, sert bakışlı gözleri ise ona hançer gibi saplandı.

Öğretmen kadın, karşısında duran Yanko'ya:

— Senden bunu beklemezdim, dedi. Bütün

talebelerim içinde en çok seni seviyordum. Fakat sen...

Yanko susuyordu. Öğretmen sözlerine devam etti :

— Yanko Leskof sen misin? Yazıklar olsun, ne kadar çok aldanmışım! Sana hediye etmiş olduğum kitabı getir ve bir daha eşiğime ayağını atmanı istemiyorum! Aciz bir kıza karşı kuvvetini deniyorsun! Üstelik bir de öğretmenine karşı bu şekilde cevap veriyorsun! Peki, benim neden artık öğretmeniniz olmadığımı biliyor musun?

Bu esnada kızın kanayan dizini gören öğretmen kadın :

— Stela! Çabuk buraya gel dizini sarayım, dedi ve hâlâ boş kaba üzüntüyle bakan kızın kolundan tuttu ve iri siyah gözleriyle Yanko'ya sert sert bakarak içeriye girdiler.

Güneşli sokağa bir sesizlik çökmüştü.

Marangozun oğlu Simo :

— Gördünüz mü yaptığınızı? dedi. Siz bunu bir kahramanlık sanıyorsunuz! Fakat benim hoşuma gitmiyor. Madem ki siz böyle münasebetsizliklerle meşgul oluyorsunuz ben artık aranızda yokum. Kendiniz gezin!

Ellerini daracık paçalı şayak pantolonunun ceplerine soktu ve sert adımlarla yanlarından uzaklaşıp gitti.

— Gidiyorsan git, senin için oturup ta ağlayacak değiliz ya! diyen Pope henüz sözünü bitirmişti ki, Stırgaç, Simo'nun haklı olduğuna inanmış olmasına rağmen, sırf teselli olsun diye:

— Büyük birr şey olmuş sanki! dedi.

Yanko süt dökmüş kedi gibi duruyordu. Çünkü, yahudi kız Stela'nın yanık sesi ve öğretmen kadının sözleri hâlâ kulaklarında çınlamaktaydı. İşlediği suçun tesiriyle o kadar çok dalmıştı ki,

kazanmış olduğu bilyaları Pope ona birkaç defa uzattığı halde görmedi ve arkadaşlarına bir tek kelime dahi söylemeden evine doğru yollandı.

— Yanko, nereye gidiyorsun? Bilyalarını al! diyen Pope'ye hiç aldırış etmeden :

— Bana lâzım değil! dedi.

Öğretmenine karşı söylediği o sözlerden ve arkadaşları için canını tehlikeye atan Ruben'in zayıf ve kendini müdafaadan aciz kızına, Stela'ya karşı işlemiş olduğu bu suçtan dolayı büyük vicdan azabı duyuyordu. Nasıl yapmıştı bu işi? Nasıl olmuştu da bedbaht bir yahudi kızına karşı bir faşist gibi davranmıştı?..

Evine ne zaman vardığını anlamadı. Ev dokuması beyaz gömleğinin yenlerini sıvamış olan babası odunlukta tahta nacağı ile bir ispidin ucunu düzeltiyordu. Yanko odaya girdi ve tarih öğretmeninden aldığı ve gaz sandığında muhafaza ettiği "Tom Amcanın Kulübesi" kitabını çıkardı. Tarih kitabına da bir göz attıktan sonra ikisini de yine oldukları yere bıraktı. Ne yüzle öğretmenin karşısına çıkıp kitabı iade edeceğini düşündü. Tekrar dışarı çıkıp babasının yanına gitti ve sanki hiçbirşey olmamış gibi ona baktı. Ama vicdan azabı içini kemirip duruyordu.

Babası onun yüzüne hiç bakmadan kızgın bir sesle :

— Nerelerde sürtüyorsun? diye sordu.

Yanko'nun babası İvan Leskof, çocukların fena yollara sapmamaları için, babaların ara sıra onları azarlaması lâzım geldiğine inanıyordu ve bundan dolayı da oğluna karşı kızgın olmadığı zamanlarda bile ciddiyetini muhafaza ediyordu.

Yanko, annesinin sözlerine pek kulak asmıyordu. Annesini bir arkadaş gibi sayıyordu. Hâttâ ara sıra yırtmış olduğu gömleği yahut ta panto-

lonu için ona oklava ile vursa bile, bunu çok tabii birşey olarak kabul ediyordu. Fakat babasından korkusu çoktu.

— Simo ile sepet örmeye gittik, dedi.

— Hani sepetlerin?

— Söğütlük kurumuş. Çabuk kırılıyor.

Babası kaşlarını çattı :

— Sepet filân ördüğün yok, sen galiba başka işler yapıyorsun. Aklını başına topla, oğlum. Henüz vakit varken kitaplarınla meşgul olursan daha iyi yaparsın.

Yanko'nun babası oğlunun çalışkan ve sınıfının birincisi olduğunu biliyordu ama, yine de teşvik etmeyi kendine bir vazife sayıyordu.

Başka vakitler babasına:

— Babacığım, notlarımın hiçbir zaman altıdan aşağı olmadığını biliyorsun! diyordu, ama bugün hiç sesi çıkmıyordu.

Şimdi onu üzen bambaşka bir şey vardı. Etrafında döndü dolaştı, en nihayet dayanamadı ve:

— Baba bizim tarih öğretmenimiz artık neden okula gelmiyor? diye sordu.

— Şunun sorduğuna bak hele! Sizin okul işlerinizi ben nereden bileyim!

Yanko dayattı:

— Viktor, onun yahudilere satılmış olduğunu söyledi.

Babası tahta nacağı yere vurarak doğruldu:

— Ne dedin! Kapa şu çeneni! Öğretmenin hakkında böyle iftiralar söylemeye utanmıyor musun!

— Viktor öyle dedi.

— Demek ki, sen de onların tellalı olacaksın öyle mi?

— Doğru değil mi, babacığım?

— Sus! Tut şunu! Sıkı tut da elini kesmeyeyim! Satılmışmış. Ne kötü insanlar var yahu! Kar

gibi temiz ve masum bir kızı nasıl da lekelemek istiyorlar!

Yanko ısrarla:

— Demek ki iftira atıyorlar! dedi.

Babası kendi kendine mırıldanarak:

— Yeter dırıldandığın! Bak şu insafsızlara, herkesi kendileri gibi sanıyorlar! Dayaktan döşeklere düşen zavallı yahudi karısını evine almış diye, bak sen, çirkin iftiralar uydurmuşlar kıza.

Yanko susmadı ve:

— Peki o halde neden onu evine aldı? dedi.

— Başkaları cesaret edemedi. Çünkü topal yahudinin karısını polisler gebertinceye kadar dövmüşlerdi. Kocasının adı Ruben mi idi ne! İşte onun yüzünden öğretmen kızı okuldan kovdular. Sözde rüşvet almışmış! Nasıl da uydurabilmişler bunu?!

Babası geveze bir adam değildi ama, bir şeye kızdı mıydı kolay kolay susmazdı. Hem de şu anda söylemiş olduğu sözlerin oğluna bir nasihat olacağından emindi.

Onu, suçlu mevkiinde imiş gibi dinliyordu Yanko. Babasının sözleri yüzüne âdeta bir kamçı tesiri yaptı. Artık onlara neden öğretmenlik etmediğini şimdi anlamıştı. Halbuki okulda onun aleyhinde neler saçmalıyorlardı. Hatta Viktor da bu cesur kadına hiç sıkılmadan: "Sen artık bizim öğretmenimiz değilsin!" demişti.

Şimdi ne yapmalıydı? Bu yüz karası hatayı nasıl tamir etmeliydi? Bundan sonra onun gözüne görünmeye cesaret edemiyecekti, zaten öğretmeni de artık onu görmek istemiyecekti. Fakat herşeye rağmen kitabı iade etmeliydi.

Yanko mutfağa girdiği zaman kızkardeşi Rujka'nın öğle yemeği hazırlıyarak annesine yardım etmekte olduğunu gördü. Sobanın üstünde kaynı-

yan tencereden çıkan nefis kokudan annesinin çok güzel bir yemek pişirdiğini anladı. Fakat o esnada Stela'nın hasta annesinin aç kalacağını büyük bir üzüntü ile hatırladı ve kötü hareketinden dolayı böyle güzel bir yemeği yemeğe hakkı olmadığını düşündü.

Bıçakla tahtanın üzerinde yemeğin baharatını hazırlayan kolları sıvalı annesine baktı ve:

— Anneciğim, az önce eve gelirken istemeyirek yahudi kızı Stela'ya çarptım ve taşıdığı yemeği döktüm. Ne olursun anneciğim, Rujka ile bizim yemeğimizden bir tas gönder. Stela bizim tarih öğretmenimizin evinde oturuyor, dedi.

Annesi tencereden çıkan buğuların arasından oğlunu dikkatle süzdü ve başını sallıyarak :

— Kimbilir ne haltlar karıştırdın! dedi.

Hiç cevap vermeden başını eğdi Yanko. Annesi küçük bir tencereye yemek koydu ve Rujka-nın eline verdi.

Yanko yemeği götüren kızkardeşine yolda yetişti ve usulcacık koltuğunun altına kırmızı kaplı bir kitap sıkıştırarak :

— Rujka, rica ederim şu kitabı da öğretmene iade et, dedi.

Dokuz yaşındaki Rujka akıllı kızdı. Yanko'nun tavrından bunda bir iş olduğunu sezmişti ama ona yalnız :

— İyice sıkıştır da düşmesin! dedi.

Fakat eve yine dolu tencereyle döndü :

— Anneciğim, yemekleri varmış, onun için bizimkini almadılar, dedi.

Yalnız kitabı verebilmişti öğretmene. Annesi:

— Öğretmen sana başka bir şey söylemedi mi? diye sorduğu zaman Rujka :

— Hayır anne! diye bağırdı ve hiç kimse görmeden Yanko'nun kolunu çimdikledi. İki kar-

deş biraz sonra bahçeye çıktıkları zaman Rujka Yanko'ya :

— Ne yaptın da öğretmenin sana kızdı? diye sordu.

Yanko cevap vermeden tek başına ovanın yolunu tuttu.

Davetsiz Misafirler

Bu olaydan sonra bütün gün babasiyle birlikte bağda çalıştı. Babasının her dediğini yerine getiriyordu, fakat işlemiş olduğu büyük hata yüzünden vicdan azabından bir türlü kurtulamıyordu.

Simo ile candan ve birbirlerinden hiç ayrılmayan iki arkadaş olmalarına rağmen Yanko, bugün de Simo'yu ziyaret etmeye cesaret edemedi. Amcasının atlarını otlatırken okuduğu kitaba daldığı için dünkü olayı unutur gibi olmuştu. Fakat şu anda tümseğin üstünden geçen hapisane kaçağı Stela'nın babasını görünce dünkü olay yeniden olduğu gibi gözlerinin önünde canlandı.

Sarı çiçeklerle dolu alandan ayrılmayan Yanko, gözlerini ormana dikmiş ortalığı dinliyordu. Fakat meşe ormanından en küçük bir ses dahi sızmıyordu. Az önce ormana dalmış olan iki erkek yerin dibine girmişlerdi sanki. Rüzgar çıktı. Yabani armut ağacının yaprakları sallanmağa başladı, fundalığın üstüne gölge çöktü. Batmak üzere olan güneş, ağaçların yalnız en yüksek tepelerini aydınlatıyordu.

Eve dönme zamanı gelmişti. Atlara doğru yürüdü. Doru atı yedeğine aldı ve parlak tüylü, alçak boylu, geyik gibi ince bacaklı kula atın kadife gibi yumuşak karnını okşayarak bir hamlede üstüne atladı. Mahmuzlayarak tırısa kaldırdı. Fakat atın çok yavaş gittiğini sanıyor, bunun için mütemadiyen mahmuzluyordu. Az önce görmüş

olduğu şeyi biriyle paylaşmak için sabırsızlanıyordu.

Atları amcasının ahırına götürdü ve önlerine yemlerini koyarak derhal Simo'nun evine doğru yollandı. Görmüş olduğu şey, ona Simo'nun yanına gitmeye cesaret vermişti. Şehrin sokakları tamamen ıssızdı. Evlerin bahçelerinde kerpiçten yapılmış kulübelerin zamanla kararmış olan çardaklarında rengârenk çergeler, boyası solmuş gömlekler ucuz fistanlar ve biraz ötede yüksek duvarın üstünde evde dokunarak yeni boyanmış kırmızı bir kilim göze çarpıyordu. Temiz giyinmiş iki çocuk duvarın üstünden atlamaca oynuyordu. Bu esnada onları ev sahibi gördü ve değnekle kovaladı.

Başkentten getirilerek buraya yerleştirilen bu çocuklara burada «Bombardıman edilmiş Sofya çocukları" diyorlardı.

Şehrin meydanına çıktı Yanko. Meyhanenin önünde golf pantolonlu kısa ceketli tamamen spor giyinmiş birkaç erkek oturmuş, limonata içiyorlardı. Bu esnada, açık renk pantolon giyinmiş genç bir kadın elindeki pazar çantasiyle meydanın kızgın taşlarına basarak karşıya geçti. Bir zamanlar hayretle baktıkları bu kadınlara şimdi artık hiç önem vermiyorlardı.

Meyhanedeki çatlak sesli radyo hiç durmadan Alman silâhlarının üstünlüğünü methediyor ve Alman ordusunun geri çekilmesinin "Plân gereğince» yapıldığını anlatıyordu. Ama hiç kimse onu dinlemiyor, söyledikleriyle alay ediyorlardı.

Bundan üç yıl önce savaş başladığı sıralarda bu meydana koyu kurşuni renkli savaş arabaları ve tepeden tırnağa silâhlı sarışın Alman askerleriyle dolu koyu yeşil kamyonlar gelip durmuşlardı. Burada günlerce kalıyorlardı. Şehrin çorbacı-

ları ve meyhanecileri onların kazanmış oldukları yıldırım gibi süratli zaferlerinden dolayı kendilerine su gibi şarap ikram ediyorlardı. Artık Alman müfrezeleri bu şehirden günden güne daha seyrek geçiyorlardı. Eskiden olduğu gibi şehirde dolaşarak fıyaka yapmıyorlardı. Solgun yüzleriyle ricat ederlerken eski "dostlarına" şüphe ile bakıyorlardı. Onların yerine şimdi burada polis kuvvetleri vardı. Polisler bütün köylere ve dağlara yayılmışlardı. Polis karakolunun önünde yalnız bir tek nöbetçi bırakıyorlardı. Şimdi de yolun kenarında iki motosiklet duruyordu.

Yanko meydanı çabucak geçti. Simo'nun oturduğu evin sokağı şehrin aşağı kısmında, fakir insanların oturduğu bir semtte bulunuyordu. Burada bahçelerden oğlak melemeleri, inek sesleri geliyor, gübreliklerde kafile halinde sarı sinekler uçuşuyordu. Eskiden, akşam üzeri kırlardan tunç rengi tozlara karışmış inek ve koyun sürüleri dönüyor, boyunlarındaki ziller onlara barış, bereket ve başarı şarkıları söylüyordu. Fakat dört yıl içinde Alman ve Bulgar faşistleri herşeyi çalmış olduklarından şimdi fırınların önünde zayıf anneler, ihtiyarlar ve küçük çocuklar uzun bir kuyruk teşkil ediyorlardı.

Simo'ların evi önündeki büyük ıhlamur ağacı çiçek açmıştı. Tatlı kokusu bütün etrafı kaplamıştı. Bu ıhlamur ağacının çiçeklerinden kışın çay yapıp içiyorlardı. Yazın ise iki arkadaşın babaları tatil günlerinde gölgesine oturup muhabbet ediyorlardı. Evlerinin yanıbaşına kaldırılan asmada Simo'ların marangozhaneleri bulunuyordu. Orada her zaman yeni doğranmış kereste, çam, reçine kokusu vardı. Evi ne kadar süpürseler yine de avluda doğranmış çam veya gürgen tahtalardan dökülen talaş eksik olmuyordu.

İçerden tornanın sesi duyuluyordu şimdi. Yanko kapının arasından içeriye baktığı zaman Simo'nun babasına yardım ettiğini gördü. Arkadaşı gayet mahirane bir surette babasına lata tahtaları uzatıyordu. Tornanın keskin bıçağı tahtaya değer değmez hemen üstünü kazıyor ve ortalığı tozlayarak ince kıvırcık sıyrıntılar dökülüyordu.

İçeriye girince gözünün ucuyla Simo'ya baktı ve :

— Merhaba, Stamen amca! dedi.

Simo sanki onu hiç görmüyormuş, sesini işitmiyormuş gibi başını dahi kaldırmadı. Yanko çıplak ayakları ile yerdeki serin talaşa basarak tezgahâ yaklaştı. Marangoz kollarını sıvamış, ağaç tozlarından beyazlanan palabıyıklı iri başını eğmiş, tornada bir masanın ayağını yontmakla meşguldü. Kollarındaki adaleler ip gibi gerilmişti. Kendi kendine: "Simo'yu dışarıya çağırmalıyım" diye düşündü ve eliyle dışarıya çıkmasını işaret etti. Fakat Simo onu görmemezlikten geldi ve elindeki tahtayı bırakıp yerden başka birini aldı. Yanko yerdeki tahtanın üstünü tırnağı ile çizdi ve ona :

— Simo, diye bağırdı.

Arkadaşı terli yüzüne yapışmış olan tahta tozunu yamalı gömleğinin yeniyle sildi ve gayet kayıtsız bir şekilde :

— Söyle! dedi.

— Dışarıya gel de anlatayım!

— Lüzumu yok. Görüyorsun ki babama yardım ediyorum.

Hiddetinden Yanko'nun gözleri alev alev yanmağa başladı. Arkadaşı ile barışmak için böyle önemli bir havadisle gelmişti, halbuki Simo ona sitem etmekte devam ediyordu. Dişlerini sıkarak bir defa daha :

— Gelecek misin dışarıya? diye sordu.

Simo gene onu işitmemezlikten geldi ve cevap vermedi.

Bu esnada tahtaya fazla gömüldüğü için bıçak zorlanarak motorun kayışı yerinden fırladı.

Yanko dargın bir halde marangozhaneden dışarı çıktı. Evine döndü. Her büyük bayramda duvarları kireçle sıvanan eski küçük evleri şehrin yukarı kısmında bulunuyordu. Babası tahta çiti tamir etmekle meşguldü. İvan Leskof her vakit evinin kırığını döküğünü tamir etmeyi severdi.

Onun yanında durdu Yanko. Acaba tümseğin üstünde görmüş olduğu adamları babasına söylesin mi, yoksa söylemesin mi? diye düşündü ve korkak bir sesle :

— Baba, yahudi Ruben sağ, dedi.

Babası başını kaldırdı :

— Kim dedi sana?

— Ben gördüm.

— Yalan!

Babası lâtaları çivilediği keseri yere bıraktı ve :

— Nerede gördün? diye sordu.

— Tümseğin üstünden geçerek ormana daldı, yanında biri daha vardı.

— Yok canım! Herhalde benzetmişsindir.

— Benzetmiş değilim. Ruben'in ta kendisiydi!

Babası etrafına bakındı, sonra :

— Sus! Yerin kulağı var! Ne arıyor burada?.

— Herhalde karısını görmek istiyor... Onlara gidip onun sağ olduğunu haber vereyim mi?

— Olmaz! Bu senin işin değil. Belki de başkasını ona benzetmişsindir. Hem burada o kadar çok polis var ki... Nasıl cesaret edip te buraya kadar gelecek...

— Evet, ama gidip haber vermemiz lâzım, baba!

Bu havadisi bildirmek için tarih öğretmeninin evine gitmeyi çok arzu ediyordu. Belki de Stela' ya karşı işlemiş olduğu hatayı ancak bu şekilde tamir etmiş olacaktı. Fakat babası biraz düşündükten sonra razı olmadı ve :

— Kimbilir ne görmüşsündür! Şayet yahudi şehre inmeyi aklına koymuşsa evine giden yolu kendi bulur.

— Peki babacığım, ya adamın yiyecek bir şeyi yoksa ve şehrin etrafında aç olduğu için dolaşıyorsa :

— Bu bizim işimiz değil! Bu işe sen karışma! Dereye basanın ayakları ıslanır tabii.

Bu anda ev, tahta çit ve yer sarsıldı. Bir bölük Alman S.S. çisi motosiklerle sokaktan geçtikten sonra, arkalarından kül renkli yazlık ceketler giyinmiş ve tepeden tırnağa silâhlandırılmış askerlerle dolu kamyonlar gecti. Batmak üzere olan güneşin kızıl ışıkları yolun tozundan süzülerek onların başlarındaki miğferleri öyle canavarcasına parlatıyordu ki, sanki hepsi kıpkırmızı kana bulanmışlardı. Biraz sonra kurşunî renkli askeri bir araba geçti. Arabanın içinde koyu yeşil üniforma giyinmiş iki subay ve yanlarında da makineli tüfekli iki er vardı.

Yanko tahta çite gitti ve başını tahtaların arasına soktu. Harbi ve ölümü getirenlerin arkasından uzun uzun baktı. Motorlarından çıkan seslerden yüreği titriyordu.

Babası dişlerinin arasından :

— Hâlâ doymadılar. Fakat onların da hali duman... Yüzlerine öyle bir şamar yediler ki hiçbir zaman unutamıyacaklar.

Sonuncu araba, arkasından büyük bir toz

kaldırdı. Ufacık ekzos borusundan çıkan ve grubun renginden tunç kırmızıya çalan yanmış mazot öyle bir duman perdesi yaptı ki, araba dönemeçte dumana karışarak gözden kayboldu. Fakat şehirden geçen Alman arabalarının daha uzun zaman uğultuları işitildi. Onlar dünyaya ölüm ve korku saçmaya gidiyorlardı.

Babası ellerini yıkayıp istirahat etmek için içeri girdi. Yanko keseri bodruma koydu, kilerin kapısını kilitledi ve domuzun uyuyup uyumadığına baktı. Tavuklar erik ağacının dallarına tünemişlerdi. Yanko kapıyı da iyice kapadı. Fakat içeriye girmeden evvel tümseğin bulunduğu bayıra doğru bir göz attı. Akşam karanlığının basmasiyle bayırın üstü büyük ve siyah bir kubbeyi andırıyordu. Tepesinde büyük çoban yıldızı parlayan ormanda bulunan Stela'nın babası ve arkadaşı şu anda ne yapıyorlardı acaba?

İçeriye girdi Yanko. Annesi ve Rujka sofrayı hazırlıyorlardı. Sedirin önüne diz çöktü ve duvardaki çeşitli iplikle yapılmış işlemeye baktı. Bu işlemenin bir noktasında elinde silâh tutan levent boylu Hacı Dimitır görünüyordu.

Yanko yerinden doğruldu ve :

— Baba, şimdiki partizanlar bir zamanki haydutlardan Hacı Dimitır, Vasil Levski ve Hristo Botef gibidirler, değil mi? diye sordu.

Babası somurturak :

— Evet, onlar gibidirler ama, şimdi yemeğimizi yiyelim, dedi.

Babası, Rujka'nın önünde Yanko'nun partizanlardan bahsetmesini istemiyordu.

Annesi de kızmıştı ve :

— Bu partizanlar da nereden aklına geldi şimdi? diye çıkıştı.

Annesi çok çalışkan, becerikli, evlâtlarına

düşkün, hakiki bir ev kadınıydı. Fakat hükümetten korktuğu için kocasının politikaya karışmasına müsaade etmiyordu. Yanko anladı ve sustu.

Yemekten sonra babası sedire oturup gazetesini okumağa, annesi önlüğünü takıp bulaşıkları yıkamağa başladı. Rujka tabakları kuruluyor ve her sildiği tabağı annesine göstererek :

— Bak, bak şuna! Bu iyice parlamadı mı? diye soruyordu.

Sonra annesi ile babası gaz lâmbasını aldılar ve yatmak üzere öteki odaya geçtiler. Leskof'un evinde elektrik yoktu. Yanko ile Rujka karanlıkta kaldılar. Derslerini bildikleri için başka lâmba yakmaya lüzum görmediler. Rujka sedire uzandı ve hava sıcak olmasına rağmen yine de battaniyeyi üstüne çekti. Rujka her zaman böyle yatıyordu. Çünkü battaniyeyi başına kadar örtmeyince uyuyamıyordu. Ve hakikaten de çok geçmedi, kızın normal nefes alışı duyuldu. Uyumuştu bile.

Yanko da yerine yattı, fakat uykusu olmadığı için karşıki pencereden gökyüzünü ve Balkanın zirvesini seyre daldı. Bir ara bahçelerindeki erik ağacının dallarına akseden ışık söndü.

"Babam lâmbayı söndürdü ben de yatmalıyım artık" diye düşündü.

Yumdu gözlerini. Tam uykuya dalmak üzere iken cama vurulduğunu işitir gibi oldu. Derhal yatağından fırladı ve ortalığı dinledi. Şimdi hakikaten de bir elin pencerenin camına doğru uzandığını gördü.

★

Ruben hayatın güçlük ve adaletsizliklerini daha küçük yaşta tatmıştı. Fakir bir babanın oğluydu. Babası ister hafta arasında, ister pazar günü daima saat beşte kalkıyordu. Kendisi ile

beraber oğlunu da en tatlı uykusundan kaldırıyordu. Ailenin en büyük çocuğu olan Ruben babasına yardım etmek için boyaları, merdiveni ve badana fırçalarını babasnın boyadığı yeni binaya götürüyordu. Bu işi gördükten sonra derhal eve dönüyordu ve biraz kuru ekmek yedikten sonra okula koşuyordu. Çoğu defalar babasının işine de yardım ediyordu. Bir defasında çalışırken merdivenden düşmüş ve ayak bileğindeki aşık kemiği yerinden oynadığından dolayı onun hafifçe topallamasına sebep olmuştu.

Babası dinlenmek nedir bilmediği halde yine de fakirlikten kurtulamıyordu. Dört çocuğuna, karısına ve ihtiyar anasına bakmak hiç te kolay bir iş değildi. Babası hastalandığı zamanlarda vaziyetleri büsbütün vahim bir hal alıyordu. Hattâ bir defasında iki ay hasta yatmıştı da o zaman ilâç parası şöyle dursun, ekmek alacak para dahi bulamıyorlardı. İşte o zaman Ruben'in annesi yabancı evlere tahta silmeye, çamaşır yıkamaya gitti. Ruben çocukların en büyüğü olduğundan evde kalıyor ve yatağından sobaya kadar bile bastona dayanarak gidebilen büyük annesine yardım ediyordu. İşte bu ağır şartlar altında yetişen Ruben ta çocukluğundan beri ekmek parası çıkarmanın güçlüğünü tatmış, annesinin şikâyetini dinlemiş, yorulmak bilmiyen babasının daima kederli yüzünü görmüş ve sabahın keskin ayazında eski Klementina sokağından gözleri yana yana geçmişti.

Fakat yalnız kendileri fakir değildi. Mahallelerinde oturan bütün kunduracıların, marangozların, duvarcıların, tamircilerin, tütün fabrikasındaki işçilerin ve leblebi çekirdek, bonbon satan küçük esnafın da hali onlarınkinden daha iyi değildi. Sofya'nın bu eski ve fakir semtinde oturan

sakinlerin mesut oldukları zamanlar pek azdı. Ancak evlerine yakın bulvarda panayır kurulduğu zamanlar Ruben'in ve kardeşlerinin yüzleri gülüyordu. Çünkü o günlerde babaları birer leva veriyordu. Çocuklar parayı alır almaz derhal panayır yerine koşuyor ve orada sıra sıra dizili alaca testilerin, parlak zincirlerin, düdüklerin, elma şekerlerinin ve oyuncakların önünde durup eğleniyorlardı. Ya da yakası ve kolları fitilli, alaca köylü gömleği giyinmiş, yüksek bir masanın arkasında halk şarkıları söyliyen adamı saatlerce dinliyorlardı. Ruben ile kardeşleri terli avuçlarında sımsıkı tuttukları paralarla nişancıların önünde kararsızlık içinde uzun tüfeklere bakarak, acaba karşıdaki dairenin ortasındaki noktaya ateş ederek kısmetimizi mi deneyelim, yoksa biraz ilerde uzun ve altın renkli güğümler içinde şerbet satan kırmızı kuşaklı kırmızı fesli ve beyaz sırıklı türk veya arnavut satıcılardan birer tane şerbet mi içelim diye düşünüyorlardı.

Ruben'in çocukluğu işte böyle, biraz saadet, biraz oyun; çok emek, çok fakirlik ve mahrumiyetler içinde geçmişti. Fakat herşeye rağmen derslerini hiç ihmal etmediği için ilk ve ortayı bitirmeye muvaffak oldu. Babası onun okumaya ne kadar çok hevesli olduğunu gördüğü zaman kendi açlığı pahasına da olsa evlâdını daha yüksek okula gönderdi. Böylece okuyan Ruben, muhtelif yerlerde çalışmak suretiyle hem anasına, hem babasına, hem de kardeşlerine yardım etti. Daha sonraları baş muhasebeci yardımcısı olduğu zaman evlendi. Fakat hiçbir zaman fakirlik içinde geçen çocukluğunu unutmadı ve herşeyi daha çok küçük yaştan anlamaya başladı. İşçi sınıfının neden fakirlik içinde yaşadıklarını, onların emeğini kimlerin çaldığını ve bazı memleketler-

den yahudileri niçin kovduklarını anlamıştı. Çarlar, devlet adamları, fabrikatörler, tüccarlar ve çiftlik sahipleri halkı, hakiki soyguncularını görmesin diye yahudilerin aleyhine kışkırtıyorlardı. Her memlekette fakirlerin akibeti birdi. Fabrikaları, çiftlikleri, bankaları ellerinde tutanlara, bütün ömür boyunca köle olmaktı...

Ruben daha talebeliğinden beri toplumcu gazeteleri okuyordu ve Birinci Dünya Harbinden sonra fikirleri geliştiğinden, halkların hakkını istismar edenlere karşı muazzam çapta mücadeleye girişmiş olan partinin kulüplerini ziyaret ediyordu. Faşistlerin 1923 yılının Haziran ayındaki hükümet darbesinden sonra Ruben, gençlik birliğinin azası oldu. Daha sonra ise, gizli olarak işçi partisinin gruplarında çalıştı. Yapılan birkaç grev esnasında ve nümayişlerde ondan şüphelendiler, işten attılar. Fakat halkı sömüren faşist hükümete karşı başlamış olduğu mücadeleden hiçbir zaman vazgeçmedi. Böylece Hitler Almanyasının, barışsever halkları esareti altına almak için açtığı İkinci Dünya Harbine kadar karısı ile beraber yaşadı. Hitler'in tarafını tutan Bulgar faşist idarecileri, yahudileri Sofya'dan kovmağa başladı. Fakat, karısı ve kızıyle birlikte sürgün edilmiş olduğu bu küçük şehirde de parti ile bağlantı kurdu ve derhal faşistlere karşı mücadeleye girişti.

Ruben sessiz bir adam, kızına çok iyi davranan bir baba idi. Girişmiş olduğu mücadelenin merhametsizliğine ve tehlikesine zor tahammül edebiliyordu. Bir gün karısından ve sevgili kızından ebediyen ayrılacağını aklına getirdiği zaman tüyleri ürperiyordu. Fakat gördüğü haksızlıklara hiçbir zaman dayanamıyordu. Dünyada bütün halkların kendi hürriyetlerine kavuşarak yeni ve mutlu bir hayat kurabilmeleri, ancak insanların

ısrarlı mücadelesinin, fedakârlığının direnişinin sayesinde mümkün olabileceğini biliyordu. Ve bunun için sonuna kadar yürümeye azınetmiş olduğu yoldan dönmemek için hayatını feda etmeye karar vermişti.

Tevkif edildikten sonra kaçmaya muvaffak olunca saklanmadı, hatta en yakın köylerden birine giderek oradaki partizanlar ile temasa geçti ve onların yardımiyle her geçen gün biraz daha çoğalan partizan müfrezelerinin toplandığı Balkanın yolunu tuttu. Artık çok tehlikeli, fakat şerefli bir yoldaydı o. Bu işte her gün biraz daha pişiyordu. Bir gün, partizan müfrezesinin komutanı şehirde görülecek olan çok mühim bir iş için gönülüye ihtiyacı olduğunu söylediği zaman, Ruben atıldı ve :

— Komutanım ben varım! dedi .

Komutan :

— Seni tanıyabilirler, onun için tehlikeye atmak doğru olmaz, diye cevap verdi.

— Fakat ben şehri, karakolların ve nöbetçilerin yerlerini çok iyi bildiğim için içeriye daha kolay dalabilirim.

Komutan bir müddet düşündükten sonra, razı oldu. Bir kişi daha lâzımken birkaç kişi daha gönüllü çıktı.

Ama köylerden gelmiş olan genç, güler yüzlü bir partizan ileriye atıldı ve :

— Komutanım bu kadar çok düşünülecek ne var ki! İkincisi ben olayım! Geçtiğim yerlerde iz bırakmamak sanatını, tilkiler dahi benden öğreniyorlar. Şehri ise avucumun içi gibi biliyorum! dedi.

Güldü komutan. Çünkü partizan Mirço'nun öyle boş yere ne şaka etiğini, ne de kendini öv-

düğünü biliyordu. Sonra Mirço, hem çok atik, hem de tecrübeli bir adamdı.

— Birkaç gün şehirde kalmanız lâzım. Kimin evinde kalacaksınız? Oradaki adamlarımızı iyice tanıyor musunuz?

Mirço :

— İnsanları da tanıyorum, dedi, polis köpeklerini de. Ev meselesine gelince, en iyisi İvan dayımın evine gitmektir. O halk adamıdır, büyük oğlunu bir grev esnasında faşistler öldürtmüştü. Şimdiye kadar üzüntüsünden dolayı kendi kabuğuna çekilmiştir, fakat biz onun kabuğunu kıracağız, çünkü polisler onu kollamıyorlar ve bizim için çok münasip bir yerdir. Polisler kokumuzu alıncaya kadar biz orada kalıp görevimize devam ederiz.

Komutan onu iyice dinledikten sonra, razı oldu. Ve sonra yahudi Ruben'i ve genç Mirço'yu Yanko tümseğin üstünden geçerlerken görmüştü.

★

Ruben ile Mirço camı tıklattıkları zaman korktu ve onları hırsız sandı. Az kalsın bağıracaktı, ama hırsızların evlere sessizce daldıklarını ve hiçbir zaman camlara vurmadıklarını düşündü.

Parmaklarının ucuna basarak pencerenin önüne geldi ve aralıktan dışarıya baktı. Bahçedeki erik ağacının dibinde iki siyah gölge duruyordu. Yüreği hızla çarpmaya başladı, çünkü bu iki siyah gölgenin kimlere ait olduğunu tanımış gibiydi. Bugün tümseğin üstünden koşarak geçenlerdi! İşte ağacın altında duran şu kısa pardesü giymiş, sakallı adam Stela'nın babası Ruben'di...

Babasının odasına koştu hemen. Babası zaten kalkmış olduğu için, üstüne bir şey atıp kapıyı açtı. Hiç beklenilmeyen misafirlerden biri :

— İvan dayı! dedi.

İvan Leskof şaşalıyarak mırıldandı:

— Mirço sen misin!

Mirço Filipof, Yanko'nun teyzesinin oğluydu. Köyde oturuyordu. Şimdi yakından görünce Yanko onun daha önce de onlara gelmiş olduğunu hatırladı.

Yanko'nun annesi telâşla:

— Hangi rüzgâr attı seni gece yarısı buraya? Bu yanındaki adam kim?

— Daha yavaş konuş, teyze! İçeriye girelim de, söyleyeceğim. Bildiğin gibi üstü örtük peynir vesaire... dedi.

Bu sözler kadını daha da telâşlandırdı.

— Allahım, sen ne zamandan beri böyle gizli misafir oldun?

Mirço emrediyor gibi:

— İndirin perdeleri dedi ve ancak o zaman arkadaşı ile beraber odadan içeriye girdiler.

Teyzesi, alârm esnasında camlara koyduğu siyah çergeleri yine koydu. Mirço'nun arkadaşı ise, yahudi Ruben'di.

Mirço gülerek:

— Sanki yeniden dirilmiş gibi ne bakıyorsunuz adama yahu?

— Polisler «onu öldürdük» diye seviniyorlardı da...

— Evet ama biz onu dirilttik. Bizim hayat iksirimiz var, dedi ve sonra Yanko'ya dönerek:

— Şuna bak hele nasıl da kabarıyor? Böyle misafirler eve geldiği zaman küçük çocuklar uyur. Bizim burada olduğumuza dair bir yerde gevezelik edecek olursan hem biz, hem de baban gittik demektir.

İvan Leskof azıcık endişeli:

— Sen ne... ne zamandan beri böylesin? diye sordu.

— Bu işi sonra konuşuruz. Evvelâ biz burada kalabilir miyiz, sen onu söyle.

İvan Leskof :

— Sadece polisin haberi olmasın, be Mirço. Biliyorsun ki şehir polis köpekleriyle dolu, sonra bak yalnız da değilsin.

Ruben'i işaret etti.

— Sen hiç merak etme, onu şimdi çayırda bayırda arıyorlar, şehrin ortasına gelip saklanacağı kimin aklına gelecek?

Yanko da söze karıştı ve :

— Levski de öyle yapıyormuş. En temiz iş budur! dedi.

Ama bir yandan da Stela'nın babasına bakarken kâh yüzü kızarıyor, kâh sararıp soluyordu.

Mirço Filipof, Yanko'nun ince boynunu iki parmağı ile sıkarak :

— Şuna bak hele, bizim Yanko neler biliyormuş! dedi.

Koyu sarı perçemi alnına dökülen bu kirpi gibi sert bıyıklı genç adam yirmibeş, yirmialtı yaşlarında olmasına rağmen olgun bir adam tavrı takınıyordu ve her halinden hiçbir şeyden korkmadığı seziliyordu.

Babası endişeli bir halde :

— Buraya gelirken sizi devriyeler görmedi mi? diye sordu.

Mirço gülerek :

— Gözlerini bağlayıp geçtik, dedi. Sürünerek geldik.

Titremesin diye ellerini zor tutan Stoyanko teyzesi:

— Güya agronom olacaktın ya, be Mirço! dedi. Ne biçim yol bu tuttuğun yol!

— En doğru yol, hürriyete, eşitliğe götüren yol, teyzeciğim.

— Peki ama ya seni öldürürlerse?

— O zaman bir gün benim de Levski ve Hacı Dimitır gibi anıtımı dikecekler!

Annesi, deli gibi bir onların, bir camın önüne gidip geliyordu. Her haliyle korktuğu anlaşılan kadın:

— Ah, deli kafa! diyor ve hep polislerin onların peşlerine düşmüş olmalarından korkuyordu.

Misafirler hâlâ odanın ortasında ayakta duruyorlardı. Yanko heyecanla Stela'nın babasına bakıyordu. Ruben ellerini ceplerine sokmuş, susuyordu. Ancak ev sahibinin onları evine kabul deettiğini anladığı zaman sesini çıkardı ve belki de heyecandan ilk defa olarak ellerini ceplerinden çıkarıp birbirinin üstüne koydu ve

— Karım ve kızıma dair bir şeyler duydunuz mu? Sağ mıdırlar acaba? dedi.

Bu soru karşısında Yanko alev gibi kızardı ve işlediği hatayı düşündü.

Suçunun birazcık olsun hafifliyeceğini sandığı için kızın babasına:

— Merak etmeyin, sağdırlar! dedi.

— Şayet onlara gidecek olursan gözlerini dört açınalısın! diye tembihledi babası.

— Ben onlar için gelmiş değilim!

Annesi şaşkın bir halde :

— Ne dedin? dedi. Çoluğunu çocuğunu hiç mi özlemedin yoksa?

Bu esnada Mirço söze karıştı :

— Stoyanka teyze, biz de sizin kadar çocuklarımızın hasretini çekiyoruz. Ruben'in sözlerini sen ters anladın galiba. Bilâkis, onları görmek için

canatıyor. Fakat şimdi o başka bir görevle gönderilmiştir buraya ve herşeyden önce onu yapması lâzımdır. Şayet çoluk çocuğunu görmeye gidecek olursa belki de görüp yakalayacaklar, o zaman herşey mahvolacak. Şimdi ise müsaadenizle yatıp uyuyalım, zira iki geceden beri gözümüzü kırpmış değiliz. Yalnız bir ricamız var: Biz uyurken sizden birisi camdan dışarıya baksın, şayet polislerin geldiğini görürse bize haber versin!

— Ben bakacağım! dedi Yanko.

Babası oğluna kızdı ve :

— Sen burnunu sokma! Git yerine yat! Ve şu andan itibaren ne birşey gördün, ne de birşey duydun! Rujka'ya da sakın bir şey söyleme. (Mirço'ya döndü) Biz Stoyanka ile bakarız. Hadi siz yatın, dedi.

Mirço dayısını omuzlarından tuttu ve bir evlâdın babasına karşı duyduğu sevgiyle, arkadaşcasına :

— Ben bu evde şerefli insanların bulunduğunu biliyordum zaten, diye bağırdı.

— Sakın bu evi yakmıyasınız... dedi babası.

Mirço :

— Merak etme dayı! dedikten sonra Yanko'ya döndü ve :

— Hadi topla pılını pırtını da git yat! dedi.

Annesi Yanko'yu odasına götürüp yatırdı. Yanko'nun canı ise hep partizanların yanında kalmak istiyordu! Artık o, gerek Mirço'nun, gerekse Stela'nın babasının ne olduklarını biliyordu. Fakat yine de ona itimatları yoktu. Hâlâ küçücük bir çocuk zannediyorlardı onu.

Öteki odada ise, partizan Mirço, İvan Leskof'a :

— Dayıcığım, faşistlerin anaları pek yakında kan ağlayacak. Çünkü ordular çok yakında

Tuna'nın kıyılarında görünecekler ve yaptıklarının hesabını soracaklar. Bizdeki mücadele için namuslu Bulgarları toplayan Vatan Cephesi kuvvetleniyor. İşte bundan dolayı da faşistler kudurmuş gibi partizan müfrezelerini dağıtmak için çuvalla para harcıyorlar. Dağlara çok miktarda polis kuvvetleri gönderiyorlar. Müfrezemiz teslim olmuyor. Hattâ arasıra onları iyice tartaklıyoruz bile. Yalnız erzağımız azdır. Yarın onlara ekmek götürmeliyiz, çünkü müfrezemize çok mühim bir görev verilmiştir. Söyle bakalım İvan dayıcığım müfrezemiz için sen de payını verir misin?

— İş ekmeğe dayanıyorsa, ekmek vereceğim, Mirço, fakat dağlara çıkacak adam mıyım ben! Sen gençsin. Ruben desen o da otuzbeş - otuzaltı yaşlarında ya var, ya yok, bense çoktan kırkı aştım, üstelik gönlüm de yaralıdır. Sen büyük oğlumun grev esnasında öldürüldüğünü biliyorsun.

— Evet herşeyi biliyorum. Fakat biz seni dağa çağırmıyoruz! Bizi burada, senin evinde birkaç gün için misafir etmeni rica ediyoruz. Hepsi bundan ibaret.

— Birkaç gün için... Mirço evlâdım, ya polisler sizin burada olduğunuzu anlarlarsa... O zaman siz de, biz de hapı yutarız. Zaten hükümetin tarafını tutmadığımı biliyorlar.

Yanko'nun babası böyle misafirlerden korkuyordu. Nasıl kabul etsin onları? Bir taraftan da seviniyordu...

— İşte biz de onun için senin yanına geliyoruz ya. Faşist iktidar oğlunu öldürdü. Burada bizi bulamıyacaklar. Çünkü sizde gizli bir sığınak yapacağız.

— Ne sığınağı imiş o?

— Yarın söyliyeceğim. Burada öyle bir partizan sığınağı yapacağız ki, mumla dahi arasalar

bulamıyacaklar. Bizce en mühim olan şey, bizi ele vermemenizdir.

— Merak etmeyin. Çocuklarım akıllıdır. Yanko geveze değil, Rujka ise hem küçük, hem de pek açık gözdür.

— Ona kim olduğumuzu söylemeyin, yapacağımız sığınağı da göstermeyin. E, söyle bakalım bizi birkaç günlüğüne evinde misafir edecek misiniz?

— Ah, sizi kovmak olur mu hiç. Siz bizim kankardeşlerimsiniz ve bu işleri kendiniz için değil de, hepimiz için yaptığınızı pekâlâ biliyorum.

— Evet, İvan dayı! Teyzem ekmekler pişirsin. Biz şafaktan önce evden çıkacağız ve akşama tekrar döneceğiz. Sıkı yönetimin koymuş olduğu saatten önce burada olacağız. Sen ise, yarın sığınağı yapacaksın. Mısır koymak için büyükçe bir sandığın var mı?

— Var!

— Şu halde her şey yolunda demek! Şimdi biraz uyuyalım.

— Önce biraz yemek yiyeceksiniz, çünkü siz benim kıymetli misafirlerimsiniz!

Mirço ekmeği koparırken :

— Oh, sanki doğmuş olduğum evdeyim, dedi.

Biraz sonra iki partizan yalnız başlarına kaldıkları zaman Ruben :

— Senin dayın çok cana yakın. Yani ne yalan söyliyeyim, şu adamın başına bir belâ getirmiyelim, yoksa çok üzülürüm doğrusu.

Mirço :

— Sen kendine acımıyorsun, kalkmışsın başkalarına acımıya. Böyle adamlar hoşuma gider benim. Dayımın bu kadar zaman uyukladığı yeter artık, onu birazcık sarsmalıyız, dedi Mirço.

Ruben düşünceli düşünceli başını salladı.

— Biliyorum, halkın mücadeleye etmeye alışması lâzım... Büyük dâva büyük kurbanlar istiyor. Ve belki de en iyilerimiz düşecek. Fakat bilmem dayın anlıyabilecek mi bunu?

— Anlıyacak Ruben! Halkımız şanlı halktır. Onu şimdiye kadar kimler çiğnemedi? Önce ötekiler, çorbacılar ve şimdi de faşistler. Halkımız çok sabırlıdır. Kendi haline acır, çocuklarını ve aile yuvasını düşünür, fakat bir gün eliyle şöyle bir defa savurdu mu gözüne ne ev, ne de çocuk görünür! Biz de kardeşlerimiz gibiyiz. Biz de onların emdiği hürriyet ve doğruluk sütünden emmiş insanlarız.

Onlar geç vakte kadar sessizce konuşarak işçi partisinin, kendi partilerinin, işçilerin, fakir köylülerin, emekçilerin ve Dimitrof'un faşist istilacılara karşı mücadele edenlerin, partizan müfrezeleri vasıtasıyla onlara havale etmiş olduğu çok önemli görevi yapmak için mühim kararlara vardılar.

Alarm

Yanko gözlerini henüz yummuştu ki şehrin üstünde acı acı öten canavar düdüğünün sesini duydu.

— Alarm işareti, diyerek Yanko yattığı yerden fırladı.

Bundan birkaç ay önce şehrin ortasında toplanıp canavar düdüğünün sesiyle alay ediyorlardı.

— Kedi yine miyavlamaya başladı!

Gerçekten de canavar düdüğünün sesi bir kedinin acı acı miyavlamasını andırıyordu. Fakat 10 Ocak günü Sofya'ya yapılan büyük bombardımandan sonra bu şehre muhacirler gelince artık hiç kimse canavar düdüğü ile alay etmedi. Üste-

lik bir de Amerikan ve İngiliz bombardıman uçaklarının Vratsa ve Dupnitsa'dan sonra yine Sofya'yı, Karlovo'yu ve başka yerleri bombardıman ettikleri duyulunca bu şehrin halkı artık, "kedilerin miyavlaması" nı büyük bir korku ile karşılıyordu.

Yanko'nun bütün vücudu ürperdi. Battaniyenin altında kızkardeşinin hiç kıpırdamadan mışıl mışıl uyumasını kıskandı ve hemen dışarıyı gözetliyen anasının babasının yanına koştu. Korkuya kapılan annesi sordu :

— Misafirleri uyandıralım mı?

Babası parmaklarının ucuna basarak partizanların yattıkları odaya girdi. Onlar üstleri giyinik ve tabancaları ellerinde uyuyorlardı. Yanko açık kapının önünde durarak soluğunu kesti. Babasının Mirço ağabeyini nasıl dürtüp uyandırdığını gördü. Genç partizan bir ok gibi yerinden fırladı, fakat işin ne olduğunu anlayınca güldü:

— Alârm mı dedin! Dayı, bu şey bizim için peynirli börek gibidir. Biz ne paparalar yemişiz... Hem de bizim için hava hoş. Çünkü bu vaziyette polisler evleri aramayacaklardır.

Misafirin sözleri Yanko'yu birazcık sakinleştirdi, fakat yine de yerine gidip yatmadı, doğru çardağa çıkıp gözlerini gökyüzündeki ufak yıldızlara dikti ve sessizce dinlemeğe başladı. Bir şeyin uğuldadığını sandı. Hayır, yalnız kulakları uğulduyordu. Çünkü gece sakindi...

Canavar düdüğü aşağı yukarı bütün şehri uyandırmıştı. Sofya'lı muhacirler hepsinden daha çok korktukları için bodrumlara saklanmak için koşuyorlardı. Lîelacele açılıp kapanan kapılardan görünen ışıklar avluları süpürür gibi bir tarıyor, sonra, aniden yine sönüyorlardı.

Canavar düdüğü öttüğü zaman Stela da yatağından fırladı. Annesi de uyandı. Hâlâ yatağından güçlükle kalkabilen annesi zor işitilen bir sesle :

— Bodruma in Stela, dedi.

Gece gündüz şehrin üstünden uçup giden bombardıman uçaklarının uğultusundan bütün çocuklar gibi yahudi kızı da çok korkuyordu ve onların geçtiği esnada bir sığınağa girip saklanmak istiyordu ama, anneciğini yalnız başına nasıl bırakabilirdi. İçindeki korkuyu bastırdı ve kısık bir sesle :

— Korkacak birşey yok, burada kalacağım, anne, dedi.

— Bodruma in diyorum sana, benden artık geçti kızım, ama sen henüz...

Annesi ona: "Senin için hayat şimdi başlıyor" demek istiyordu, fakat sustu. Bunu nasıl söyleyebilirdi ona? Hiç kabahatsiz yere insanları sürgün edip öldürdükleri bu dünyada, kızının da yaşıyacağını nereden bilsin kadıncağız.

— İn, in aşağıya diyorum...

Tam bu esnada odadan içeriye giren tarih öğretmeni kadın :

— Nereye? diye sordu.

Henüz yattığı yerden kalkmış olan hasta kadın, sırtına kırmızı şalını alırken :

— Sığınağa, dedi.

Öğretmen onun yolunu kesti ve :

— Merak etmeyin, korkacak bir şey yok. Şayet hücum ederlerse o zaman... Fakat şimdilik bizim bu küçük şehrimize ilişmiyorlar, dedi.

Sonra küçük kızın alev gibi yanan başını, dağınık saçlarını okşıyarak ekledi :

— Sen korkmuyor musun, kızım?

Bu dinç elin kendisine değmesiyle Stela'nın korkusu geçti ve yüreği sakinleşti. Bu genç ve iri-yarı kadını, kendi öz ablası, kendi öz anası gibi sevdiğini anladı. Kıvılcım saçan gözleri, basit davranışı, kuvvetli elleri, her zaman sert ve gür sesi ile insanı himaye edici bir kuvvet vardı. Niçin bütün insanlar onun gibi değillerdi?...

Öğretmen, Stela'ya:

— Yat yerine, kızım. Benim uykum yok, sizi koruyacağım, dedi.

Fakat Stela'nın uykusu yoktu ve alârm esnasında hiç uyuyamıyordu.

— Biraz seyredeceğim, dedi ve tarih öğretmeninin, etrafı camlarla çevrili koridoruna çıktı.

Öğretmenin burada çok büyük bir hevesle kırmızı kağıtlara sarmış olduğu sıra sıra dizili saksılarda türlü türlü çiçekleri vardı. Ateş gibi yanan alnını soğuk cama dayadı ve gecenin karanlığına baktı. Büyük bir ürperti ile bombardıman uçaklarının geldikleri tarafa, kilise kubbesinin arkasında görünen yıldızlarla dolu gökyüzüne baktı.

Ortalıkta öyle büyük bir sessizlik sürüyordu ki, kendi kendine "Bu defa buradan geçmiyecekler galiba" diyerek kendi âlemine daldı.

Her akşam olduğu gibi, bu gece de karşıki ıhlamur ağacının dallarının arasından babasının sanki canlı imiş gibi hayali göründü. Gece gündüz hep babasını düşünüyordu. Onun sağ olmadığına bir türlü inanamıyordu... Yanlarından ayrılalı kaç gün olmuştu ki. Halbuki ancak bir yıl önce Sofya'da idiler ve herkes gibi onlar da kendi âlemlerinde yaşıyorlardı.

O zaman iyi idi... Gerçekten de onlar zengin değillerdi. Babası bir fabrikanın baş muhasebeci muaviniydi. Sabahtan akşama kadar çalışan ba-

basının elbiseleri eski ve ceketinin kolları yenikti. Fakat annesi onları daima itina ile fırçalıyor, Stela ise, çamurlu günlerde onun ayakabılarını temizliyordu. Babası da cumartesi günleri işten dönerken ona küçük hediyeler getiriyordu. Kapının zili çaldığı zaman kendisi açsın diye koşuyordu. Bazan onu kirayla oturdukları üç katlı eski evin balkonundan görüyordu. Sıvası dökük evin balkonundan bakarken etrafa, hayat ona ne kadar güzel, ne kadar tatlı görünüyordu! Babasının işten dönmekte olduğu Çar Simeon sokağının yakınlarında kurulan pazar yerinde ve hele yazın, rengârenk testilerin üstleri toz olurdu. Babası eve vardığı zaman kapısız geniş antreden içeriye girerken ona el sallar, o da babası zili çalıncaya kadar hemen kapıyı açardı.

Babası evden içeriye girdiği zaman kurnazlıkla güler ve bir elini ya paltosunun yahut ta ceketinin cebinde tutardı.

— Birşey saklıyorsun benden babacığım!

— Hayır kızım, hiçbir şey saklamıyorum.

— Saklıyorsun!

— Öyleyse bil bakalım nedir?

— Kukla?

— Sen artık kocaman kız oldun, ne kuklası istiyorsun...

— Çikolata!

— Hayır kızım çikolata da değil! Ne o, hoşuna gitmiyor mu yoksa?

Babasının getirmiş olduğu kitaba susamış gibi sarılıyor ve sahifelerini çevirip çevirip okuyordu. Kitapta hep güzel şeyler yazılıydı.

Kara günler de vardı bazan. Meselâ bir gün babası greve iştirak ettiği için işten kovmuşlardı. İşte o zaman Stela, gerek yahudilerin, gerekse Bulgarların arasında hem iyi, hem kötü, hem de

alçak insanlar bulunduğunu anlamıştı. Fakat şimdi yepyeni bir şey oluyordu ve bunun sebebini bir türlü anlıyamıyordu: Acaba annesi, babası ve kendisi kime ne yapmışlardı? Niçin yahudileri kovuyorlardı? Stela o günleri hiçbir zaman unutamadı, babasını tevkif ettikleri ve artık... artık onun sağ olmadığını haber verdikleri zamanı...

O günden itibaren küçük Stela, sık sık bu pencerenin önünde duruyor ve edebiyen kopup uzaklaşan geçmiş günleri düşünüyordu. Bu zaman esnasında gidecek bir yeri olmadığı için hep evinde oturuyordu. Yatalak annesine bakıyor ve onun yerine evi silip süpürüyordu, yemek almaya gidiyor tabakları yıkıyor, okuyor, öğretmen kadına yardım ediyor yahut ta annesini ziyarete gelen korkmuş yahudi kadınlarını karşılayıp uğurluyordu.

Dünyanın güzelliği, güneşin parlaklığı, ovaların yeşilliği, çiçek açmış ıhlamur ağacının dallarına gerilmiş olan salıncaklar onu artık hiç neşelendirmiyordu. Onu dünyada hiçbir şey ilgilendirmiyordu. Canı cekse dahi sokağa çıkmaya cesareti yoktu. İçinde çocuklarla birlikte oynama zıplama, bağırıp çağırma isteği yoktu.

Sokakta düşmanca bakıyorlardı. İşte dün o çocuk ta kendisini yere düşürmüştü... Yolda yürürken karşıdan gelen çocukların, onun göğsündeki sarı yıldıza nasıl gözlerini dikerek baktıklarını biliyordu. Bu yıldız, bu sarı rekli düğme, yüz karası sayılıyordu. Halbuki o yüz karası sayılacak hiçbir şey yapmamıştı.

Polislerden o kadar çok korkuyordu ki, öğle ve akşam yemeği almak için yahudilere mahsus yemekhaneye gideceği zaman, küçük kalbi bir kuş gibi çırpınıyordu. Her zaman, ha şimdi, ha şimdi yolumu kesecekler ve karakola sürükleye-

cekler diye ödü kopuyordu. Kendisini daima polislerin, jandarmaların ve bekçilerin takipettiklerini sanıyordu. Dünyada zalim insanlar türemişti... Bu insanlar, kendisinin, babasının, akrabalarının ve ekseri fakir olan yahudilerin yaşamalarını istemiyorlardı. Kendilerinin kime ne fenalık etmiş olduklarını bir türlü anlayamıyordu. Sofya'da oldukları zaman, onun zayıf, uslu, temiz, şen ve komşuları ile her zaman tatlı tatlı muhabbet eden ve onları daima bir kardeş gibi evine misafir eden anneciği neden kötü insan sayılıyordu? Bir fabrikada canla başla çalışan babası neden kötü insan sayılıyordu? Şu kudurmuş polislere karşı ne yapmıştı o? Niçin yahudilerden bukadar çok nefret ediyorlardı, Stela gözlerini gecenin karanlığına dikmiş bakıyor ve hiçbir şey anlamıyordu. Niçin, niçin öldürdüler babasını?...

Bir uğultu duyuldu birdenbire. Ufuktan gelen ağır gümbürtü biraz sonra bütün şehrin üstüne yayıldı. Stela bu esnada ellerinin nasıl soğuduğunu hissetti. Odada konuşan annesi ile öğretmen kadına dönerek :

— Geliyorlar! diye fısıldadı.

Öğretmen kadın karanlık odadan :

— Geliyorlarsa hayırlı yolculuklar! Onlar şimdi Romanya'ya gidiyorlar, sen korkma, Stela! diye mırıldandı.

Stela madeni sese kulak vermiş ve karanlıkta uçakların nerede olduklarını araştırıyordu. Ve aklı yine babasına gitti. Evet, artık babası hiçbir zaman bu yıldızları, bu gökyüzünü göremiyecekti. Artık o yoktu. Küçük kız öyle şiddetli bir acı duydu ki, bombardıman uçaklarının gelişi dahi onun yanında hiç kalıyordu. Ne olacak yani, hücum ederlerse ne olacak! Düşecek bombalar, hem onu, hem de annesini öldürse de ne olacak... San-

ki bundan sonra, onlara bu dünyada hayat mı vardı...

Görünmiyen bombardıman uçakları şehrin üstünden geçerlerken öyle şiddetli bir gürültü çıkarıyorlardı ki, bütün evlerin camları ve yerler bile korkunç bir surette sarsılıyordu. Ve işte tam bu esnada gökten düşen parlak kuyruklu bir yıldız ateşten bir şemsiye gibi sarkarak gecenin zifiri karanlığını yardı. Şehrin her yanı bir anda aydınlandı.

Dışarda bir adamın :

— Roket atıyorlar! Hücum edecekler diye bağırdığı duyuldu.

Biraz sonra etraftan boğuk ve korku dolu iniltilerle insanların telâş içinde sağa sola koştukları duyuldu. Fakat onların roket zannetmiş oldukları yıldız, geniş ovanın arkasındaki tepede söndü. Sonra şehir yeniden gecenin karanlık örtüsüne büründü. Bombardıman uçakları ise, karşıki dağın ötesine doğru uçup gittiler.

Komşu bahçelerden bir adamın :

— Bu defa da atlattık, dediği duyuldu.

Gözleri yaşaran Stela, kendi kendine :

— Babam artık hiç gelmeyecek, diye düşündü.

Ertesi Gün

Yanko'nun annesi ile babası bütün gece uyumadılar. Devamlı avluda ve kapıların arkasında durdular. Mahzendeki ocağı yaktılar. Annesi unu hamurladı ve Yanko ile Rujka'dan gizli olarak ekmek pişirdi, bir fırınlık.

Önceden anlaşmış oldukları gibi, misafirleri şafak sökmeden uyandırdılar. Mum ışığı ile aydınlatılmış odada Mirço, birkaç defa yere çömelip kalkmak suretiyle sabah jimnastiğini yaptı ve :

— Uyku denilen şey amma da tatlı şeymiş yahu! Hele onu zemzem suyu gibi damla damla verdikleri zaman hiç tadına doyum olmuyor! dedi, sonra fırından yeni çıkmış ekmeği kokladı ve gülümsiyerek mırıldandı :

— Ama taze ekmek uykudan da tatlı!

Annesi partizanlara birer parça koparıp verdi.

Genç adam pişkin ekmeğin kenarını yerken:

— Teyzeciğim, senin gibi usta ekmek pişiren yoktur. Şayet bu ekmekten arkadaşlara da götürmeye muvaffak olursak tadına doyamayacaklar, dedi.

Pişirilen ekmeği şehrin dışına nasıl çıkaracaklarını tesbit ettikten sonra, partizanlar yola çıkmak için hazırlandılar.

Ortalık henüz karanlık olmasına rağmen Yanko partizanların odasından gelen sesleri duydu, yatağından fırladı. Yavaşça onların odalarına doğru yürüdü ve içeriye baktı. Mirço golf pantolonunun paçalarını potinlerinin içine sokuyordu. Pardesüsünün altındaki kısa ceketin üstündeki palaskada takılı iki el bombasiyle tabanca gözünden kaçmadı Yanko'nun.

Yanko'yu gören Mirço :

— Kandil gibi ne duruyorsun! Git babanı çağır! dedi.

Üç erkek mahzene indiler. Yanko küçük pencereden onların «onluk» dedikleri sandığın önünde durduklarını gördü. Mirço, Yanko'nun babasına uzun uzun bir şeyler anlatıyordu.

Sonra nehrin kenarında devriye olup olmadığını keşfe gönderdi Yanko'yu.

Sokağa çıkmadan Mirço, Yanko'nun annesine:

— Tarlaya vardığınız zaman ekmeği çıkarmaya acele etme. Ortalığı iyice anla, dinle ve

ancak o zaman karameşe ağacının yanına götür. Hani yıldırımdan bir kısmı yanan ağacı biliyorsun ya, işte oraya. Oradan ötesini hiç düşünme. Biz icabına bakarız, dedi.

Mirço bunları söyledikten sonra, Ruben ile beraber karanlık avluyu geçip söğüt ağaçlarının yanındaki nehrin kenarından yürüdüler ve biraz sonra Dıbovo istikametine sapıp şehirden uzaklaştılar. Yanko etrafı iyice gözden geçirmişti: Burada devriye yoktu.

Aydınlanmıştı ortalık. Babası arabayı çıkardı ve içine ot doldurdu. Yanko duvar boyuna gitmiş çevreyi gözetliyor, annesi ise henüz sıcacık olan ekmekleri önlüğünün altına saklayarak teker teker arabaya taşıyordu.

Arabanın altında gizli bir sandık vardı. Uzun yollara gittikleri zaman içine torba ve öteberileri koyuyorlardı. Bu sandığa şimdi, ekmek torbalarını dizdiler. Arabanın gizli sandığı olduğu belli olmasın diye kapağını iyice kapadılar ve üstüne kazma, kürek ve çapa, beygirler için ot ve saman yığdılar. Ayrıca kendileri için ekmek bulunan bir torba ile yatık astılar. Polislerin şüphesini uyandırmamak için arabaya yalnız Rujüa ile annesi bindiler. Arabada ne olduğundan habersiz olan Rujka kıra gitmenin sevinci içinde oynayıp zıplıyordu. Fakat annesi duyduğu endişeyi zor gizleyebiliyordu. Eğer Mirço, kızkardeşinin oğlu olmasaydı, hiçbir zaman polisten gizli bir iş yapmaya cesaret edemeyecekti. Korkak bir kadın değildi, fakat bütün kasketli, apoletli ve üniformalı insanlardan korkuyorlardı. Bunların içinde en fazla polislerden korkuyordu.

Köprüden geçerlerken polisler onları durdurdu.

— Nereye?

— Tarlaya.

— Torbada ne var?

— Biraz peynirle ekmek.

— Artanı partizanlara kalsın diye mi bütün ekmeği götürüyorsun?

— Ateş yaksın onları! Onların yüzünden işimize bakamıyoruz.

Polis torbayı yokladı, otu karıştırdı, sonra onları serbest bıraktı.

Annesi derin bir nefes aldı. Rujka ise neşe ile atlara birer kamçı çaldı.

★

Bugün pazar olduğundan Yanko'nun okulu yoktu. Evde sığınak yapıldığını anlamasın diye onu amcasının atlarını otlatmaya gönderdiler. Ama amcasının evine gitmeye pek de acele etmiyordu. Çünkü gizli bir kuvvet onu tarih öğretmeninin evine doğru çekiyordu. Şimdi onlar için çok mühim bir sır biliyordu. Fakat nasıl yapsa da onlara Stela'nın babasının sağ olduğunu ve şimdi partizanlık yaptığını bildirse? Bu havadise kimbilir ne kadar çok sevineceklerdi?

Yanko, iki sokağı aşıp geniş yola çıkınca karşıda küçük evi çevreleyen yeşil tahta çiti gördü. Tahtaların arasından bahçenin içindeki lâle, bojur ve daha birçok çiçekler görünüyordu. Her sene 24 Mayıs'ta kutlanan bayramda Kiril ile Metodi'nin resimlerini süslemek için tarih öğretmeni, geçen sene okula bu çiçeklerden bir sepet dolusu getirmişti. Bu sene okulu ne süslediler, ne de iki kardeşin resimlerini donatıp bayramı kutladılar. İslav aydınlıkçılarıyla islavları birbirine bağladığı için, faşist hükümet bu bayramın kutlanmasını yasak etti. Eskiden ne güzel kutluyorlardı bu bayramı... Halbuki, Almanlar, islavları parçalamak

ve aralarında düşmanlık yaratmak istiyorlardı.

Eve yaklaştı. Tahta çiti geçip avlunun içine baktı. Küçük avluda kimsecikler yoktu. Kendi evlerinde de olduğu gibi, burada da temiz yağmur suyu dolsun diye oluğun altına bir gaz tenekesi koymuşlardı. Avlunun arka tarafına geçti. İki elma ağacının alçak dalları tahta çitin önünü örtmüştü. Yanko dalların arasına daldı. Tahta çiti tutan iki kazığa gerilmiş çamaşır ipine iki tane beyaz çarşaf ve yastık kılıfları serilmişti. Henüz yaş olan bu çarşaf ve yastıkların dikiş yerlerinden damlayan sular, güneşte otların üstünde çiğ gibi parlıyordu.

Kendi kendine: «Demek ki bunları yeni sermişler, belki başkaları da serecekler,» diye düşündü.

Biraz sonra evin arka kapısından elinde leğenle Stela göründü. Dizi sarılıydı. Çamaşırlar yaş olduğundan ağırdı. Bunu niçin kız, taş merdivenlerden aşağıya inerken biraz eğilmek zorunda kalıyordu. Leğeni çamaşır ipinin altındaki otların üstüne koydu. Yanko'nun yüreği fırlayacakmış gibi şiddetle çarpmaya başladı. Acaba onu çağırıp söylese mi?... Dalların arasıdan geçip tam tahta çite yapıştığı sırada, tarih öğretmeni taş merdivenlerde göründü.

Öğretmen dalların sallandığını gördüğü için:

— Kim var orada? diye bağırdı.

Yanko hemen geri çekildi, fakat kadın görmüştü, gayet sert bir sesle:

— Yine mi kötülük yapmaya geldin ha? dedi. Pis çocuk! Ne kadar çok yanılmışım. Sokak çocuğuna dönmüş.

Hemen uzaklaştı Yanko ve kadının daha neler söylediğini duymadı. Karşısına çıkarak, bu defa kötülük yapmak için gelmediğini, bambaşka

bir niyetle gelmiş olduğunu söyleyecekti. Fakat bir yandan utancından, bir yandan da öğretmenin kendisi hakkında artık fena bir fikire sahip olması yüzünden orada daha fazla duramadı ve sokağa koştu. Yüz metre kadar koşup ta arkasına baktığı zaman bir polisin karşıki evlerin yanından geçtiğini gördü. Ya kendisini görmüşse? Fakat polis onu görmeden yoluna devam etti... Gelişi güzel sokakta yürüdü. Güneş ortalığı yakıyor, hafifçe esen rüzgâr yol boyundaki fidanların dallarını sallıyordu. Bir kuşun tatlı tatlı ötüşü duyuluyordu. Fakat şu güzelim yaz günü şimdi ona hiç de hoş görünmüyordu. Dalgın dalgın giderken karşısına Petro Stırgaç'ın dikildiğini göremedi.

— Hey, Yanko nerreye gidiyorsun be arrrkadaş? dedi Petır.

— Kiraz toplamaya.

— Peki ama sepetin nerrede?

— Unuttum almaya.

— Durr, şimdi evden birr tane kapıp getirrrim! Benimle geleceksin. Amcamın bahçesi kiraz dolu.

Petko Stırgaç, eve gitti koşarak. Ve biraz sonra elinde iki sepetle döndü. Stırgaç, cepheye dair yeni duyduğu havadisi söyledi. Yabancı bir radyo istasyonu Rus ordularının Romanya'ya doğru süratle ilerlemekte olduklarını söylemiş. Ve bunu Almanlar da itiraf ediyorlarmış. Stırgaç, fakir bir adamın çocuğu idi ve bu havadise çok sevindiğinden Yanko'ya da söylemişti.

Devriyeler, Stırgaç'ı tanıyorlardı, ama yolda ikisinin de ceplerini aramadan serbest bırakmadılar.

Ova ne kadar güzel ve parlaktı! Her taraf yeşil çimen kokuyordu. Havaya insanı mestedici çi-

çek kokusu yayılmıştı. Şu savaş olmasaydı, canavar düdükleri ve her gün üstlerinden geçen çelik kuşlar... Biraz sonra Stırgaç ağaçlardan birine Yanko ötekine doğru yürüdü. Koca kiraz ağacının dallarındaki iri kirazlar güneşin keskin ışığı altında par par yanıyordu. Yanko bir tarafa yanlamış çürük bir kazığa ceketini astı. Ağacın dalına tutunarak birkaç hamlede tırmandı. İri iri kirazlarla doluydu. Koparmaya hacet yoktu, doğrudan doğruya ağziyle de yiyebilirdi. Kirazları itina ile koparıyor ve yanındaki sepete koyuyordu. Güneşin sıcaklığından ve reçine kokularından mest olmuş, içine bir feraklık gelmişti. Sanki ne savaş olmuş, ne de o kızın kalbini kırmıştı. Sanki herşey sadece bir rüyadan ibaretti. Fakat biraz sonra yine canı sıkıldı. Ve o esnada aklına bir fikir geldi. Stela ile annesinin yiyecekleri yoktu. Bu ağaçta ise o kadar çok kiraz vardıki. Sepeti doğruca onlara götüremez miydi? Bu fikre kapılan Yanko çabucak sepeti doldurdu ve ağaçtan aşağıya atladı. Otların üstüne düşen birkaç tane kirazı da tekrar sepete koydu. Sonra ağaçta asılı duran ceketini aldı ve çıplak ayaklarıyla patikadan yürüdü. Öteki ağaçta bulunan Stırgaç arkasından bağırdı, fakat onu hiç duymamış gibi ses vermedi.

Camlarının çerçevesi yeşile boyanmış beyaz evin etrafında dolaştı. Fakat kimseler yoktu ortalıkta. Ne öğretmen kadın, ne de Stela. Acaba ne yapmalı? Kirazları, tahta çitin arkasındaki çiçeklerin bulunduğu yere dökse? Acaba görebilecek miydi, tavuklar gelip gagalamıyacak mıydı? Hayır en iyisi evden içeriye girip, Stela'ya babası hakında bildiğini söylemeliydi. İşte o zaman Stela anlayacak ki o...

Ne yapacağını düşünürken evin kapısı açıl-

dı ve dışarıya bakır kap elinde Stela çıktı. Herhalde yahudilerin yemekhanesinden yemek almaya gidiyordu. Yanko hemen kızın peşine takıldı, fakat ikide bir etrafta polis var mı diye bakmayı da ihmal etmedi. Yahudi kızı ile konuştuğunu görmemeleri lâzımdı. Stela ayak seslerini duydu ve arkasına bakıp onu görünce adımlarını sıklaştırdı.

Yanko kızın arkasından:

— Dur bir şey söyliyeceğim! diye bağırdı.

Stela büsbütün hızlandı hiç sesini çıkarmadan. Ayağındaki tahta sandaletleri kaldırımın üstünde korkunç bir takırtı çıkarıyor ve bu sesler kimbilir nerelerden duyuluyordu. Yanko biraz sonra kalabalık bir sokağa çıkacakları için, kızı elinden kaçıracağını anladı ve ona yetişmek için koştu.

Kız aniden arkasını döndü. Korku dolu parlak ve hüzünlü gözleriyle Yanko'ya bakarak:

— Beni niçin kovalıyorsun? Ben sana ne yaptım? dedi.

Soluk soluğa yaklaşmış olan Yanko:

— Seni kovalamıyorum. Ben o gün istemeyerek yaptım onu... Baban sağ, ben sana bunu söylemek istiyordum, dedi.

Stela'nın yüzü soldu. Keskin bir acı ince ve solgun dudaklarını büzdü. Bir an Yanko'nun yüzüne baktı ve azarlarcasına :

— Benimle alay etmek için bu defa bunu mu seçtin? dedi ve hızla yürüdü.

— Alay etmiyorum, gerçeği söylüyorum, diye hafifçe bağırdı.

Ama Stela artık onu dinlemiyordu ve bir an önce ondan kaçmaya çalışıyordu.

İçinden gelen kuvvetli bir arzu ona yetişmesini, ince bileklerinden tutup, o gün düşürdüğü

için çok üzüldüğünü, babasının sağ olduğunu ve şimdi kendi evlerinde gizlendiğini söylemek istiyordu. Fakat yaralanan gururu ve bu defa haksız olarak kızın reddetmesi, belki de polislerin göreceklerinden doğan korkusu, onu bu niyetinden alıkoymuştu. Pişman olmuş bir haldeyken etrafına bakındığından karşı tarafta duran Viktor'u, Pope'yi ve Stırgaç'ı gördü. Her üçü de ona bakıyorlardı.

Yanko kiraz ağacından kaçınca, Stırgaç aramak için peşine düşmüştü. Fakat onu ararken, Viktor ile Pope'ye rastgeldi. Bir taraftan yüzündeki kiraz lekelerini siliyordu, bir taraftan da dikkatlerini başka bir tarafa çekmek ve biraz da kızdırmak gayesiyle:

— Pope yahu, bizim almanlarrın işi yürrümüyor... be, dedi.

— Nasıl yürümüyormuş?

— Radyoyu dinlemedin mi? Rrruslarr Dnesterrri geçmişlerrr...

— Dnester'i geçmişlerse, Dneper'de boğulacaklar demektir!

— Ne diyorsun be! Dneperri çoktan geçtilerrr. Galiba Romanya'nın sırrtını yakında okşayacaklarrr. Hem de söylendiğine görre orrada insanlarrr bolşeviklerrrle birrrmişler.

Pope ona hiddetle baktı ve:

— Senin de aklını çalmışlar? Aklını sıkı tut, yoksa...

— Yok yahut, ama... İçime birr korrku girrdi de onun için...

Yanko'nun yolu üç talebe arkadaşının oldukları yerden geçiyordu. Karşılaşmak istemiyordu onlarla, onun için de karşıki tarafa geçti. Fakat Pope onu bırakmadı:

— Hey dur yahu! Nereye kaçıyorsun bizden?

Yanko durdu. Pope onu baştan aşağıya kadar alayla süzdü. Viktor ile ikisi, az önce Yanko'nun Stela ile konuştuğunu görmüşlerdi:

Viktor alaycı bir ifadeyle sordu:

— Ne o, kiraz mı ikram ediyorsun?

— Kime? diye sordu.

Pope kısaca:

— Ona, çıfıt kıza! dedi.

— Neden kiraz ikram edecekmişim ona?

— Nereden bileyim, belki de ona kavuk sallamaya karar vermişsindir.

Viktor katılarak gülüyor, parmağına dolalı gümüş köstegiyle oynuyordu.

Yanko kızardı ve:

— Bu benim bileceğim bir iş, sizi alâkadar etmez! dedi ve hızla evinin yolunu tuttu.

Stırgaç sabırsızlanıyor, olduğu yerde dönüp duruyordu. Yanko onlardan hiç korkmadığını söyleyerek gitmişti... Stırgaç, Pope ve meyhanecinin oğlu Viktor'la kalmıştı. Stırgaç «R» harfini söylerken gecikiyordu ama, buna karşılık gayet çabuk düşünüyordu. Bir an, radyodan kızılordunun ilerleyişini, Yanko'nun yahudi kızı Stela ile karşılaşmasını düşündü: «Tekerlek artık tersine dönmeye başladı. Yanko yahudilerle münasebetini düzeltmekle iyi yapıyor. Ben de onun tarafını tutmalıyım, çünkü adaletin terazisi onun tarafına meylediyor.» Fakat nasıl yapsa da hiç hissettirmeden Viktor ile Pope'den ayrılsa! Şimdilik onlar hakim durumda, bunun için onlarla iyi geçinmesi lâzım...

Hemen kararını verip mırıldandı:

— Şu kurrrnaz Yanko sepetimi aşırdı. Bekleyin, şimdi alıp geleceğim. Kendine... amma da iyi kız arrkadaş bulmuş, ha...

Hızla koştu ve Yanko'ya yetişti. Viktor ile

Pope duymasınlar diye usulcacık :

— Yanko karrdeşim, sakın bana darrrılma. Ben seninleyim. Şayet yarrdıma ıhtiyacın olurrsa beni çağırr. Sepeti istediğin kadar yanında tut. Yarrrın yine kirrraz toplamaya giderriz... dedi ve memnuniyetle ötekilerin yanına döndü.

Yanko az önce Stela ile karşılaşmasından ileri gelen bir sıkıntı ve dalgınlıkla evine vardı. Ve bu aciz ve sevimli kızı ne kadar çok yaralamış olduğunu şimdi bir kere daha anlıyordu...

«Bu işi nasıl oldu da yaptım! Artık ne o, ne de öğretmenim bunu hiçbir zaman unutmayacaklar...» diye düşündü. Başını eğmiş odadan geçiyordu. Evde kimsecikler yoktu. Mahzenden boğuk sesler geliyordu. Aşağıya indiği zaman babasını mahzende kirka ile toprak aktarırken buldu.

Babası kızgın bir eda ile sordu :

— Neden bu kadar erken dönüyorsun? Beygirleri otlatmaya gitmedin mi?

Yanko babasına :

— Amcam kendi götürdü, diye yalan söyledi.

Babası :

— Herşeye burnunu sokman iyi değil, ama madem ki gelmişsin yardım et! dedi. Bir kova ile şu toprakları bahçeye götür de çiçeklerin arasına dök. Sonra aralarını iyice çapala ki, başka yerden toprak getirilmiş olduğu anlaşılmasın.

Gece yarısına kadar partizanların sığınağını yaptılar, İvan Leskof ve oğlu Yanko.

Babası, duvarın dibinde üç kişiden fazla adamın rahatça ayakta durabileceği büyüklükte bir çukur kazmıştı. Çukuru kazdıktan sonra içini güzelce sıvadı ve icabında bir adamın girip çıkabileceği büyüklükte kapıya benzer bir şey yaptı. Bu kapıyı horosanla öyle sıvadı ki, burada kapı olduğu katiyen anlaşılmazdı. Sığınağın içerden kapa-

nabilmesi için bir de sürgü taktı. Sığınağı yaparken gaz lâmbası kullanmıştı. Fakat bu ışıkta dahi burada kapı olduğunu anlamak mümkün değildi. Sığınağın üstüne onluk denilen büyük bir sandık koydu. Sandığın tahtalarını bir kapı şekline getirdi ve ona bir de kilit taktı. Partizanlar sığınağa girmek için, önce bu sandığın kapısından geçeceklerdi. Sandığın yanındaki aralıklardan ise, sığınağa hava girecekti.

İvan Leskof herşeyi tamamladıktan sonra, sandığın yerinden kımıldamaması için onu yere mıhladı iyice. Bir tehlike olunca partizanlar sığınağa girip te içerden kapıları iyice kilitleyecek, Yanko'nun babası da eski bir tahta ile sandığın kapısını sağlamca örtecekti. Ayrıca üstüne mısır koçanları, yahut da patates yığacaktı. Artık sandığın altında sığınak olduğunu kim anlayabilirdi ki. Babası her ihtimale karşı sandığın dibine un da serpti.

Evdekiler bütün gece partizanların gelmesini beklediler. Rujka yatıp uyumuştu, fakat annesi, babası ve Yanko karanlık odada fısıldaşarak dışarısını gözetliyorlardı, Yanko sık sık alnını cama yapıştırarak karşıki ovaya bakıyordu.

Partizanlar sabaha karşı, neredeyse şafak sökerken geldiler. Yorgunluktan bitkin bir haldeydiler. Fakat hemen aşağıya indiler ve sığınağı görüp çok beğendiler. Mirço âdeti olduğu üzere, Yanko'nun babasının omuzlarından tutarak :

— Babam yok ama, onun yerine sen varsın dayıcığım, dedi.

Babası onlara :

— Hadi şimdi yatıp uyuyun! dedi.

Mirço :

— Bu iş, böyle olacak, dedi. Gündüzleri uyu-

yacağız, geceleri çıkıp işimize bakacağız. Ekmek için çok teşekkür ederiz.

Şafak söküyordu artık. Camın arkasından ağacın dalları farkediliyordu. Rüzgârdan sallanarak sanki zifiri karanlığı silkiyorlardı.

Yanko'nun babası fakir bir adam olmakla beraber yine de iyi bir mal sahibi gibi ufacık tarlasına büyük bir itina ile bakıyordu. Bunun için de partizanlara dönerek :

— Biraz sonra tarlaya gitmeye niyetimiz var. Sizi gözetlesin diye kimi nöbetçi koyayım? diye sordu.

— Nöbetçiye ihtiyacımız yok. Birimiz yatarken öteki uyanık durur, diyen ve ancak lüzum olduğu zamanlarda söze karışan Ruben, mütemadiyen susuyor ve dalgın dalgın bir şeyi düşünüyordu.

Evet, belki de savaş yüzünden dünyanın dört bucağına dağılmış olan kendi milletini, belki faşistler tarafıdan işkence edilerek temerküz kamplarında imha edilen bedbaht kardeşlerini, belki de kendi karısını ve sevimli kızı Stela'yı düşünüyordu.

Ruben sözlerine devamla :

— Bize o kadar çok iyilik ettiniz ki, buna nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz! dedi.

İvan Leskof :

— Evet ama, siz de hepimiz için daha çok iyilik yapıyorsunuz... dedi.

Yanko, yalnız üçüncü sınıfa kadar okula gitmiş olmasına rağmen akıllıca ve yerinde söz etmesini bilen babasına, büyük bir gururla bakıyordu. Bu sözler babasının doğrudan doğruya kalbinden geldiği için böyle konuşmuştu. Fakat herşeye rağmen partizanlar onları yollarından alıkoymak istemediler ve Yanko, annesi ve babası

gittiler tarlaya. Rujka'yı ise halasının evine gönderdiler. Yanko'nun canı evde kalıp partizanları gözetlemeyi pek istiyordu, ne yazık ki annesi ve babasiyle tarlaya gitmeye mecburdu... Hattâ Ruben amcaya kızı Stela'yı bile gördüğünü söyleyemedi. Sonra ne cesaretle söyleyebilirdi, Stela'ya karşı öyle bir suç işlemişti ki...

Bırakmam Seni

Leskof'ların kiler olarak kullanmış oldukları odaya yerleştiler Partizanlar. Burası onlar için çok uygundu. Çünkü döşemesinin bir yerinde kapak vardı. Kapağın altındaki merdivenle icabında doğrudan doğruya mahzendeki gizli sığınağa girilebilirdi. Ruben, arkadaşı Mirço'ya uykusu olmadığını söyledi ve onu sedire yatmaya ikna ettikten sonra pencereye geçip etrafı gözetlemeye koyuldu. Pencereden bütün avlu, sokak kapısı ve cadde görünüyordu. Yine bu pençereden kırmızı kiremitli okul binası ve oradan pek de uzak olmayan bir mesafede, dayaktan bitkin bir hale getirilmiş olan karısı ve kızı Stela'nın barındıkları ev bulunuyordu. Şimdi partizan Ruben yorgun ve uykusuz gözlerini o tarafa dikmişti. İmkân olsa da bütün evlerin, duvarların ve çatıların arasından süzülüp, karısını, kızını görebilse! Acaba şimdi onlar ne yapıyorlardı? Acaba bir gün birbirlerine tekrar kavuşabilecekler miydi? Fakat herşeyden önce şimdi, müfreze komutanının emrini yerine getirmesi lâzımdı, ondan sonra... Ruben, onların ancak kaatil faşistlerin Bulgaristan'dan kovulmasıyla kurtulabileceğini pekâlâ biliyordu.

Dokuz yaşındaki Rujka, halasının evine misafirliğe gitti. Kırmızı kordelasının fiyongunu sarı saçlarının üstüne iyice sıktı. Sonra entarisini düzeltti. Güzel ve temiz olduğu için halası onu beğe-

necekti. Rujka halasının evine giderken yolda hep kendi evini ve orada kalmış olan misafirleri düşünüyordu. Annesi, babası ve Yanko onu çok aptal zannediyorlardı. Halbuki Rujka evdeki adamların ne olduklarını anlamıştı. Zaten şimdiki zamanda partizanlara dair bir şey bilmeyen çocuk var mıydı? Bugün kimler saklanıyordu polislerden? Hiç şüphesiz ki, savaşa ve Almanlara karşı olanlar. Rujka sinemada Almanların köylerini nasıl yaktıklarını görmüştü. Cesur partizanları ele verecek kadar aptal bir kız değildi. Onlar hakkında hiçbir yerde bir tek kelime söylemeye gelmezdi.

Haziran güneşinin yaktığı tozlu sokakta bir süre daha yürüdükten sonra, talebe arkadaşı Penka'nın tahta çiti önünde henüz filizlenmiş bir hatmi çiçeğini kopardı. En çok sevdiği çiçekti bu onun... Çiçeği saçlarının arasına sıkıştırırken, «en iyisi kendi evimin yanında olayım,» diye düşündü ve hemen geriye döndü. Sadece Yanko değil, Rujka da bu harikulâde insanlara daha yakın olmak istiyordu.

Evine döndü, fakat yarı kapalı perdenin arkasında durup ortalığı gözetleyen partizan kendisini görmesin diye evin arka kapısından içeriye daldı. Bahçelerindeki erik ağaçlarının arasından sıyrılıp misafirlerin odasına baktı. Partizan başını beyaz yastığa dayamış ortalığı gözetliyordu. Uykusuzluktan gözleri ağrımasına rağmen, sabırla, uyuyan arkadaşını bekliyordu. Zavallı adam kimbilir ne kadar uykusuzdu! Gidip ona, siz de yatıp uyuyun, ben ortalığı gözetlerim, desem mi acaba, diye düşündü.

Fakat yanlarına gitmeye cesaret edemedi. Darılacaklar diye dışardan gözetlemeye karar verdi. Bir süre etrafta dolaştıktan sonra elma ağacının

altındaki peykeye oturdu. Elma ağacı bu sene de bol meyva vermişti! Elmalar büyüdükleri zaman dalları ta yerlere kadar sarkacaktı. Şimdi gökyüzündeki beyaz bulutlar, kuşlar gibi güneşin altından geçiyor ve gölgeleri âdeta evin avlusuna sürünüyordu.

Bu arada arka kapısı gıcırdadı evin. Rujka yerinden sıçradı. Biri geliyordu ve kendi de bunu zamanında farkedemediği için partizanlara haber verememişti.

Avluya gümüş paradan yapılma gerdanlığı olan bir kadın girdi.

— Rujka, annen nerede?

Rujka ona doğru koştu ve :

— Annem evde yok, tarlaya gitti, dedi.

Kadın, «yalnız mısın?» diyerek evin basamaklarına doğru yürüdü.

Hemen kadının önüne geçti ve yolunu kesti. Bu anda ne yapılması lâzım geldiğini bir türlü kestiremiyordu. Küçücük kafasında yalnız bir şey vardı: O da, komşu kadını ne pahasına olursa olsun eve sokmamak. Aksi takdirde içerdeki partizanları görecekti.

— Dur, Tsvetana hala!

— Ne var, Rujka!

— Sana annem evde yok dedim ya, niçin giriyorsun?

— Eleği alacağım, sizinki daha sık.

— Sen dur, ben getiririm.

Komşu kadın merdivene ayağını koydu ve:

— Sen hangisinin daha sık olduğunu bilmezsin, dedi.

— Olmaz! Senin içeriye girmene müsaade etmem hala!

— Şuna da bak hele! Niçin müsaade etmiyorsun?

Rujka, «İçerdekilerin duyabilmesi için, hızlı bağırmam lâzım,» diye düşündü ve sesinin çıktığı kadar :

— Hala, hala evin içi çok dağınık onun için senin içeriye girmene müsaade etmiyorum. Aleme karşı gülünç olacağız. Annem bu sabah çok meşgul olduğu için, ortalığı toplıyamadı ve giderken de eve kimseyi sokma diye bana tenbihte bulundu, dedi.

— Şuna bak hele, ne de evcimen kız olmuşsun sen ayol!

Bu sırada Rujka, mahzene inilen kapağın hafifçe kapandığını duydu.

Partizanların onu artık duymuş olduklarını anladı. Gülümseyerek :

— Tsvetana hala, şimdi sana her iki eleği getireceğim, istediğini seç, dedi.

İçeriye koştu, kilere bir göz attı. Partizanların orada olmadıklarını görünce, eleklerin ikisini de alıp çıkardı. Komşu kadın dışarıda kalmadı. Kızın arkasından o da içeriye girdi, ama tabii kimseyi görmedi.

Eleklerden hangisini alsın diye bakarken :

— Yok canım, eviniz o kadar da dağınık değilmiş, dedi.

— Hiç dağınık olmaz olur mu! Başka sefer nasıl temiz olduğunu bilsen böyle konuşmazsın.

Komşu kadın gitti. Rujka hemen kilere gitti ve oradaki kapağı aralayıp :

— Mirço ağabey gitti! diye bağırdı.

Partizanlar merdivenlerden çıkıp yine odalarına geldiler.

Mirço kızın ensesinden tuttu ve :

— Bravo Rujka! Bizi büyük bir felâketten kurtardın! dedi. Şuna bak hele, meğer bizim pek

akıllı bir koruyucumuz varmış ta haberimiz yokmuş.

Ruben de kızın saçlarını okşadı ve :

— Aynı benim Stela'm gibi akıllı, dedi.

Kendisinden memnun olduklarına çok gururlanmıştı Rujka. Şimdi artık onların her istediğini yapmaya hazırdı.

Rujka Ruben'e :

— Geçen gün Stela'yı gördüm. Onlara yemek götürdüm, ama istemediler. Şimdi onlar Yanko'nun öğretmeninin evinde oturuyorlar. Gidip buraya çağırayım mı onu? dedi.

Ruben :

— Sakın ha! Bunu yapayım deme! dedi. Şayet onu getirecek olursan, polisler bizim burada olduğumuzu anlıyacaklar ve hepimizi yakalayacaklar.

Rujka utandı ve :

— Doğru, nasıl da akıl edemedim! Merak etmeyin, hiç kimseye bahsetmem, dedi.

— Şu halde seninle anlaştık demektir Rujka! Şayet gerekirse biz sana haber vereceğiz. Şimdi avluda oturup yine ortalığı gözetleyecek misin?

— Evet gözetleyeceğim, ya gelip size haber vereceğim, yahut da yüksek sesle şarkı söyleyeceğim. İkiniz de yatıp uyuyun. Ben sizi korudukça hiç endişe etmeyin!

Partizanların ikisi de güldü. Kız dışarıya fırladı. Çok sevinçli bir hali vardı.

Annesi ile babası tarladan döndükleri zaman Mirço ile Ruben onu çok methettiler. Rujka utanmaktan ne yapacağını bilemiyor, sadece saçlarını karıştırıyordu. Ağabeyi Yanko ise ona kıskançlıkla bakıyordu. İşte bunun için Yanko evde kalmak istiyordu. Çünkü şimdiye kadar partizanlara hiçbir yardımda bulunamamıştı. Bu onun çok ağrına

gidiyordu ve ilk fırsatta onlar için mümkün olan her şeyi yapacağına kendi kendisine söz verdi. Stela'ya karşı işlemiş olduğu suçu telâfi etmeliydi. Bu suretle öğretmeni de onun zannettiği kadar fena bir çocuk olmadığını anlayacaktı...

O gece Mirço onlara uzun uzadıya partizanların faaliyetine dair birçok şeyler anlattı. Komutanlarının mitralyöz gibi ateş eden silâhından, Sovyet Rusya'daki savaştan, faşistlerin vahşiliklerinden ve halkın büyük kahramanlığından bahsetti. Partizanların alman askerleri ile yüklü bir trene hücum ederek onları nasıl imha ettiklerini, Sovyet Rusya cephesindeki faşist ordularına silâh ve erzak götüren treni durdurmak için köprüyü nası havaya uçurduklarını anlattı.

Mirço bir an nefes aldıktan sonra sözlerini şöyle bitirdi.

— Faşistler sonlarının yaklaşmakta olduğunu anlıyorlar ve bunun için çok zalimleştiler. Fakat halkımızın ıstırabı yakında sona erecek ve mesut günlere kavuşacak. Düşmanı mağlup edebilmek için, hepimizin elbirliği ile kahramanca mücadele etmemiz lâzım.

Yanko bu sözleri birkaç kere kendi kendine tekrar etti.

Öteki Yatak

Karanlık basınca kasketini giydi Mirço. Çıkmaya hazırlanırken, Yanko'nun babası ona :

— Sokağa mı çıkıyorsun? diye sordu.

— Evet. Kafeste duracak değilim ya.

Bu esnada Yanko'nun annesi söze karıştı :

— Mirço çok geziyorsun! Yine ne geldi aklına?

— Öyle deme Stoyanka teyze, dedi Mirço.

Ben ne yapıp yapıp, partizanların selâmını polislere iletmeliyim.

— Uslu dur biraz! Her şeye atılıyorsun ama, başına bir felâket getirmiyesin bari!

Mirço:

— Teyzeciğim, sen benim buraya uslu uslu, oturmaya geldiğimi mi sanıyorsun, dedikten sonra Ruben'e dönerek:

— Burada beni tanımazlar, dedi, fakat senin dışarıya çıkman çok tehlikeli. Karanlıkta beni hiç kimse farketmeyecek, polis saati başlamadan döneceğim.

Yanko pencereden onun arka kapıdan çıkışını ve yan sokağa sapışını gördü. Elleri ceplerindeydi. Her halde parmaklarının arasında ya tabanca, ya da bomba vardı.

Eğer Yanko, Mirço'nun nereye gitiğini görmüş olsaydı, aklını kaçırırdı. Çünkü o, hiç kapıya filân vurmadan doğrudan doğruya Simo'ların küçük evlerine daldı.

Marangoz Stamen'in babasından kalma evi hem eski, hem de çok küçüktü. Meşeden yapılmış sokak kapısından doğrudan geniş bir odaya giriliyordu. Bu odanın içinde eski usul minderler ve bir de ocak vardı. O anda ocakta büyük bir ateş yanıyordu. Ateşin alevleri, zincirde asılı bakırın kararmış dibine çarpıyordu. Yukarıya doğru yükselen alevler, kararmış zinciri yalayarak sergendeki sahan ve kâseleri, daha aşağıdaki bakır ve bakraçları aydınlatıyordu. Ateşin önündeki üç ayaklı iskemlede kolları sıvalı, göğsü açık ve henüz sertliğini muhafaza eden saçları ağarmış Simo'nun babası oturuyordu. Yüzü ateşten kızarmış, bakır rengini almıştı. Maşa ile ateşi karıştırdı. Ateş aniden daha çok alevlendi ve kıvılcımlar sıçradı. Kapı gıcırdadığı zaman başını kaldır-

madı. Mirço gülümseyerek yanına yaklaştı ve dedi, usulcacık.

— Marangoz usta, yapmayı biliyorsun ama şimdi seninle birer bardak şarap içebilir miyiz, dedi.

Stamen, hayretle başını kaldırdı ve :

— Mirço, sen misin! diyerek doğruldu.

Sert yüzünden bir kıl bile kıpırdamadı. Çünkü o, hiçbir zaman, hiçbir şeyden korkmayan bir adamdı.

— Şşşşt! Ben Mirço filân değilim. Ben şu anda köyden gelme bir havancıyım ve senin müşterinim.

— Nasıl cesaret ettin! Şehrin ta göbeğine inmişsin...

Mirço yanına oturdu ve :

— Polis saatine az kaldı, acele etmem lâzım, dedi. Beni dinle: Bu şehirde en kuvvetli adam sensin. Sağlam bir Bulgarsın, gözün hiçbir şeyden yılmaz. Bunun için seni bulamıyorlar. Komutanlarımızdan sana çok selâm getirdim. Yarın sabah erkenden ne kadar tahta havan, yatık, topuz ve sandalye varsa hepsini toplayıp Dibovo köyüne gideceksin ve orada bağlantı kuracaksın, adamımızla. Sen onun kim olduğunu biliyorsun. Orada jandarma kolu olup olmadığını ve polislerin kaç kişiden ibaret olduklarını öğrenip, bize tam bilgi getireceksin.

Mirço adamlarını çok iyi bildiği içi nStamen'in razı olup olmadığını sormaya lüzum dahi görmedi. Nitekim marangoz, ateşi biraz karıştırdıktan sonra ona :

— Sen yarın buraya ne zaman uğrayacaksın? diye sordu.

— Buraya uğramayacağım artık. Sen edindiğin malûmatı yarın akşam üstü tam saat altıda

meşenin altına getireceksin. Parola: Yakında soğuk su var mı? Cevap: Biz nehirden içiyoruz.

Avludan «Tak! Tak! Tak!» sesleri duyuldu. Biraz sonra sesler kesildi ve odaya nefes nefese bir kucak odunla Simo geldi. Az sonra annesi de girdi. Kısa boylu, fakat kocası gibi sağlam yapılı bir kadındı bu. Önlüğünde yonga vardı. Evde misafir olduğunu görünce :

— Neden lâmbayı yakmıyorsunuz? diyerek rafa doğru yürüdü.

Mirço yolunu kesti ve :

— Lüzum yok, lüzumu yok! dedi.

Stamen, yan gözle Simo'ya bakarak :

— Çabuk derslerine çalış, dedi. Yemeğini yer yemez hemen yatacaksın. Yarın sabah erkenden bir yere gideceğiz.

Simo işin iç yüzünü anladı ve güldü.

Mirço gülümseyerek :

— Çok neşeli oğlun var Stamen, dedi.

Ocağın alevinden, tutuşmasın diye eteklerini dizlerinin arasına sıkıştırmış olan Simo'nun annesi, çömlekteki fasulyeyi karıştırırken :

— Onların ne dertleri var ki? dedi.

Ocakta asılı duran bakır kap kaynamaya başladı. Ortalığı gümüşî bir buğu kapladı.

Marangoz, yüzünün hatlarını bozmadan, gayet sâkin bir eda ile :

— İyidir benim oğlum. O da, ağabeyi de benim değerli yardımcılarımdır, dedi

Karısı hiçbir şey anlamadı ama erkeklerin üçü de neden bahsedildiğini biliyorlardı. Mirço Simo'yu tepeden tırnağa kadar iyice süzdü ve :

— Kaç yaşındasın? diye sordu.

Simo, tıpkı babası gibi gayet ölçülü ve ciddi olarak :

— Ondörtten iki ay eksik, dedi.

Gerek siyah ve sert saçlarından, gerek sağlam yüz hatlarından, gerekse iri ellerinden onun tamamen babasına çekmiş olduğu anlaşılıyordu. Sanki babasının burnundan düşmüştü. Simo'nun babası hemen hemen hiç gülmüyordu, fakat Simo hem gülüyor, hem de şeytanca etrafına bakınıyordu.

Simo'yu çok sevmiş olan Mirço şakacıktan :

— Madem ki bu kadar büyümüşsün, söyle bakalım stratejiden anlıyor musun?

Simo'nun dili ilk defa olarak tutuldu ve :

— Stra... dedi, fakat ötesi çıkmadı.

— Strateji, aslanım! Mademki babanın yardımcısısın bu lâfı bilmen lâzım, dedi Mirço ona. Ve sözlerine devamla :

— Buna tilki bilgisi derler. Tilki bilgisinin ne demek olduğunu biliyor musun? Daha doğrusu güzel saklanbaç oynamayı biliyor musun?

Simo bu oyundan anlamadığı için sordu :

— Nedir bu saklanbaç oyunu?

Mirço bir taraftan annesine bakıyor, bir taraftan da Simo'ya saklanbaç oyununu tarif ediyordu :

— Saklanbaç oyunu, yâni dolaptan reçel çaldığında veyahut ta gizli olarak armutları cebine indirdiğin zaman, seni yakalamasınlar diye izlerini kaybettirmeyi becerebiliyor musun, dedi.

Bu defa anladı ve gülerek cevap verdi Simo :

— Şimdiye kadar hiçbir kır bekçisi beni yakalayamamıştır.

Mirço çocuğa baktı.

— En mühim şey, bekçinin senden şüphelenmemesidir, dedi. Fakat sen, bekçilerin senden ne zaman şüphelenmediklerini biliyor musun?

— Hayır.

— Onlarla aynı tabaktan yediğin ve kendini onlardanmış gibi gösterdiğin zaman senden katiyen şüphelenmezler. Anladın mı?

Simo katiyetle :

— Anladım! dedi.

— Ha şöyle kardeşim! İcabında Hitler'i dahi methedebilirsin, dedi eğilerek kulağına.

Polis saati başlamadan evvel Mirço, ziyaretinden memnun olarak Yanko'ların evine döndü. Marangozun evinde ise. Simo hiç durmadan babasına az önceki adama dair sualler soruyordu.

— Onun kim olduğunu nereden bileceğim! dedi babası. Sen de gördün. Dibine darı mı ekeceksin de soruyorsun. Hem de sana önce anlatmış olduğu tilki bilgisini unuttun mu?

Oğlu güldü ve babasına dönerek :

— Babacığım giden misafirimiz çok yaman bir adamdı doğrusu, dedi.

Simo uzun zaman uyuyamadı ve adamın söylemiş olduğu tilki bilgisini ne şekilde ve kimlere tatbik edeceğini düşündü.

Telgraf Telleri Ötüyor

Akşam üstü Simo'lara gitmekle Mirço'nun işi bitmemişti. Yanko, evlerinde, Mirço'nun, Ruben'in ve babasının arasında cereyan eden konuşmalardan partizanların akşam yemeğinden sonra yine bir yere gideceklerini anladı.

Mirço ev sahiplerine yatmalarını ve onları hiç düşünmemelerini tembih ettikten sonra:

— Biz gece yarısına doğru çıkacağız ve yine dereboyundaki söğütlerin yanından sıvışacağız, dedi.

Yanko kulaklarına kadar kızararak rica etti:

— Mirço ağabey, ne olur, beni de alın!

— Nereye?

— Gideceğiniz yere.
— Şuna bak hele, bizim yiğit neler düşünmüş! Bu işler sana göre mi, be Yanko? Bunlar çocuk işi değil. Burada olduğumuz zaman bizi muhafaza etmeniz ve hiç kimseye bir şey söylememeniz bize kâfidir, dedi Mirço.

Kendini hâlâ küçük ve beceriksiz bir çocuk sanmaları Yanko'nun çok gücüne gitti. Niçin onu da beraberlerinde almak istemiyorlardı, halbuki onlara gözcülük edebilirdi... Aynı zamanda rüzgâr gibi koşusu da vardı. Yattı, fakat bir türlü uyuyamadı. Evin içi sakinleşti. Babasının yatak odasından bahçedeki erik ağacına yansıyan lâmbanın ışığı söndü. Misafirlerin bulundukları küçük odadan da artık ses seda çıkmıyordu. Ne yapıyorlardı acaba? Her halde sokağa çıkmaya hazırlanıyorlardı. Belki de şu anda tabancalarını temizlemekle meşguldüler. Bu esnada avluda ilk horoz sesleri duyuldu. Yanko aniden irkildi. Partizanların odasından hafif bir ses duyuldu. Biraz sonra kapı hafifçe gıcırdadı ve iki gölge avludan geçip ovaya doğru yollandılar. Gölgeler, ağaçların dibinden ve çalıların arasından gitmeye gayret ediyorlardı.

Yanko, odasının camından arkalarından bakarken kendi kendine «Önden giden Mirço, arkadaki ise Stela'nın babası,» diye düşündü. Ruben'i topallamasından tanımıştı. Onun gölgesi azıcık zıplıyordu. «Arkalarından gidersem ne olur sanki» diye düşünen Yanko, bu düşüncenin verdiği korkunç heyecanla yerinden fırladı ve hemen keten pantolonunu, ceketini giyindi ve dikkatle sokağa fırladı. Soğuk ve çiğliydi, ovadaki otlar. Çıplak ayakları titremeye başladı. Bir müddet gittikten sonra, yüz metre ötedeki söğüt ağaçlarının altında gölgelerini farketti. Dereye doğru indiler

Yanko sessizce arkalarından yürüdü. Onları birinin takip edip etmediğini gözetliyordu. Böylece hiç kimsenin dikkatini çekmeden karakolun yanından geçip çıplak bayır üstünde küçük bir ovaya doğru yürüdüler. Yanko bu yerleri çok iyi bildiği halde, şimdi ona tamamen yeni ve esrarengiz bir yermiş gibi görünüyordu. Partizanlar nereye gidiyorlardı acaba? Peki ama, ya bilmeyerek bir karakola sokulurlarsa ve onlara ateş ederlerse? Yanko'yu bir korku bürümüştü. Aniden dönüp arkasına baktı. Geri dönmeye hazırdı, fakat ardakada yalnız ıssız bir oda, bayırlar zifiri karanlık ve yere çökerek onları kollayan bir sürü insana benzeyen yüksek çalılar vardı. Yanko gene partizanların peşine düştü. Çünkü onları tanıyordu. Bu insanlar yürüdükçe karanlık, ıssızlık. çekiliyor onlara yol açıyordu.

Mirço ile Ruben arada sırada etrafı dinliyor ve aralarında fısıltıyle konuşuyorlardı. Onların fısıltısı gecenin sessizliğinde ta Yanko'nun kulağına kadar erişiyordu. İşte o zaman o da duruyor ve onu görmesinler diye bir müddet çalıların arasına gizleniyordu. Bir fındık çalısına sokulurken ağacın sık yaprakları hışırdadı. Sabahı müjdeleyen rüzgar esmeye başladı. Gece artık, bitmek üzereydi. Pek uzaklara gitmişlerdi. Geriye dönmek artık çok geçti. Sonra onlara yardım etmek amacı ile yola çıkmıştı ya. Bu esnada karanlıkta zor farkedilen bir araba yoluna çıktılar. Kavak ağaçları yolun istikametini gösteriyordu. Yolda yirmi metrede bir telgraf direkleri vardı. Telleri görünmüyordu ama rüzgar onlarla istediği gibi oynuyordu. Onları kâh geriyor kâh çekiyordu ve onlar da bir sazın telleri gibi sesler çıkarıyorlardı. Bu seslere kulak verdi Yanko... Gecenin bu derin sessizliğinde teller ne de tatlı sesler çıkarıyor-

lardı. Neler bildiriyorlardı onlar? İşte gene vızıldadılar... Bombardıman uçakları evvelki akşamdan beri geçmediler. Bu vızıltı yaklaşmakta olan bombardıman uçaklarından değildi. Telgraf telleri ötüyordu.

Fakat her iki partizan da tel seslerini dinlemiyorlardı. Telgraf direklerinden birine yaklaştılar, sonra başlarını yukarıya dikerek bir şeyler konuştular. Mirço avuçlarının içine tükürdükten sonra yuvarlak direğe kerpeten gibi yapıştı ve süratle tırmanmaya başladı. Ruben de ayaklarından tutup yukarıya doğru itmekle ona yardım edebiliyordu. Yanko, onlara yirmi adımdan daha fazla olmayan bir mesafeye kadar yaklaştı ve orada bulunan çalıların arasına saklanarak onları yakından gözetlemeye başladı. Ne yapıyorlardı acaba? Mirço ağabeyi neden direğe tırmanıyordu? Genç partizan tepeye yaklaştığı zaman yavaşladı. Vücudunu daha yukarıya götürmek için boşuna gayret sarfediyordu.

Ayakları ve elleri kayıyordu.

Mirço kısılmış nefesi ile:

— Ayakkabılarımı çıkarmalıyım! dedi. Kolay iş değilmiş. Bu iş için özel ayakkabıları almayı nasıl da unuttuk!

Kendini aşağıya koyverdi ve biraz sonra yere düştüğü duyuldu. Hiç dinlenmeden eğilip ayakkabılarının bağlarını çözmeye koyuldu. Yanko daha fazla dayanamadı ve olduğu yerden fırlayıp yanlarına geldi ve :

— Mirço ağabey, ben tırmanabilirim! Söyle ne yapılacak? dedi.

Her ikisi de şaşırmışlardı. Ruben ise, hemen silâhını çekmişti.

Mirço :

— Burada ne işin var senin?

Yanko:

— Yardım etmeye geldim...

— Şuna bak hele! Hep arkamızdan mı yürüdün? Ya seni birisi gördüyse?

— Siz bile görmediniz de, başkaları mı görecek? Ben gizlenmesini bilirim. Hattâ sizin için dahi etrafı gözetliyordum.

— Ne yapalım şimdi? Bak şu Yanko'ya başımıza ne iş açtı!

Ruben arkadaşının sözünü kesti ve:

— Madem ki gelmiş başka çare yok, kalacak, dedi. Kesmek zor bir iş değil. Tırmanabilirse varsın o kessin.

Yanko'nun yüreği heyecandan hâlâ trampet gibi çarpıyordu, ama içinde zerre kadar korku yoktu. Partizanlarla konuşmaya başladıktan sonra gecenin korkunçluğu ortadan yok olmuştu.

Yanko fısıltı ile:

— Ne yapacağımı söyleyin? dedi.

Mrço ona:

— Tepeye kadar tırmanabilir misin? diye sordu.

— Bana sincap Yanko da derler.

Mirço:

— Al şu makası. Hayır cebine koy daha iyi, mâni olmasın dedi ve ceketinin cebine büyük bir makası soktuktan sonra:

— Yukardaki telleri keseceksin, dedi. Hepsi bu kadar.

Yanko titrek bir sesle:

— Keskin mi? diye sordu.

— Buna keski de derler, tel keser.

— Öyleyse iş kolay. Ama şey, cereyan çarpmasın beni? Çünkü okulda bize tellerde cereyan olduğunu söylemişlerdi.

— Korkma. Bu tellerdeki cereyan çok hafif-

tir. Sonra keskinin sapında izolâtör de var. Keskiyi yalnız sapından tutacaksın ve telleri katiyen ellemeyeceksin.

Cebindeki keskiyi yokladı. Yanko, sonra telgraf direğine sarıldı. Tabanlarını yuvarlak direğe dayadı ve kedi gibi süratle tırmanmaya koyuldu. Yalnız keten elbisesinin hışırtısı duyuluyordu. Mirço başını kaldırıncaya kadar Yanko direğin tepesine varmıştı. Sol kolunu direğin tepesine doladı.

Mirço aşağıdan ona :

— Tamam! Hadi şimdi kes! dedi.

— Hepsini mi?

— Evet hepsini.

Aşağıdan Yanko'nun makası cebinden çıkardığı görüldü ve biraz sonra tellerin şıkırtısı duyuldu. Bu işi, sanki faşistlerden intikam alıyormuş gibi yapıyordu. Makasla bütün telleri teker teker doğradı. Yere düşen tellerin çıkardığı hafif madeni sesi yukarıdan duyuyordu.

— Hepsini kestim!

— İn aşağı!

— Peki.

«Şşşşşşş-şıt...» diye elbisesinin çıkardığı ses duyuldu ve birkaç saniyede Yanko aşağıya kaydı.

— Haydi şimdi gidelim. Daha iki yerde işimiz var!

Yankoların evine döndükleri zaman doğuda gökyüzü artık kızarmış, yıldızlar beyazlaşmıştı. Onların ardında kalan telgraf telleri tam üç yerden kesilmişti. Bu telgraf telleriyle Almanlar bütün Batı Bulgaristan'la irtibat tesis ediyorlardı. Halbuki şimdi bu teller gece rüzgarda ötmüyordu. Onların yerine şimdi Yanko'nun yüreği ötüyordu. O partizanlara yardım etmekle, Stela'ya karşı iş-

lemiş olduğu suçun bir kısmını gidermişti. Artık Stela'nın babasının yüzüne daha rahat bakabilirdi. Yolda iki partizanın arkadaşıymış gibi yürüyordu. Artık Rujka da onun önünde böbürlenemeyecek. Şehre yaklaştıkları sırada, Mirço onu öne sürdü ve şayet yolda her hangi bir devriyeye rastlarsa onlara işaret vermesini söyledi. Fakat derenin yanındaki söğütlükte hiç kimse görünmedi.

Yanko'nun babası oğlunun nerede olduğunu ve ne işler gördüğünü öğrendiği zaman yüzünü kırıştırdı ve :

— Bunu hiç doğru bulmuyorum. Bu iş ona göre değil! dedi.

Fakat Yanko, babasının gözlerinden, oğlunun yaptıklarından gurur duyduğunu anlıyordu.

— Niçin doğru bulmuyorsun, İvan Dayı? Yanko bizden hem daha atik, hem de daha zekidir. Kendini kullanmasını bilir o.

Yanko bu sözler karşısında kanatlanıp nerede ise sevincinden bir kuş gibi uçacağını sanıyordu. Gururla kızkardeşine baktı. Rujka neden bahsedildiğini anlamadı, fakat Yanko'yu övdüklerini duymuştu.

Heyecandan ve saadetten, ayakları yaş olmasına rağmen çıplak ayakları ile sedire uzandı. Ah uyumak ne hoş şeydir, bilhassa büyük bir iş başardınsa ve bu başarınla iftihar edebileceksen tabii! Ah şimdi tarih öğretmeni ve Stela'nın onun az önce nerede olduğunu ve ne işler başarmış olduğunu bilmelerini ne kadar çok arzu ediyordu. Yanko'nun sokak çocuğu olmadığını, vaktiyle o kötü işi tamamen istemiyerek yaptığını o zaman anlayacaklardır...

Uykusuz geçen geceden sonra derin bir uykuya dalmış olan Yanko anasının seslenmesiyle ürkerek hemen ayağa dikildi. Öğleden sonra, okula gidecekti. Rujka'yı kıskanıyordu, çünkü onların ders yılı sona ermişti ve artık okula gitmeyip evde partizanların yanında kalacaktı! Yüzünü yıkadı, annesinin hazırladığı çorbayı içti ve okula koştu. Gecikmemişti.

İrili ufaklı taşlarla döşeli, geniş okul avlusunda kızgın güneşin altında oynayan çocukların ince sesleri ortalığı çınlatıyordu. Kızlar ip atlıyorlardı. Bir köşesinde iki talebe kız, ipin birer ucundan tutmuşlar çeviriyorlardı. Bu çevirme esnasında ipin münasip bir anını bulduğu zaman ortaya dalıyor ve ip yere değdiği anlarda zıplıyordu. Bu suretle ip çıplak ayaklarının altından geçiyordu. Fakat tam Yanko onlara doğru baktığı zaman kız şaşırdı ve ip ayaklarına dolandı.

Yanko içinden «yapamıyor» dedi. Kendi sınıfından sekiz - on çocuğun dut ağacının altına toplanmış bir şeyler konuştuklarını gören Yanko, doğru onların yanına gitti. Onların biraz ötesinde bir duta bel vermiş olan Simo, başka sınıftan biriyle fısıldaşıyordu. Geceleyin sabaha kadar partizanlarla çalışmış olduğu için, şimdi Yanko, arkadaşına gayet cesurane ve gururla yaklaştı. Aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi Simo'ya sokuldu ve :

— Bugün tarihten ne dersimiz var? diye sordu.

Fakat «tarih» lâfını hatırlattığı için olacak, Simo ona sırtını döndü ve öteki grubun arasına sokuldu. Yanko'nun yüzü soldu. Arkadaşını bir kenara çekerek ona Stela'dan nefret etmediğini, o gün kıza onu istemeyerek yaptığını ve şimdi ken-

di evlerinde babasını barındırdıklarını söylemek istiyordu... Fakat bunu söylemenin doğru olmadığını düşündü ve kendisi de sessizce gruba yaklaştı.

Pope hırsından köpürmüş olarak karşısındaki uzun boylu ve dirsekleri yamalı bir talebeye :

— Bana kocakarı masalı okuyorsun! diyordu, Hitler kendisini mağlup etmelerine meydan verir mi hiç! Hey, salak senin şimdi Almanya'da neler olduğundan haberin var mı? Orada fabrikalar artık yer altında bulunuyor. Hadi bombalayabilirlerse bombalasınlar bakalım! Orada ne biçim silâhlar imâl edildiğinden haberin var mı! Hitler icabında bütün dünyayı havaya uçuracak, ama asla teslim olmayacak!

Dirsekleri yamalı çocuk gülerek :

— Peki ama neyle uçuracaksın havaya? Barutla mı, yoksa tavşan saçması ile mi?

Pope hırsla sözünü kesti ve :

— Salak herif, yeni icat edilen fau adlı uçan bombalardan bahsedildiğini hâlâ işitmedin mi?

— Ya, fau ikilerden de mi haberin yok? diye Viktor, Pope'yi destekledi.

Dirsekleri yamalı çocuk gülerek :

— Hatta mau üçleri bile duydum, dedi.

Dinleyenlerden bir kısmı bu söze güldü ama, içlerinden biri söze karıştı ve :

— Çocuklar, bugünden itibaren Pope'ye mau bir, Viktor'a ise, mau iki diyelim! dedi.

Şimdiye kadar cereyan eden münakaşayı Simo sükûnetle izlemişti. Herkes onun lâfa karışacağını ve Pope'yi «gık» bile diyemiyecek bir hale getireceğini bekliyorlardı. Fakat Simo aniden :

— Hiçbir şey belli olmaz, belki de Pope haklı çıkar, dedi.

Talebeler, hayretle arkadaşlarına baktılar.

Yanko ise âdeta kulaklarına inanamıyordu. Simo şaka mı ediyordu acaba? O, her zaman lâfa böyle bir şaka ile başlamayı seviyordu, fakat sonra öyle bir ateşleniyordu ki, insanı şaşkına çeviriyordu. Bu defa Simo çok ciddi konuşuyordu ve Almanya-nın neden hâlâ harbi kazanabileceğini izah ediyordu. Simo'nun kendi tarafını tuttuğunu anlayan Pope canavarcasına rakibine çullandı. Simo ise, onu desteklemeye devam etti.

Dün, Mirço'nun, Simo'ların evini ziyaret etmiş olmasından, babası ile birlikte bu sabah Dibova köyünde yapmış oldukları ticari işlerden ve «tilki bilgisinden» haberi olmayan Yanko, kendi kendine soruyordu: «Bu çocuğa ne oluyor?» «Ne zamandan beri Almanların tarafına döndü!»

Zil çaldı. Talebeler sınıflarına daldıklarında Pope, Simo'yu bir kenara çekti ve eline alacalı bir cam bilya sıkıştırarak :

— Al şunu! dedi.

Simo gayri dostane bir şekilde Pope'yi itti ve:

— Bende de var! dedi ve sınıfa doğru yürüdü.

Kendi kendine: «Aptal, beni mükâfatlandırmak istiyor» diye düşündü. Fakat aniden şenlendi ve : «Benim sözlerime inandı! Tilki bilgisi iyi bir şeymiş!» diye mırıldandı.

Yanko okuldan evine döndüğü zaman Mirço onu bir kenara çekti ve :

— Dinle teyzezadem, bugün Dibova köyünden gelecek bir malumat bekliyoruz. Bugün saat altıda bizim adamımız bir mektup getirecek. Fakat, ben güpe gündüz sokağa çıkamam. Onun için benim yerime bu işi sen yapar mısın? dedi.

Yanko :

— Peki ama, nerede bulacağım onu?

— Koca meşenin yanına gelecek. Hep nehrin

kenarından yürüyerek gideceksin. Bugün her zamankinden daha korunmalısın. Çünkü gelecek olan malumat bizim için çok mühimdir, anladın mı?

Heyecandan gözleri parlayan Yanko kati kararını vermiş bir insan gibi :

— Anladım, dedi.

Mirço parolayı söyledi ona.

Saat tam beş buçukta Yanko nehrin kenarından yola çıktı. Yolda giderken hep söğütlerin arasına saklanıyordu. Nehrin sahilinde çok kalın gölgeler vardı. Şapkasız başı serinledi, keten gömleği rüzgârdan şişti. Açılan azınaklarda sular par par yanıyor, saydam kanatlı kelebekler uçuşuyordu.

Etrafta hiçbir canlı mahlûk yoktu. Yalnız suyun akıntısı ve nehrin keskin dönemeçlerinde sahile çarpmasından meydana gelen gürültü işitiliyordu. Yanko, suyun sığ yerinden çapul çapul geçerek çalılıklar arasına daldı. Aniden yüzükoyun yattı. Çünkü bir insan sesi gelmişti kulağına. Önündeki bahçede domateslerin kıvırcık sapları yeşeriyordu. Söğüt dallarının arasından bir kadının baş örtüsü göründü ve çapa sesleri duyuldu.

Yüzükoyun sürünerek ilerledi Yanko. Oradan sıyrıldıktan sonra rahat bir nefes aldı. Yine ormanın içinden yoluna devam etti. Acaba mektubu getirecek adamı bulabilecek miydi? İşte koruluk, işte yıldırımdan yanmış koca meşe...

On dakika kadar daha etrafı kollayarak yürüdü. Durdu. Bir kuş uzun uzun öttü. «Ciiik.. cii»

Bir anda Yanko afalladı. Çünkü fındık fidanlarının arasından onun okul arkadaşı Simo çıkmıştı karşısına. Ne yapıyordu o burada? Onu görmek fena oldu. Bugün Simo, partizanlara karşı

konuşmuştu ve Almanların, faşistlerin tarafını tuttuğunu söylemişti.

Yanko şaşırmıştı, ve aklına ilk gelen şey: «Ele verildik,» oldu.

Simo da şaşırmış bir halde ona doğru yürüdü. İkisi de birbirlerine bakarak sessizce yaklaştılar. Yanko şaşkın ve soru soran gözlerle, Simo ise, cüretkârane ve şüphe ile bakışıyorlardı. Az daha geçip gideceklerdi. Fakat Yanko, hâlâ en iyi arkadaşı ile dargın olduklarına inanamadığı *için* olduğu yerde durakladı. İşte o zaman Simo da durdu.

Simo soğuk bir tarzda ona :

— Sen burada ne arıyorsun? diye sordu.

Yanko ona karşı atik, cesur ve temkinli olması lâzım geldiğini hatırladı ve mağlup olmamak için sertçe :

— Benim hiçbir şey aradığım yok. Ya senin ne işin var burada? dedi.

Simo onu tahrik edici bir bakışla süzdü ve :

— Yengeç tutuyorum, dedi.

Yanko onun kuru ayaklarına baktı ve :

— Çimende mi tutuyorsun? dedi.

Simo cevap vermedi. Arkasını döndü ve karşı taraftaki gür fundalıklara uzun uzun baktı. Ardından Yanko da baktı ve bir an içinde o da bu suretle etrafa bir göz atmış oldu. Hiçbir yerde tek bir canlı mahluk görünmüyordu. Ovalar güneşin keskin ışığı altında parlarken nehrin devamlı şırıltısı sessizliğe sonsuz bir ahenk veriyordu... Ona mühim mektubu getirecek olan adam nerede kalmıştı acaba? Bulundukları noktadan yirmi adım ötede bulunan koca meşenin yıldırımdan yanmış gövdesi görünüyordu, fakat orada kimsecikler yoktu.

Yanko kendi kendine, «adam belki de Simo'dan gizleniyor, ondan kurtulmalıyım» diye düşündü. Acaba saat kaç olmuştu? Kısa bir tereddütten sonra Simo'ya :

— Babanın saati yanında mı? diye sordu.

— Niçin soruyorsun?

— Saatin kaç olduğunu soracaktım da.

Şüphe ile baktı, Simo.

— Nene lâzım saatin kaç olduğu?

— Hiç, öyle sordum.

Simo cebinden kapaklı eski saati çıkarıp baktı.

— Altıyı on geçiyor, dedi.

Sonra Yanko'yu büsbütün şüpheyle süzerek sordu :

— Bir yere mi gidecektin?

— Yok canım...

Tuhaf bir sessizlik meydana geldi ve sanki gözleriyle birbirini imtihan ediyorlardı. Ve işte aniden, sanki biri onu dürtmüş gibi Simo yüksek bir sesle, fakat hiç umursamadan ve kelimeleri gayet açık ve anlaşılır bir şekilde telâffuz ederek :

— Buraya yakın bir yerde soğuk bir kaynak var mı? dedi.

Yanko irkildi ve nasıl hareket edeceğini düşünmeden parolanın geri kalan kısmını söyleyiverdi :

— Biz nehirden içiyoruz.

— A!

Şaşkına dönen Simo az kalsın zıplayacaktı. Önce şaşkınlıktan, sonra da bu hiç beklemediği mesut keşiften dolayı arkadaşının omuzuna bir tokat indirdi.

— Şuna bak hele! Seni mi gönderdiler?

Yanko da arkadaşına büyük bir şevk ve hayranlıkla bakıyordu...

— Yahu, ikimiz de bir malmışız da haberimiz yokmuş!

— Niçin söylemedin? Ben ise, senden nasıl kurtulacağını düşünüyordum!

— Ben de seni hava-cıva almaya göndermeyi düşünüyordum!

Yanko fısıltı ile :

— Hiç aklımdan geçmezdi, dedi.

— Peki, sen ne zamandan beri onlarla bağlantı halindesin? Demek şimdi göreceksin onları..

Yanko tam ağzını açıp söylemek üzere iken arkadaşına yan yan baktı ve :

— Sen... niçin bugün Pope'yi ve Almanları müdafaa ettin? Ben zannettim ki...

Simo gülerek :

— Ha, buna tilki bilgisi derler, strateji yani, diye heceledi. Senin haberin yok mu? Bizim gibi yataklık eden kimselerin icabında böyle hareket etmesi lâzım. Bu suretle işimizi daha kolay yürütürüz. Dur! Şimdi aklıma geldi! Yoksa sen de onun için mi Stela'yı düşürdün ha? Ah, şeytan seni!

Yanko sararıp soldu, sonra da derisinin en ücra köşesine varıncaya kadar kızardı, fakat sustu. Varsın Simo öyle bilsin diye düşündü.

Simo :

— Hey, burada durmayalım, dedi.

Birlikte fundalıklara doğru yürüdüler.

Yanko etrafına bir göz gezdirdikten sonra:

— Fundalıklara dalalım da orada mektubu ver, dedi.

Yüksek ve sık bir fundalığa daldılar. İkisi de fundalığa kuş yuvası bozmağa veya ceviz silkmeğe giren hırsızlarınkine benzer bir korku hissetmekteydi. Simo elini kemerinin atlına soktu ve katlanmış küçük pusulayı çıkardı.

— Al! Şayet yakalanırsan yut! dedi.

— Biliyorum...

Simo arkadaşına :

— Şimdi mi göreceksin onu? Kimdir o? Nerede gizleniyordu? diye sordu.

Yanko ne işler başarmış olduğunu Simo'nun bilmesini çok arzu ediyordu. Ve bunun için de ona, Stela'nın babasından, dün geceki telleri kesme işinden ve şimdiye kadar olan biten herşeyden olduğu gibi bahsetmek istedi, lâkin susmayı tercih etti. Yalnız :

— O bana, söyleme diye tembih etmişti galiba... dedi.

Simo yüzünü ekşitti ve sanki olanca sesiyle ona karşı bağırıp: "Benden mi saklıyacaksın be!" demek istiyordu. Fakat o anda, belki de aklına ona tilki bilgisini öğretmiş olan adam gelmiş olacak ki güldü ve :

— Haklısın! dedi. Herkes bildiğini yapsın, faşistlerin kafasına kurşun sıksın.

Fundalıktan çıkıp etraflarına bakındılar. Birbirlerine anlatacak o kadar çok şeyleri olduğu için hiç ayrılmak istemiyorlardı. Sanki şimdiye kadar onlar hakiki arkadaş değillermiş. Sanki onların hakiki arkadaşlığı şimdi başlamıştı ve bu arkadaşlığın artık özel bir anlamı vardı. Fakat onlar şimdi iki büyük insan gibi düşünmelerinin zaruri olduğunu anladılar ve tokalaşıp iki ayrı istikamete yollandılar.

Partizanlar getirilen malûmatlardan memnundu.

Yanko'ya hemen bir deste beyanname verdiler. Bu beyannamelerde yakın zaferden bahsediliyor ve halk, elindeki erzakı faşist hükümete vermemeye, Vatan Cephesine ve Bulgar partizanları-

nın kahramanca mücadelesine yardım etmeye davet ediliyordu.

Yanko, gerek Mirço'nun ağzından işittiklerinden, gerekse bu beyannameleri okumasından, partinin yönetmeliğinde Balkanda büyük çapta partizan müfrezelerinin hazırlanmakta olduğunu, bunların pek yakın bir zamanda şehir ve köylere ineceklerini ve milleti faşist esaretinden kurtaracaklarını anladı. Daha o gece, Yanko ile Simo hiç kimseye görünmeden beyannamelerin hepsini kapı aralıklarından evlere dağıttılar.

İki Kardeş

Tarih öğretmeni kadının odasında büyük bir çamaşır dolabı vardı. Birçok portreler dizilmişti dolabın üstüne. Tahta çerçevelerin bir kısmı kırmızıya boyanmıştı. Bir kısmı ise, altın renkli kumlarla karışık midye kabukları ile süslenmişti. Stela sık sık ya bu odayı temizliyor yahutta çamaşır dolabının üstündeki portrelerin ve yan taraftaki kitapların tozunu alıyordu. Küçük kız kendilerine karşı büyük bir ilgi gösteren koruyucuya karşı ancak bu suretle borcunu ödeyebiliyordu. Çok güzel olan portrelerin çerçevelerini silerken onlara bir zarar gelmesin diye son derece dikkatli hareket ediyordu. Ne bir kum tanesinin, ne de parlak bir midye kabuğunun dökülmemesine, gayret ediyordu. Şayet bir kaza olursa, kendisini ikinci bir anne gibi seven öğretmenin kalbini yaralayacağını sanıyordu. Zira bu portrelern çok kıymetli hâtıralar olduklarını biliyordu. İşte öğretmenin Birinci Dünya Savaşında cephede ölen iriyarı, kara kaşlı, kara gözlü ve pala bıyıklı babasının resmi. Öğretmeni o zaman henüz bebekmiş. İşte üç sene evvel ölen annesinin resmi. Öğretmeninkiler gibi onun da gayet gür saçları, üz-

gün bakışlı gözleri var. Annesi, şimdi köylerde dahi seyrek rastlanan kadifeden yelek ve sırmalarla süslü sukman bir elbise giyinmişti. İşte öğretmenin ağabeyinin resmi. İki yaş daha büyük olan ağabeyi de onun gibi siyah gözlüydü. Yeni elbisesine uygun benekli bir kravat takmıştı. Diğer resimlerin arasında Stela, daha çok, beyaz gömleğinin yakası açık, hafif dalgalı sarı saçları arkaya taranmış, genç ve güzel bir adamın resmine de bakıyordu. Bu genç adam öğretmenin nişanlısıydı. Anlaşıldığına göre onun bir yerden gelmesini bekliyordu öğretmeni. Çünkü birkaç kere Stela'ya :

— Bu resime iyi bak ta onu hatırlamaya çalış! Şayet benim burada olmadığım zaman gelecek olursa hemen içeriye girmesine müsaade et ve onun burada olduğunu hiç kimseye söyleme. Belki ağabeyimle beraber gelecek. Onu da ta ne zamandan beri gördüğüm yok! demişti. Ve Stela'nın orada olduğunu unutarak kendi iç âlemine dalmıştı.

Tembih edileni iyi hatırlıyordu Stela ve odaya her defaki girişinde sarı saçlı güzel adamın simasını iyice hatırlayabilmek için sık sık resme bakıyordu. Stela sarı saçlının ve bilhassa ağabeyinin resmine bakarken çok tuhaf bir heyecan duyuyordu. Ağabeyinin resimdeki dik başına ve biraz da çatık kaşlarına bakarken kendi kendine: Yahudileri kendi evine aldığı için acaba kızkardeşine kızacak mı? diye düşünüyor, akşam üstleri sokak kapısı çalındığı zaman korku ile açıyordu.

Arka arkaya geçiyordu günler fakat öğretmenin ne ağabeyi, ne de nişanlısı geliyorlardı. Kız da artık, öğretmeninin boşuna beklediğini sanmaya başlamıştı.

Bir akşam Stela camlıktaki saksıları sular-

ken, öğretmeni akşam yemeği için birşeyler almaya çıkmıştı. Kapı gıcırdadı. Ve kurşuni kasketli, yeşilimtırak spor gömlekli ve golf pantolonlu genç bir adam, sessizce taşlıktan geçip merdivenlerden yukarıya çıktı ve kapıya dahi vurmadan sanki kendi eviymiş gibi doğrudan doğruya içeriye girdi. Stela endişe ile onu süzdü. Aklına ilk gelen şey, acaba bir sivil polis değil miydi? Adam çatık kaşlarla bakıyordu. Öğretmeninin ne resimdeki ağabeyine, ne de nişanlısına benziyordu.

Bir korku vardı kızın içinde. Çünkü o, bir gün polislerin geleceğini ve hem onu, hem de annesini alıp karakola götüreceklerini zannediyordu. İşte şu anda da aynı korku içinde adama baktı ve :

— Kimi arıyorsunuz? diye sordu.

Yabancı adam kapıyı kapattı ve ona dikkatle bakarak :

— Ya sen kimsin bakalım? dedi.

— Ben...

Stela utancından kulaklarına kadar kızardı. Evde iken sarı yıldızı takmıyordu. Çünkü herkes onun her halinden evinden kovulmuş bir yahudi muhaciri olduğunu anlıyordu.

— Ben annemle... diye başladı ama, yine sustu ve başını eğdi. Boş bir tası tutmakta olduğu eli sanki kesilmiş gibi yanına düştü.

Yabancı adam, kızın titreyen yüreğini okşayan yumuşak ve tatlı bir sesle :

— Kızkardeşimin evine almış olduğu kız sen misin? diye sorduktan sonra, iki parmağı ile hafifçe kızın çenesini tuttu ve başını kaldırdı. Heyecandan bulanan gözlerle Stela, yabancının yüzüne baktı. Üstüne doğru eğilmiş olan adam, bir anda sanki az önceki yabancı adam değilmiş gibi değişmişti.

Yabancı adam şimdi Stela'ya çok tatlı ve sevinçle bakıyordu. Tıpkı bir zamanlar mesut olan babasının ona dakikalarca baktığı gibi. Yabancı adam kızın saçlarını okşadı ve :

— Annen iyileşti mi artık? diye sordu.

Stela sessizce :

— Daha iyicedir, dedi.

— Kızkardeşim evde yok mu?

— Pazara gitti. Şimdi gelecek.

— O halde ben soyunayım, değil mi?

Stela onun küçük bir arka çantası tutmakta olduğunu gördü. Bu haliyle bombardımandan sonra Sofya'dan kaçanlara benziyordu.

— Susadım, hem de yüzümü, gözümü azıcık yıkamak istiyorum, dedi ve elindeki çantayı kapının arkasına koyduktan sonra camdan dışarıya zifirî karanlığa bürünmüş olan sokağa baktı :

— Mutfaktayım ben, şayet birinin geldiğini görecek olursan, hemen şarkı söylemeye başla e mi, dedi ve hiç gürültü etmeden koridoru aşıp mutfağa koştu. Stela heyecanla camın önünde durdu. Hayatında ilk defa olarak ondan bir şey istiyorlardı, ona itimat göstermişlerdi ve ondan yardım talebediyorlardı... Hayatında ilk defa kendisinin lüzumlu bir insan olduğunu hissetmişti. Bundan birkaç dakika öncesine varıncaya kadar kendisi için bir yabancı olan adama karşı, şimdi kalbinde bir sevgi doğmuştu ve onu da kızkardeşi gibi yakını hissetmeye başladı.

Birkaç dakika sonra camlığın önünde ayak sesleri duyuldu. Öğretmen dönüyordu. Stela onu ayak seslerinden tanıdı ve içeriye girmesini bekledi. Öğretmeni içeriye girince hemen koştu ve sarıldı ellerne.

— Öğretmenim, o geldi!

— Kim? Yalnız mı?

Fakat Stela'nın cevap vermesine lüzum kalmadı. Çünkü mutfaktaki çeşmenin yanında asılı duran beyaz havluya ellerini kurulayarak ortaya çıktı misafir. Elindeki havluyu sandalyenin üstüne atıp hemen kızkardeşinin ellerine sarıldı.

— Vanya!

— Angel!

Öğretmenin soluğu kesilmişti heyecandan. Stela hiçbir zaman onun bu kadar çok heyecanlandığını görmemişti.

— Oh, sağ salimsin demek, ben ise neler düşünüyordum... Biliyor musun, senin için neler duymuştum neler... Peki, ya Hristo, o nerede? dedi ve sesi kısıldı.

— Merak etme! O da iyi. Bugün benimle gelemedi, ama en geç birkaç güne kadar sana uğrayacağını zannediyorum. O zaman görüşüp konuşursunuz. Yiğit adamdır o. Polisler bir defa beni köydeki evimde aramışlar. Şüphe üzerine aradıklarını sanıyorum. Fakat onların benim şimdi ne işle meşgul olduğumu bildiklerini zannetmem. Benim şu anda evrakım düzgün ve bundan dolayı da şehirden hiç korkmadan geçtim. Şimdi Sofya'dan tahliye edilmiş biri gibi geçiniyorum. Ve benim Sofya'lı küçük bir iş adamı olduğumu, adımın da Pırvan Pırvanof olduğunu sakın unutma e mi? Fakat herşeye rağmen birimizin dışarıyı gözetlemesi hiç te fena olmaz, dedi ve Stela'ya doğru baktı.

Küçük kız yalvaran gözlerle iki kardeşe baktı ve :

— Ben gideyim gözetlemeye! Nerede durayım?

— Kapının yanında da olabilir. Yahut ta en iyisi bu camlığın önünde dur ve çiçekleri suluyormuş gibi yap. Şayet birinin kapıdan içeri girdi-

ğini görürsen elindeki bahçıvan kovasıyla duvara bir defa vur. Şayet polis ise, o zaman iki defa vur! dedi.

Öğretmen yün şalını kızın omuzuna attı ve:

— Al şalımı omuzuna!

— Üşümüyorum!

— Öyle diyorsun ama, bak titriyorsun!

Ağabeyi güldü ve :

— O, başka şeyden geliyor! dedi, sonra kıza dönerek :

— Ne de olsa şalı at sırtına, kızım. Şal yüreğini ısıtacak ve sana cesaret verecek, dedi.

Stela'nın canı, onların yanında kalmak, onların ne konuşacaklarını dinlemek ve olanı biteni öğrenmek istiyordu.. Belki de öğretmen kadının ağabeyi kendi babası hakkında birşeyler duymuştur diye düşünüyordu. Fakat onun nöbet yerine gitmesi lazımdı. Kapının arkasında duran bahçıvan kovasını aldı ve etrafı gözetlemeye koyuldu. Elindeki kovayı çeşmeden doldurdu ve korku ile kapıya doğru baktıktan sonra camlıkta durdu. Çiçekleri güzelce suladı. Karanlıkta lâleler siyah görünüyorlardı. Akan suyun şırıltısını duyarak sulamaktan vazgeçti. Çünkü kovadaki su bittiği takdirde yenisini doldurmak için camın önünden uzaklaşması icap edecekti. En iyisi sözde suluyormuş gibi yapmaktı. Stela hiç istemeden iki kardeşin konuşmalarına kulak misafiri olmuştu. Onların konuşmaları zar - zor onun kulağına kadar geliyordu. İki kardeş fısıltı halinde konuşuyorlardı ama, Stela'nın vereceği işareti duyabilmek için camın birini aralamıştılar.

Öğretmen bir ara yerinden fırladı ve :

— Dur, herhalde açsın! Sana yiyecek birşey getireyim, dedi.

— Hayır, hayır, dur biraz konuşalım. Senin-

le görüşmemiz bir daha kimbilir ne zaman olacak.

— Angel, senin için çok korkuyorum. Seni burada tanıyan pek çok insan var. Niçin Balkan'a gitmiyorsun?

— Hepimizin Balkan'a gitmesine imkân yok, Vanya. Burada da adam olması lâzım. E, şayet burda daha fazla kalmama imkân kalmazsa işte o zaman ben de Balkan'a çıkarım... Söyle bakalım, sen nasılsın, sıhhatin iyi mi?

Öteki biraz üzgün olarak :

— İyiyim... Ama ne faydası var...

— Niçin?

— Hiçbir iş görmediğimi sanıyorum da...

— Sen mi hiçbir iş görmüyorsun! Nasıl olur? Sen bizim en iyi irtibat adamımız olduğunu unutuyorsun galiba.

— Evet ama, artık hiç kimse gelip te beni arayıp sormuyor...

— Doğru, Vanya, fakat şimdi biraz daha ihtiyatlı hareket etmeliyiz, çünkü senin yanında artık muhacirler var ve kötü adamların nazarında şüpheli sayılmaktasın...

— Angel, onları evime almamazlık edemezdim!

— Vanya, bu meseleyi şimdi konuşmaya lüzum varmı ki? Senin yaptığın herşey daima iyidir, çünkü kalbin hiçbir zaman başka türlü hareket etmene müsaade etmez. Bu işin öyle olması lâzımdı. Onlara elinden geldiği kadar iyi bak! Ruben'in başına ne geldiğini hâlâ anlamadık, fakat onun akibetine dair birşey öğrendiğimiz takdirde derhal sizi haberdar edeceğiz, Vanya'cığım bu öksüzleri evine almakla çok iyi ettin. Onlar şimdi hakikaten de öksüz gibidirler. Sen üzülme, biz kendimize başka irtibat yerleri bulacağız. Fakat icap ederse, yine sana müracaat edeceğiz. Ha, iyi

ki aklıma geldi, senin şimdi paraya ihtiyacın vardır, sana biraz para vereyim. Bu benim öğretmenlik etmiş olduğum maaştan kalan paradır.

— Hayır, biz böyle de geçiniyoruz.

— Al, al, çekinme!

— Ya sana! Ya Hristo'ya!

— Bizi düşünme. Bizi düşünen iyi insanlar henüz bitmedi ve onlar bizi hiçbir zaman aç koymazlar. Benden daha küçük olduğun için, sözümü dinlemeye mecbur olduğunu unutma.

Kızkardeşi ona sabırsızlıkla:

— Bana cepheye dair bir şeyler anlat! Demin iyi başlamıştık, ama araya başka lâf karıştı.

— Havadisler çok iyi, Vanya! Dostlarımız büyük ulustur. Onlar olmazsa bu dünya orta çağdakinden de daha kara bir köleliğe dönecek! Şimdi ise, hepimiz için hürriyet çok, çok yakındır... Belki altı ay, belki de en çok bir yıl sonra. Şimdi ordular Hitlercileri eziyorlar. Niçin öyle daldın, Vanya, sanki bir şeye üzülmüş gibisin?..

Kızkardeşi gülerek :

— Hiç, dedi. Bir şey geldi aklıma da ondan... Gülünç şeyler canım.

— Söyle Vanya, ne düşündün?

— İnsanlar ölüyor, dünya kana boyanmış, bense en azından bir sene daha öğretmenlik edemiyeceğimi düşünmüştüm.

— Bu çok mu gücüne gidiyor, Vanya? Aman sen de düşünme o kadar!

— Öyle deme Angel. Ben çocuklara alıştım ve onlarsız yapamıyorum. Her zaman onların seslerini duyuyorum ve çocuklar bozulacak diye korkuyorum. Benim sözümü dinliyorlardı. Şimdi ise, onlara nezaret edecek kimse yok gibi geliyor bana... Her akşam uykuya dalmadan evvel okulun zili çalınıyor zannediyordum. Sen de öğretmen oldu-

gun için benim duyduğumu anlayabilirsin...

— Evet, okul zili... Bu da olacak kardeşim, hem de çok tez olacak. Okulun zili yeniden, hem senin için, hem benim için, hem de bizim gibi daha pek çok işten uzaklaştırılmışlar için, daha gür bir sesle çalacak ve küçük, büyük herkes meydanlara doğru koşacak. Ve insanlar bir ağızdan hür bir şekilde bağırıp şarkılar söyleyecek... Ah! Biraz daha sabır! Biraz daha! O günü görecek olanlar mesut olacaklar...

— Kendini iyi kolla, Angel, bütün gün hep seni ve Hristo'yu düşünüyorm...

— Hiç merak etme. Bizim hayatımız hem Partiye, hem de millete lâzımdır. Fakat sen pekâlâ biliyorsun ki, biz herşeyden önce inandığımız dâvaya bağlıyız, ondan sonra hayatımızı düşünüyoruz.

Angel biraz sustu, sonra sözlerine devamla :

— Kısmetin yok senin. Kendine harikulâde bir hayat arkadaşı buldun, ne yazık ki, ne zamandan beri birbirinizi görmeden hep ayrı yaşamak mecburiyetindesiniz.

— Beni korkutan bu değil, Angel. Beni korkutan şey onu ebediyen kaybedeceğimden ileri geliyor... Ah bilmezsin, bazan öyle bir şeyi dahi düşünmeye cesaret edemiyordum.. Evet, o da senin gibi bütün varlığı ile bağlı ve her zaman en tehlikeli yerlere kendisinin gönderilmesini istiyor. Hanginiz için daha çok endişeleneceğimi ben de bilemiyorum...

Ağabey gülerek :

— Evet, doğru söylüyorsun, dedi.

Fakat kadının yüzü kederlendi ve :

— Bazan beni hiç düşünmediğini sanıyorum, dedi.

— Hayır. Vanya, sen bu hususta çok aldanı-

yorsun. Beraber olduğumuz zamanlarda hep senden bahsediyoruz. Fakat onun yerinde sen de olsan ve sana bir görev verilse, sevgilinin hatırı için olsa dahi vazifenden kaçar mısın?

Kızkardeşi ürperti ile camdan dışarıya baktı ve boğuk bir sesle :

— Şüphesiz ki hayır, dedi.

— Bak gördün mü? Biz de öyleyiz işte.

Kızkardeşi yeniden Angel'in yanına oturdu ve elinden tutarak :

— Senden bir ricam var. Başına bir felâket gelmemesi için onu himaye etmeni rica ediyorum. Ne de olsa, sen ondan daha aklı başındasın, çünkü o, bazan inanılmayacak derecede ateşli ve atılgandır. Nereye olsa atıyor canını... Halbuki unutuyor ki...

Gerisini söyliyemedi.

Ağebeyi onun koyu ve ateşli gözlerinin içine baktı ve elini gururla kızkardeşinin simsiyah saçlarına koyarak şefkatle okşadı.

— Zalim devir! Halbuki topraklarımızda ne aslan yürekli evlâtlar yetişiyor! İnan bana Vanya, her ne olursa olsun, onu bir an dahi gözlerimden ayırmıyacağıma sana söz veriyorum. Hürriyet gününde ikinizin beraber olmanız için bana düşen her türlü vazifeyi yapmaktan asla geri kalmayacağım.

Öğretmen, ağabeyinin bu cevabı karşısında ürperdi. Ağabeyinden acaba çok mu istemişti...

Kadın sözünü değiştirmek için :

— Buradan çıkınca nereye gideceksin? diye sordu.

— İşte bunu söyleyemem. Fakat bu geceyi burada, şehirde geçireceğim. Yarın hareket ediyorum.. Hattâ şimdi kalkıp gitmeliyim, zira yarım

saat sonra mühim bir karşılaşmam var dedi ve saatine baktı.

— Bu kadar az bir zaman için mi geldin? Dur, yiyecek bir şey vereyim de Hristo ile beraber yeyin bari. Ah, ne kadar az görüşebiliyorum artık!.. Ve burada yakınım pek az... Tanıdıklarımızın pek küçük bir kısmı artık bana selâm veriyorlar. Benden korkuyorlar âdeta... Ama ben onları kabahatli bulmuyorum... Ne yapsın zavallılar, onların hasretini çektikleri evlâtları var ve onlara bir zarar gelmesin diye bana karşı böyle davranıyorlar. Kuduz faşistler...

— Sen iyi bir insansın, kardeşim! Ben ise korkakları pek te haklı bulmam, fakat ne yapalım, bu dünyada her çeşit insan var. Hadi artık gitmeliyim!

Stela onların daha neler konuştuklarını duyamadı. Fısıltıları kesildi. Biraz sonra misafir onun yanından geçti. Bir kere daha kızkardeşinin başını okşadıktan sonra yüzüne bakarak gülümsedi ve birkaç saniye sonra gecenin zifiri karanlığına dalarak gözden kayboldu. Ayakkabılarının altı lâstiktendi galiba, çünkü yürüdüğü belli olmuyordu...

Şehir Parkında

Gecenin zifiri karanlığı şehrin üstüne iyice çökmüştü artık. Güneyden esen rüzgâr, bulutları hızla sürükleniyordu. Damların üstüne geldikleri zaman, âdeta gökyüzündeki bütün yıldızları örtüyorlardı. Karatmadan dolayı, bütün evler ıssız ve insansızmış gibi görünüyordu. Şehir ise ölü gibiydi âdeta. Sokaklarda insanlar birbirlerine çarpmamak için çok dikkatli yürüyorlardı. Şehir parkındaki beyaz taş fıskiyenin yanındaki sırada zar - zor fark edilen bir grup kız talebe fısıldaşıyorlar-

dı. Parkın ortasındaki ana yoldan ara - sıra karaltılar geçiyordu.

Yıkık bir çitle ,yuvarlanmış fıçı ve sandıklardan önü tıkanmış meyhane arasındaki eğri büğrü patikadan daha sıkça geçenler oluyordu. Çünkü bu patika, iki sokağı birleştiriyordu. Zifiri karanlıkta aynı adamın bu patikadan iki defa üst üste geçtiğini hiç kimse farketmedi. Bu adam, tıpkı gamsız ve kedersiz gençler gibi hafifçe «Sevgili yurdum» şarkısını ıslıkla çalıyordu.

Aniden karşısına bir erkek silüeti çıktı. Gamsız delikanlı ıslığının sesini yükseltti. Silüet te ıslık çalmaya başladı ama onunki başka bir melodi idi «Şirin Pirin» di. Bu defa gamsız delikanlı: «Güzelsin ormanım benim»i çaldı. Silüet ona: «Sakin ak Tuna» ile cevap verdi. Bu melodi teatilerinden sonra geçip gidecekleri yerde durup, el sıkıştılar ve :

— Merhaba!

— Merhaba! diye selâmlaştılar.

Birbirlerine baktıkları zaman, kendini gamsız bir adammış gibi gösteren hafif bir sesle :

— Öğretmenim, Angel, sen misin? dedi.

— Mirço!...

İkisi yeniden el sıkıştılar, fakat bu defa iki eski dost gibi tabiî.

Mirço :

— Ötede bir sıra var gidip oturalım mı?

Angel Sotirof etrafına bakındı ve :

— Olur, dedi. Peki ama, burada oturmak tehlikeli değil mi?

— Hayır. Burası hem aydınlık değil, hem de şimdi karartma bizi koruyor. Sonra buradan her tarafa giden yollar da var. Hattâ icap ederse meyhanenin avlusundan bile geçebiliriz...

Oturdular. Başlarının üstündeki koca çınar

ağacının alçak dalları üstlerine kalın bir gölge yapıyordu. Orada insan olduğunu birkaç adım mesafeden dahi anlamak güçtü.

— E, anlat bakalım! dedi. Mirço öğretmene.

— Parti Sancak Komitesi, müfrezenin faaliyeti hakkında en ince teferruatına kadar malumat istiyor. Meselâ şimdi ne gibi zorluklarla karşılaşıyorsunuz, kâfi miktarda silahınız var mı, erzağınız ne âlemdedir?.

— Zorluklar istediğin kadar var, fakat bizde partizanlara has olan bir fiziki kuvvet de vardır.

— Peki, hepinizin kâfi miktarda silâhı var mı?

— Yalnız yeni gelenlerden üç kişide yok. Fakat şimdi yapacağımız baskından sonra onlara da birer tane hediye edeceğiz.

— Yapacağınız baskın çok gecikmemelidir, Dıbovo'da şimdi pek jandarma yok, fakat üç dört gün sonra ne olacağı hiç belli olmaz. Onun için sizin vazifeniz, mümkün mertebe az zararla kendinize silâh ve erzak temin etmektir. Hem orada büyük bir mandra olduğunu da sakın unutmayınız.

— Yarın akşam Slınçogledovo'daki yağhaneye bir baskın yaptıktan sonra Balkan'a çekileceğiz. Ondan sonra ise, bütün müfreze ile birlikte Dıbovo'ya...

— Peki, başarabilecek misiniz?

— Başarmalıyız. Çünkü milletin ekmeğini yiyoruz..

— Kaç kişisiniz burada?

— İki kişiyiz.

— Yağhane için yalnız iki kişi mi?

— Yalnız bir tek nöbetçi var. Biz ağızlarındaki dişlerine varıncaya kadar herşeyi iyice öğrendik.

— Şayet yardıma, veyahut ta adama ihtiyacınız varsa söyle!

— Bu işte çok seyirciye lüzum yok. Burada adamdan çok kurnazlık ister. Bize bir şişe gaz ve bir de kibrit kâfi.

— Sağlam adam mı arkadaşın?

— Altın gibi adamdır.

— Buralı değil, ama bizimkilerden hiç te geri kalmaz.

— Tecrübesi var mı yani?

— Hayır canım, tecrübe de ne demek! Bizim tabirimizce «zararlı»... Öyle ki, ayının postundan kayış yapacak ama ayı onu hissetmeyecek cinsten adamdır o.

— Bunu beğendim! Yahu bir yahudiden bahsedildiğini duymadınız mı? Polisten kaçmış biri. Onun çarpışma esnasında öldüğü söyleniyor, ama, cesedi henüz ortaya çıkmış değil.

— Adı ne? diye sordu Mirço.

Şayet karanlıkta olmasaydılar, öğretmen onun gözlerinde parlayan şeytanî gülüşü farkedecekti.

— Ruben.

— Ruben mi dedin?

— Evet.

— İşte sana demin bahsetmiş olduğum arkadaşım...

— Niçin söylemiyorsun yahu? Peki ama, neden şimdiye kadar adamın karısına, kızına onun sağ olduğunu bildirmediniz. Onlar matem içinde. Ağlamaktan gözleri aktı insanların, siz ise..

— Doğru söylüyorsun, kardeşim ama ne yapalım bir türlü vakit bulamadık. Sonra bu iş biraz da tehlikeli göründü bize. Belki kızkardeşinin evi tarassut altındadır diye çekindik. Fakat bugünlerde şehirle alâkamızı keseceğimiz zaman bir

fırsatını bulup onlara Ruben'in sağ olduğunu bildireceğiz.

Öğretmen düşünceli bir tarzda :

— Demek ki taa yarın akşam haber edeceksiniz, öyle mi? diye mırıldandı ve :

— İçimden gelen bir ses bana, git onların evine kadar, söyle, diyor... Fakat olmaz! Bir kere oraya gittim, ikinci defa gitmek hiç doğru olmaz! Yarın akşam geç kalmıyasınız. Karısının ve kızının iyi olduklarını Ruben'e söyle. Ah ne cici bir kızı var bilsen! Çok narin, çok zarif bir kız. E, söyle bakalım, Ruben sizin müfrezenize nasıl girdi?

Mirço, Ruben meselesini çarçabuk anlattıktan sonra, onlar sancak komitesinin talimatlarını müzakere ettiler ve nihayet, Parti Merkez Komitesinin direktiflerine dair uzun uzun konuştular. Bu esnada öğretmen durmadan bakınıyordu.

— Ne var?

— Bir arkadaşı bekliyorum. Çok gecikti.

— Burada mı buluşacaktınız?

— Evet. Tuhaf şey... Her zaman tam vaktinde gelirdi.

— Şey, sağlam adam mı? Sakın sizi bir tuzağa sürüklemesin! dedikten sonra güldü.

Mirço'nun böyle tehlikeli anlarda bile gülmek adeti vardı.

— Hristo'ya mı! Kızkardeşimin nişanlısına mı? Kendimden fazla ona itimadım vardır. Tuhaf şey, niçin gecikiyor acaba? Bir felâkete maruz kaldığını zannetmem. Hristo'yu yakalamak bütün şehri ayağa kaldırmak demektir. Eğer bir şey olmuş olsaydı mutlaka duyardık. Kendisini kolay kolay ele vermez o...

On dakika daha geçti heyecanla dolu. Her ikisi de ceplerindeki tabancalarına sıkıca yapışmış-

lardı. Artık hiç konuşmayıp yalnız etrafı dinliyorlardı. Bu esnada patikada iri yarı birinin silüeti göründü. Hristo'nun yürüyüşü! Fakat o değildi. Bu gelen adam hem susuyordu, hem de yürüyüşü bir tuhaftı.

Adam yolun ortasına geldiği zaman «Sevgili yurdum»u ıslıkla çalmaya başladı...

Öğretmen ile Mirço sanki önceden anlaşınışlar gibi ikisi birden «Şirin Pirin»i başladılar söylemeye. Yabancı adam onlara cevap olarak: «Güzelsin ormanım benim»i söyleyince onlar, «Sakin ak Tuna»yı söylediler ve yeni geleni hemen çektiler. Mirço karanlıkta yüzünü göremiyordu, yeni gelenin genç bir adam olduğunu anladı.

Öğretmen yeni gelene usulca :

— Getirdin mi? diye sordu. Sonra ona Mirço'nun kim olduğunu da kısaca anlattı.

— Evet, getirdim. İşte kemerimde, dedi ve ceketini kaldırarak iki paketi gösterdi.

— Peki niçin geciktin böyle?

— Mekanizmayı değiştirdik te ondan.

— Niçin?

— Köprüden tam saat ikide geçeceğini bildiğimiz halde, trenin gecikmiyeceğine emin olmadığımız için. Bu iş için saatli bomba işe yaramaz. Böylesi ancak fabrikalara yarar. Meselâ, saatli bombayı gece yarısı patlaması için ayar edersin olur, biter. Çünkü o satte işçiler de orada olmadığı için insan zayiatı olmaz.

— Şu halde sarsıntı anında patlıyacak bir şekilde ayarla onu. Bombayı rayların altına koruz ve tren üstünden geçerken...

— Evet ama, ya Almanların cephane ve erzak yüklü treninden evvel, insanla dolu yolcu treni geçecek olursa! diye Hristo arkadaşına ikaz etti ve : Masum insanların hayatlarını tehlikeye koy-

mak doğru olmaz, diye ekledi.

— Evet, doğru! Peki neye karar verelim?

Hristo, öğretmene doğru döndü:

— Sen, Sarı Tepeye çıkacaksın. Köprünün arkasındaki killi yamacı biliyorsun değil mi?

— Evet.

— İşte oradan trenin gelişini izleyeceksin. Beklediğimiz Alman treninin gelmekte olduğunu görür görmez hemen yamaçta bir gazete yakacaksın, ama çok dikkat edeceksin ki alevi trenden görmesinler. Bu benim için bir sinyal olacak. Yanan gazeteyi görür görmez hemen koşup bombayı rayların altına koyacağım. İyi bir fikir değil mi?

— Peki ama neden bombayı ben değil de, sen koyacaksın? dedi öğretmen.

Kızkardeşinin nişanlısı ona takılarak:

— Ben senden daha ustayım da ondan, dedi ve karanlıkta perçemini düzeltti.

Mirço onun hareketlerini karanlıkta izlerken bu adamın hiçbir zaman bir yerde hareketsiz duramıyacağına, hattâ imkân olsa uçacağına bile emindi.

Öğretmen Angel Sotirof yüzünü ekşitti ve:

— Şakayı bırak ta beni dinle· Bombayı bu defa ben koyacağım! Onun rayların altına konulmasından, patlamasına kadar ancak beş - altı dakika geçecek. Halbuki ben senden daha süratliyim, dedi.

Hristo hemen itiraz etti:

— Dünyada olmaz! Hem de şu güzelim makineyi bozup bütün emeklerimizin havaya çıkmasına razı değilim. Sonra, faşistler de bize darılacak. Bombayı imal eden benim! Onun için katiyen olmaz.

Yüzünü buruşturdu öğretmen. Kızkardeşinin

ona söylemiş olduğu "Onu kolla, çünkü sen ondan daha aklı başındasın, Angel. Bazan o, inanılmıyacak derecede ateşlidir..." dediğini hatırladı ve kızkardeşinin nişanlısının kolundan tutarak:

— Bu şehirde bazı bağlantıları gözden geçirmek lâzım. Kızkardeşim de kendi adamı ile arasındaki bağlantıyı kaybetmiş. Onunla yeniden bağlantı tesis etmek istiyor. Sen bu gece burada kalacaksın. Biz Mirço ile o işi görmeye gideceğiz.. Mirço sen bu işe razı mısın?

— Sormak lüzumsuz! diyen Mirço çok sevindi ve öğretmene dönerek:

— Biz artık yola çıkmalıyız, zira polis saati nerede ise başlamak üzeredir, dedi.

Bu defa tarih öğretmeninin nişanlısı ciddi surette kızdı:

— Siz ne yapmak fikrindesiniz, bütün gece sıkıntıdan gebermemi mi istiyorsunuz yani! Bu mekanizma ile benden başka hiç kimse başa çıkamaz. Ben bir teknisneyim, siz ise öğretmen çiftçisiniz. Ben sizin mesleğinize hakaret etmiyorum, fakat siz ancak size ait işleri yapacaksınız, dedi ve oturduğu peykeden kalkarak: Gidelim diye ekledi.

Angel Sotirof yasak olan bir şeyi yapmaya mecbur oldu, yanlarındaki Mirço'nun duymaması için kulağına eğildi ve usulca:

— Vanya bu gece görüşmenizi istiyordu. Seni bekliyecek. Üç aydan beri senin hakkında hiçbir haber almamış, dedi.

— Tren işini hallettikten sonra ne olursa olsun, hattâ iki sıra jandarma kordonunun arasından dahi geçip yine onu görmeye gideceğim.

Öğretmen daha fazla ısrar etmenin hiçbir faydası olmıyacağına kanaat getirince Mirço'ya döndü:

— Görüyorsun, yapacak birşey kalmadı! Ben Hristo ile gideceğim. Sizin de zaten yarın akşam görülecek mühim işiniz vardı, onun için hadi gidelim. Siz de Ruben'le hazırlanın! dedi ve ona birkaç sayı «Rabotniçesko delo» gazetesi verdi.

Tam ayrılacakları esnada ve kimin hangi istikamete doğru gideceğini konuşurlarken keskin bir polis düdüğü gecenin sessizliğinde çınladı. Biraz sonra meyhanenin bulunduğu taraftan sesler duyuldu.

Mirço meyhanenin avlusundan içeriye baktı.

Hristo arkadaşına :

— Çabuk uzaklaşalım buradan, belki bütün semti ablukaya alacaklar! dedi.

Mirço :

— Korkmayın bir şey yok! İki kişi içmişler, ödeyecek paraları olmadığı için biri kaçmış... Polisler de onun arkasından koşuyorlar.

Hristo :

— Herşeye rağmen saklanmalıyız, diye ısrar etti.

Meyhanenin önündeki gürültü devam ediyordu. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

Meyhaneci olduğu tahmin edilen kalın sesli biri mütemadiyen :

— Paraları, paraları ver! diye bağırıyordu.

— Parayı nereden bulayım, be canavar. Birnikçiler bütün paramı soydular... Şimdi param yoksa suçlu ben miyim?

— Öyleyse içme be adam!

— Peki gamımı, kederimi ne ile defedeyim? Bu da hayat mı be?

Hemen hemen onbeş dakika sonra öğretmen ve kızkardeşinin nişanlısı şehrin dışında bir yerde buluştular.

Sözleştikleri yere ilk gelen Hristo :

— Acele edelim! Bu zifiri karanlıkta köprüye ancak üç saatte varabiliriz. Halbuki saat onikiden evvel orada olmalıyız, dedi.

Hristo bulutlu ve rüzgârlı havaya baktı. Ötede beride birkaç yıldız titremekt eidi.

— Bulutlar dağılıyor. Belki de fırtına geçip gidecek. Yağmur yağmasa daha iyi olacak.

Sözünde Durdu

İki arkadaş uzun süre ovaları, dereleri, tepeleri, çalılıkları ve fundalıkları aştıktan sonra yüksek bir tepeye vardılar ve nehrin sesini duydular. Artık çok yakına gelmişlerdi. Bir tepeyi daha aştıktan sonra, karşılarında beyaz taşlarla örülü köprüyü gördüler. Gökyüzü tamamen berraklaşmış olduğundan demiryolundaki raylar parlamakta idi. Etrafta nehrin uğultusundan başka hiçbir ses duyulmuyordu. Ortalıkta canlı birşey yoktu. Makasçıların kulübeleri bu yerden en az iki kilometre mesafede bulunuyordu.

Hristo ile Angel derhal işe sarıldılar. Bombayı ve onu koyacakları yeri hazırladılar. İşlerini bitirdikleri zaman, bulutları tamamen dağıtmıştı rüzgâr. Yalnız fundalıktaki bulutlar yumak yumak uzaklaşıyorlardı. Ormanda uğultu kesilmişti. Bulutlardan temizlenmiş olan gökyüzünde, sayısız yıldız parlamakta idi. İki arkadaş demiryolundan yüz adım yukarıda bulunan bir tepeye çıktılar ve fundalıkların arasına saklandılar.

Öğretmen geniş ufuğa bakarak:

— Güzel bir gece, diye mırıldandı.

Sonra devamla :

— Fırtınadan sonraki gibi. İşte hürriyet gününden sonra da aynı şimdiki gibi güzel olacak.

Hürriyet, refah, herkes için tatlı emek günleri ve bütün insanların yüreği huzur ve rahatlık içinde olacak.

Hristo güldü ve :

— Sen hayal kurmaya devam et, ben de ortalığı gözetliyeyim. Hem görülecek bir işim olduğu zaman, ben katiyen başka bir şey düşünmem. Ben, ancak işimizi bitirdikten sonra oturup hayaller kuracağım, dedi.

Öğretmen ona kurnazca :

— Peki, o zaman ne hayaller kuracaksın bakalım? diye sordu.

— Ne mi? Binlerce şey için. Bir zavot için diyelim. Meselâ her tarafı geniş camlarla çevrili içi ferah olan büyük bir zavot. Burada kurulacak olan böyle bir zavodun, torna atölyesinin yöneticisi ben olacağım. Bu işi yapmaya lâyıksam tabiî. Bu atölyede insan emeğinin daha az yorucu olması için onlara her nevi araçlar imal edeceğiz. Akşam olunca işimden çıkıp yeni evime gideceğim. O saatte Vanya da okuldan dönmüş olacak. Evde şen parçalar çalacak radyomuz. Akşam yemeğimizi yedikten sonra ister sinemaya, ister tiyatroya gideceğiz... Yaz gelince, karı koca izin alacağız ve kendimize en güzel kitapları seçerek canımızın istediği yere, yazlığa gideceğiz...

Sonra arkadaşının elini sıkarak:

— Vanya ile ebediyen birlikte olmak saadetine erişeceğime inanıyorum doğrusu, Angel... Her zaman ona lâyık bir erkek olmadığımı sanıyorum. Gerek bu hayattan usandığım zamanlarda, gerek uzun ve yorucu takibatlardan sonra, gerekse uykusuz geçen gecelerden sonra, kendime gelebilmem için uyuyup istirahat etmem gerektiği halde ben herşeyi unutup yalnız onu düşünüyorum

ve bu suretle yorgunluğumu da, uykusuzluğumu da unutuyorum.

— Şimdi hayal kurmanın zamanı değil, demiştin hani! dedi öğretmen kolundan dürterek.

Hemen doğruldu ve :

— Sus! Tren sesi geliyor kulağıma, dedi. Alman trenini daha erken hareket ettirmiş olmasınlar!

Fundalıkların içinde diz üstü çöken Hristo uzaklara doğru bakarak :

— İnanmam! Belki de yolcu trenidir. Bombayı önceden koymanın neden doğru olmadığını anladın mı şimdi!

Aradan çok geçmeden köprünün üzerinden yolcu treni geçti. Pencerelerinde ışık görünmüyordu ama şu parlak gecede trenin her yanı mükemmel bir surette görünüyordu.

Bir saat daha geçti. Alman treninin vakti yaklaşıyordu. Öğretmen işareti vereceği yamaca doğru yollandı. Hristo da köprünün ortasındaki rayları mayınlamaya gitti.

Yamacın üstünde durdu öğretmen ve askerî trenin geçeceği dönemece doğru baktı. Saat gecenin ikisi oldu, ikiyi beş geçti... Fakat tren hâla gelmiyordu. Bir gecikme mi vardı, yoksa trenin hareket saati yanlış mı söylenmişti Hristo'ya?

Birdenbire uzaklardan lokomotifin sesi duyuldu. Yer sarsılıyor gibiydi. Evet, bu odur, onların beklediği yük trenidir! İşte, iki tane benzin dolu sarnıç vagonu da var. Derhal yamacın öbür tarafına geçti öğretmen ve cebinden bir gazete çıkardı. Elleri heyecandan titriyordu. Kibrit çöpü kırıldı ve yenisini çıkardı. Çabuk, daha çabuk! Hristo onun vereceği sinyali hemen görmelidir, aksi takdirde çok geç olacak! En nihayet kibriti çaktı ve gazete alevlendi. Yanan gazeteyi başının

üstünden kaldırdı ve ona küçük bir bayrak gibi salladı. Alev kısa bir müddet içinde bütün gazeteyi sardı ve az sonra söndüğü zaman ortada kurşunî renkte bir iz kaldı... Hristo sinyali aldı mı acaba...?

Öğretmenin olduğu yerde duracak sabrı yoktu. Belki de arkadaşının yardıma ihtiyacı vardır, diye düşündü ve o da köprüye doğru koştu. Hristo işini bitirmiş, geriye dönüyordu. Ve öğretmene gelmemesi için el salladı.

Öğretmen onun gelmesini bekledi ve biraz sonra ikisi birlikte mayından uzak, ovaya doğru gittiler... Ne kadar uzağa kaçmışlardı? Olsa olsa üç dört yüz adım kadar ancak. Arkalarında trenin sesi gitgide daha çok yaklaşıyordu. Belki de bu anda... Onlar bir çukurun içine atladılar ve köprüye doğru baktılar. Tam bu saniyede çıkan müthiş bir sesten yer sarsıldı. Lokomotif bir anda gövdesinden kesilmiş kafa gibi, trenin geri kalan kısmından ayrılıp ötelere fırladı. Arkasındaki iki vagon müthiş bir patlamadan sonra alevler içinde yanarken havada fıçılar ve tahta parçaları uçuyordu. Bazı bağırışmalar da duyar gibi oldular. Sonuncu vagonlar da şiddetli bir gürültü ile birbirlerine tosladılar ve yukarı doğru yuvarlandılar. Aşağıdaki sularda parçalar halinde benzin alevleri yüzüyordu. Daha sonra yeni patlamalar ve silâh sesleri işitildi...

— Ne bu?

— Cephane dolu sandıklar var galiba...

Bomba ve mermiler birbirlerinden ateş alarak öyle bir gürültü ile patlıyorlardı ki, sanki burada bir meydan savaşı cereyan ediyordu.

Hristo heyecanla :

— Faşistlere ölüm! Halka hürriyet! diye bağırdı ve arkadaşını kucakladı.

Sonra ikisi de sabotaj yerinden bir an evvel uzaklaşmak için vadiye doğru koştular. Çünkü, gerek treni muhafaza eden Alman askerleri, gerekse civarda bulunan jandarmalar muhakkak onların peşlerine düşeceklerdi.

Henüz vazifelerini yerine getirmeden evvel, iki arkadaş onları hiç kimsenin görmemesi için şehrin dışından geçmeye karar vermişlerdi. Onların maksadı Dıbovo köyü üstünden geçip Balkana çıkmaktı. Şimdi orası sakin bir yerdi ve yakınlarda jandarma kuvvetleri yoktu. Köprü ile köyün arasındaki mesafe ile yirmi kilometre kadardı.

İki saat kadar hiç durmadan ve hızla yürüdükten sonra köyün arazisine girdiler. Yol boyunca hiç kimseye rastlamadıkları için, onları hiç kimsenin takip etmediklerini zannediyorlardı. Ortalık nerede ise aydınlanmak üzere idi. Bir araba yoluna çıktılar. Biraz yürüdükten sonra karşı taraftan aniden motosikletli jandarmalar göründü. Onların başında bir jandarma subayı vardı. Her halde şehirden yola çıkınışlardı ve kestirme yoldan kazanın olduğu yere doğru gidiyorlardı.

Öğretmen ve arkadaşı hemen yan taraftaki fundalıklara gizlendiler. Fakat anlaşıldığına göre, jandarmalar onları uzaktan farketmişlerdi. Subay aniden motosikleti durdurdu. Sonra makineli tüfeklerin şakırtıları ve bazı sesler duyuldu. "Teslim olun!" diye bağırdıktan sonra ateş etmeye başladılar. Öğretmen ile Hristo güç bir halde küçücük fakat korunmaya elverişli bir çukura kadar sürüne sürüne gitmeye muvaffak oldular. Tabancalarını çektiler. Birkaç kurşun etraflarındaki sert toprağı sıyırdı, havaya dal parçaları fırladı.

— Ben subaya, sen de arkasından gelenlere nişan al! diye bağırdı öğretmen.

Hristo :

— Alçaklar! diye küfretti.

Biraz sonra iki silah sesi duyuldu. Subay, motosikletten yana düştü. Ama yine doğruldu ve yüzükoyun yatarak siper aldı. Korkudan düşmüştü. Arkasındaki jandarma önce inledi, sonra biraz kıvrandı ve artık hiç kıpırdamadı.

Yüzünü ekşiterek yeniden nişan almaya hazırlanan öğretmen :

— Sen iyi becerdin herifi! Fakat ben isabet ettiremedim! dedi.

Jandarmalar da mevzi aldılar. Yolun kenarındaki kanalı kendilerine siper yaptılar. Her iki taraftan da sık sık ateş ediliyordu. Kurşunlar ötüyor, çalı, çırpı toz toprak havada uçuyor, fakat her iki taraf ta iyice gizlenmiş olduklarından hiçbir taraf ta isabet ettiremiyordu.

Öğretmen bir ara ateşi kesti ve :

— Kurşunlarımızı idareli kullanalım! Yalnız göründükleri zaman ateş et, dedi.

Hristo :

— Bombalarımız da var! dedi.

— Evet, ama onları sakla, sonra ihtiyacımız olacak.

Onların ateşi kestiklerini görünce jandarmalar yavaş yavaş başlarını kaldırmaya başladılar. Belki de rakiplerinin öldüklerini zannetmişlerdi. Fakat bu anda bir kurşun vızıldadı. İri yarı jandarmalardan biri, kulağına yapıştı ve pis bir küfür savurdu.

Hepsi yeniden siperlere yattılar. Ateş etmeler devam etti. Öğretmen ortalığın gitgide daha çok aydınlanmakta olduğunu farketti. Yavaş yavaş tan yeri ağarıyor ve uzaktan görünen tepeler

gitgide aydınlanıyordu. Sabahı burada beklemek doğru değildi. Jandarmalara er geç yardım gelecekti. Sonra onların bitmez tükenmez miktarda kurşunları vardı. Öğretmen ve Hristo için geriye çekilmek hiç te kolay bir iş değildi. Arka taraflarında düz bir ova ile çalılıklar vardı. Jandarmaların kurşunları onlara çok kolay erişebilirdi.

Öğretmen, ortalık henüz iyice aydınlanmadan derhal buradan geri çekilmeye karar verdi. Ve Hristo'ya :

— Birer, birer derhal geriye çekilmemiz lâzım! Hadi şimdi sen usulca uzaklaş, ben ateşe devam edeceğim ve onların başlarını kaldırmalarına müsaade etmeyeceğim! dedi.

— Hayır, senin gitmen daha iyi, ben ateşe devam edeceğim

Yüzünü ekşitti öğretmen. İnatçı arkadaşı ile anlaşmak için uzun müddet münakaşa etmesi lâzım geldiğini anlamıştı. Fakat tam bu anda, kızkardeşi Vanya'nın ona : "Hristo çok ateşli bir adamdır, bazan inanılmayacak şeyler yapar, onu himaye edeceğine söz verir misin?" dediğini ve kendisinin de ona: "Hürriyet gününde birlikte olmanız için elimden geleni esirgemiyeceğim...» dediğini hatırladı. Ölüm tehlikesi karşısında onu himaye etmenin zamanı gelmiş miydi, yoksa düşmanın kurşunları altında can mı vereceklerdi? Kurtulabilirlerdi, fakat önce Hristo'nun buradan çekilmesi lâzımdı. Peki ama, bu kadar inatçı adamı nasıl ikna edebilirlerdi? Birdenbire öğretmenin aklına bir fikir geldi.. Düşmana dikkatle bakıp ateş ederken bağırdı :

— Çabuk geri çekilmeliyiz. Yüz adım ötede bulunan küçük ormana kadar emekleyerek git ve senin yanına gelinceye kadar beni koru. Sen daha keskin nişancı olduğun için düşmana kar-

şı koyabilirsin. Hem de sen daha atiksin. Bu suretle kaçıp kaçamıyacağımızı bir deneyelim. Yalnız ki, buradan kaçmaya ilk teşebbüs edenin daha büyük tehlikeye girdiğini unutma..

Hristo öğretmenin sözlerini daha iyi anlayabilmek için :

— Tehlike mi dedin? Niçin daha büyük tehlike olduğunu izah eder misin?

— Çünkü kendisini ateşe maruz kılıyor da ondan. Hadi çabuk ol, zira vaktimiz yok, tan yeri ağardı.

Hristo yüzükoyun yatarak dirseklerine abandı, sonra kemerindeki bombaları düzeltti ve silahına yeni bir şarjür sürdükten sonra :

— Ben küçük ormandan ateş edeceğim! Sen de hemen sol taraftan geriye çekil! dedi.

— Kusurumu bağışla! diye mırıldandı öğretmen onun ardından.

— Niçin "kusurumu bağışla" diyorsun? dedi.

Ve belki de kulağıma öyle gelmiştir diyerek Hristo çekilmesine devam etti.

Öğretmenin son dakikada gördüğü şeyi Hristo görmemişti. İyice aydınlanmış olan şehir yolunun yukarı kısmından yeni bir grup motosikletli jandarma görünmüştü. Kafalarındaki miğferler parlıyordu. Silâh seslerini duymuşlardı ve şimdi kendi adamlarına yardım etmeye geliyorlardı.

Hristo fundalıkları arkasına doğru, çekiliyordu.

Öğretmen, kendi kendine: "Vanya'ya söz verdim. Onu ne pahasına olursa olsun kurtarmalıyım" diye düşündü. Sonra olanca hızı ile :

— Daha çabuk, daha çabuk ol! diye bağırdı Hristo'ya.

Öğretmen, düşmanın hareketlerini dikkatle

izliyordu. Onlardan birinin başına biraz siperden yukarı kaldırdığını gördüğü zaman, silâhının namlusunu derhal ona doğru yöneltiyordu. Çukurun önünde bulunan büyükçe bir tas, onu düşmanın kurşunlarından koruyordu. Yeni gelen motosikletliler üçyüz, dörtyüz adım mesafede durdular. İlk önce fiyakacı bir jandarma subayı atladı motosikletten aşağı. Adamlarını iki kısma ayırdı. Öğretmen, kendisini iki yandan çember içine almak istediklerini anladı. Arkasına dönüp baktığı zaman, Hristo'nun gizleneceği ormana çok yaklaşmış olduğunu gördü. İşte o zaman öğretmen düşmanlarına karşı döndü. Gelenler bire karşı oniki kişiydi.

Gittikçe daralıyordu öğretmenin etrafındaki çember.

Kendisi ateş ettiği zaman düşmanları hemen yere yapışıyorlardı. Jandarmalar makineli tüfeklerle ateş ettikleri için ortalığı orak gibi biçiyorlardı.. Fakat, devamlı yağmurların meydana getirmiş olduğu çukurda gizlenmiş olan öğretmen, kendi kendine: «Biraz daha kaldı. Hristo herhalde ormana girmiştir ve nerede ise ateş etmeye başlayacak" diye düşünüyordu.

Başını kaldırıp ta etrafına bakındığı zaman artık geri çekilmenin tamamen imkânsız olduğunu gördü. Çünkü onu iyice kuşatmışlardı. Bir jandarma başçavuşunun yönettiği grup, onun arkasını çevirmişti. Yapılacak yalnız bir tek iş kalmıştı. O da elindeki bomba ile kendine yol açmaktı. Tabancasında bir tek kurşun kalıncaya kadar ateş ettikten sonra ağarmakta olan gökyüzüne bakarak kızkardeşi ile vedalaşırken: "İşte sana karşı olan vaadimi yerine getirdim" demek istiyordu sanki. Kemerine takmış olduğu bombayı çı-

kardı ve faşist kaatillerin ona daha fazla sokulmalarını bekledi.

Bu esnada Hristo ormanın içinde mevzi almış ve oradan ateş etmeye başlamıştı. Aynı zamanda nişanlısının ağabeyi de elindeki bombayı faşistlere doğru fırlattı ve birkaç saniye sonra bomba infilâk etti. Jandarma subayı ve arkasından gelen jandarmaların biri müthiş bir inilti ile yere yuvarlandılar.

Angel ovaya doğru koştu, fakat biraz sonra yere yığıldı...

Hristo her türlü tedbiri unutarak arkadaşının yanına koştu. Fakat jandarmalar bu kere onun üstüne doğru ateş etmeye başladılar. Hristo geriye döndü ve bir meşe ağacının arkasına gizlenip ateş etti. Jandarmalar bir yandan ona ateş ederlerken, bir yanda da Angel'in üstüne atıldılar ve onu yerden kaldırıp motosikletlerden birine götürdüler. Öğretmen ayaklarının üstüne basamıyordu. Hristo hiçbir surette ona yardım edemiyeceğini anladığı zaman son derece üzüldü. Ve bir an önce Balkandaki partizanlarına yanına gidip onlardan yardım istemeye karar verdi. Jandarmaların Angel'i ya şehre, ya da Dıbovo köyüne götüreceklerini tahmin ediyordu. Fakat Dıbovo daha yakındı... Partizanların yapacağı baskın bir an önce yapılmalı idi. Böylece onu faşist kaatillerin ellerinden kurtarmak belki de mümkün olacaktı...

Bir tepeye çıktığı zaman arkasına dönüp baktı. Kimsecikler yoktu. Belki de onu takip etmekten vazgeçmiş olduklarını düşündü. Aşağıdaki yolda birkaç motosikletin sepetlerinde Angel'i ve ölü jandarmaları Dıbovo köyüne götürüyorlardı. Başka bir grup jandarma ise, geceleyin havaya uçurmuş oldukları trenin bulunduğu köprüye

doğru yollanmışlardı... Havaya uçurmuş oldukları trenin enkazında hâlâ mermilerin patlayışları duyulmakta idi...

★

Başından ve ayaklarından ağır surette yaralanmış olan Angel Sotirof'u kanlar içinde olarak sorguya çekmek için Dıbovo köyünün polis merkezine getirdiler. Onun ağzından partizan müfrezesinin nerede bulunduğunu, parti komitesinin illegal üyelerinin kimler olduğunu, gerek sancakta, gerekse şehirde nerelere gizlendiklerini öğrenmek istiyorlardı. Çünkü yakalamış oldukları bu adamın elebaşılardan biri olduğuna emindiler.

Ayak üstünde güç durabilen öğretmen, duymuş olduğu çok müthiş acılara rağmen, başını dik tutuyor ve karşısında duran canavar yüzlü halk düşmanlarına nefretle bakıyoıdu.

Jandarma subayı dişlerini sıkarak:

— Eğer seni derhal öldürmeyip de mahkeme huzuruna çıkarmamızı istiyorsan, bildiğin herşeyi teker teker bize anlat. Yalnız herşeyi itiraf ettiğin takdirde kurtulabileceğini unutma, diyordu.

Nefretle dudak büktü öğretmen ve kendi kendine : "Kime söylüyor bunları yahu? Bula bula beni mi buldu kandıracak adamı? Zavallı kaatiller! Şimdi beni müteessir eden şey, bombanın patladığı esnada ölmeyip de onların eline sağ olarak düşmemdir. Fakat ne olursa olsun ölümle karşı karşıya bulunan bir kişinin nasıl davrandığını göstereceğim onlara," diye düşünüyordu.

Jandarma komutanı :

— Söyle!

Öğretmen :

— Neden boşu boşuna çenenizi yoruyorsunuz, anlamıyorum! Düşünün bir kere, faşist canileri Zoya Kosmodemyanska'nın ve halk kahramanlarının ağzından şimdiye kadar birşey öğrenebildiler mi ki, siz de benden öğreneceksiniz? Eğer onların ağzından birşey almışlarsa o zaman siz de benden öğreneceksiniz! dedi.

Öğretmeni dipçik darbeleriyle yere serdiler ve sonra da ite kaka bodrumda bulunan bir hücreye soktular.

Rujka İşbaşında

Yanko'lar geceyi çok sakin geçirdiler. Alarm işareti de verilmemişti o gece. Ertesi günü öğleden sonra İvan Leskof tarlaya, Yanko da okula gidince misafirleri gözetlemek için Rujka ile annesi evde kaldılar. Annesi pencereden dışarıyı gözetlerken Rujka da kâh avlunun içinde, kâh sokakta devriye geziyordu. Önceleri çok dikkatle ortalığı gözetliyordu... Ama iki - üç saatten fazla beklediği halde hiç kimsenin ortaya çıkmadığını görünce usandı ve kendisiyle konuşacak bir kız arkadaşının oradan geçmesini arzu etmeye başladı. Fakat o esnada arkadaşı yerine göğsünde sarı yıldız takılı bir yahudi kızı geçiyordu. Rujka bu geçeni, partizan Ruben'in kızı Stela'yı tanıdı. Babasının sağ olduğunu bilmediği için kimbilir ne kadar çok üzülüyordu zavallıcık. Peki ama, eğer Ruben görmeye gidemiyorsa, niçin onlara onun sağ-salim olduğunu bildirmiyorlar? Rujka'nın Stela'yı kendi evlerine davet etmesi çok mu teh mu tehlikeliydi acaba? Onu evine getirecek olursa kim görecekti sanki? İşte, şu anda sokakta polis de yok. Hem Rujka onu niçin evine davet ettiğini de söylemiyecekti. Stela şayet babasını görecek olursa kimbilir nekadar çok şaşıracak?

Rujka bir keçi yavrusu gibi Yanko'nun öğretmeninin evine doğru koştu. Evden içeriye girmeye lüzum kalmadı. Stela avluda oturmuş, buluzunu yamalıyordu.

Rujka yanına yaklaştı ve :

— Stela'cığım, seni bize götürmek istiyorum! dedi.

Küçük yahudi kızı başını kaldırıp misafirine hayretle baktı. Nerede görmüş olduğunu bir türlü hatırlıyamadığı için ona :

— Kimsin sen? diye sordu.

— Ben Rujka'yım. Hani bir gün size yemek getirmiştim ya.

— Haa... O çocuğun kızkardeşi... dedi ve geçmek üzere olan dizine baktı.

— O zaman ne olmuştu sana ? diye sordu Stela'ya. Öteki yavaşça :

— Hiçbir şey. Ama size gelmek istemem.

— Niçin?

Sustu.

— Yoksa, Yanko sana fena bir şey yaptı da onun için mi gelmek istemiyorsun?

— Hayır.

— Madem ki sana hiçbir şey yapmamış, gel gelecek olursan sen kazanacaksın. Sana harikulâde bir şey göstereceğim.

Stela susuyordu.

Boş yere Rujka onu ikna etmeye ve kitaplar göstereceğim diye aldatmaya çalıştı. Stela oturmuş olduğu küçücük sandalyesinden kıpırdamadı bile. Rujka ondan daha küçük olmasına rağmen çok azimkâr bir kızdı. Stela onun sözünü dinlemeyecek diye hırsından kulaklarına kadar kızarmıştı. Ve bu yüzden ona karşı ihtiyatlı davranmayı unuttu. Rujka birisi duymasın diye etrafına

bir göz attıktan sonra, kulağına eğildi ve kızgın bir sesle :

— Baban bizim evde! Ama sen istemiyorsan gelme! dedi ve hırsla arkasını dönüp kapıya doğru yollandı.

Stela'nın elindeki bluz yere düştü. Oturduğu sandalyeden fırladı, fakat hâlâ Rujka'nın ona ne söylediğini anlamamış gibiydi. Koşup yetişti arkasından ve titrek eliyle omuzundan tutarak :

— Yalan söylemiyorsun, değil mi?

— Ben sana yalan söylemeye gelmedim. Baban hem sağ, hem de şu anda bizde!

Stela mırıldanarak :

— Ağabeyin de öyle demişti! Halbuki herkes onun öldürülmüş olduğunu söylüyor.

— Senin baban sağ. Bizde gizleniyor. Fakat sakın birine söylemiyesin! Duydun mu? Annene dahi söylemiyeceksin! Eğer istersen, kitap almak bahanesiyle gel de, seni onun yanına götüreyim. Böylece babanı gör.

Stela şaşalamış bir halde onunla birlikte yürüdü.

Rujka fısıltıyle :

— Sakın polisler bizi takip etmesin, dedi.

İki kız durup etraflarına baktıktan sonra hiç kimsenin takip etmediğini anlayınca rahatladılar.

Polisler hakikaten de görmedi onları. Fakat Yanko'nun okul arkadaşlarından Pope ile Viktor gördü. Onlar Viktor'ların meyhanesinin camlı kısmına oturmuşlar limonata içiyorlardı. Okuldan henüz dönmüşlerdi. Kitapları peykelere seriliydi. Bu esnada yalnız bir tek müşteri vardı. Viktor babasının meyhanesinde bir çorbacı gibi hareket ediyordu. Şehrin ileri gelenlerinden biri meyhaneye geldiği zaman, Viktor'un babası oğlunun onlara derhal şarap rakı ikram etmesini tembih et-

mişti. Fakat daha alelâde kimselere ve mutat müşterilere rakıyı ve mezeleri hizmetçisi götürüyordu. Meyhanenin devamlı müşterilerini ise, Viktor'un babası bambaşka bir tarzda karşılamakta idi. Meyhaneci iri yarı ve şişman bir adam olmasına rağmen vazgeçmediği iki âdeti vardı: Her sabah sinekkaydı traş olmak ve meyhanesinde üç kişiden fazla adam toplandığı zaman hemen onların masasına oturmak. Böyle hallerde onlara, önce meyhaneci birer tane ısmarlıyordu. Fakat ondan sonra müşteriler ona kat kat iade ediyorlardı. Müşteriler birer tane içtikten sonra ağızları tatlandığı için başlıyorlardı arka arkaya içmeye. Viktor'un babasının da zaten istediği buydu.

Meyhanecinin fıçı gibi şişmanlamış ve oldukça kilo almış olmasına rağmen gözleri fırıldak gibi dönüyordu. Meyhanede olup bitenleri hiç kaçırmıyordu. Hattâ en çok meşgul olduğu ve arkadaşlarıyle tatlı tatlı muhabbet ettiği zamanlarda dahi birdenbire tezgâha doğru bağırıyor ve :

— Hey Trayço, boynunu armut çöpü gibi koparacağım! Şarap öyle mi doldurulur be! Önünde tabak tabak huni olduğu halde yine de döküyorsun yahu, diyordu.

Şu anda kendisi meyhanede yoktu. "Mal almak için şehri dolaşıyordu.

Arkadaşının kolundan dürttü Pope ve oradan geçmekte olan kızları işaret ederek:

— Bak, bak, kimler geçiyor! Yanko'nun kızkardeşi şu çıfıt kızla ne zamandan beri arkadaş oldular yahu ? dedi.

Viktor ona cevaben :

— Acele ediyorlar, dedi. Herhalde bir yere gidiyorlar! Burada mutlaka olağan üstü bir şey var galiba!

Pope ona :

— Babam diyor ki, yahudilerle arkadaşlık edenler komünisttir. Ve bu da bir hakikattir! dedi.

Her ikisi de yüksek sesle konuşurlarken, meyhanede bulunan yegâne müşteriye bakıyorlar ve sanki ona, sözlerimizi sen de işit demek istiyorlardı.

Yabancı adam, çocukların yanındaki masada oturuyordu. İri yarı, kırmızı yüzlü, tahminen otuz yaşlarında görünen bu erkeğin sırtında gri renkli elbise ve yeni bir şapka vardı. İyi kalpli bir adama benzediği için onun gizli polis olduğunu anlamak katiyen mümkün değildi. Aslında ise, onu buraya partizanların kimlerle bağlantısı olduğunu, şehrin içinde ve cıvarında onlara kimlerin yataklık ettiğini keşfetsin ve onların sayesinde bu sabah Alman trenini havaya uçuranları yakalasın diye özel olarak göndermişlerdi. Bütün ilçede polisler ayağa kaldırılmışlardı... Pope ile Viktor onun ne biçim bir adam olabileceğini anlamışlardı.

Gizli polis, öğrencilerin konuşmalarını iyice dinledi. Sonra yoldan geçen iki genç kıza baktı. Birinin göğsünde sarı yıldız vardı. Yabancı adam çocukların masasına oturdu ve onları usulca sorguya çekti.

Sonra acele hesabını ödedi ve çıkıp gitti. Taşradan gelme bir yabancı gibi sağa sola bakınarak kızları takip etti ve onların nereye girdiklerini gördükten sonra polis karakolunun yolunu tuttu.

Yeni ve temiz üniformasını giyinmiş olan polis şefi, koltuğuna oturmuş, kırbacını tehdit edercesine uzun çizmelerinde şaklatıyor ve karşısında hazır durumda duran polise avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Sivil ve üniformalı faşist polisler bu küçük

şehirde kendi aralarında sık sık kavga ediyorlardı. Hiçbir iş görmüyorlar diye birbirlerini itham ettikleri bir sırada gizli polis sandalyeye oturdu, gururlu ve alaylı bir şekilde bakarak:

— Ben birşeyler keşfettim galiba, dedi.

Polis şefi önceleri onun sözlerini kibirine yedirmiyormuş gibi ve itimatsızlıkla dinlerken , kızlardan birinin kaçak yahudi Ruben'in olduğunu anlayınca, hemen yerinden sıçradı, yanına gizli polisi ve üç polisi alarak Yanko'ların evine doğru yollandı.

Patates Nasıl Soyulur

Rujka sevincinden uçuyordu âdeta. Stela ile babasının arasındaki bu karşılaşmayı ondan başka kim temin edebilirdi? Her ihtimale karşı bir kere daha etraftaki sokaklara ve maydana baktı. Hiçbir yerde, hiçbir polis görünmüyordu.

Stela'nın korktuğunu zanneden Rujka ona:

— Korkma! dedi.

Fakat Stela şu anda hiç kendinde değildi. Acaba babası hakikaten sağ mıydı ve şimdi onu görecek miydi?..

Rujka kapıyı açtı. Annesi mutfaktan koştu ve heyecanla:

— Kim o? diye bağırdı.

— Biziz, anne.

Annesi fısıltı ile sordu:

— Kim bu kız? Niçin yabancı çocukları getiriyorsun buraya?

— Yabancı çocuk değildir. Bu kız Ruben amcanın kızı Stela, dedi ve annesine daha fazla izahat vermeden partizanların yatmakta oldukları küçük odanın kapısını açtı.

Önce Stela'yı içeriye aldı ve olağanüstü karşılaşmanın tadını çıkarmak için kendisi sonra girdi.

Stela şaşkın bir halde ilerledi. Pencereler kalın çergelerle örtülü olduğu için odanın içi karanlıktı. Sedirde battaniye ile örtülü iki erkek yatıyordu. Bunlardan biri onun babası idi.

Gürültüyü duyan partizanlar hemen fırladılar.

İlk şaşkınlık geçtikten sonra Ruben :

— Stela! diye bağırıp kızını bağrına bastı.

Sonra :

— Annen nerede? Sıhhati nasıldır? diye sordu.

Cevap verecek hali yoktu Stela'nın.

Babası onu öyle sıkıca bağrına basmıştı ki, âdeta kızının yanında olduğuna inanamıyordu. Ruben ona mütemadiyen sualler soruyordu, ama Stela heyecandan boğulacak bir halde olduğu için onun suallerine bir türlü cevap veremiyordu.

— Babacığım, seni öldürdüklerini sanıyorduk, diyebildi.

Mirço da küçük misafirin geldiğine pek sevinmişti, ama derhal yüzü soldu ve :

— Sizin buraya gelmenizi kim söyledi? Ya sizi takip etmişlerse ne yaparız? diye onlara kızdı.

Rujka övünerek :

— Bizi hiç kimse görmedi! dedi.

— Kim bilir?

Ruben kızını şefkatle okşadı ve :

— Buradan gidince beni gördüğünü hiç kimseye söylemiyeceksin, e mi kızım? diye tembihte bulundu.

— Peki, ya anneme ve öğretmen kanıdana da mı söylemiyeyim?

— Onlara da, kızım. Yalnız sağ olduğumu söyle, o kadar.

Mirço yerinden fırladı ve sokak kapısından

dışarıya bakmak istedi. Kapının önünde âniden Yanko ile karşılaştı: Yanko okuldan az önce dönmüş olmasına rağmen, Stela'dan utandığı için, bir türlü içeriye girmek istemiyordu.

Mirço ona :

— Hadi Yanko! Sen şöyle ortalığı bir dolaş bakalım! Senin bu işlerde artık tecrüben var, dedi.

Yanko avluya doğru koşarak gitti, ama bir dakika sonra telaşla geriye döndü :

— Polisler! Fırının önünde gördüm onları. Bu tarafa doğru geliyorlar!

Rujka korkusundan bir şeyler mırıldandı. Stela ise sararıp soldu.

Partizanlar derhal silâhlarına sarıldılar. Ruben camın önüne koştu, dışarıya bir göz attı ve usulcacık :

— Kaçmak için artık geç! dedi.

Mirço evdekilerin hepsine :

— Polisler belki de bizim için gelmiyorlar. Fakat her ihtimale karşı biz sığınağa ineceğiz. Sakın korkmayın! Şayet gelecek olurlarsa siz odalarınızdan sakın dışarıya çıkmayın, belki de onlara ateş ederiz! dedi.

Yanko'nun annesi kapının önünde duruyordu ve hafif bir sesle :

— Ah, şimdi ne yapacağız, ya şimdi ne yapacağız...? derken korkudan dili tutuldu.

Ruben tabancasına kurşun sürerken baktı ve:

— Siz, sanki bir şeyle oynuyormuşsunuz ya da kitapları gözden geçiriyormuşsunuz gibi yapın, dedi.

Ruben şu anda bambaşka bir adam olmuştu. Şimdi o, bilinen nazik ve mütemadiyen düşünen baba değildi. Yüz hatları sertleşmişti.

Mirço, Yanko'nun annesine :

— Sen mutfağına git! Yanko ortalığı düzeltsin! Sakın aşağıya ineyim demeyin, bakarsın ateş ederiz. Bir kaza olmasın, dedi.

Bodrumdaki sığınağa girdi ikisi de.

Mirço, önce arkadaşını oluk denilen sandığın içinden geçirdi :

— Hadi Yanko, mısırları atıver üstümüze! dedi.

Çukura indi ikisi de. Yanko onların üstünden kapıyı kapattıktan sonra, sandığın üstüne tahta perdeyi örttü ve orada bulunan sepetin içindeki mısırları üstüne döktü. Arkasından elindeki sepeti bir kenara yerleştirip hemen yukarıya koştu. Şu anda kendini evin erkeği imiş gibi hissediyordu. Ancak onun tutumu sayesinde ve her şey yolunda gittiği takdirde bu belâdan kurtulabileceklerine inanıyordu. Küçük odaya baktığı zaman Rujka ile Stela'nın hâlâ şaşkın bir halde orada ayakta durduklarını gördü ve onlara:

— Ayakta durmayın, yere oturun! diye bağırdı.

Sonra mutfağa koştu. Annesi artık kendine gelmişti ve sözde ev işi ile meşgulmüş gibi bir şeyler yapıyordu. Yanko bu defa sokağa bakan pencereli odaya koştu ve dışarıyı gözetledi.

Annesi mutfakta ne yapacağını şaşırmış bir haldeydi. Kendi kendine: «Mahvolduk...» diye söylendi ve bıçağı alıp patates soymaya başladı. Fakat duyduğu heyecandan elleri titrediği için bıçak yalnız kabuğu soymayıp da derinliklere dalıyordu. Çoktan beri bu işle meşgul olduğunu zannetsinler diye arka arkaya patatesleri soyuyordu. Zaten şaşkınlığından ne işle meşgul olacağını bilemiyordu. Titreyen elleri ile patatesleri fena soyduğu nisbette bir ümitsizlikle :

— Patates böyle mi soyulur? Yazık, ziyan ol-

du bütün patatesler, diye düşünüyordu.

Yanko pencerenin bir köşesinden dışarıya bakarken, polislerin kendi evlerine doğru geldiklerini gördü. Cesur olmaya karar vermiş olmasına rağmen yine de yüreği şiddetle çarpmakta idi.

Elini sallayarak kendi kendine :

— Gelsinler! Gelsinler de ne adam olduğumu göstereyim onlara! dedi.

Polisler, belki de ovadaki kulübelerden birini teftişe gidiyorlardı da, bir tesadüf olarak o esnada onların kapılarının önünden geçiyorlardı, diye düşündü. Fakat hayır! Bu düşündüğü boş çıktı. Çünkü polisler evlerinin önünde durdular, sonra kapıyı iterek taşlık patikadan yürüdüler. Nalçaları çakıl taşlarının üstünde madeni sesler çıkarıyordu. Yavaşça pencerenin önünden geriye çekildi Yanko. Annesinin, kendisinden daha çok telâşlanacağını bildiği için kendi gitti polisleri karşılamaya.

Hafifçe ve titreyen bir sesle :

— Kim o? diye sordu.

— Aç kapıyı! dedi ve kapıya yüklendi polislerden biri.

Önce küçük camdan baktılar ve ondan sonra girdiler.

Polis şefi Yanko'ya:

— Baban nerede? diye sordu ve bir avcı köpeği gibi etrafına göz gezdirdi.

Kendini azıcık toparlamış olan Yanko:

— Tarlada, dedi.

Gizli polis sağ elindeki tabancasıyla işaret ederek :

— Bu odalarda kimler var? diye sordu.

— Şu odada kız kardeşim, bu odada ise, annem.

— Başka kimse yok mu?

— Hayır!

Polis şefi sertleşerek :

— Şumkarlar nerede, ha? diye bağırdı.

Gayet safiyane ve hayret dolu bir yüzle polis şefine bakan Yanko:

— Ne şumkarları? diye sordu.

Polis şefi Yanko'nun yüzüne dik dik bakarken: «Ya bu evde kimsecikler yok, yahut ta bu küçüğün hiçbir şeyden haberi yok,» diye düşündü.

Polis şefi büsbütün kızarak:

— Şumkarların nerede olduklarını söyle, yoksa karışmam! dedi.

Gizli polis, Yanko'nun başını okşayarak polis şefine doğru:

— Bu iyi bir çocuğa benziyor, dayak atmayalım, bize her şeyi söyleyecek o, dedi.

Yanko, kendisini okşayan gizli polise yine deminki gibi safça baktı ve gayet tatlı bir çocuk sesiyle:

— Ne şumkarları, be amca? dedi.

— Arayın odaları! diye emretti, polis şefi.

Polis şefi, Rujka ile Stela'nın oldukları odayı işaret etti.

Polisler tabancalarını o tarafa doğru yönelterek kapıya yüklendiler.

Rujka sesi çıktığı kadar:

— A! diye bir çığlık kopardı.

Stela'nın ise, rengi solmuştu ve yerinden kımıldıyacak takatı yoktu.

Polis şehi, şüphe dolu bakışlarla duvardaki dolaba bakarken, kızlara gayet sert bir tarzda:

— Sizin ne işiniz var burada? dedi

Rujka, çabuk korkuya kapıldı kadar da çabuk kendine geldi. Onda hiçbir şey uzun süre kalmıyordu.

— Okuyoruz işte!diyerek hindi gibi kabardı.

Polis şefi bu defa Stela'ya döndü ve:

— Ya sen, senin burada ne işin var, ha? Baban nerede, söyle!

Stela susuyordu. Kireç gibi beyazlaşmış elleri titriyordu.

— Cevep ver! Baban nerede?

Rujka birdenbire atıldı ve:

— Nerede olacak öldürdüler ya!

— Sana sormuyorum.

— Biz öyle biliyoruz...

Gizli polis yine söze karıştı ve:

— Korkma kızım sana hiç bir kötülük etmeyeceğiz. Söyle kızım, niçin geldin buraya?

Stela boğulurcasına:

— Kitap için, dedi.

— Sen yahudisin! Ne diye bulgar kitapları okuyacaksın? diyen polis şefi, babasının karakoldan kaçmış olmasını bir türlü affetmiyordu.

Rujka tehlikenin büyüklüğünü henüz anladığı için bunda öyle korkulacak bir şey olmadığını düşündü. Fakat polislerin eve gelmesine kendisinin sebep olduğunu anladı ve onları daha çabuk evden kovmak arzusu ile büsbütün hindi gibi kabardı. Esasen o, herkesle çekişmeyi de sevdiği için polis şefine :

— Bulgar okuluna gidiyor! Niçin okumayacakmış? dedi

— Sus! Çok konuşma! dedi polis şefi ve:

— Bütün evi iyice arayın! diye emretti.

İki polis, biraz sonra mutfaktan Rujka'nın annesini getirdiler. Kadının bir elinde bıçak bir elinde de henüz soyulmamış patates vardı. Polis şefi kadını sorguya çekti. Fakat onun üniformasından duymuş olduğu korkudan, kadının cevalarından hiç bir şey anlamak mümküm değildi.

Polis şefi köpürerek:

— Sözde hiçbir şeyden haberiniz yok. Hepiniz budala rolü oynuyorsunuz. Halbuki onları hem saklıyorsunuz, hem de yemek veriyorsunuz! Hainler! Ben sizin hakkınızdan geleceğim! dedikten sonra polislere bakarak :

— En küçük deliği bile arayın! diye emir verdi.

Bir elinde tabancasını tutuyordu, öbür elindeki kırbaçla sandalyelere ve önündeki yatağa vurarak tehditler savuruyordu.

Bu esnada polislerden biri ortalığı tetkik ederken, sedirin dibinde, biraz öncesine varıncaya kadar orada yatmış olan partizanlardan Mirço'nun tozlu kasketini buldu ve şefine uzattı.

Polis şefi hırsla :

— Kimin bu kasket? diye haykırdı.

Hepsinin yüzünde bir titreme oldu. Annesi büsbütün sararıp soldu, fakat Yanko ileri fırladı ve :

— Benim! diyerek polisin elinden kaptı. Dizindeki tozu silkeledikten sonra başına geçirdi.

Fakat kasket onun başına büyük geldiği için Yanko, hemen arkaya doğru yatırdı.

Polis şefi dişlerinin arasından :

— Biraz sallanıyor kafanda, diye mırıldandı.

— Saçlarımı yeni kestirdim de ondandır! Saçlarım uzadığı zaman tamam geliyor! dedi.

Polis şefi :

— Tavana çıkın! diye emretti.

İki polis merdivenlerden yukarıya çıktılar. Tavanda bulunan sepetleri o yana bu yana ittiler ve çizmeleriyle birkaç sandığı vurup geçen seneden kalma soğanları dağıttılar. Fakat hiçbir şey bulamadılar.

— Bodruma bakın!

Bodrum lâfını işiten annenin dizlerinin bağı çözüldü.

Polisler orada duran Yanko'ya :

— Hadi düş önümüze bakalım! diye bağırdılar.

Bu esnada annesi, Mirço'nun onlara: «Aşağıya inmeyin, belki de ateş ederiz,» dediğini hatırladı.

Polis Yanko'yu öne doğru itti. Kadının çocuğu ateşe doğru gidiyordu. Onu ne yapıp yapıp durdurtmak istediği için ileri atıldı ve :

— Dur, Yanko! Dur, oğlum! Sen kilidi açamazsın, ben gideyim... dedi.

Yanko annesine baktı ve korku dolu yüzünden her şeyi anladı. Onun sevgisi çocuğuna kuvvet verdiği için :

— Açabilirim, anacığım! Sen kal burada! dedi.

Polis şefi Yanko'yu öne doğru itti ve :

— Hadi bakalım, münakaşaya lüzum yok, yürü! diye bağırdı.

Bayılırcasına inledi annesi ve heyecanla iki kızın ellerinden sıkıca tutarak :

— Of, yandı gitti evlâdım, diyebildi.

Ortalığı sarmış olan bir anlık sessizlik esnasında, aşağıdan kapak sesi duyuldu.

Annesi onları bulduklarını zannetti ve :

— Oh yarabbi... dedi ve her saniye silâh sesleri duyacağını zannetti.

Rujka can acısıyla :

— Anne elimi çok sıkıyorsun, nerede ise parmaklarımı kıracaksın, dedi.

Annesi hiçbir şey anlamadan kızının yüzüne baktı. Rujka elini zor kurtardı. Bodrumdan yine bir kapak sesi duyuldu ve yine ortalık sessizliğe büründü.

Annesi ikide birde :

— Ha şimdi, ha şimdi... diye eriyip bitiyordu.

Polisler aşağıda aramalarına devam ediyorlardı. Kapıların arkalarına baktılar, un sandığını muayene ettiler, un çuvallarının içine uzun bir şiş soktular, örme sepetlerin içine baktılar, önlerine gelen her şeyi çizmelerinin altında çatır çatır ezdiler, lâhana ve üzüm dolu fıçıların içine süngüleri batırdılar, tüfek dipçikleriyle etrafa vurdular ve en nihayet etrafta bulunan boş sepetleri bir kenara tekmelediler. Kafaları ve omuzları örümcekle doldu. Aktarılacak bir sürü şey vardı. Bir insanın saklanabilmesine imkân olan her yeri karış karış aradıkları sırada polis şefi bodrumun ta dip tarafından bir sandık gördü ve :

— Bu nedir? diye sordu.

— Mısır sandığımız.

— Burası zifiri karanlık! Pencere de yok! Ver şu lâmbayı bakalım! dedi.

Yanko heyecanını zorla yenerek :

— Burası misafir odası değil, bodrumdur, amca, dedi.

Polis şefi ona :

— Kes sesini! dedi ve kapağı kaldırdı.

Yanko, polis şefinin partizanları bulacağını zannetti. Ve içerden ateş etmeye başladıkları takdirde kurşunlardan sakınmak için hangi köşeye kaçacağını düşünüyordu.

Karanlıkta, polis şefi kırbacın sapı ile geçen seneden kalma mısırları karıştırdıktan sonra ayağı ile sandığı tekmeledi.

Bu esnada Yanko'nun yüreği sanki yerinden fırlayacakmış gibi şiddetle çarpıyordu. Bereket versin ki, bu anda ona bir şey sormadılar. Çünkü sesinin titremesinden anlayabilirlerdi. Fakat po-

lis şefi, mısır koçanlarının iyice altını üstüne getirdikten sonra bu kadar çok mısır koçanının dibinde bir insanın yaşayamayacağına kanaat getirdi. Esasen sandık ta o kadar büyük olmadığı için geri çekildi. Ellerinin tozunu sildikten sonra:

— Her taraf pislik içinde! İnsanda temiz elbise diye bir şey kalmıyor! dedi.

Hep beraber avluya çıktılar. Ilık bir rüzgâr Yanko'nun yüzünü okşadı. Polis şefi gizli polisin kulağına eğildi ve :

— Çok iyi keşfetmişsin! Herifleri tam da kuyruklarından yakaladık! diye alay etti.

Gizli polis cevap vermedi. Hırsından ona cevap verecek kelime bulamıyordu. Üniforma giyen bütün polislerin aptal kimseler olduklarını bildiğinden polis şefinin onunla alay etmesine kızmadı. Fakat yakaladıkları her partizan için verilen büyük para mükâfatını ve terfiyi kaçırmış olduğuna müthiş kızıyordu. On yıldan beri ajanlık yapıyordu. Bu zaman içinde kolay yaşamanın yolunu bulmuştu. İşi gücü yemek içmek olduğu için bir türlü parası yetmiyordu.

Polis şefinin hiddeti hâlâ geçmemişti. Partizanlara ve bilhassa Ruben'e dair hiçbir iz bulamadığı için köpürüyordu. Ve şimdi de gizli polislerin beceriksiz kimseler olduklarını ispat etmeye fırsat bulmuştu. İçinden hepsine karşı gizli bir kin besliyordu. Kendisinin rütbeli bir adam olmak için yaratılmış olduğunu sanıyordu. Halbuki bu kadar yıl çalışıp çabaladıktan sonra, ancak bir polis şefi olabilmişti. Hayatta kendisinden önce muvaffak olmuş herkesten son derece nefret ediyordu. Muvaffak olamamış kimseleri de zavallı mahlûklar saydığı için sevmiyordu. Halbuki, duyduğu kini ve nefreti, kanunun takip ettiği insanlardan ve bunca emek karşılığında zar zor yük-

selebilmiş olduğu polis şefliğini, elinden almak isteyenlerden çıkarmak onun için kolay bir işti. İşte bu sebepten dolayı Almanların bu memlekete geldikleri günden beri çok büyük bir ihtirasla solcuları ve yahudileri takip ediyordu. Şu anda kadını ve iki kızı merdivenlerden aşağı ittikleri zaman o bütün hırsını Stela'dan çıkardı. Kırbacı kızın ayaklarına öyle bir yapıştırdı ki, zavallı kızcağız acısından inliyerek olduğu yere çöktü ve kıpkırmızı kesilen dizini tuttu.

Polis şefi ona :

— Sus! Bilmiyorsun, ha! Defol buradan, yahudi tohumu seni! Bir daha seni Bulgar evinde görürsem gebertirim! dedi ve yine kırbacını salladı.

Yanko ileri fırladı. Maksadı kızı ikinci kırbaç darbesinden korumaktı. Fakat Stela hemen sıçradı ve evine doğru kaçtı... Onun kaçmasına mâni olmadılar. Yanko'nun içi rahat etti, bari o kurtulmuştu...

Polis şefi, bağırıp çağırmaya devam ederek:

— Sizin de bir daha evinize çıfıt aldığınızı sakın görmiyeyim! Bulgarların evleri böyle leşlerle kirlenmemelidir...

Artık kendisine gelmiş olan Yanko'nun annesi :

— Bizim ne işimize! Ateş yaksın onları! dedikten sonra kızı Rujka'ya baktı ve kızarak :

— Bir daha seni bu melûn kızla görmeyeyim! dedi.

Kadının bu sözleri, polis şefinin hoşuna gitti. Elindeki kırbacı çizmelerinde şaklattı, sonra adamlarına bir göz kırparak kapıya doğru yürüdü. Sokak kapısına geldiği zaman arkasını dönüp hepsine birden tehdit dolu bir bakış fırlattı.

Evin avlusunda birbirlerine sarılmış bir halde duran Rujka, Yanko ve anneleri yok oluncaya kadar polislerin arkalarından sessizce baktılar. Onların gitmiş olduklarına inanmıyorlardı âdeta.

İlk önce Rujka atıldı ve :

— Mirço ağabeyi ve Ruben amcayı bırakalım artık, dedi.

Annesi kızını durdurttu ve :

— Biraz daha dur. Bu şeytan herifler bakarsın geri gelirler, dedi.

Annesi gözetlemek için kapının önüne çıktı. Yanko ise partizanlara seslenmek için bodrumdaki sığınağa gitti. Biraz sonra yine odanın içinde toplanmışlardı. Fakat hepsi de o kadar çok heyecan geçirmişlerdi ki, hâlâ titremekteydiler. Yanko ile Rujka, kendi tutumları ile mahcup duruma düşmemiş olmalarından duydukları gurur ve heyecanla olanı biteni anlatmak için yarış ediyorlardı. Polisin Stela'ya nasıl vurduğunu anlattıkları zaman Ruben'in yüzü soldu. Gözlerine kin doldu.

Mirço, Rujka'ya :

— Stela'yı buraya çağırmanın doğru olmadığını şimdi anladın mı? Bak polisleri buraya kadar getirdin! dedi.

Rujka başını eğdi.

Mirço güldü ve :

— E, olan oldu bir kere, insan düşe kalka yürümeyi öğrenirmiş. Hepiniz tam manâsıyla erkekçe davrandınız ve bizi yakalamalarına müsaade etmediniz. Fakat şimdi ikiniz de nöbete geçin. Çünkü o köpeklerin yine geri dönmeleri hiç de şaşılacak değildir.

Çocukların ikisi de dışarıya çıktı. İki partizan durumu gözden geçirdiler. Şimdiye kadar kendi-

lerine verilmiş olan üç görevi de yerine getirmişlerdi. Ekmek götürmüşler, telgraf tellerini kesmişler ve Dıbova köyündeki jandarmalara dair tam bilgi edinmişlerdi. Partizan müfrezesi için bu malûmat çok zaruri idi.

Onlar, bu akşam, şehirden birkaç kilometre mesafede bulunan ve sırf Almanların hesabına çalışan yağhaneyi tutuşturmaya karar verdiler. Böylece hem faşistlerin işine engel olacaklardı, hem de, Dıbovo köyündeki jandarmaların dikkatini buraya çekeceklerdi. Jandarmasız kalacak olan Dıbovo köyüne partizan müfrezesi baskına geçecek ve oradan kendilerine elzem olan silâhları ve erzağı alacaklardı. Onların daha fazla şehirde kalmaları gitgide daha tehlikeli bir hal almaya başlamıştı. Onun için bu akşam yağhaneyi tutuşturduktan sonra Balkana çekilmeye karar verdiler.

Yanko'nun babası tarladan döndü. Polislerin evi aramış olduklarını öğrendiği zaman çok heyecanlandı. Fakat biraz sonra misafirlerinin artık gitmeye karar vermiş olmalarına karı - koca pek sevindiler. Hakikaten de onların evi hepsi için artık çok tehlikeli olmuştu. Fakat onlar buradan nasıl sıvışacaklardı? Yanko ile babası, sokaklarda pek çok polis ve jandarmanın devriye gezmekte olduklarını söylediler. Anlaşılan ihtiyat kuvvetleri gelmişti şehire.

Yanko'nun babası :

— Gece yarısına doğru kaçmalısınız, dedi.

Mirço, arkadaşı Ruben'le bir kenara çekilip konuştuktan sonra :

— Hayır! Biz daha ortalık kararır kararmaz gideceğiz. Çünkü o zaman hem iyi görünmez, hem de ortalıkta çok insan olduğu için dikkti çekmez.

Yanko'nun annesi korku ile :

— Sizi derhal tanıyıp yakalayacaklar! dedi.

— Bizi tanıyamıyacaklar. Sebebine gelince o zaman biz erkek değil, kadın olacağız!

— Ama, bu nasıl olur?

— Çok kolay! Geri vermemizi istememen şartıyla, bize senin eski entarilerinden ve baş örtülerinden birer tane verirsen olacak...

Sonra gülerek devam etti :

— Hattâ bir bebek ile alabiliriz elimize. İşte o zaman hiç kimse bizden zerre kadar bile şüphe edemez...

— Peki ama, bebeği nereden alacaksınız? Kim verecek bebeğini? Sonra, nasıl iade edeceksiniz onu?

Mirço gülerek :

— Bunu sonra anlatırım, teyzeciğim, dedi. Şimdi senden bir ricam var. Hiç vakit kaybetmeden bize verebileceğin entarileri hazırla. Evinizi bir müddet göz altında tutacaklarını zannediyorum, onun için biz etrafı kollamalıyız.

Yanko'nun annesi son kelimeleri korku ile dinledi ve hafifçe :

— Of! Neler geçti başımızdan... dedi.

Fırtına onların evinden artık ebediyen geçip gitmiş miydi? Acaba yeniden geri gelecek miydi? Hem de bu defa eskisinden daha da kuvvetli bir şekilde esmek şartiyle? Kimbilir, onları gelecekte daha neler bekliyordu?

Partizan Bebeği

Hava kararıncaya kadar Rujka evin etrafında, Yanko ise, civarda bulunan bütün sokak ve meydanları dolaştılar. Bir ara Yanko soluk soluğa eve geldi ve :

— Mirço ağabey, şehirde müthiş bir patırdı oldu!

— Niçin?

— Bütün jandarmalar motorlara atlayıp İzvor köyüne doğru uçup gittiler.

Mirço, Ruben'e baktı ve :

— Bu çok iyi oldu! Yani biz bu akşam kolay çıkabileceğiz...

İki partizan bakışlarıyla anlaştılar. Fakat Yanko da onları anladı.

— Mirço ağabey, ben de sizinle gelmek istiyorum! Siz galiba yine...

— Yooo! Bu artık imkânsız! Ama şayet bize telgraf direklerine çıkmaya yarayan bir çift hususi ayakkabı bulabilirsen çok makbule geçecek.

— İyi ama, ayakkabılara ne lüzum var, ben tırmanabiliyorum ya ...O akşam gördünüz ya...

— Olmaz! Şimdi son derece tehlikeli bir yere gideceğiz!.

— Bundan ne çıkar, beni hiç kimse göremeyecek!

— Evet, kedi gibi tırmanıyorsun ama olmaz.

— İyi ama, ben size gereken o sözünü ettiğiniz ayakkabıları nereden bulayım? Ne olur beni de alın. Ne derseniz hemen yapacağım!

Mirço da, Ruben de onun gelmesine hiç te razı değillerdi ama, Yanko o kadar çok ısrar etti ki, en nihayet razı oldular.

— Şu halde, gece yarısı, bizi viran değirmeninin yanında Rakovitsa'da bekle... Fakat, çok dikkatli olmalısın!

Elleri cebinde, gurur ve heyecanla evin içinde gezinen Yanko, kızkardeşi Rujka'ya tepeden bakıyordu.

Yanko'nun annesi, dolaptan iki eski entari

çıkardı. Ortalık kararmaya başlayınca partizanlar kıyafetlerini değiştirmeye başladılar.

Kadın onlara kederle bakarak:

— Ah, sizi tanımasalar bari. Nasıl sıvışacaksınız?..

— Teyzeciğim, sen hiç merak etme, partizanların lügatında «imkânsız» diye bir kelime yoktur.

Mirço bir aynaya, bir de Ruben'e baktı, sonra gülerek:

— Rubenciğim, ben senden «daha güzel kadın» oldum galiba. Onun için ben gelin olacağım, sen de bebeğimi taşıyacaksın.

— Ne bebeği yahu?

— Şimdi göreceksin. Fakat senin traş olman gerek. Çünkü ihtiyar kadınların bile sakalı yoktur.

Mirço şaka ediyordu ama oradakilerin hepsini bir korku sarmıştı. Yanko'nun annesi bir odadan öbürüne geçiyor, bir işi tutuyor, sonra vazgeçiyordu. Şaşırmış bir haldeydi. Yanko ile Rujka'nın avluda durup ortalığı gözetlediklerine itimat etmeyen babası ikide bir dışarıya çıkıp bakınıyordu. Rujka, evde mühim bir iş görülmekte olduğunu hissettiği halde, hiç ehemmiyet vermiyor ve yalnız kapının önünden gelip geçen yolculara dikkatle bakıyordu. Bilhassa elleri ceplerinde geçen sivillere çok büyük bir dikkatle bakıyordu.

Ruben, kadının vermiş olduğu eski elbiseyi giyinirken, Mirço bodrumda bulduğu kalınca bir kütüğü sahici bir bebekmiş gibi sarmalarını söyledi ve:

— Ne şaşırıyorsunuz, yahu? Buna partizan bebeği derler. Sağlam kafalı, dedi.

Her ikisi de entarilerini giydiler, başlarını da öyle bir örttüler ki, ancak gözleri ve burunları

görünüyordu. Gayet iyi bir şekilde çeşit çeşit renkli bezlerle sarılı odun bebeğin yüzüne bir de temiz havlu koyduktan sonra Ruben onu kucağına aldı ve gitmeye hazırlandı.

Onları seyretmekte olan Rujka ellerini çırparak :

— Aman! Ne komik oldunuz, Mirço ağabey, dedi.

Mirço da ona şakacıktan :

— Evet, hem gülünç, hem de korkunç. Şayet onbeş dakikaya kadar silah sesleri duymazsanız, sıvıştığımızı bilin, dedi.

İyice karardı hava. İvan Leskof, evin arka tarafına bir daha baktı ve iki «kadın» arka kapıdan çıktı. Hem etraflarında komşuları olması, hem de gecenin zifiri karanlığı, onların görünmemesine yardım etti.

Partizanlar ellerindeki bebekle dışarıya fırladılar ve karşıdaki dar sokaktan ovanın yolunu tuttular. Yanko'ların evinde heyecan son haddini bulmuştu. Silâh sesleri duyulmuyordu.

Karşılarındaki sokağın ardında meyve bahçeleri vardı. Partizanlar bahçelere doğru yürüdüler. Devriyeler şehire girip çıkanları yokladıklarından, mümkün mertebe ana yoldan uzak olmayı tercih ediyorlardı. Devriyeler, resmi tezkereleri ve hüviyet cüzdanlarını muayene ediyorlardı.

Karşılarındaki bahçeye girip oraya gizlenmelerine çok az bir mesafe kalmıştı. Çitin yanı tamamen karanlıktı. Onlar acele yürüdüklerinden ovanın etrafını gözetlemek için tam bu bahçenin önüne dikilmiş olan nöbetçiyi göremediler.

Birdenbire karşılarına, tüfek elinde bekçinin biri çıktı ve korkunç bir sesle bağırdı :

— Hey, kadınlar nereye? Burası yasak bölgedir!

Partizanlar durdu. Cevap vermeye cesaretleri yoktu. Bekçi onların seslerinden derhal anlayacaktı. Geriye dönmeyi de asla düşünmüyorlardı. Ateş edecek olsalar, bu defa civardaki nöbetçiler duyacaklardı. Onlar bir defa bakışmakla ne yapacaklarını kararlaştırdılar.

Bekçi yaklaştı ve :

— Duymuyor musunuz, be! Geri diyorum size! Verin tezkerelerinizi bakayım! dedi.

Bekçi kısa boylu, şişman, pala bıyıklı ve kasketi yana kaymış bir adamdı. Tam silâhını onlara doğru yönelttiği bir sırada Ruben elindeki odun bebeği bütün gücüyle bekçinin kafasına indirdi. Mirço bir kokarca gibi hemen bekçinin üstüne atıldı. Ruben şimdiye kadar hiçbir zaman bu kadar yakın bir mesafeden her hangi bir adama vurmuş değildi. Ona vurmak zorunda kaldığı için üzüntü duyuyordu. Elleri heyecandan titriyordu. Şimdi önlerinde kıvranıp inleyen bekçinin işini bitirirlerken kendisi de acı ve dehşet içinde bulunuyordu. Fakat, onların kaçabilmeleri ve partizan müfrezesinin onlara vermiş olduğu kutsal vazifeyi ifâ edebilmeleri için bundan başka yapacak bir şey olmadığı duygusu, onları bu şekilde harekete mecbur kılmıştı. Mirço yüzükoyun yatan bekçinin arkasına birkaç darbe daha indirince adam tamamen sustu. Silâhını alıp etrafa bir göz attılar. Mücadele çabuk ve sessiz bir şekilde cereyan etmişti. Onlar fundalık ve ağaçların arasına gizlenerek karşıdaki tepeye doğru koştular.

Ruben duyduğu heyecanla önde koşuyordu. Polisin hakkından geldiklerine değil de, oradan sıvışmış olduklarına seviniyordu. Yüzlerine doğ-

ru esen rüzgâr onları biraz sakinleştirdi. Ruben şu anda polis karakolunda işte bunun gibilerden yemiş olduğu müthiş dayaktan dolayı onlara karşı nefretin tesiri altında bulunuyordu. Polis karakolunda insanları canavarcasına dövüyorlardı. İnsan mı idi bu canavarlaşmış faşistler?..

Derin bir nefes aldı Ruben ve kendi kendine hürriyetin ne kadar güzel ve güttükleri davânın da ne kadar âdil olduğunu düşündü.

— Bu tarafa! Buradan! Sola! diyen Mirço arkadaşına yolu gösteriyordu.

Mirço buralarını çok iyi biliyordu. Polislerin pençesinden kurtulmuş olduklarına her şeyden daha fazla sevinen Mirço, basit bir fikre sahipti. Şayet o bekçiyi alt etmeseydiler, kendileri mahvolacaktı! Ve bundan dolayı da onu kıpırdıyamaz bir hâle getirmiş olduklarına hem seviniyor, hem de gurur duyuyordu.

Fısıltı ile Ruben'e :

— Temizledik mi adamı? diye sordu.

— Hiç kımıldamıyordu.

— Onu cansız bırakmalı idik. Ama insan kalbi işte, yüreğim razı olmadı. Adamı altımda ezdim, ezdim ama, sonunda artık hiç kıpırdamadığını görünce bıraktım. Daha fazla vurmaya kıyamadım.

Mirço soluk soluğa konuşuyor ve ara sıra durup, hem etrafı dinliyor, hem de bakınıyordu.

Tepenin ardındaki ormana daldıkları zaman Mirço neşelendi ve :

— Bizim partizan bebeğimiz de amma da aslan yürekliymiş haa, dedi.

— Dur! Bebek nerede? diye sordu.

Bakıştılar :

— Eyvah, baş örtüm kaymış, saçım görünüyor! dedi Ruben.

Perişan bir haldeydiler. Başının yarısı açıkta olmasına rağmen Ruben hâlâ kadına benziyordu. Mirço'nun ise, öyle tuhaf bir kıyafeti vardı ki, şayet bu kadar tehlikeli bir vaziyette olmasaydılar, ikisi birden oturup katıla katıla güleceklerdi.

Mirço iki eliyle başını yokladı, baş örtüsünün yok olduğunu anladı o da.

— Muhakkak orada düşmüş... Beni o kadar çok yoluyordu ki...

— Bebek de yok...

Mirço gayet üzgün olarak :

— Baş örtüsünü düşürmemeliydik. Buldukları zaman ele veriliriz. Bizimkilerin de başına felâket gelecek! Belki de komşulardan biri, baş örtünün teyzemin olduğunu tanır...

Ruben kısaca :

— Geri dönüp her şeyi almalıyız! Senin adamların bize o kadar çok iyilik ettiler ki böyle bir felâketle karşı karşıya bırakmak yakışmaz Onlara işkence yapmalarına imkân vermemeliyiz, dedi.

Mirço'nun aklına bir şey gelmiş gibi :

— Evet... Evet... Bu delillerle Leskof'ları keşfedebilirler. Onun için, biz ne pahasına olursa olsun, derhal bütün delilleri ortadan yok etmeliyiz. Fakat geriye dönmemizin ne kadar çok tehlikeli olduğunu da unutmayalım, dedi.

Ruben boğuk bir sesle :

— Şayet bir felâket gelecekse, onların başına geleceğine, bizim başımıza gelsin daha iyi, dedi. Ben o adamların başına bir felâket gelmesini istemiyorum...

Mirço da onun gibi düşünüyordu. Onları kendi öz evlâtları gibi evinde barındırmış olan Leskof'lara bir fenalık gelmektense kendisi cellâtların eline düşmeye razı idi.

Ruben daha fazla sabredemedi ve :

— Geri dönelim. Belki de henüz bir şey bulamamıştırlar. Zaten aradan ne kadar zaman geçti ki... dedi.

— Ancak on dakika kadar bir şey... Fakat dur! Böyle mi gidelim? Entarilerimizi üstümüzden atsak daha iyi olmaz mı?

— Hayır bizi bu kıyafette görseler bile o kadar şüphe etmeyecekler. Ama kıyafetimizi biraz düzeltelim. Sonra, sen de başına bir şey bağlamalısın.

Ruben'in vermiş olduğu siyah önlüğü, Mirço baş örtüsü gibi başına bağladıktan sonra entarilerini düzelterek geriye döndüler. Ortalığın iyice karanlık olmasına rağmen yine de uzakları görmek mümkün oluyordu.

İkisi de susuyordu.

Bu esnada görülecek çok önemli bir işleri vardı. Az önce hareketsiz bir hale getirmiş oldukları bekçinin yattığı yere dönüyorlardı. Durum çok ciddi idi!

İki arkadaş olayın cereyan etmiş olduğu yere yaklaştıkları zaman hemen yüzükoyun yattılar ve emekleye emekleye ilerlemeye başladılar. Yolu şaşırmış olduklarından biraz sağa kaymışlardı. Gerek duymuş oldukları heyecandan, gerekse yorgunluktan her ikisi de kesik kesik soluyorlardı. Adamı bırakmış oldukları yere geldiklerini sandıkları zaman onu orada göremeyince çok endişelendiler: Bekçi acaba nereye gitmişti? Yoksa kendisine gelerek karakola mı?...

Durdular. Gecenin tatlı havası her taraftan hissediliyordu. Biraz ötede beyazlaşmış çalılar vardı, belki de onların üstü tozdan öyle olmuştu. Biraz daha ötede ise bir ağaç fidanı gördüler. Nihayet Mirço :

— İşte orada, dedi.

Yerde boylu boyunca uzanmış olan bekçiyi gördüler.

Etraflarına bakındılar. Hiç kimse yoktu. Bir taraftan emekliyor, bir taraftan da kaybettikleri şeyleri arıyorlardı. Birdenbire beyaz bir şey gödüler. Evet. bu onların bebeği idi!

— İşte baş örtüsü! dedi Ruben.

Kendilerinden on adım ötede ise, kasketi bir yana düşmüş adam yatıyordu. Ruben aceleden kendilerine ait bir şey sandığı için kasketi de aldı, fakat eli rutubetli astarına temas edince tiksinti ile yere fırlattı.

Mirço bir an yüzü otlara gömülü bekçinin üstüne eğilip baktı. Zifiri karanlıkta onun ölüp ölmediğini anlamak mümkün değildi. Mirço onu ayağı ile itince Ruben :

— Adam kıpırdadı galiba, diye fısıldadı.

İkisi de gözlerini ölmemiş olan bekçiye dikmişlerdi. Fakat ne biri, ne de öteki ona bir daha vurmaya teşebbüs etmedi. Ruben susuyordu. Şimdi ne yapacaklarını düşünüyorlardı. Tam bu esnada yolun karşı tarafından silâh sesi duyuldu. Oradaki nöbetçiler harekete geçmişlerdi... İkisi de yerlerinden fırlayıp oradan derhal uzaklaştılar.

Bir müddet yürüdükten sonra Mirço :

— Herifin kafasına bir kurşun sıkmam lâzımdı ama, duyacaklar diye vazgeçtim. Sonra tam odun bebekle kafasına bir tane indireceğim sırada vakit yok diye vazgeçtim, dedi.

Bu esnada onlar bekçiyi sağ bırakmış oldukları için bunun neticesinin ne olabileceğini düşünememişlerdi. Fakat geriye dönerek odun bebeği ve başörtüsünü almalarından onbeş dakika sonra adam kendine geldi. Başını tutarak yerden kalkarken, az önce olan her şeyi hatırladı. Yerin-

den doğrulunca ağır ağır bahçıvanların kuyusuna gitti ve başını oradaki su tenekesine batırdı. Biraz sonra tamamen kendisine geldiği zaman ise yüksek sesle tehditler ve küfürler savurarak olanca hızı ile polis karakoluna doğru koştu.

Bu sırada Mirço ile Ruben hızla Balkana doğru yürüyorlardı. Daha ilk tepeyi aşıp da ormanın içine daldıkları zaman evvelâ bebeği, üstündeki bezleri sıyırıp bir kenara fırlattılar. Etraftaki çalılıklara takılıp da yürümelerine mâni olmasınlar diye sırtlarındaki entarileri de çıkarıp hepsini birden bir bohça yaptılar. Onları Yanko'ya iade etmeyi düşünüyorlardı.

Mirço odun bebeğe bakarak:

— Affet beni! dedi. Senin için çok müteessirim oğlum, lâkin elimden bir şey gelmez. Sonra sen hem ağırsın, hem de artık bize lâzım da değilsin...

Yeni Arkadaşlık

Aradan onbeş dakika geçip de silah sesleri duyulmayınca Yanko'ların evindekilerin yüreği rahatladı. Annesi akşam yemeğini pişirmek için ateş yaktı. İçlerinde yalnız Yanko'nun içi rahat değildi. Bir yerde duramıyordu. Çünkü o gece yarısından evvel hiç kimse anlamadan evden nasıl sıvışacağını düşünüyordu. Bir ara evin etrafını dolandı, sonra elma ağacından bir tane elma koparıp tadına baktı. Fakat henüz ham ve ekşi olduğu için beğenmedi. Gündüzki olayı hatırladı ve Stela'yı düşündü. Polis şefi, kırbaçla kıza öylesine canavarca vurmuştu ki! Kimbilir ne kadar çok acımıştır... Herhalde çok da korkmuştur. Belki de şimdi babasının ne vaziyette olduğunu bilmediği için üzülüyordur.

Partizanların kaçtıklarını ve şimdi çok u-

zaklarda olduklarını her halde bilmiyordu. Yanko bunu kıza bildirmeyi düşünüyordu. Bu fikir içini kemiriyordu. Babasının, Yanko'ların evine gizlenmiş olduğunu kendi gözleri ile görmüş olduğu için tam şu anda gizli bir duygu onu kızın yanına gitmeye teşvik ediyordu.

Derhal tarih öğretmeni kadının evine doğru yollandı. Karartmadan ötürü sokaklardaki elektrik lâmbaları sönmüş olmasına rağmen yollarda hâlâ insan vardı. Avlunun birinden çocuk sesleri duyuluyordu. Yanko onların saklambaç oynadıklarını anladı. Biraz sonra evin arka bahçesine sokuldu ve tahta çitin aralığından baktı. Karatmak için pencereye asılmış olan çergenin kenarından bir çizgi kalınlığında ışık görünüyordu.

Birdenbire avluya su döktüler. Bir anda yere yayılan su, gecenin karanlığında bir yatağan gibi parladı. Sonra bir kap sesi duyuldu. Bunun bir teneke olduğu muhakaktı. Çeşmenin yanında şu anda Stela mı vardı, yoksa tarih öğretmeni mi? Tahta çitin önüne sarkmış olan bir dalın yaprakları bahçeyi iyice görmesine mâni oluyordu. Yanko usulcacık dalı bir kenara çekti. Bu yaz gecesinde etraf çok karanlık olmadığı için bahçenin içindeki çiçekleri görüyordu. Başını biraz daha içeriye soktuğu zaman bahçıvan kovası ile çiçekleri sulamakta olan Stela'yı gördü.

Onu çağırsam mı, diye düşündü. Fakat kovanın suyunun bitmesini beklediği halde, kıza bir türlü seslenmeye cesaret edemedi. Bahçede sessiz sedasız çalışan bu uslu kızdan son derece sıkılıyordu. Şayet öğretmeni görecek olursa, kim bilir kıza neler söyleyecekti... Dalların arasında saklı durdu. Stela elindeki bahçıvan kovası ile çiçekleri suluyordu. Biraz sonra yeniden doldurmak için musluğun altına koydu boş kovayı. Ko-

va şırıltı ile dolarken, Stela bir müddet dizlerindeki yaralara üzüntü ile baktı. Ne kadar çok eziyet çekmişti... İşte bugün de... Yanko, bu kıza karşı yapmış olduğu kabaca hareketinden dolayı şu dakikada, her zamankinden daha çok utanç duyuyordu. Çok üzülüyordu... Onunla dostluk kurmak, arkadaş olmak istiyordu... Nihayet seslenmeye karar verdi.

Yerinden sökülmüş olan tahtalardan birini kenara çekti ve tam içeriye gireceği sırada yerinde mıhlanıp kaldı. Çünkü bu esnada camlıktaki uzunca pencerelerden biri gıcırdayarak açıldı. Ve oradan tarih öğretmeninin koyu siyah saçlı başı göründü.

— Stela...

Onun erkek gibi gür, fakat tatlı sesi, Yanko'nun yüreğini sızlattı. Bir müddet olduğu yerde hiç kıpırdamadan durdu ve bir zamanlar bu kadının kendisini ne kadar çok sevdiğini ve onunla sanki ablası imiş gibi nasıl konuştuğunu hatırladı.

— Stela, burada mısın? Ben dışarı çıkıyorum, ekmek almayı unutmuşum, dedi.

— Ben gideyim! dedi Stela.

— Bu kadar sulamak yetişir, gir içeri artık.

— Az kaldı, karanfilleri de sulayayım, giriyorum.

Öğretmen kadın içeriye girip camı kapattı. Yanko gizlendiği yerden öğretmen kadının arka kapıdan sokağa çıktığını gördü ve fırsattan istifade ederek hiç ses çıkarmadan içeriye girmeye karar verdi.

— Stela... diye seslendi hafif bir sesle... Fakat bu şekilde hitabetmek ona biraz tuhaf geldiği için hemen: "Hey kız..." diye ilâve etti.

Stela korkudan kovayı düşürdü.

Yanko kendi kendine: "Eyvah korkuttum kızı" dedi. Ve derhal yavaşça :

— Stela... benim, Yanko, dedi.

Stela kaçmadı, ona doğru yaklaştı ve tahta çitin yanında karşı karşıya durdular.

Stela Yanko'ya dikkatle baktı ve ancak onun duyabileceği bir sesle :

— Babamın başına bir şey mi geldi? diye sordu.

Yanko susuyordu. Çünkü duyduğu heyecandan ne diyeceğini şaşırmıştı. Kızın bu suali onu sanki derin bir uykudan uyandırmıştı. Ve bu defa kızı korkutmamış olduğunu anladığı için sevindi ve ona!

— Hayır, hayır. Biraz önce kaçıp gittiler!

— Yakalanmıyacaklar mı?

— Hayır, hayır, onlar artık uzaktalar.

— Nerede?

— Balkanda, bu akşam bizimkilerin yanında... sakın kimseye söyleme. Ben bu akşam onlarla karşılaşacağım, dedi. Sonra kendi kendine: «Ne geveze adamım yahu, durmuş kendimi övüyorum, kızcağız benim için kimbilir neler düşünecek,» diye ilâve etti.

— Nerede karşılacaksın onlarla?

— Ormanda. Babana söylemek istediğin bir şeyin var mı?

— Ekmek alabildiler mi?

— Evet, biz verdik. Bundan evvel de biz vermiştik. Sonra yine kendi kendine: «Gene dırdır etmeye başladım» diye söylendi.

Stela sustu. Başını eğdi. Yanko gecenin karanlığında kızın açık alnına ve yarı aralık gözlerine baktı. Bu gözler ona öyle ciddi göründüler ki, kızın karşısında kendini tamamen küçücük bir çocuk zannetti. Şimdi ona ne söylesindi? Şaş-

kın bir halde düşünüp dururken, uzunca bir zincire takmış olduğu çakısını çıkardı ve büyük yüzünü açıp kapadı. Hızla kapandığı esnada madeni bir ses duyuldu.

Stela onun yüzüne bakarak :

— Niçin gideceksin onların yanına? diye sordu.

— Bir işimiz var da onun için, dedi. Ama bu cevabın çok saçma olduğunu zannettiği için hemen: «Tam olarak ben de bilmiyorum... Çağırdılar, ben de gidiyorum,» diye ekledi.

— Peki, korkmuyor musun?

— Hayır! dedi.

Yanko yalan söylediği için kulaklarına kadar kızardı. Sonra şaşkın bir halde :

— Öğretmen kadına, senin babanın bizim evde olduğunu ve onu gördüğünü söyledin mi?

— Hayır! Hiç kimseye söylememeye söz verdim.

Yanko ona :

— Evet, hiç kimseye söylememen lâzım diye mırıldandı, ama kendi kendine: «Keşki öğretmen kadına söylemiş olsaydı,'' diye düşündü. Çünkü öğretmen kadın da, Yanko'nun bir sokak çocuğu olmadığını ve o kötü sözleri istemiyerek ona karşı sarfetmiş olduğunu anlıyacaktı.

Hafif bir rüzgâr esti ve yapraklar hışırdadı. Yanko, artık Stela'nın ona karşı kızgın olmadığını anlıyordu, ama yine de:

— Şey... Ben o günü... seni... istemeyerek... diye söze başladı ve arkasını getirmeden sustu.

Stela sözlerinden değil de, sıkılmasından onun ne demek istediğini anladı ve sözünü keserek :

— Lüzumu yok... istemem... hiç ehemmiyeti yok, dedi.

Narin eli Yanko'nun ceketinin yakasına değdi. Yanko başını kaldırıp ona baktı. Kızın yüzü yüzüne yakındı. Yanko onun sadakat, dostluk ve metanet dolu koyu renkli güzel gözlerine baktı. Kendisine karşı yönelen bu tatlı ve sakin bakışlı gözler karşısında büyülenmiş gibi duruyordu.

Yanko, heyecan ve sabırsızlıkla etrafına bakındı.

— Acele mi ediyorsun? diye sordu Stela üzüntülü bir sesle:

Yanko:

— Evet, diye cevap verdi.

Fakat, böyle bir cevap verdiği için hemen kendine kızdı. Neden bunu söylemişti ona? Halbuki bu sakin ve karanlık bahçedeki yaprakların altında onunla başbaşa olmak ne tatlı şeydi.

Geriye döndü ve aralık bırakmış olduğu tahta çitten atladı. Onun elini sıkarak hoşça kal demeyi akıl etmemişti. Esasen bu şehrin çocuklarında el sıkma âdeti yoktu. Fakat, tam gideceği sırada Stela'nın onu durdurmak için kolundan tuttuğunu hissetti.

— Babama çok selâm... dedi ve sözünü yarıda keserek: Hayır hiçbir şey deme, çünkü, çok canı sıkılacak... diye mırıldandı.

Yanko kızın eline bakarak kendi kendine: «Ah ne güzel eli var!» diye düşündü.

Yaydan fırlamış ok gibi sokağa fırladı. Adeta kanatlanmıştı. Kızın nazik parmakları ile koluna değmiş olduğu yerde, hâlâ tatlı bir sıcaklık duyuyordu. Demek ki, artık kız ona dargın değildi... artık Yanko ona ne biçim bir arkadaş olduğunu ispat edecekti...

Gece Gürlüyordu

Yanko, babasına gece yarısı Mirço ile buluşacağını söyliyecekti. Fakat babasının müsaade etmiyeceğini bildiği için ne ona, ne de annesine hiçbir şey söylemedi. Fakat uyumak üzere olan Rujka'nın kulağına eğildi ve :

— Ben Mirço ağabeyimin yanına gidiyorum, bilmiş ol, dedi.

— Ne dedin? diye sordu Rujka uykulu haliyle.

— Mirço ağabeyimin yanına gidiyorum, bilmiş ol dedim.

Rujka, uykusuna mâni oluyor diye Yanko'ya birşeyler mırıldandı ve battaniyeyi başına çekerek uykuya daldı.

Gece yarısı olmadan Yanko parmaklarının ucuna basarak usulcacık odadan dışarıya çıktı. Çıkarken kapıyı mahsustan aralık bıraktı. Evin içinde sükûnet hüküm sürüyordu. Annesi ile babası, evlerinde gözetleyecek misafirleri olmadığı için rahat uyuyorlardı. Yanko arka kapıdan çıktı ve emekleye emekleye karşı taraftaki sebze bahçelerinin yanına vardı. Buradan nehrin yanına kadar gitmek artık kolaydı.

Ortalığı dinleye dinleye uzun müddet sahil boyundaki söğüt ağaçlarınının yanından yürüdü. Fakat, nehrin çıkarmış olduğu uğultudan gayrı kulağına sık sık yabancı insan sesleri ve devriye gezen polislerin konuşmaları da geldi... Gecenin koyu karanlığı herşeyi örtüyordu. Kuvvetlice esen rüzgâr karanlık gökyüzündeki bulutları bir istikamete doğru sürüklerken, uzaklarda görünen yıldızları örtüyordu. Fakat herşeye rağmen Yonka yoluna devam ediyordu.

Kendi kendine: «Endişe etmemeliyim, endişe etmemeliyim» diye tekrarlıyordu.

Uzun bir yürüyüşten sonra nihayet viran değirmenin önüne geldi. Değirmenin damı çökmüştü. Bir zamanlar kapı olan yerde, şimdi büyük bir delik vardı. Başını içeriye doğru uzattı. Yüzüne örümcek ağları dolandı.

Kendisine öğretmiş oldukları ıslığı çaldı, fakat cevap alamadı. Demek ki henüz gelmemişlerdi. O zaman bir söğüt ağacının dibine gizlenip beklemeye koyuldu. Bu beklemenin sonunun gelmiyeceğini sanıyordu... Fakat yine de beklemek için kendinde kuvvet buldu. Peki ama, ya şehirleri köyleri ve evleri Alman faşistleri tarafından yıkılıp yakılan çocuklar ne yapsınlar? Hitlercilerin, çocukları tankların altında ezdiklerini kurşuna dizdiklerini, diri diri yaktıklarını ve sayısız miktarda genci şehir ve köy meydanlarında nasıl astıklarını duymuştu... Orada çocukların da büyüklerle eşit şartlar altında düşmana karşı döğüştüklerini Mirço ağabeyi ona söylemişti. Ve şu anda, küçük olmasına rağmen yine de kendi çapındaki yardımı ile bu müşterek mücadeleye iştirak ediyordu... Duymuş olduğu ürpertiye rağmen ona verilecek bir vazifeyi ne pahasına olursa olsun yapabilmek için kendinde her zaman cesaret ve kuvvet vardı. Şimdi onun Stela gibi, Simo gibi çok sadık ve hakiki arkadaşları vardı. Şu anda, onları hatırladı ve Stela'nın tatlı bakışı gözlerinin önünde canlandı.

En nihayet bir ıslık ve arkasından da ayak sesleri duyuldu. Yanko onların geldiğine o kadar çok sevindi ki, yine ıslıkla cevap vereceği yerde:

— Mirço ağabey! diye bağırdı.

— Merhaba aslanım! diye cevap verdi Mirço.

Partizanın gür sesi ortalığı sarmış olan bütün korkuyu bir anda dağıtıverdi. Yanko onun

kuvvetli elini sıktığı zaman üstüne sonsuz bir cesaret geldi.

Hep beraber bir saatten fazla yürüdüler. Çok ağır bir şekilde yol alıyorlardı ve bütün yol boyunca yalnız fısıltı halinde konuşuyorlardı. Mirço entarileri bohça halinde nereye saklamış olduklarını ve uygun bir zamanda oradan almasını Yanko'ya söyledi.

Bir bayırın tepesine çıktıkları zaman, karşı tarafta ağaçların arasında iyice örtülmemiş olan camın arasından ışık sızan uzunca binayı gördüler.

Mirço, Yanko'nun kulağına eğildi ve:

— Evvelâ telefon tellerini kesmemiz lâzım, onun için çağırdık seni buraya. Bu işi hallettikten sonra binada muhafız kuvvetleri olup olmadığını keşfe çalışacağız. Şayet muhafız kuvvetleri varsa, onların nerelerde olduklarını ve binayı kundaklayabilmemiz için nereden içeriye girebileceğimizi düşüneceğiz. Bize yardım etmeye razı mısın?

Yanko, binayı kundaklayacaklarını aklına getirdikçe bütün vücudu ürperiyordu. Fakat ona söylenen herşeyi hemen yerine getiriyordu. Sürüne sürüne ilerlediler. Sonra bir yerde durup ortalığı dinldiler.

Mirço yanında yüzü koyun yatmış olan Yanko'ya karşı taraftaki telgraf direğini gösterdi ve:

— İşte şu direğin tepesinde teller var, onları keseceksin, dedi.

— Bunların içinde hangisi telefon teli acaba? diye sordu Yanko.

— Hepsini kes gitsin!

— Peki.

Biraz sonra direğe tırmanan Yanko'nun elbisesinin hışırtısı ve sık sık nefes alışı duyuldu.

Yanko direğin tepesine çıkınca, elindeki makasla kestiği tellerin yerde çınlaması ile beraber... sakin gecede aniden bir gürleme duyuldu... Yanko boğuk boğuk inledi. Kulaklarının dibinde bir şey çınladı. Direğin tepesine mıhlanmış gibi yerinden kıpırdanmıyordu.

Trene yapılan sabotajdan sonra polisler yağhaneyi korumak için takviye kuvvetleri göndermişlerdi ve birkaç saatten beri ortalığı kollamaktaydılar. Mirço ile Ruben'in sersemletmiş oldukları jandarma, bütün jandarmaları ve polisleri ayağa kaldırmıştı. Partizanların baskın yapmalarına ihtimal verilen her yere takviye kuvvetleri gönderilmişti. Şehirdeki erkekleri seferber ederek bütün yollara nöbetçi dikmişlerdi. Civar köylere de muhafızları arttırmalarını emretmişlerdi. İki partizan ve Yanko aldıkları bütün tedbirlere rağmen, tuzağa düştüler.

Mirço fısıltı ile Yanko'ya:

— İn aşağı! diye bağırdı.

«Şşşşt...» diye bir sürtünme sesinden sonra Yanko lâstik top gibi Mirço ile Ruben'in ayaklarının dibine düştü.

Ruben onu dürterek :

— Arkamızdan gel! dedi.

Yanko onları takip etti.

Yeniden silâh sesleri duyuldu. Yanko yere yattığı zaman karşı tarafta küçük kıvılcımların nasıl parlayıp söndüklerini görüyordu. Polisler karşı tarafta idiler. Yüzünü otlara yapıştırmış olan Yanko biraz sonra dudaklarında toprağın rutubetini hissetti. Kendilerine saldıran polisleri durdurmak için Mirço ile Ruben de ateş açtılar. Yağhanenin önünde iki gölge belirdi, fakat karşı taraftan ateş edildiğini görünce yüzü koyun yere yattı. İlk anda Yanko onların öldüklerini

sandı, fakat biraz sonra onlar emekliyerek arka tarafa doğru sıvıştılar.

Ateş etmeler devam ederken Ruben Mirço'ya bağırarak :

— Biz ateş ettiğimiz müddetçe küçük kaçıp gitsin, dedi.

Mirço fısıltı ile :

— Hadi Yanko! Duyuyor musun kardeşim? Çabuk, kaç buradan! Hadi çabuk ol, dedi.

Yanko razı oldu ve yılan gibi yerde sürüne sürüne ateş edilen bölgeden uzaklaşmaya başladı. Önceleri bütün kurşunların başının üstünden geçtiklerini sanıyorken, sonraları karanlıkta ona isabet ettiremiyeceklerine kanaat getirdi. Elli-altmış adım sürünerek gittikten sonra doğruldu ve eğilerek kaçmaya başladı.

Bir tepenin arkasına kaçtı ve durup ortalığı dinlemeye koyuldu. Ateş devam ediyordu. Arkadaşları hâlâ direniyorlardı. Yanko birdenbire hiç korkmadığını hissetti ve kendi kendine:

«Eğer bir silahım olsaydı ve ateş etmeyi de bilseydim, şimdi ben de bu çarpışmaya katılırdım...» diye düşündü.

Uzun müddet yürüdü. Fakat bir türlü evinin yolunu bulamıyordu.

Orman yolunun arkasında gökyüzü beyazlaşmıştı. Karşı taraflarda ise, tepeler, ormanlar ve ağaçlar artık terkedilmeye başlamıştı. Fakat Yanko, hâlâ nerede bulunduğunu bilmiyor ve kendi şehirlerine giden yolu bir türlü bulamıyordu.

«Acele etmeliyim» diye düşündü ve ormana doğru koştu.

İşte tam bu anda, birisi olanca sesiyle :

— Dur! diye bağırdı. Ve iki kuvvetli el omuzlarından yakaladı.

Çırpınarak hızla bağırdı Yanko ve kaçıp kurtulmak istedi, lâkin artık iş işten geçmişti. Başı kasketli yabancı adam onu kerpeten gibi sıkmıştı. Polisler tarafından kurulmuş bir tuzağa düşmüş olduğunu anladı. Ormanın içinden eli silahlı iki polisle kalpaklı bir köylü çıktı. Hepsi de Dıbovo köyündeydiler. Yanko'yu tutmuş olan sivil elbiseli adam, gizli polisti.

— Ha şöyle! Yakaladık mı seni! Hadi söyle bakalım, arkadaşların nerede, ha?

— Ne arkadaşı yahu?

— Telleri kesenlerden bahsediyorum!

— Ne telleri be amca? diye cevap veren Yanko, kendi kendine: «İyi ki, makas orada kaldı da şimdi onları benim kestiğimi ispat edemezler,» diye düşündü.

— Şimdi sana bir tane patlatacak olursam çok iyi anlıyacaksın! Peki, o halde gece yarısı ne işin var burada, ha?

— Şey, atı otlatıyordum da. Birdenbire ortadan yok oldu. Onu arıyordum. Bırak beni amca!

— Yalan söylüyorsun!

— Doğru söylüyorum! Atımız kaçtı onu arıyordum.

Polis mırıldanarak:

— Bütün gece hep onu arıyorsun, öyle mi? Sonra anlarız bu meseleyi! dedi.

— Ama... atsız eve dönecek olursam amcam beni dayaktan gebertecek.

— Yalan söylemeyi sana kim öğretti be? Dinle küçük! Bu numaralar bana geçmez! Biz bu tarafa gelirken ateş edildiğini duyduk. Kim ateş ediyordu, ha?

Yanko ortalığı dinledi ve ancak şimdi silah seslerinin kesilmiş olduğunu anladı. Partizanla-

ra ne oldu acaba? Kaçmaya muvaffak olmuşlar mıydı, yoksa düşman kurşunu ile mi ölmüşlerdi?

Yanko kurumuş olan dudakları ile :

— Silâh seslerini ben de duydum ve korkarak buraya kaçtım, dedi.

Kin dolu gözlerini Yanko'dan gizleyen polis, gayet tatlı bir sesle :

— Yine yalan söylüyorsun! Dinle beni: Şayet her şeyi olduğu gibi itiraf edecek olursan seni hem dövmeyeceğiz, hem de derhal buradan evine gitmene müsaade edeceğiz. Aksi takdirde, senin akibetin beni hiç ilgilendirmez! Hadi söyle, kimdi bu şumkarlar ve nereye kaçtılar? Söyle, buraya yakın bir yerde miydiler? Söyleyecek olursan hemen bırakacağım seni.

Bir an düşündü Yanko: Acaba onların kim olduklarını ve şimdi nerede olduklarını söyleyecek olursa kendisini hakikaten serbest bırakacaklar mıydı? Fakat gecenin zifiri karanlığına rağmen polis, sahte tavırla ve yalancı sözlerle boş yere maksadını gizlemeye çalışıyordu. Çünkü onun korkunç yüzü ve hain bakışları foyasını meydana çıkarıyordu. Yanko, polisin ona tuzak kurduğunu anladı. Hattâ doğru bile olsaydı hiç arkadaşlarını ele verir miydi? Dudaklarını bükmüş susuyordu.

— Cevap ver, yahu! Kiminleydin, ha? Söyle kimdi onlar ve nereye ateş ediyorlardı? Yerini göster bari.

Yanko kati bir sesle:

— Bilmiyorum, amca. Ben atımı arıyordum.

Birdenbire şiddetli bir tokat ensesinde patladı. Yanko'nun gözlerinden kıvılcımlar sıçradı. Ve acısından inledi.

— Niçin vuruyorsun, be amca! Ben sana ne yaptım?...

— Sus! Şumkar köpeği seni! diye bağıran gizli polis, oradaki resmi polislerden birine döndü ve :

— Götür şunu karakola! Orada her şeyi söyler. Yahut dur ben de geleceğim.

Gizli polis çocuğun önünde bir kahraman kesilmişti, ama partizanlara karşı çıkmaya hiç cesareti yoktu. Ve bu çocuğun burada oluşu partizanların yakınlarda olduğuna bir delildi. Onun için mümkün mertebe buradan uzaklaşmaya bakıyordu. Bu esnada kalpaklı köylü atıldı ve :

— Gospodin Ginkof, müsade edin de çocuğu ben götüreyim, dedi.

Köylü de tıpkı onun gibi buradan bir an evvel uzaklaşmak istiyordu. Şayet partizanlar meydana çıkacak olurlarsa onun da ateş etmesi lâzımdı. Peki ama, kendi kardeşlerine karşı nasıl ateş edecekti. Köy çorbacılarının yahut ta faşistlerin hesabına mı döğüşecekti? Sonra bu akıllı ve cesur çocuğa da pek acımıştı. Partizanların sadık bir yatağı olduğunu anlamıştı.

Köylü kendi kendine :

«Karakolda gebertecekler dayaktan. Canını alacaklar çocuğun. Halbuki aslan yavrusu gibi bir çocuk! Yazık!» diye düşündü.

Buradan sıvışmayı dört gözle arzu eden gizli polis, hiç böyle bir fırsatı elinden kaçırmak ister miydi? Onun için katiyetle :

— Hayır! diye kesti.

İkinci defa olarak Yanko'yu kendisinin karakola götürmesini rica eden köylü, kendi kendine: «Eğer çocuğu karakola götürme işini bana havale edecek olursa, yolda ben polisi lâfa tutarım, çocuk da bu fırsattan istifade edip sıvışıp gider,» diye düşünüyordu. Ama gizli polis ona kızdı ve :

— Onu ben sorguya çekmeliyim, bu bir, ikincisi de şehirde kaybolmuş at olup olmadığını araştıracağım. Halbu ki sen burada nöbettesin. Bana bak! Sakın buradan bir yere ayrılayım deme, sonra canını çıkartırım senin ha, dedi.

Gizli polis, çocuğu bir polise teslim edip üçü birden yola düzüldüler. Yanko çok müteessir bir halde köylünün yüzüne baktı. Çünkü onun tatlı bakışlı gözlerinde bir baba şefkati okunuyordu.

Ağır ağır yürüyorlarken sabırsızlanan gizli polis, daha çabuk yürümeleri için Yanko'yu sırtından itti. Çocuk önceleri kendisini şehre doğru götürdüklerini sanmıştı, fakat biraz sonra hiç bilmediği bir araba yolundan gittiklerini görünce, şehre gitmediklerini anladı. Gecenin karanlığı dağılmıştı. Ormanın yanındaki geniş ovada bir pembelik seziliyordu.

Meşe fidanlarıyla kaplı bir tepeye çıktılar. Aşağıdaki düzlükte akıp giden nehrin yanında orta büyüklükte bir köy göründü. Gerek tepeden, gerekse aşağıda geniş bir kavis yapan nehirden Yanko bunun Dıbovo köyü olduğunu hatırladı. Onu şehirdeki karakola götürmediklerine çok sevindi. Orada hem insanları çok dövdüklerinden hem de polis şefinin onu derhal tanıyacağından çok korkmuştu. Fakat bu köyde hiçbir tanıdığı yoktu. Annesi ile babası onun nerede olduğunu anlıyacaklar mıydı? Dün akşam yola çıkmadan evvel Rujka'nın kulağına nereye gittiğini söylemişti ama, bakalım şimdi hatırlayabilecek miydi?

Nihayet düzlüğe indiler ve köye yaklaştılar. Doğuda artık şafak sökmüştü. Ve kilisenin tepesindeki paslı haçın üstüne güneşin ilk ışıkları vurmuştu.

Dar ve tozlu sokaklara daldılar. Köy yavaş

yavaş derin uykuusndan uyanıyordu. Her taraf?ta horozlar ötüyor, köpekler havlıyor, kapılar gıcırdıyordu. Yol aniden genişledi. Yanko ile iki polis, biraz sonra köy meydanına vardılar.

Meydanın bir tarafında birikmiş olan köylü kadın ve erkekler ürkek ve korkak nazarlarla meydanın ortasındaki artık eskimiş olan taşlı çeşmeye doğru bakıyorlardı. Yanko'nun kulağına hafif ve boğuk bir ses geldi.

Ne vardı acaba, neden köylüler bu derece endişeliydiler? Neye bakıyorlardı bu adamlar? Çeşmenin yanıbaşında bir polis nöbetçi durmuştu. Bu esnada, iki jandarma ellerindeki şmayzerlerle işlerini bitirmiş insanların duyduğu memnuniyete benzer bir memnuniyetle meydanın ortasından geçtiler. Sonra meyhanenin önüne bırakmış oldukları motosikletlerine atladılar ve gaza basıp büyük bir gürültü ile şehre doğru uzaklaşıp gittiler.

Gizli polis, Yanko'yu meydanın ortasından geçirdi. Çeşmeye yaklaştıkları zaman çocuğun tüyleri diken diken oldu. Bakışları ise bir noktaya mıhlanıp kaldı. Çeşmenin önünde, tahminen otuz yaşlarında genç bir adam, başı kanlar içinde yatıyordu. Yırtık gömleğinden göğsündeki koyu lekeler göze çarpıyordu. Yalın ayak adamın bir topuğunda pıhtılaşmış kan vardı.

Yanko onun kim olduğunu önce tanıyamadı. Ondan pek de uzakta olmayan bir yerde duran köylülerden biri :

— Hiç merhamet denilen şey yok mu be?... dedi.

Başka bir köylü ise :

— Her zaman köye iyilik ederdi...

— Esaretten de daha beter...

İhtiyar bir kadın :

— Zavallı öğretmen! diye mırıldandı.

Yanko, benliğini saran korkuyu yendikten sonra, kurşuna dizilmiş olan partizanın yüzüne baktı. Ağzının etrafında kırmızı kan damlacıklarının pıhtılaşmış olduğunu gördü. Maruz kaldığı müthiş işkenceye ve pıhtılaşmış kanlara rağmen yüzünün hatları hiç bozulmamıştı. Yanko onu, geniş alnından, güzel yüzünden ve her zaman arkadaşçasına tebessüm eden dudaklarından kim olduğunu tanıdı. Öldürülmüş olan bu partizan, tarih öğretmeni kadının ağabeyi Angel Sotirof'tu. Bundan üç yıl önce şehirde öğretmenlik ediyordu. Fakat sonra onu bu köye nakletmişlerdi. Bu ilkbaharda ise işten çıkardıklarını duymuştu.

Yanko ona baktığı zaman başındaki felâketi unutarak donup kaldı. Gizli polis ve yanındaki resmi polis de durup kurşuna dizilmişe bakıyorlardı. Başının üstündeki çeşmeye asmış oldukları tabelâya tebeşirle şöyle yazmışlardı:

Çara ve anavatana ihanet eden bütün hainler, işte bu şekilde cezalandırılacaklardır!

Yanko bu yazıyı okuduğu zaman bütün vücudunu bir ürperti sardı. Dili damağına yapıştı. Bu manzaraya sanki kendi başından geçmiş gibi bakıyordu. Bu iyi kalpli ve neşeli öğretmene hain diyorlardı... Halbuki bundan üç sene evvel, Yanko dördüncü sınıfta iken, hastalanan öğretmenlerinin yerine gelen bu öğretmen onlara öyle güzel, öyle tatlı öyle arkadaşçasına ders okutmuştu ki, bütün öğrenciler onu hâlâ unutmamışlardı. Şimdi ise ona hain diyorlardı! Kime ve neye?

Öğretmeni öldürüp meydana getirmeden ev-

vel, faşistler sırtındaki yeni elbiselerini çıkarmışlar ve onların yerine yırtık pırtık elbiseler giydirmişlerdi.

Maksatları bu halk kahramanı öğretmeni serseri ve eşkiyanın biriymiş gibi göstermek, bu suretle de halkın ondan nefret etmesini temin etmekti. Fakat, Dıbovo'lu köylüler onu çok iyi tanıyorlardı. Onlar, siyah gözlü, tatlı dilli, güler yüzlü, herkese yardım etmeye hazır, temiz kıyafetli öğretmeni çok iyi hatırlıyorlardı. Köylüler yeni okulun bir an önce inşa edilmesi için onun öğrencilerle beraber nasıl tuğla taşıdığını da hatırlıyorlardı. Şimdi onu hem canavarcasına öldürmüşlerdi, hem de köy meydanının ortasında teşhir ediyorlardı. Halbuki köylüler, ondan nefret etmek şöyle dursun, bilâkis ona öz be öz kardeşleri gibi, öz oğulları gibi acıyorlardı. Köylüler şu anda onun önünde çok derin bir acı ve sonsuz bir hürmetle duruyorlar ve canına kıymış olan kaatillere lânet okuyorlardı. Polislerden korkmalarına rağmen, ihtiyarlar ona yaklaştıkları zaman kalpaklarını hürmetle çıkarıyorlardı.

Yanko'nun yakasından sıkıca kavramış olan gizli polis bağırarak :

— İyice bak da, ibret al! Şayet aklını başına toplamayacak olursan işte senin de akibetin budur! dedi.

Yanko'nun bütün vücudu ürperdi. Dizlerinin bağı çözüldü. Bu esnada arka taraflardan bir ses duyuldu. İnsanlar bir anda sanki oldukları yerde donup kalmış gibiydiler. Siyah baş örtülü zayıf ufak tefek yapılı, ihtiyar bir kadıncağız ölüye doğru koştu ve yüzünü görünce dehşetli bir çığlıkla :

— Ah, oğlum! diye bağırdı.

Ölünün başında nöbetçi duran polis :

— Geri çekil! diye bağırdı.

Fakat ona mâni olamadı. İhtiyar kadın yerde sürüne sürüne baş ucuna vardı.

Etrafta bulunan köylüler ona :

— Sevastıya, İvan değildir o... diye bağırdılar.

Ama ihtiyar kadın hiç kimseyi dinlemedi ve yerde yatan ölünün üzerine atıldı. Kanlı başını kucakladı ve gözlerini ölünün yüzüne dikti.

— Allahım, evlâdım... nasıl da değişmişsin. der demez aniden bir çığlık kopardı ve ayağa dikilip çıldırmış gibi etrafına bakındıktan sonra :

— Hayır, benim oğlum değil o! dedi.

Köylülerden biri yüksek sesle :

— Kim aldattı bu kadını yahu? dedi.

Başka bir köylü ona cevaben :

— Ne farkı varmış yani? Onun da İvancosunu öldürmüşler. Fakat onu buraya değil de şehire götürmüşler...

İhtiyar kadın feryat ederek :

— Oğlum nerede? Oğlumu istiyorum! Bu benim değildir... diyordu.

İçkiden gözleri kan çanağına dönmüş olan polis, yaşlı kadını iterek :

— Defol git diyorum sana! Senin oğlunu şehire götürdüler. O da bunun gibi...

Gizli polis de işe müdahale ederek :

— Onun yerine işte, buna doyasıya bak! Senin eşkiya oğlun da şu anda işte bunun gibi teşhir ediliyor! Ama başka yerde, dedi.

Olduğu yerde sendeledi kadın ve kurşuna dizilmiş olan partizanın üstüne kapandı. Onun kanlı başını okşarken, şu anda kendi oğlunun da aynı bunun gibi işkence edildikten sonra öldürülmüş olduğunu düşündü ve ölünün kanlı ba-

şını bağrına sıkıca basarak hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Polis, sarhoş haliyle hem bağırıyor, hem de kolundan çekiyordu. Fakat kadın ölüye o kadar sıkıca sarılmıştı ki, yerinden kımıldatamıyordu. Kadıncağız üstü başı toz içinde ayağa kalkmaya çalışıyor, fakat dizleri kesildiği için tekrar yere yuvarlanıyordu. Köylüler yardımına koştukları zaman, polis canavar gibi:

— Kaldırmayın! O da ölsün... diye bağırdı.

Kadının biri fısıltı ile :

— Ne kalpsiz insanlar, yahu, onları ana dogurmamış sanki! dedi.

Bu esnada meydanın üstüne parlak bir güneş doğuyordu ve bu sabah aydınlığında herşey korkunç bir rüyaya benziyordu. Yanko kurumuş dudaklarını diliyle ıslattı. Sonra yaşlı kadının haline bakarak, tarih öğretmenini hatırladı... Şu anda sanki öğretmen kadın yerlerde sürünüyor ve katillerin elinde can vermiş olan ağabeyinin kanlı başını okşuyordu... Bir gün ona karşı söylemiş olduğu çok acı sözler tekrar hafızasında canlandı ve yüreğinde bir yara gibi sızladı. Yanko meydanda duran köylülere ümitsizlikle baktığı zaman, onların kaatillere karşı duymuş oldukları kini ve nefreti yüzlerinde gördü. O anda bütün sesiyle onlara karşı: «Hey ahali, köylü kardeşler, amcalar ve teyzeler, niçin şu canavarların üstlerine atılarak onları ezip bizi kurtarmıyorsunuz» diye bağırmak istiyordu!... Fakat onların hiçbir şey yapamayacaklarını biliyordu. Çünkü önlerinde silâhlı polisler vardı... Fakat aynı zamanda, onların bu meydanda görmüş olduklarını hiçbir zaman unutamayacaklarını da anlıyordu.

Karakolda

Karakola götürdüler Yanko'yu. Polis karakolunun tahta döşemeleri yürümekten aşınmıştı. Buraya çok kişi sağ girmişti, fakat pek azı sağ çıkmıştı... Yanko ayaklarının gitgide soğumakta olduğunu hissetti. Uzun bir masanın arkasında çok şişman, yakası açık, kolları şeritli bir palis çavuşu oturuyordu. Konuşurken, tüfekle bir yere nişan alıyormuş gibi bir gözünü yumup, ötekisiyle bakan şişman polis, Yanko'nun yüzüne dik dik bakarken «Elimden kolay kolay kurtulamayacaksın!» demek istiyordu sanki.

Gizli polis başını sallayarak .

— İyi av yakaladık. Partizan yatağıdır. Halbuki atını kaybetmiş de onu aradığını söylüyor, dedi.

Şişman polis yine bir gözünü yumarak Yanko'ya doğru baktı ve :

— Atınla partizanlara ekmek götürüyordun, değil mi? dedi.

— Hiçbir şey götürmüş değilim, Atımı gece otlamaya çıkarmıştım. Fakat ipi koparıp kaçmış...

— Kaçtı demek ha. Peki, ya sen ne yana kaçtın ha? Dinle küçük, şayet her şeyi olduğu gibi anlatırsan senin için iyi olur. Okulda Allahın emirlerini her halde okumuşsundur... E, söyle bakalım, Allahın dördüncü emrini hatırlıyor musun? Bu emir «Yalan söyleme»dir! dedi.

— Evet, hatırlıyorum.

— O halde doğru konuşacak mısın?

— Demincek söylediğim tamamen doğrudur, dedi ve kendi kendine: «Allahın emirleri bu pis kaatiller için değildir...» diye düşündü.

Polis şehre telefon etti. Oradan gelen cevapta kaybolmuş bir attan haberleri olmadığını söy-

lediler. Tahkikat yapıp bildireceklermiş.

Ormanda ve partizanlardan uzakta olduğu için kendini cesur hisseden gizli polis, odanın içinde hindi gibi kabararak bir aşağı bir yukarı gidip gelirken bir ara durdu ve:

— Bu çocuğu ancak dayak konuşturabilir! dedi.

— Ben de öyle düşünüyordum! dedi şişko polis.

Elini masanın altına gizleyerek Yanko'yu riyakârane bir şekilde yanına çağırırken tek gözünü çok zalimce yummuştu.

— Gel küçük gel, bak sana ne vereceğim, dedi.

Yanko yaklaştı. Şişko polis masanın altına gizlemiş olduğu lâstik copu hızla savurdu ve olanca hıziyle çocuğun ensesine indirdi. Yanko acısından inledi ve iki eliyle ensesini tuttu. Kana bulanmıştı parmakları...

Şişko polis, bir canavar gibi Yanko'nun üzerine atıldı ve:

— Söyleyecek misin be? diye bağırdı.

— Hiçbir şey bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum, hiç kimseyi tanımıyorum... diyen Yanko Mirço ağabeyinden öğrenmiş olduğu sözleri tekrarlıyordu.

Şişko polis, canavar gibi yerinden fırladı, kapıyı açtı ve bir şeyler bağırdı. Biraz sonra iki polis geldi ve çocuğun omuzlarına birer yumruk indirdiler. Yanko yumrukların tesiriyle gizli polise doğru sendeledi. O da bir tane indirdi, ötekine doğru. Öteki de bir tane paklattı ve şişko polise itti. Şişko polis de olanca hızıyla bir tane daha vurdu. Elleriyle yüzünü korumaya çalışan Yanko olanca sesiyle inledi. Polisler hiç durmadan tekmeleyerek onu birbirlerine itiyorlardı.

Yanko can acısıyla :

— O... ooo! diye inledi ve kendi kendine «Söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi?» diye düşündü. Sanki onları ele verecekmiş gibi kendinden korktu ve aklından geçenleri boğmak için olanca sesiyle yine inledi... Sonra yere yıkıldı. Tekmelediler onu. Yanko artık onların seslerini duymuyordu.

Zavallı çocukta sesini çıkaracak bir damlacık kuvvet kalmadığı için ancak kendi içinden:

— Anneciğim! diye ağlıyordu.

Onu iyice dövüp tekmelediler sonra küçük ve karanlık bir odaya sürüklediler. Döşemenin üstüne ıslak ot sermişlerdi. Otların üstüne yığıldı ve hiç kıpırdamadı. Duyduğu acılardan yerinden kıpırdayamıyordu. Ensesi yemiş olduğu copun darbesinden yanıyordu. Odanın pis havasından, uykusuz geceden yorgunluktan ve yemiş olduğu müthiş dayaktan, çocuk olduğu yerde bayılıp kalmıştı. Yalnız ara sıra duyduğu şiddetli acıdan irkiliyordu.

Akşama doğru ona bir parça ekmek ve bir tas su verdiler. Hararetinden dudakları uçuklamıştı. Önce bir yudum su içti, sonra açlık hissettiği için ekmeği de yedi.

Akşam olunca odaya şişko polis çavuşu girdi. Galiz bir küfür savurarak bir tekme attı ve:

— Şayet yarın sabah itiraf etmezsen, hayatınla vedalaş! İyice düşün taşın ve kararını ver! dedi ve çıkıp gitti.

Kapıyı yine üstünden kilitlediler. Bulunduğu ufak pencereden artık içeriye hiçbir ışık sızmıyordu. Gecenin zifiri karanlığı çökmüştü. Yanko'nun elleri buz kesilmişti. Buradan bir daha çıkamayacağını düşündü... Boğazı kurudu... İçinden her şeye ağlayacağı geliyordu. Çünkü hayatının

ve hürriyetinin artık sonu gelmişti. Bundan sonra artık güneşli, yeşil ovaları, arkadaşlarını, anneciğini, babacığını, Rujka'yı ve tarih öğretmenini hiç göremiyecekti... Öğretmeni ağabeyinin orada, köy meydanının ortasında kurşuna dizilmiş olduğunu ve şimdi kanlar içinde ölü olarak yattığını bilmiyordu... Kendisini de belki aynı yerde öldüreceklerdi. Acaba, annesi, babası ve öğretmeni onun akibetini duyacaklar mıydı?

Acaba öğretmeni, onun fena bir çocuk olmadığını ve hem onu, hem de Stela'yı pek çok sevdiğini öğrenecek miydi?... Halbuki tam şimdi Stela ile arkadaş olmuşlardı...

Yanko, onu tutsak etikleri andan şimdiye kadar ilk defa olarak ağladı. Fakat hem onun korkak olduğunu zannetmesinler diye, hem de ne pahasına olursa olsun onlara hiçbir şey söylememeye kararlı olduğundan dolayı, gayet sessiz, fakat acı gözyaşları döktü...

İki Kız Arkadaş

Yanko'ların evindekiler boş yere onu beklediler. Hemen ertesi sabah annesi Yanko'nun evde olmadığını anladı. Önce onun erkenden sokağa çıktığını zannetti, fakat biraz sonra Rujka dün akşam yatmak üzere iken onun kulağına ne fısıldadığını hatırladı. Annesi oğlunun gene partizanlarla gittiğini öğrenince ağladı, babası ise yüzünü ekşitti ve :

— Bunu hiç doğru bulmuyorum. Mirço çok oldu artık. Yanko'nun bu işler için henüz çok küçük olduğunu görmüyor mu?

Rujka kendisinin ve Yanko'nun «bu işler için» küçük olduklarına razı değildi. Fakat yine de ağabeyi için korkmuştu. Nereye kaybolmuştu acaba? Öğlen olduğu halde hâlâ ortaya çıkma-

mıştı. Her geçen dakika ile babasının büsbütün sabrı tükeniyordu. Ama karısı korkmasın diye:

— Bu kadar çok telâşlanmanıza ne lüzum var canım! Alt tarafı çocuk işte. Kala kala onu mu alacaklar canım... Belki de bizimkiler onu başka bir iş için ya Balkanda alıkoydular, yahut da eve dönebilmesi için karanlık olmasını bekliyor, dedi.

Karanlık bastı, fakat Yanko gene görünmedi. Annesi mütemadiyen pencereye koşup bakıyordu. Çekmeyi unutuğundan babasının yakmış olduğu çubuk, sık sık sönüyordu. Kaşlarını çatmış duruyor ve akşam sofrasına yanaşmak dahi istemiyordu. Rujka ise, ikide bir kapıyı çarparak dışarıya girip çıktığı için annesi sinirlendi ve:

— Yeter şu girip çıktığın, asabımı bozuyorsun! İnsan gibi bir kenarda otur artık, dedi.

Karanlık iyice bastı. O gece annesi ile babası sabaha kadar hiç uyumadılar. Üstlerindeki elbiselerle camın önündeki sedirlere uzandılar ve mütemadiyen karanlık avluya bakarak sokak kapısının açılmasını beklediler.

Fakat Yanko bu gece de eve dönmedi. Acaba partizanlar onu temelli olarak mı yanlarına almışlardı, yoksa polisler mi yakalamışlardı? Şayet partizanların yanında olduğunu bilselerdi bu kadar çok merak etmeyeceklerdi. Fakat ya başına en fenası geldiyse?

Annesi kızarmış gözlerle uyandı. Babası ciddiyetle yüzüne baktı ve :

— Aklını başına topla be kadın! Komşular seni bu halde görürlerse ne derler? Hiç kimse onu partizanların yanında bilmemeli. Onu köye misafirliğe gönderdiğimizi zannetsinler, dedi ve Rujka'ya dönerek :

— Sen de Rujka! Ağzını kapamalısın! Hiç kimseye bir kelime dahi söylemeyeceksin! dedi.

★

Bu sabah şehir çok büyük bır telâş içinde uyandı. Daha sabahın erken saatlerinde bütün evlerin camları titredi ve her taraf sallandı. Çünkü büyük bir gürültü ile askeri motosikletler ve kamyonlar geçiyordu. Yeni jandarma kuvvetleri geliyordu.

Hakikî bir askeri karargâha dönmüştü şehir Sokağın ötesinde motor sesleri duyuluyordu. Başları miğferli, kemerleri bombalı, elleri şmayzerli, kocaman gözlüklü jandarmalar tozlu elbiseleriyle etrafa korku saçarak sağa sola koşuyorlardı. Çocuklar yanlarına sokulmaya cesaret edemiyorlardı. Korku ile bakıyorlardı uzaktan. Şehrin fakir insanları işçileri, memurları, ziraatçiler ve zanaatkârlar onlara gizli kin ve nefretle bakıyorlardı.

Meydana her an arka arkaya tozlu motosikletler geliyordu. Kızgın güneşin altında nikelâjlı kısımları ayna gibi parlıyordu. Sonra yine ortalığı gürültüye boğarak başka bir istikamete gittiler. Onların ardından kalkan toz toprak dağıldı ve ortalığa yine sükûnet çöktü. Bu durum birkaç haftadan beri devam ediyordu. Bir yere uçup gidiyor, bir iki gün sonra yine dönüyorlardı. Belediye dairesinin eskimiş tahta merdivenleri ve polis karakolu adım atmalardan gıcırdıyor, sallanıyor ve gürlüyordu. Sonra binanın mahzeninden acı acı bağırmalar, oflamalar, inlemeler duyuluyor ve nihayet öldürdükleri gencin bedbaht anası oğlunun ölüsünü meydanın ortasında görünce çığlığı basıp ağlıyordu.

Şimdi duyulan korku, sık sık Romanya'ya

bombalamaya giden uçakların dehşetli sesinden çok daha fazla idi. Akşamları hiç kimse örfi idarenin tayin etmiş olduğu saatten daha fazla sokaklarda kalmaya cesaret edemiyordu. Çünkü polisler ellerindeki silahlarla her an ateş etmeye hazır bir vaziyette idiler.

Karanlık ve korkunç geceler... Yarınki günün ne olacağı meçhuldü. Polis ve jandarmaların bütün hücumlarına ve baskılarına rağmen partizanlar teslim olmak şöyle dursun, bilâkis Balkanda çarpışmalara devam ediyorlardı.

Şehirde dolaşan rivayetlere göre geçen akşam polisler, partizan yakalamışlar ve ölülerini Dıbovo köyünün meydanında teşhir etmişler. Dıbovo köyü bu şehirden sekiz kilometre mesafededir. Yanko'nun annesi, şehir karakoluna yahut da köydeki karakola giderek oğlunun orada olup olmadığını sormak istedi. Fakat kocası müsaade etmedi ve :

— Şayet gidip soracak olursak, onun burada olmadığını anlayacaklar ve büsbütün fena olacak, dedi.

Rujka söze karıştı ve :

— Baba, seninle beraber Dıbovo'ya gidip bakalım, dedi.

Babası kestirip attı :

— Sen de mi yahu! Bir bu eksikti!

Annesi :

— İvan, oraya kadar gitsen daha iyi olmaz mı? diye sordu.

Babası biraz düşündü ve :

— Yarına kadar bekleyelim, diye cevap verdi.

Rujka öğleden sonra oynamak bahanesiyle evden sıvıştı. Halbuki onun küçücük kafasında bambaşka bir fikir vardı.

— Tarih öğretmeni kadının evine bakacağım. Belki de oraya saklanmıştır.

Yolda giderken her hangi bir polisin onu takip edip etmediğine baktıktan sonra, Stela'ların kapısından içeriye daldı. Camın dibinden ona seslendi.

Stela derhal avluya çıktı. Rujka arkadaşçasına onun ellerini tutarak :

— Yanko'yu gördün mü? diye sordu.

— Yanko'yu mu?...

— O geceden beri eve dönmedi de.

Stela'nın yüzü aniden sarardı ve ancak :

— O gece o... diyebildi.

Rujka itimat telkin etmek için onun kulağına eğildi ve :

— Evet, o gece Yanko partizanların yanına gideceğini söyledi, ama bir daha eve gelmedi, Annem onun için çok üzülüyor, dedi.

Stela'nın o kadar çok korkmuş bir hali vardı ki, Rujka'nın bütün cesareti bir anda kırıldı. Fakat yine de :

— Şimdi ne yapalım? diye sordu.

Stela uzun uzun düşündükten sonra:

— Bilmem... diye cevap verdi.

Sustu Stela. Bu duruma çok üzülmüştü... Artık Yanko'ya hakiki bir arkadaş nazariyle bakmaya başlamıştı. Bu şehirde kendi annesinden, öğretmenden ve Yanko'dan başka, yakın hiç kimsesi yoktu. Niçin geriye dönmedi acaba? Şayet ona bir şey olduysa, demek ki babasının da başına bir şey gelmişti! diye düşündü.

Rujka kolundan tuttu ve :

— Belki de Dıbovo köyündedirler, dedi ve oraya dair duyduklarını anlattı.

Stela :

— Onu da mı... hiç olur mu... diye kendi

kendine söylendi ve büsbütün sararıp soldu.

Rujka başını eğdi. Stela zayıf kollarıyla onu öyle bir sıktı ki, bu hareketiyle sanki Yanko için onun da ne kadar çok endişelendiğini ne kadar çok üzüldüğünü ve gerek onu, gerekse Yanko'yu ne kadar çok sevdiğini göstermek istiyordu.

Rujka ona :

— Ah, Dıbovo'ya kadar biriyle gidebilseydim, dedi.

— Ben de seninle gelebilir miyim? dedi Stela.

Rujka kolundan tuttu :

— Peki ama nasıl gideceğiz?... Sen yolu biliyor musun? En iyisi Dıbovo'ya giden yolun başında duralım ve oraya giden köylüleri bekleyelim... Belki de bize yolu gösteren olur... Hadi gidelim!

— İyi ama, beni yoldan çevirmesinler.

— Niçin?

Stela göğsündeki sarı yıldıza bakarak :

— Bunun için.

— Madem ki öyle, sen de atıver onu!

— Ama sonra... belki daha fena olur...

— Yahut da şey, üstüne bir ceket falan giyin. Biz söğütlüğün yanından geçeceğiz. Orada ne polis var, ne de bekçi.

Stela bir an düşündü ve :

— Sen şimdi söğütlüğe doğru yürü ben arkandan yetişirim, dedi ve içeriye koştu.

Stela önden iliklenen yeşil yün ceketini ararken: «Anneme ve öğretmene söyleyeyim mi? Hayır, onlar gitmeme izin vermeyecekler,» diye düşündü ve yalnız annesine bir defacık baktı. Son günlerde biraz iyileşmiş olan kadıncağız, masa-

nın yanındaki sandalyeye oturmuş öğretmene yardım olsun diye soğan doğruyordu.

— Anne, ben biraz dışarıya çıkıyorum, çabuk döneceğim, dedi.

— Nereye gidiyorsun, kızım?

Stela ona hiç cevap vermedi ve derhal sokağa fırladı. Çünkü onun gözlerine bakarken bir türlü yalan söylemeyi beceremiyordu.

Rujka büyük bir sabırsızlıkla onu söğütlüğün altında bekliyordu. Nehir hemen hemen kurumuş olduğu için onlar taşların üstüne basa basa ve hiç kimsenin dikkatini çekmeden karşı sahile geçtiler. Gündüzleri burada hakikaten devriye yoktu. Sonra bir ormandan geçerek araba yoluna çıktılar. Rujka yeniden canlandı ve büyük bir heyecanla başka defa da Dıbovo'ya nasıl gitmiş olduğunu, Stela'nın babasını evlerinde nasıl sakladıklarını komşu kadının az daha onu nasıl meydana çıkaracağını, partizanların kaçmak için nasıl kadın kıyafetine girdiklerini ve bu halleriyle ne kadar komik olduklarını teker teker anlattı...

Rujka bir ara gücenmiş gibi:

— Sen niçin gülmüyorsun? Komik değil mi yoksa? Niçin her zaman böyle mahzunsun?... Yanko için benim senden daha fazla üzülmem lâzım... Sonra baban da sağ...

— Sağ...

— Sonra, annen de iyileşti, değil mi?

— İyileşti.

— Şu halde?...

Küçük yahudi kızı arkadaşına baktı ve kızararak başını eğdi ve:

— Biz yahudiyiz... bizim için artık...

— Sonra, annen de iyileşti, değil mi?

ka onun ne demek istediğini anladı. Evet, Stela

yahudidir, yahudileri ise şimdi her yerden kovuyorlar. Ve hiç merhametsizce öldürüyorlar. Rujka bir an ne cevap vereceğini şaşırmıştı. Birden aklına geldi ve :

— Yıldızlarınızı pek yakında atacaksınız! Mirço ağabeyim öyle dedi. İşte şimdi onlar onun için Balkanda ve senin babanla arkadaşlar. Ordular da durmadan ilerliyor.

— Çok mu ilerliyorlar?

— Tabii! Hem de düşmanları eze eze!

— Öğretmen de öyle diyor.

— Sizi de kurtaracaklar.

Stela parlayan gözlerle arkadaşına inanmıyormuş gibi baktı. Çünkü şimdiye kadar o kadar çok eziyet çekmişlerdi ki, artık her güzel şey ona yalanmış gibi geliyordu ve bunun için:

— Acaba bizi de mi?... diyebildi.

— Sizi de, sizi de! diye bağırdı Rujka ve yeni arkadaşının zayıf elini sıkıca tutarak :

— Mirço ağabeyim bütün halkları ve bütün insanları kurtaracaklarını söyledi. Polisleri ise hapse tıkıp döveceklermiş!

— Acaba bu dediklerin bir gün olacak mı Rujka?

— Olacak tabii! Hem de pek yakında olacak... Ama hiç şühesiz ki bu dediklerim yarın değil, ama pek yakında mutlaka olacak.

Stela'ya ayak uydurabilmesi için arada sırada azıcık koşması icabediyordu.

— Bunun bir an önce olmasını annem için çok arzu ediyordum... dediği esnada, korkuyla ormana bakındı.

Orada biri kıpırdamıştı. Rujka da gözlerini o noktaya dikti ve birdenbire :

— Kuştur yahu! Korkma! dedi. Ama neden

Dıbovo'dan bir kimse görünmüyor? Her halde köyden dışarı bırakmıyorlar.

İki kız Dıbovo'ya giden tozlu yola baktılar. Bu esnada arkalarından gelen bir arabanın gıcırtısını duydular. Rujka arkadaşının yanında ihtiyar köylünün uzun sopa ile öküzleri nasıl dürtmekte olduğunu gösterdi.

— Stoyko dede, nereye gidiyorsun?

— Tarlaya, yavrum.

— Tarlan nerede?

— Ta işte orada, Dıbovo'ya yakın bir yerde.

— Azıcık arabaya binmemize müsade eder misin?

İhtiyar öküzlerin önünde durdu ve:

— Hadi binin! dedi.

İki kız çabucak arabaya atladılar ve ot dolu çuvalın üstüne oturdular.

Duyduğu büyük heyecandan Rujka bir dakika dahi rahat duramıyordu. Kâh ayağa kalkıp uzaklara bakıyor, kâh Stela'nın kulağına eğilip fısıldıyordu:

— Tarlaya yaklaştığımız zaman usulcacık arabadan sıvışacağız. İşte bak, orada Dıbovo görünüyor...

Tarlaya geldikleri zaman kızla bir müddet ihtiyarın etrafında dolandıktan sonra, annıklara böğürtlen toplamaya gittiler.

Haziran günleri çok sıcaktı. Gökyüzünden ateş yağıyordu sanki. Toz toprak halinde olan araba yolu yer yer çatlamıştı. Bu kadar çok bayırların, her çeşit ağaçların bulunduğu ve zillerini çalarak koyun sürülerinin otladığı bu uçsuz bucaksız yemyeşil ovalarda gezmek ne hoştu. Savaştan evvel Stela bir defa babasıyla bu köye gelmişti ve orada yemiş olduğu böğürtlenleri hiçbir zaman unutmamıştı...

Şu anda kalbi korku ve heyecan içinde olmasına rağmen yine de etrafına bakıyor, ortalığı dinliyor, bütün kalbiyle sevmiş olduğu güneşe, havaya, tabiata seviniyordu. Halbuki onun bu güzel şeylere bakmasına onları sevmesine müsaade etmiyorlardı faşistler. Herkes gibi onun da bu zevki tatmasını zalimler menetmişlerdi.

Acaba bütün insanların bir gün bu güzel yaz mevsimini doya doya seyredecekleri zaman gelecek mi, diye Stela uzun uzun düşündü. Karşı tarafta yüce Balkanın tepeleri görünüyordu.

Her taraf sıcaktan kururken, masmavi ufukta müthiş bir uğultu duyuldu. Gökyüzünden sanki bir tren geliyormuş gibi bir sesti bu. Bir an trenin uğultusu kesildi, fakat biraz sonra yine duyuldu.

Kızlar korkudan titreyerek gökyüzüne uzun uzun baktılar. Biraz sonra bu gürültü bütün gökyüzüne dağıldı.

Rujka olanca sesiyle :

— Uçak, diye bağırdı.

Kızların gözlerinde siyah noktalar ve madeni kanatlar parladı...

Rujka büyük bir heyecanla uçaklara bakarak :

— İşte! İşte! diye bağırdı.

Ortadaki uçak önde giderken iki yanındaki diğer uçaklar biraz geriden onu takip ediyorlardı. Üçer tanelik kümeler halinde uçan bombardıman uçakları düz ovanın üstüne yayıldılar. Kurak bir hale gelmiş yeryüzü uçakların uğultusundan titriyordu. Her şey bir anda sanki ölmüş gibiydi.

İki kız korku içinde uçak kümelerini izlediler.

Taşıdıkları bombaları bu ovalara atmayacaklarını bildikleri halde hücum etmek için onları

aradıklarını zannediyorlardı. Sanki onların korkusunu doğrulamak için ikinci kümenin üçlüsü tam başlarının üstünden geçtiği esnada biraz önde giden uçağın altından fıçıya benzer bir şey düştü. Boşlukta birkaç kere döndükten sonra süratle aşağıya inmeye başladı. İki kız buz kesildiler.

Rujka, bomba attılar, dedi ve kendini yüzü koyun çalıların içine attı. Stela da onun yanına uzandı. Her şey donmuştu. Fakat ortalığı hâlâ hiçbir şey sarsmamıştı. Kızlar uzun bir bekleyişten sonra başlarını kaldırdılar.

Stela fısıltı ile :

— Bizim yanımıza düşmeyecek, yana doğru gidiyor, dedi.

İki kız birbirlerine sarılmış olarak yatmış oldukları yerden gözlerini dört açmış «bombanın» düşüşünü seyrediyorlardı. Onlar bu kadar yavaş aşağıya inen ve rüzgârın tesiriyle yana doğru giden bu hafif bombanın ne biçim bomba olabileceğini düşünemiyorlardı.

— İşte orada! Öteye doğru geçiyor!

— İşte bir tane daha! diye Rujka bağırdı, ama bu defa daha sakindi. Çünkü bombardıman uçakları artık başlarının üstlerinden çoktan geçip gitmişlerdi.

Bu bomba bir nevi fıçıya benziyordu ve ağır ağır iniyor, ara sıra parlayarak havada âdeta yüzüyordu. En nihayet Stela bunların ne olduklarını anlamış gibi :

— Bunlar bomba değil, paraşüt! dedi.

Fakat az sonra «Adamlar nerede?» diye mırıldandı.

Rujka ona sanki bir sır veriyormuş gibi:

— Bunlar paraşütlü bombadır! dedi.

Bu esnada ilk atılan «bomba» nehire yakın

söğütlüğe düştü. Fakat iki kız boşu boşuna onun her saniye infilâk etmesini beklediler... İkinci bomba da bir ara ortadan yok olmuşken yine göründü.

Rujka parmağı ile :

— İşte! İşte orada! diye bağırdı.

Kızlar büyük bir tecessüsle ayağa kalktılar. Gözleriyle onu izlediler. Bunun ne biçim bir «bomba» olduğunu bilmedikleri halde kendileri için hiçbir tehlike olmadığını anlıyorlardı. Fıçıya benzeyen «bomba» ağır ağır yere indi ve ovaların arkasına önceki gibi sessizce düştü.

Bu tuhaf bombalar, bombardıman uçaklarının lüzumsuz yükten kurtulmak için aşağıya atmış oldukları boş benzin varilleriydi.

Biraz sonra sonunda küme de ufukta gözden kayboldu gitti. Ve madeni uğultu da yavaş yavaş dağın ardında kesildi.

Kızlar hâlâ kendilerine gelemiyorlardı. Stela derin bir nefes alarak :

— Gittiler, dedi.

Yeryüzü gene hayata kavuştu... Güneş batıya doğru geçmiş olmasına rağmen elân ortalığı kavurmaya devam ediyordu. Bir müddet daha yürüdükten sonra yüksek bir tepeye vardıklarında koyu yeşilliğin ortasında Dıbovo köyünün beyaz evlerini gördüler.

Rujka parmağı ile meşe ormanını göstererek:

— Ben buraya birkaç defa geldim! İlkbahar mevsiminde burada çok güzel menekşe açar. Köyün etrafında, pek çok kuş var. Şimdi onların ne kadar güzel öttüklerini duyacaksın! Sesleri tâ uzaklardan bile duyuluyor, dedi.

Stela can kulağıyla dinledi, fakat hiçbir şey duyamadı. Bayıra doğru yürüdüler. Stela yine ortalığı dinledi ve :

— Hiçbir şey duymuyorum! diye tekrar etti.

Rujka hayretle dinledi. Fakat nafile.

Kuşlara ne olmuştu? Yoksa bu ormandan başka tarafa mı kaçmışlardı? Kim korkutmuştu onları?

Kızlar bir müddet önlerindeki patikadan yürüdükten sonra bir tepeye çıktılar ve karşıdaki bayıra bakarak ortalığı dinlediler. Fakat burada da kuş sesleri duymadılar. Yalnız birkaç tane serçe önlerinden uçup gitti. Meşe ormanında kuş yoktu, fakat âniden hiç görülmemiş, hiç duyulmamış bir şey oldu. Meşe ağaçlarının arasından insanlar çıktı. Kiminin başı kasketli, kiminin kalpaklı, kimisi ise şapkasız olmak üzere, birçok insan kafaları göründü. Tüfekler şakırdadı, süngüler parladı ve hızla akan sel gibi bu yerden bitmiş adamlar dağdan aşağıya doğru koşarlarken bazıları düşüyorlardı, ama yine yerden kalkıp arkadaşlarına yetişiyorlardı. Şimşekleri andıran süngülü tüfeklerini öne yöneltmişlerdi.

Bu hiç tanımadıkları tuhaf insanlar dağdan düşen çığ gibi bir anda köyün üstüne çullandılar.

Kızlar bu manzara karşısında donup kaldılar. Kimdi bu korkunç adamlar, nereye koşuyorlardı, ne yapacaklardı acaba?

Rujka heyecanla :

— Kaçalım! diye bağırdı.

Fakat her ikisi de yerlerinden kımıldayamadılar.

Silâhlı adamlar tozu toprağa katarak onlara doğru yaklaştılar ve anlaşılmaz bir şeyler söyledikten sonra birkaç sıra halinde aşağıdaki köye doğru gittiler.

Tarlalarda çalışan köylüler doğrularak bu fevkâlade olayı seyre daldılar. Silahlı adamlar köylülere yaklaştıkları zaman :

— Köye doğru, köye doğru, bizimle gelin! diye onları çağırdılar.

Korkusundan tiril tiril titreyen Rujka bir tavşan yavrusu gibi büyük bir ağacın arkasına gizlenmişti. Stela da onun yanına diz çökmüştü. Fakat adamlardan biri onları görünce durdu ve sokularak güler yüzle :

— Çocuklar, siz duymadınız mı, hepiniz köye gelin! diye bağırdı ve uzaklaşıp gitti.

İki kız doğruldular, fakat ayakları titrediği için yerlerinden kımıldayamadılar.

Kartallar

Yağhanede başlayan şiddetli çarpışma esnasında Mirço ile Ruben, bu akşam yağhaneyi kundaklamanın imkânsız olduğunu anladılar. Onlar yalnız iki kişiydiler ve bu durum karşısında hiçbir zayiat vermeden uzaklaşmayı düşündüler. Ve Yanko'nun kaçmasını kolaylaştırmak için karşı ateşe geçtiler. Yanko'nun artık tamamen selâmete çıkmış olduğuna kanaat getirdikleri zaman onların yaklaşmalarına meydan vermemek için ateş etmeye devam ettiler. Biri ateş ederken ötekisi ormana doğru kaçıyordu. Böylece kaçmaya muvaffak oldular. Tehlikeyi atlattıktan sonra ikisi birlikte yollarına devam ettiler.

Mirço neşe ile :

— Bu defa da kurtulmaya muvaffak olduk! Fakat, yağhaneyi yakamadığımıza çok içerliyorum. Yazık! Onu yine faşistler sağacaklar! dedi.

Aşağılarda kalan şehre doğru baktıkları zaman Ruben, derin bir nefes alarak :

— İyi ki küçüğün başına bir belâ getirmedik! İyi çocuk! Eğer bizim yüzümüzden ona birşey olsaydı çok üzülecektim, dedi.

— Çocuğun kurtulduğuna ben de çok mem-

nunum. Eğer başına bir şey gelmiş olsaydı, bu bizim yüzümüzden değil, milletin hayrı pahasına olacaktı, dedi Mirço ve Ruben'in kolundan tutarak:

— Dur! dedi.

— Ne var?

— Kulağına bir ırmağın şırıltısı gelmiyor mu?

— Yahu, şu ateş etmelerden ötürü, sanki tuzlu balık yemişim gibi susuzluktan boğazım kurudu. Şurada bir nehir olsa gerek, bütün suyunu içecekmişim gibi geliyor bana! dedi.

Ruben güldü ve :

— Biraz daha sabret. Bir ihtiyatsızlık yüzünden kapana düşmeyelim... dedi.

Aynı gece Balkana girdiler. Acaba arkadaşları ne yapıyorlardı? Acaba partizanlar yine kamplarında onları bekliyorlar mıydı?

Dıbovo köyünün üstündeki dağın zirvesinde dik yamaçların ve geçit vermez kayaların arasında bulunan küçücük bir alana, insan gözünden uzak bir yeraltı kulübesi kurulmuştu.

Bir zamanlar, bundan çok seneler evvel, esaret zamanında Bulgar yiğitleri burasını kendilerine toplantı yeri olarak yapmışlardı. Onlar evini barkını, çoluk çocuğunu terkederek buraya gelmişler. Ellerindeki tüfekler ve piştovlarla işte bu Balkandan Bulgar milletini soygunculardan ve onlara satılmış olan Bulgar çorbacılarından koruyorlarmış. Şimdi yeni halk yiğitleri, yani partizanlar kendi arkadaşları ile burada yine aynı yere toplanıyorlar ve gerek Alman istilâcılarına, gerekse Bulgar faşistlerine karşı mücadele ediyorlardı.

Geçen sonbaharda buraya ilk önce şehrin ve civar köylerin en cesurlarından müteşekkil bir çete geldi. Sonra işçiler, köylüler, öğretmenler, üniversiteliler, genç kızlar, çiftçiler ve polisin takibatından kurtulmak için aile ocağını terkedenler ya-

hut da partinin çağrısına uyarak memleketi düşman istilâsından kurtarmak için ölünceye kadar döğüşmeye karar vermiş yiğit insanlar geldiler. Kudurmuşa dönen faşistler halkın evlâtlarını öldürüyorlar, köylerini yakıyorlar ve masum insanları davar gibi oradan oraya sürüyorlar. Fakat her şeye rağmen, günden güne onlara karşı daha fazla insan ayaklanıyordu. Böylece, partizan müfrezeleri çoğaldı. Düşmana karşı güdülen mücadele amansızca devam ediyordu.

Partizanlar, kışı Balkanda geçirmek zorunda kaldılar. Çoğu defa müthiş soğuğa ve kar fırtınalarına rağmen polislerle çarpışmak zorunda kalıyorlardı. Bir tuzağa düşmemek için de sık sık yerlerini değiştiriyorlardı. Bazan dağın zirvesindeki sığınaklarından ayrılmak mecburiyetinde kaldıkları zaman, günlerce aç karnına ve bir damla uyku yüzü görmeden buz tutmuş karın üstünde yatıp kalkıyorlardı.

1944 yılının ilkbaharı geldiği zaman çok neşeliydiler. Fakat neşeleri yalnız çayırların yeşermiş olmasından yahut da güneşin günden güne etrafı daha çok ısıtmasından ötürü değildi. Onlar herşeyden çok Doğu cehesinden gelen haberlere seviniyorlardı. Çünkü orada, o topraklarda büyük bir değişiklik olmuştu.

Hitler'in tepeden tırnağa kadar silâhlandırılmış faşist orduları 1939 yılında harbe başlayarak birkaç devleti arka arkaya işgal edince pek yakında bütün dünyaya hâkim olacaklarını zannettiler. Mağlup edemeyecekleri memleket olmadığını sanıyorlardı. Ve bu zaferlerin vermiş olduğu sarhoşlukla aç gözlü canavarlar gibi, 1941 yılının 22 Haziran sabahı Sovyetlerin sakin arazisine alçakçasına tecavüz ettiler. İşgal etmiş oldukları bütün şehirleri ve köyleri yakıp yıkıyorlardı. Ka-

dınları, çoluğu çocuğu öldürüyorlardı. Kundaktaki bebekleri ise tankları ile ezip geçiyorlardı.

Rusya'da her şeyi yakıp yıkmış oldukları için stepler kararmıştı. Her tarafa kurmuş oldukları darağaçlarına faşistler sayısız miktarda yurtsever kadın ve erkekleri asıyorlardı. Her taraf kazılmış binlerce mezarla dolmuş, kar tipisine karışmıştı...

Fakat halk bu beklenilmeyen darbeden çabuk kendine geldi. Steplerde şimdiye kadar görülmemiş çapta yeni silâhlar gürledi. Güneşin altında yeni savaş uçakları parladı ve yeni hava kuvvetleri hizmete girdi. Bunlarla birlikte Zoya Kosmodemyanskaya gibi binlerce kız ve kadın, genç muhafız kahramanları gibi binlerce genç bu mücadeleye atıldılar. Önce Moskova'da, sonra da Volgograt'ta olmak üzere 1942 - 1943 yıllarında ordular faşistlere görülmemiş darbeler indirdiler. Esir halkların yüreğine yeniden umut güneşi doğdu. Ve işte bundan dolayı bu ikbaharda partizanlar neşeliydiler. Hürriyet günü artık yakındı.

Ruben'in ve Mirço'nun arkadaşları dağın zirvesinde öyle bir yere sığınak yapınışlardı ki, orasını uzaktan değil, yakından dahi görmek çok zordu. Partizanlar yamacı ntam üstüne bir insan yüksekliğinde ve yedi - sekiz adım genişliğinde bir zeminlik kazmışlardı. İçindeki ranzalarda icabında 30-40 kişi yatabilirdi. Ormandan kestikleri ağaçları tahta haline getirmişler ve zeminliğin üstüne yanyana dizmişlerdi. Ondan sonra bu tahtaların görünmemesi ve sallanmaması için üstünü toprakla örtüp iyice çiğnemişlerdi. Daha üstüne de kurumuş yaprak, çalı çırpı ve ağaç dalları serpmişlerdi. Dışardan bakan kimse bu yerin altında sığınak bulunduğunu anlıyamazdı. Kapısı da dış taraftan çalı çırpı ile maskelenmişti. Sığınağın ortasında iki kişinin geçebileceği genişlikte bir pa-

tika bırakmışlardı. Onun etrafında ise tahtadan yapılma ranzalar vardı. Partizanlar bu ranzalarda yatıyorlardı. Bazıları köylerinden çerge getirmişler, onları serip yatıyorlardı.

Sığınaktan yüz adım kadar ötede kendilerine yemek pişirmek için bir de mutfak yapmışlardı. Bazan günlerce kaçamak veyahut da un çorbası yiyorlardı. Fakat bazan kuru fasulye, lâhana, hattâ çobanlardan satın aldıkları kuzu, buzağı etı yedikleri de oluyordu. Dumanın yükseklerde dağılıp gitmesi için mutfağı büyük çam ağaçlarının en sık olduğu bir yere yapmışlardı. Bu suretle ormanda ateş yakıldığını ve dumanın tüttüğünü hiçbir yerden görmek mümkün değildi. Partizanlar balta, kazma, kürek ve çapadan gayri kendilerine yemek pişirmek için kazan ve ısınmak için soba da temin etmişlerdi. Fakat polisler hiç rahat bırakmıyorlardı ve bundan dolayı da partizanlar sık sık Almanların taşıtlarına, köprülere, fabrikalara ve tren yollarına hücum ediyorlardı.

Bu sabah kampta büyük bir canlılık göze çarpıyordu. Partizanlardan bazıları güneşin karşısına geçmişler, şarkılar mırıldanarak kimi silâhını temizliyor, kimi de çantasını düzeltiyordu. Yalnız kampın etrafındaki nöbetçiler hiç yerlerinden kımıldamıyorlardı. Genç biri henüz yıkamış olduğu gömleğini çalıların üstüne sererken ötede duran arkadaşına bakarak:

— Şu gömleğimin beyazlığına bak. Karım görecek olursa katılacak gülmekten! dedi.

Orada bulunan genç bir partizan kadın gülerek :

— Yahu, evli olsan yüreğim yanmazdı, dedi.

Biraz ötede bulunan bir kütüğün üstünde üç kişi oturmuş konuşuyorlardı. Biri müfrezenin komutanı idi. Apoletsiz ceketinin altına golf panto-

lon ve uzun çizmeler giymişti. İri yarı, siyah gür saçlı komutanın gözlerinden kıvılcımlar saçılıyordu sanki. Yanındaki, şayak kumaştan elbise giyinmiş köylü kıyafetli adam komutanın muaviniydi. Büyük ve nasırlı elleri biraz kabaca, fakat sevimli azimkâr yüzü ile hiçbir şeyden korkmadığını ve başından pek çok şeyin geçtiğini gösteriyordu. Onların karşısında ise, belinde bomba taşıyan politik yönetmen vardı. Bu adam, Alman soyguncularına karşı köylülere ne şekilde mücadele edeceklerini öğrettiği ve halkın mutlaka galip geleceğini söylediği için faşist idarecilerin öğretmenlikten çıkardıkları bir öğretmendi.

Üçü onbeş dakika geçinceye kadar bir meseleyi müzakere ettiler. Tam bu esnada ormanın içinde tuhaf bir ıslık duyuldu. Bu ıslık kampa kendi adamlarından birinin gelmekte olduğuna işaretti.

— Kimdir o? diye sordu komutan.

Nöbetçi :

— Jarko ile Kamen, dedi.

Ve biraz sonra patikadan Mirço ile Ruben göründüler. «Jarko ile Kamen» onların partizan isimleriydi.

Komutan onları karşıladı ve :

— Ne oldu size? diye sordu.

Mirço, komutanına raporunu okuyarak

— Komutanım, bize vermiş olduğunuz görevlerin çoğunu yerine getirdik. İşte size Dıbovo köyüne ait tam malûmat. Kaza komitesi ile temasa geçtik. Şehirde kendimize ondört yaşlarında bir de yardımcı çocuk bulduk, dedi.

— Peki, çocuk nerede?

— Bu gece işimiz rast gitmedi. Hücuma uğradık. Çocuk kaçıncaya kadar biz ateşe devam ettikten sonra biz de oradan çekilmeye mecbur kaldık.

Ve bu yüzden de yağhaneyi yakamadık. Dıbovo köyünün yolu açıktır.

Komutan Ruben'e baktı ve :

— Senin adamlarına dair bir şeyler öğrenebildin mi? diye sordu.

— Evet. Sağdırlar, komutanım.

— Pekâlâ. İyi ki döndünüz. Polisler etraftaki çemberi gittikçe daralttıklarından şimdi Dıbovo köyüne hücuma geçeceğiz, dedi.

Komutan arkadaşlarının toplanmaları için işaret verdi. Biraz sonra hepsi onun etrafına toplandılar. Arka sıralarda bulunanlar parmaklarının ucuna basarak komutana bakıyorlardı.

— Arkadaşlar, yarın sabah Dıbovo'ya baskın etmeye karar verdik. Bu baskınımız esnasında sizlere halletmemiz gereken bazı vazifeler vereceğim, dedi komutan.

Partizanlar onu dikkatle dinliyorlardı.

Komutan sözlerine devam ederek :

— Aldığımız tamamlayıcı bilgiye göre köyde jandarma kolu yokmuş. Habercimizin getirmiş olduğu malûmata göre şehrin polis komutanı Dıbovo köyüne gitmiş. Onun ne biçim bir canavar olduğunu hepiniz biliyorsunuz. Amacımız köyde onu diri olarak yakaladığımız takdirde onunla hesaplaşmaktır, dedi.

Hepsi birden Ruben'e baktılar. Çünkü onun ve ailesinin ne kadar eziyet çekmiş olduklarını biliyorlardı. Bu polis şefi adam değil, adam kılığına girmiş bir canavardı.

Komutan müfrezeyi birkaç kola ayırdı ve köyü sardıkları zaman onların ne şekilde hareket edeceklerini izah etti. Partizanlar, komutanın ve muavinlerinin plânını ittifakla kabul ettiler.

Komutan yüksek sesle :

— Arkadaşlar hazır olun! Şafak söker sök-

mez hareket edeceğiz. Sabah erken köyde olmalıyız, dedi.

Partizanlar tüfeklerinin mekanizmalarını daha hızlı açıp kapıyorlar ve itina ile temizleyerek savaşa hazırlanıyorlardı. Şayak kumaştan golf pantolon giyinik genç bir partizan kadın, siyah saçlı başını sallayarak bir şu partizanın bir öteki partizanın yanına koşuyor ve onlara yardım ediyordu.

Ortalık karardı en nihayet. Fakat biraz sonra çıkan rüzgâr gökyüzündeki bulutları dağıttı ve bulutların ardından ay göründü. Balkanda harıkulâde bir gece doğdu. Partizanlar yarınki günün heyecanı ile uzun zaman mehtaba baktılar. Düşmanı aldatmaya muvaffak olabilecekler miydi, yoksa düşman mı, onlara pusu kurup taarruz edecekti?...

Artık ne kadar atik ve cesur olduklarını ispat edeceklerdi.

Hareket etmeden önce etrafı tetkik etmek için ikişer kişilik öncüleri gönderdiler. Ondan sonra ise keçi patikasından üçer - dörder adım ara ile aşağıya doğru yollandılar. Böylece canlı bir zincir gibi kâh iniyorlar, kâh tırmanıyorlardı. Komutanları onlara arada sırada gürültü etmemelerini tembih ediyordu. Bundan dolayı onların yalnız fiskos halinde konuşmaları ve adamlarının çıkardığı sesler duyuluyordu. Ayın hafifçe aydınlatmış olduğu çalıların arasından ya korkmuş bir kuşun uçtuğu görülüyordu, yahut da birisinin ayağına takılan bir taşın aşağıya doğru yuvarlanışı duyuluyordu.

Partizan müfrezesi hemen hemen bütün gece dağın etrafında yürüdü. Ay dağın arka kısmında kaldığı için ortalık tamamen kararmıştı. Yollar dar ve etrafı uçurumlarla dolu olduğundan

müfreze ağır ağır ilerliyordu. Bazı yerlerde ise, hiçbir yol olmayan yerlerden yürümek mecburiyetinde kalıyorlardı. Ve ancak şimdi, tarih öğretmeninin nişanlısı Hristo onları bulmuştu... Fakat o, artık her şeyin çok geç olduğundan haberdar değildi. Nişanlısının ağabeyi Angel'in şimdi köy meydanında ölü olarak yattığını bilmiyordu.

Şafak sökmek üzere iken Dıbovo'nun üstünde bulunan bir yamaca vardılar. Bu yerden gerek köy, gerekse onun etrafındaki bütün arazi avuç içinde gibi görünüyordu.

— Hepiniz bir yer bulup oturunuz! Öğleye kadar burada duracağız. Öğleden sonra saat beşte baskına geçeceğiz, diye emretti komutan...

Partizanlar sırtlarındaki torbaları ve omuzlarındaki tüfekleri yere indirip oturdular. Hiç kimse bu ufacık meşe ormanında bir müfreze olduğunu aklından geçiremezdi. Biraz sonra sabah rüzgârı zifiri karanlığı dağıttı ve ortalık birdenbire aydınlandı.

Oturmuş oldukları bu meşe korusunun ortasında büyük bir alan yeşeriyordu. Partizanlar burada kahvaltı ederek aşağıda görünen köyü seyrediyorlardı. Köy onlara çok yakındı, hattâ yolda giden insanları dahi görüyorlardı. Bu köy avluları onlara ne kadar hoş görünüyordu. Köylüler daha sabahın bu erken saatlerinde kapılarını açıyorlar ve arabalarını koşup kıra yollanıyorlardı. Partizanlar evlerine bir an önce dönmek için can atıyorlardı. Fakat henüz vakit erkendi. Çünkü faşistleri ve soyguncuları anavatan topraklarından henüz kovmuş değillerdi. Şimdi önlerinde görülecek mühim ödevler vardı. Partizanlar diz çökmüş olarak fundalıkların arasından merakla aşağıya doğru bakıyorlardı.

Aşağıdaki yollarda giden arabaların arkasın-

dan toz kalkıyordu. Tarlalarda erkek gömlekleri kız başörtüleri görünüyor ve çapalar parlıyordu. Partizanlar onlara gıpta ile bakıyorlar ve içlerinden ah şimdi orada olsak ve biz de onlar gibi çapalasak diye düşünüyorlardı. Bu manzaranın onlara vermiş olduğu sıkıntıdan sıyrılmak için bazıları kendi aralarında şakalaşıyorken, bazıları, mataralarını alıp yakınlarda bulunan kaynaktan su doldurmaya gittiler.

Ruben ile Mirço etraflarına toplanmış olan arkadaşlarına şehirde öğrenmiş oldukları havadisleri anlatıyorlardı :

— Ordular hızla ilerliyorlar! Kaybetmiş oldukları şehirleri teker teker geri alıyorlar, diyorlardı.

Kalpaklı genç bir partizan yerinden fırladı ve:

— Ah anacığım. İşte insan şimdi onların arasında olmalı ve Almanların nasıl pataklandığını görmeli! dedi.

— Burası da fena değil, biz de az iş görmüyoruz, dedi Mirço. Kurtuluş günü yaklaşıyor, arkadaşlar. Zafer yakın. Georgi Dimitrof bizi idare ediyor. Bizim «Hristo Botef» radyosu hazır olmamızı bildirdi. Vatan Cephesi pek yakında sözünü söyleyecek!

Kalpaklı genç yine söze karıştı ve :

— Ah, hayatın nasıl olduğunu görebilmek için, zaferden sonra bir gün daha yaşamak istiyorum! Arkadaşlar, az önce şu önümüzdeki tarlaya gelen kız tıpkı benim sevdiğim kıza benziyor! dedi.

Mirço ona :

— Neresinden belli? diye sordu.

— Tıpkı onun gibi yiğitçe kazıyor da ondan. Ah, biraz sonra onu köye götüreceğimiz zaman kimbilir ne kadar heyecanlanacak! dedi.

Kalpaklı genç, bu yiğit kızı heyecanlandıracağından ötürü çok neşelendi.

Güneş yavaş yavaş döndü, batıya doğru.

Nihayet hücum saati geldi, çattı. Hepsi toplanmış, fundalıkların arkasında duruyorlardı. Komutanları onlara bir kere daha hangi grubun nereden hücum edeceğini hatırlattıktan sonra kendisi belediyeyi ve karakol binalarına hücum edecek olan en büyük grubun başına geçerek ilerledi.

Komutanın emriyle partizanlar önlerindeki fundalıkları aşarak köye doğru süratle inmeye başladılar.

Ateş Çemberinde

Silâhlı bir adamın kendilerine doğru geldiğini gören Rujka ile Stela büsbütün titremeye başladılar. Fakat partizan onların korktuğunu anladığı için güler yüzle :

— Korkmayın, küçükler, korkmayın size hiçbir fenalık etmeyeceğiz. Biz halk adamıyız ve bizimle birlikte köye kadar gelmeniz lâzım. Çünkü emir böyledir, dedi.

Sonra kendisine daha yakın bir mesafede bulunan Stela'nın elinden tutarak yürüdüler. Rujka birdenbire :

— Siz partizan mısınız? diye sordu.

Silâhlı adam :

— Gördün mü, nasıl da anladın! Hadi yürü şimdi bizimle, dedi.

İşte bu andan itibaren her iki kızın da korkusu kayboldu ve neşe ile silâhlı adamın yanısıra koştular. Kızlar bu harikûlade yiğitlere bakarlarken göğüsleri gururla dolup taşıyordu. Bunlar hiçbir şeyden korkmayan partizanlardı. İkisi de şimdi onlarla birlikte köye girecekleri için çok seviniyorlardı... Çocuklar köydeki polislerin partizan-

lara ateş edeceklerini akıllarından dahi geçirmiyorlardı. Dağdan inen bu insanlar çocukların gözlerinde hem çok, hem de hiç mağlup edilemez kişilerdi...

Biraz sonra bu grupta buunan partizanlarla birlikte Stela, Rujka ve kalpaklı partizanın kendi sevgilisine benzetmiş olduğu iri yarı kız gülerek köyün yolunu tuttular. Partizanlarla birlikte elli yaşlarında bir köylü ile ak sakallı ufak tefek bir de ihtiyar köye doğru yürüyordu. İhtiyarın belindeki kuşağı ikide bir çözüldüğü için ara sıra durup sarmaya çalışıyordu.

Partizan ona bakarak :

— Haydi be dede, geride kalma! diyordu.

İhtiyar köylü :

— Dur be delikanlı köye varıncaya kadar donum düşecek. Köyde millet gülecek yahu, diye cevap veriyordu.

— Peki, peki. Fakat biraz acele et, dedi partizan gülerek.

Hristo onlarla beraber yürürken çok üzgün ve dalgındı. Kendi kendine. «Angel'e ne oldu acaba?» diye düşünüyordu.

Köye yaklaştıkları zaman üç kişi yolun kenarına uzandılar, kısa namlulu bir tüfeğin ayaklarını yere dayadılar.

— Makineli tüfeği yüksek bir yere yerleştirin! dedi biri yüksek sesle.

Küçük kızlar ancak o zaman bunun ne biçim bir tüfek olduğunu anladılar. İki kişi telgraf direklerine tırmanıp telgraf tellerini kesmeye başladılar. Köyde jandarma kuvvetleri yoktu. Fakat onların etrafla bağlantılarını kesmeleri icabediyordu.

Bir grup partizan, köy meydanını geçtiler ve kapısında: «Dıbovo Belediyesi» yazılı binanın ka-

pısından içeriye daldılar. Toz toprak içinde kalmış olarak Stela ile Rujka nefes nefese partizanların arkasından koşuyorlardı. Arkalarından belki onlar da belediyeye gireceklerdi, fakat içerden silah sesleri duyulduğu için Rujka aniden geriye doğru sıçradı. Stela da onu takip etti. İkisi beraber bir kapı aralığına sığındılar. Onlar köyün neden korku içinde olduğunu anlayıp titremeğe başladılar. Köylü kadınlar koşarak kapı aralıklarına gizlenmeye çalışıyorlardı. Belediye binasından birkaç silah sesi daha duyuldu. Her patlamada Ruçka sıçrıyor ve :

— Nereye ateş ediyorlar? diye soruyordu ve bu sorusuna yine kendisi :

— Bize karşı değil! diye cevap veriyordu.

Bazı köylüler pencerelerden başlarını uzatarak bakıyorlardı. Hepsinin gözleri belediye binasına doğru çevrilmişti. Stela ile Rujka ise, belediye içinde müthiş çarpışma olduğunu anlamışlardı ve bu çarpışmanın nasıl sonuçlanacağını endişe ile bekliyorlardı.

Bu esnada kapıda iki partizan göründü. Bir polisi yakalamışlar, dışarıya çıkarıyorladı. Elleri bağlı olan polisin yüzü korkudan limon gibi sararmıştı. Sessizce yürüyordu. Partizanlar onu çeşmenin yanına, tarih öğretmeninin ağabeyinin canavarca öldürülüp teşhir edilmiş olduğu yere diktiler. Polisler öldürdükleri öğretmeni nehire yakın bir çukura gömmüşlerdi.

Belediyeden başka partizanlar da çıktı. Ellerinde on tane kadar tüfek, birkaç sandık cephane ve bir tomar da kâğıt vardı. Kapının önünde uzun boylu, eli tabancalı ve sırtına apoletsiz subay ceketi giyinmiş bir adam durdu. Bu adamın partizanların komutanı olduğu belliydi. Kısa ve çabuk emirler veriyordu. Elinde kısa namlulu tü-

fek tutan çarıklı bir partizan koşarak geldi ve karşısında durdu. Gerek duyduğu heyecandan gerekse hafif surette esen rüzgârdan uzun ve sarı saçları ağzına girdiği için komutanı ile konuşurken ikide bir onları üflemek zorunda kalıyordu.

Biraz soluk aldıktan sonra, komutana yaklaştı ve sevinç dolu bir sesle :

— Komutanım! Düşmanın mukavemeti kırıldı! Bir polisi kaçarken yakaladık! Bize ateş etti, ama korkudan titrediği için isabet ettiremedi, dedi.

Geniş omuzlu, gocuklu bir köy delikanlısı geldi ve :

— Komutanım, yapmış olduğumuz tahkikat sonunda polis ve gizli polisin kaçtıklarını anladık. Polis şefi ise, biz buraya gelmeden evvel şehire dönmüş, dedi.

Komutan kızgın bir halde :

— Ah! dedi.

Partizanlar belediyeden gene bir tomar kâğıt çıkardılar ve :

— Komutanım, işte köylülerin müsadere cetveli! dedi.

Komutan dosyalardan birkaçını açıp yokladı. Şimdiye kadar olanı biteni korku ile uzaktan seyreden köylüler müsadere cetveli sözünü duyunca kımıldandılar.

İçlerinden biri :

— Bizi işte bu dosyalarla soyuyorlar, dedi.

Başka biri atıldı ve :

— Eh, ister... dedi ve sustu.

Komutan köylülerin ne demek istediklerini anlamıştı ve biraz gülümsedikten sonra elinin tersiyle alnındaki teri sildi ve :

— Yakın bunları! Bütün müsadere cetvellerini yakınız! diye emretti.

İki partizan bütün evrakları bir araya geti-

rip iki tarafından kibritle tutuşturdular. Kâğıtlar önce titredi, sonra hafif bir ses duyuldu, onu küçük alevler takip etti ve en nihayet büyük bir alevden yükselen beyaz renkli acı bir duman Stela ile Rujka'nın yüzlerine kadar vardı. Bu iş köylülerin pek hoşuna gitmiş olacak ki, hemen ateşin etrafına toplandılar. İçlerinden biri yüksek sesle :

— Ha şöyle! diye sevinçle bağırdı.

Başka biri de :

— Yahu bir yanlışlık filân olmasın, dur bir de ben bakayım, bunlar hakikaten bizim evraklar mı acaba... dedi.

Birkaç kişi ellerindeki sopalarla ateşe yaklşırken, ihtiyar köylünün biri de elini doğrudan doğruya ateşin içine sokarak kâğıtların hakikaten de müsadere cetvelleri, olup olmadıklarını yokladı. Sonra memnuniyetle doğrulduğu zaman bütün köylüler partizanlara daha büyük bir itimatla baktılar. Hattâ kalpağını yan takmış kara yağız, şen yüzlü ihtiyar bir köylü komutana göz bile kırptı.

Komutan gülümsedi ve gür bir sesle :

— Köylü kardeşler! Bu günden itibaren hiç kimse sizin elinizden erzağınızı alıp Alman soyguncularına veremeyecek, dedi.

Köylüler onun sözlerini tasdik edercesine başlarını salladılar

Rujka ile Stela köylü kadınlarla birlikte ateşin yanına koştular. Onlar cereyan eden olaylar karşısında öyle çok korkmuşlardı ki, âdeta dilleri tutulmuştu. Hattâ buraya ne için gelmiş olduklarını dahi unutmuşlardı.

Bu esnada başka bir partizan geldi ve komutana kaçmış olan faşist muhtarın evinde on teneke gündöndü yağı bulduklarını söyledi.

Komutan :

— Buraya getirilsin! dedi.

— Getiriyoruz komutanım.

Biraz sonra köy meydanına katırlarla yüklü gündöndü yağı tenekeleri geldi.

Komutan tenekelere bir göz atı ve:

— Bunların iki tenekesini biz alacağız! Geri kalanını köylülere dağıtın! Aile başına birer litre olsun! dedi.

Orada bulunan köylüler bir an tereddüt ettiler, fakat biraz sonra iki kadın ellerindeki kapları uzatınca, onları hemen diğerleri takip etti. Arası çok geçmeden kimi elinde şişe, kimi tas, kimi de eline ne geçirdiyse onu kaparak yağ almaya geldi. Köylüler neşelendiler ve kendi aralarında şakalaşarak gülüştüler. Hattâ bir ara hangisinin daha önce alacağından ötürü kavga bile ettiler. Bazıları ikinci defa almaya geldikleri zaman biri itiraz ederek ona :

— Hey kız, nereye! Sen demincek aldın ya! diye çıkıştı.

Genç kız utanarak geri çekilirken, bu defa teyzesi için gelmiş olduğunu mırıldandı.

Komutan, halka bakarak gülümsedi :

— Acıkmış millet yahu! dedi.

Mandraya gitmiş olan grup geldi ve komutana mandrayı basarak kazanlarını tahrip ettiklerini, imalâthanenin bu geceden itibaren çalışmayacağını ve kırk sekiz parça kaşar peyniri bulunduklarını söylediler.

— Yarısını bize ayırın, yarısını da küçük çocuklara dağıtın, diye emretti komutan.

Çocuklar hemen kaşar peynirinin etrafına toplandılar. Köy meydanı bayram yeri gibi şenlendi.

Köylü kadınlar, diğer çocuklardan bir baş daha uzun boylu bir çocuğa çatarak:

— Sen de mi yahu? Bıyıkların çıkmış, hâlâ çocukların arasına giriyorsun! Utan be! diyorlardı.

Halktan biri şakadan :

— Çocuğun canı kaşar peyniri istemiş! dedi.

Bıyıklı çocuk ise, daha küçük görünsün diye eğildi ve sonra aradan sıyrıldı. Utanmıştı.

Partizanlardan biri, Rujka ile Stela'nın bir kenarda durduklarını görünce :

— Hadi, siz de sıraya dizilin çocuklar, dedi ve birer parça kesip ellerine verdi.

Rujka kaşar peynirini alınca diğerlerinin yaptığı gibi önce kızardı. Hem kendisi, hem de Stela, hâlâ şaşkın bir halde olduklarından Yanko'yu aramaya çıkmış olduklarını unutmuşlardı. Esasen Yanko burada olsaydı partizanlar onu şimdiye kadar kurtarmış olacaklardı! Bu dalgınlık içinde onun nerede olduğunu sormayı da unutmuşlardı.

Tam bu esnada Hristo, öğretmen Angel Sotirof'un ev sahibine koştu. Ve en sadık arkadaşının başına neler gelmiş olduğunu öğrendi. İhtiyar kadın göz yaşlarını silerken Hristo üzgün bir sesle ona :

— Şehire git ve kızkardeşi Vanya'ya, ağabeyinin halkın kutsal dâvası uğruna faşistlerle mücadelede öldüğünü söyle. Fakat onun beni kurtarmak için kendi hayatını feda ettiğini ve ayrıca ben de sağ oldukça onun intikamını düşmandan alacağımı da söylemeni rica ederim, dedi.

★

Yanko ise, hâlâ mahzendeki küçük odada ki-

litli duruyordu. Partizanlar polisleri kovaladıkları zaman o kadar çok acele ediyorlardı ki kurtulmayı sabırsızlıkla bekleyen Yanko'nun kilitli olduğu odayı görmemişlerdi. Silâh seslerini ve bağrışmaları duyunca Yanko yattığı yerden fırladı ve ortalığı dinledi ve kendi kendine: «Dışarda ne oluyor? Bu silah sesleri nedir?» diye düşündü. Bu kötü durumda içinde bir ümit kıvılcımı parlamıştı. Peki ya Mirço ağabeyi ile Ruben onu kurtarmaya gelmişlerse? Fakat onun burada olduğunu nereden bileceklerdi?

Dışarda koşanların ayak seslerini duyuyordu.

Yanko bazılarının yalvaran sesle :

— Teslimim, teslimim! dediklerini işitiyordu.

Evet, burada birşeyler cereyan ediyordu. Fakat neden biri gelip de onu buradan kurtarmıyordu? Ha! İşte ayak sesleri yaklaşıyor, şimdi gelip onu kurtaracaklar. Fakat ne yazık ki, ayak sesleri yine uzaklaştı...

Yanko içerden olanca sesiyle :

— Mirço ağabey, arkadaşlar! diye bağırdı, ama hiç kimse onu duymadı.

Onun burada olduğunu bilmiyorlar! Acaba onu burada mı bırakacaklardı? Acaba onlar mıydı?

Bütün kuvvetiyle bağırdı, bütün gücüyle kapıyı yumrukladı. Ama hiç kimse ne onun sesini duydu, ne de ona göründü. Yerin dibindeki bu küçük odanın duvarları ve kapısı çok kalındı Küçücük pencerenin ortasına tahtadan parmaklık konmuştu. Polisler bu odada birine işkence ederlerken, can acısıyla bağırdığı dışardan duyulmasın diye burasını özel olarak yapmışlardı.

Yanko'nun içi sızladı. Yeniden hayata ve

özgürlüğe kavuşmaya imkân doğmuşken, şimdi onu belki de ebediyen kaybediyordu.

Meydandaki Karşılaşma

Köyün meydanında partizanlar kendi işlerine devam ediyorlardı. Onlar köyü öyle bir ateş çemberinin içine almışlardı ki, hiç kimsenin girip çıkmasına katiyen imkân yoktu. Bütün telgraf telleri tamamen kesilmiş olduğundan şehir polisinin bu baskından haberleri yoktu.

Kaşar peyniri gündöndü yağı ve daha birçok şeyleri halka dağıttıktan sonra partizanların komutanı, trampet çaldırarak bütün köy halkının mitinge davet edilmesini emretti. Biraz sonra bütün köy halkı meydana toplandı. Geniş alınlı öğretmen ve siyasi komiser çeşmenin üstüne çıkıp konuştular. Güneş artık ağır ağır batmak üzereydi. Öğretmen o kadar açık, o kadar arkadaşçasına konuşuyordu ki, Rujka ile Stela dahi herşeyi çok daha iyi anladılar. Öğretmen onlara partizanların köylülerle kardeş olduklarını ve halkı faşist esaretinden kurtarıncaya kadar mücadeleye devam edeceklerini söylüyordu. Onun için köylülerin partizanları desteklemelerini ve halkları esaret altına alarak soymaya çıkmış olan faşistlere ve Alman askerlerine hiçbir şey vermemelerini söylüyordu.

Önceleri sükûnetle dinleyen köylüler biraz sonra onun partizanların pek yakında temelli olarak köye ineceklerini ve dost orduların artık Tuna nehrine yaklaştıklarını işitince hep bir ağızdan «Uraa!» diye bağırdılar.

On beş dakikadan fazla konuştu öğretmen. Onlarını memleketini sevenlerin ve halkın hürriyetini arzu edenlerin Vatan Cephesinin etrafında birleşmelerinden, şanlı partizanların mü-

cadelesinden, faşist idarecilerin baskısı altında inleyen köylülerin ve işçilerin ağır hayat şartlarından bahsetti. Öğretmenden sonra çeşmeye şayak ceketli, golf pantolonlu gür siyah saçlı, güler yüzlü bir kadın partizan çıktı. Ve köylü kadınlarını, bütün partizanlar adına öyle canı gönülden selâmladı ki, orada bulunan köylü kadınlar onu kucaklayarak öptüler.

Komutan müfrezenin harekete hazırlanmasını emretti. İşte o zaman Rujka :

— Stela, işte bak! Baban orada! A! Mirço ağabey de orada! dedi.

İki partizan, köy ile şehiri birbirine bağlayan yolda nöbetçi olduklarından, ancak şimdi ortaya cıkmışlardı. Kızlar onlara doğru koştu. Fakat kalabalığın arasından zorlukla geçebiliyorlardı. Bu esnada partizanın biri kırmızı şapkalı, sarı entarili beyaz ayakkabılı, oldukça şişman, şehirli bir kadını komutanın karşısına getirdi ve :

— Polis şefinin karısı! diye bağırdı. Sonra komutana bakarak :

— Polis şefi şehre dönerken karısını burada misafirlikte bırakmış. Saklanıyordu. Fakat biz onu bulduk, dedi.

Partizanlardan biri :

— Şimdi ondan intikam almanın sırası Ruben'e geldi, dedi. Ve sözlerine devamla :

— Kocası, hem Ruben'i, hem de karısını dayaktan geçirdi. Şu anda kocası elimizden kurtulmuş olsa da karısı esirimizdir ve şimdi gününü görecek o! dedi.

Başka biri ise

— Angel'in de intikamını alınız! diye yarım ağızla bağırdı.

Rujka ile Stela'nın heyecandan nefesleri ke-

silecek gibi olmuştu. Kızlar komutanın, biraz önce konuşan siyasî komiserin ve Ruben'in bir şeyler konuştuklarını görüyorlardı. Polis şefinin karısı korkudan tiril tiril titriyordu.

Halkın susması için işaret ettikten sonra söze başladı komutan :

— Köylü kardeşler, faşistlerde hiç kimseye karşı bir damlacık olsun merhamet denilen şey yoktur. Onun için onlar hem kadınları, hem de çocukları öldürüyorlar. Fakat biz partizanlar, canilere karşı mücadele ediyoruz. Onların kadınları ve çocukları ile hiçbir alâkamız yoktur. Onun için Ruben, kocasının vahşilikleri için karısından intikam almayı arzu etmiyor. Böyle bir merhamete hiç lâyık olmadığı halde bu alçak köpeğin karısını serbest bırakmaya karar verdik. Fakat bu kadın, kocasının yanına gidince, işlemiş olduğu cinayetlerin hesabını vereceği günün pek yakın olduğunu söylesin. Hiçbir cani halk mahkemesinden asla yakasını kurtaramayacaktır.

Polis şefinin karısı hıçkırarak ağlarken komutanın elini öpmek istedi, ama komutan onu itti. Köylüler mırıltı ile tasvip ederek :

— İşte bakın, partizanlar ne adamlarmış diyorlardı.

Rujka ile Stela şimdi ancak ön sıraya geçmeye muvaffak olunca, daha cesur bir kız olan Rujka ileri atıldı ve :

— Mirço ağabey! diye bağırdı.

— Rujka! Ne işin var burada!

— Stela da benimle beraber.

— Stela mı?...

Bu esnada Ruben de kızını gördü ve kollarının arasına aldı.

— Ne tuhaf bir karşılaşma! Siz ne arıyorsunuz burada?

Rujka ona :

— Yanko hâlâ eve dönmedi de onu arıyoruz! dedi.

Mirço bağırarak :

— Hâlâ eve dönmedi mi? Ne oldu bu çocuğa acaba?

— Şehirde yoktu. Onu bu köye getirmiş olduklarını zannediyorduk.

— Komutan yanındakilere :

— Polis karakolunu hanginiz aradı? Orada hapsedilmiş bir çocuğa rastlamadınız mı? diye sordu.

Partizanlardan biri :

- Kimseyi görmedik, diye cevap verdi

Rujka ile Stela'nın yüzleri bir anda alev gibi kızardı. Bu esnada köylü kadınlardan biri seslenerek :

— İyice bakmamışsınızdır! Dün polisler bir çocuğu döve döve getirip içeriye tıktılar, dedi.

Komutan sert bir sesle :

— Polis karakolu bir kere daha gözden geçirilsin! Daha çabuk olun, zira geç kalıyoruz, diye emretti.

Birkaç partizanla birlikte Mirço da koştu. Bu esnada Yanko bağırmaktan ve kapıya vurmaktan halsiz kalmış yaş otların üstünde oturuyordu. Yaraları sızlıyordu. Ayak seslerini ve kapıdaki kilidin gıcırdadığını duyduğu zaman polislerin geri geldiklerini zannetti.

Kapının aralığından bir ışık parladı. Yanko azıcık yerinden kalkar gibi oldu. Dayaktan bitkin bir halde olmasına rağmen bu anda ağrılarını duymaz olmuştu.

Kapı açıldı ve Yanko sevinçle :

— Mirço ağabey! diye bağırdı.

— Yanko!

Çocuk onun omuzlarına atıldı.

— Çabuk komutanın yanına! Az kalsın seni canilerin elinde bırakacaktık.

Meydanı dolduran halk kitlesi onlara yol verdi.

Yanko'ya acıyarak bakan köylü kadınlar :

— Katiller! Kan içen canavarlar! Getirin şu polis şefinin karısını da onun adamlarının şu çocuğu ne hale getirmiş olduklarını görsün! Ah, zavallı çocuğu ne hale getirmişler bu vicdansızlar! diyorlardı.

Fakat herşeye rağmen polis şefinin karısı duymasın diye gayet yavaş sesle konuşuyorlardı. Aksi takdirde bir daha güneş göremezlerdi.

Rujka ağabeyini görür görmez bütün hızıyle :

— Yanko! Yanko! diyerek ona doğru koştu.

Fakat ona iyice yaklaşınca birdenbire sarardı.

Polis şefinin Yanko'yu sorguya çektiği zaman boğazına indirdiği kırbacın bırakmış olduğu ize bakarak :

— Vay anam! Boynuna bakın şunun! Boğazlamışlar onu! diye bağırdı.

Etrafta bulunanlar :

— Çabuk sarın boynunu, mikrop falan kapmasın! diyorlardı.

Stela solgun yüzüyle gözlerini Yanko'dan hiç ayırmıyordu.

Mutluluktan başı dönen Yanko :

— Hiçbir şeyciğim yoktur! diye itiraz ediyordu.

Onun sözleri, Rujka'nın yüreğini hemen yatıştırdı.

Komutan onu karşıladı ve :

— Kahraman bir evlâtsın! dedi.

Partizan kadınlardan bir sıhhiye, omuzundaki ecza çantasından tentürdiyot, ispirto ve sargı bezleri çıkardı.

Köylüler: «Doktorları da varmış!» dediler.

Yanko, onunla meşgul olmamalarını rica etmesine rağmen kadın yaralarını iyice temizleyip sarmayınca bırakmadı. Rujka da ona yardım ediyordu. Ve sağına soluna geçerek yanından bir adım öteye gitmiyordu.

Stela da koşarak onların yanına gitmeyi ve yardım etmeyi pek çok arzu ediyordu, lâkin sıkılganlığı yüzünden bir adım dahi atamıyordu. Bu sevinçli anında Yanko onu göremiyordu.

Bu esnada köylü kadınlardan biri :

— Çocuğu iyice sarıp sarmaladınız ama siz gidince onun başına kimbilir neler gelecek! Onu yeniden yakalayacaklar ve o zaman karakoldan ancak kemiklerini alabileceksiniz, dedi.

Rujka korku ile ağabeysine baktı. Yanko ise mahçup bir halde Mirço'ya doğru döndü ve nemli gözlerle bakarak sanki: «Yine beni onların eline mi bırakacaksınız» demek istiyordu.

Mirço köylü kadına baktı ve :

— Bu dediğin çok doğru! Onu bırakmamalıyız! dedi ve komutana hitaben :

— Komutanım, şayet Yanko şehre dönecek olursa, belki de başına bir felâket gelir, dedi.

Komutan biraz düşündü ve :

— Bizimle olacak. Biraz küçük ama...

Sonra Yanko'ya döndü:

— Bizimle gelmek ister misin, yiğitim? dedi.

Yanko'nun gözleri sevinçle parladı.

— İstiyorum! dedi.

— Peki, biz sensiz ne yapacağız? dedi Rujka atılarak.

Stela babasının elini sıktı ve :

— Babacığım, beni de yanına al... diye yalvardı.

Babasının yüzü ciddileşti. Kızının hüzünlü gözlerinde sanki onun ve karısının daha bir müddet haysiyetsiz insanlar gibi yaşamalarının icabettiğini okuyordu. Onlar sağ kalacaklar mıydı? Acaba bir daha görüşecekler miydi?...

Ruben kızını bağrına bastı ve :

— Sabret Stela. Biraz daha sabredin. Annen sensiz yaşıyamaz, beni ise arkadaşlarım bekliyor. Hem de Balkanın tepesi senin gibi körpe çocuklar için değildir... dedi.

Stela yutkundu. Burada bulunanların hepsi hayatlarını fedaya azınetmiş kahraman insanlardı ve babası da onlar gibiydi.

Rujka sabırsızlıkla bir Yanko'yu bir Stela'yı ellerinden çekip duruyordu. Heyecandan ne konuştuğunu kendisi de bilmiyordu.

Stela :

— Biz senin için geldik, Yanko! dedi.

Yanko kızkardeşinin yoldaşına baktı ve hiçbirşey söylemedi. Fakat gözlerinde kıza karşı duyduğu derin minnettarlık ve dostluk okunuyordu. Stela onun kendisine karşı neler hissettiğini anladı ve sıkılarak başını eğdi.

Partizanlar dizildiler. Yanko da onların arasında bulunuyordu.

Ruben kızının elinden tuttu. Stela babasına sarılıp kucaklamak istiyordu, fakat onun arkadaşlarından utanıyordu.

Ruben her iki kızı da bir kenara çekerek:

— Hemen şehire dönünüz! Usulcacık evlerinize girin ve nerede olduğunuzu hiç kimseye söylemeyin. Burada sizi tanımıyorlar, fakat belki de biri sizi hatırlamıştır. Burada olduğunuzu aklınızdan çıkarın. Hadi şimdi acele edin! dedi.

İki kız kalabalığın arasından sıyrıldılar.

Komutanın verdiği işaretle partizanlar sert ve uygun adımlarla yola çıktılar... Öncüleri ileriye gönderen partizanlar yüksek sesle bir partizan şarkısı tutturarak Balkana doğru ilerlediler.

Köylüler koşuştular ve evlerinde ne varsa getirip partizanların ellerine sıkıştırdılar. Köylü kızlar ise, kıymetli misafirlere pide ve elma ikram ettiler. İhtiyar bir kadın Yanko'yu kucakladı ve içi peynir ekmekle dolu bir torbayı omuzuna taktı. Yanko ihtiyar kadının elini öptü. sonra Rujka ile Stela'ya el sallıyarak vedalaştı ve neşe ile partizanların arasına katıldı. Kalbi çatlıyacakmış gibi şiddetle atıyordu. Artık hürdü, yaşıyacaktı ve partizanlarla, en şanlı insanlarla birlikte Balkanda düşmana karşı savaşacaktı. Artık polisler onu tekmeleyip sövemeyeceklerdi... Artık herşey ne güzeldi...

Rujka ile Stela şehre giden yolu tuttular. Fakat uzun zaman arkalarına dönerek, tepeye doğru tırmanan partizan müfrezesine bakıyorlardı. Stela yaşlı gözleriyle usulcacık soruyordu:

— Rujka, neredeler, neredeler? Göremiyorum artık onları.

— İşte oradalar. görmüyor musun, dalların sallandığı yerde!

Yanko da başını çevirip, arkada kalan köye ve etrafında dolanan kırmızı toza, şehire giden

yola ve hemen hemen koşarcasına gitmekte olan Stela ile Rujka'ya bakıyordu.

İki kız akşam devriyeleri çıkmadan evvel ayrı ayrı istikametlerden şehre girdiler. Hiç kimse onların nereden geldiklerini görmemişti.

Polis kuvvetleri Dıbovo köyüne geldikleri zaman, partizanlar çoktan Balkanın içinde gözden kaybolmuşlardı.

Tarih Öğretmeni

Partizanların Dıbovo'ya cesurane bir şekilde baskın yapmaları silâh ve cephane alıp götürmeleri, müsadere cetvellerini yakmaları ve mandırayı tahrip etmeleri polisleri çılgına çevirmişti. Partizanlara yiyecek vermiş olduklarından dolayı birçok köylüyü, faşist idareciler döverek köyden kovdular. Şehirde de birçok evlerde araştırma yaptılar. Yanko'ların da evini aradılarsa da hiçbir şey bulamadılar. Fakat Yanko'nun babasını göz hapsine aldılar. Her gün onun nereye gitiği ni ve ne yaptığını takip ediyorlardı. Şehirde ve civar köylerde ağızdan ağıza partizanların Dıbovo köyüne yapmış oldukları baskından söz ediliyordu. Polislerin bütün tehditlerine rağmen onların başka köylere de ineceklerini söylüyorlardı.

Partizanların baskınından sonra polisler birkaç gün köylülerin Dıbovo'dan dışarıya çıkmalarına müsaade etmediler. Bu sebepten ötürü tarih öğretmeni İvanka Sotirova ağabeyinin öldürülmüş olduğundan haberdar değildi. Ne Rujka, ne de Stela'ya hiç kimse gelip te bir şey söylememişti.

Nihayet öldürülmesinden beş gün sonra öğretmeninin hasta ev sahibesi şehirdeki doktora muayene olmaya geldiği zaman öğretmenin evine uğradı. Kadın daha İvanka Sotirova'nın evine gir-

meden ağlamaya başladı... Stela ona şaşkın bir halde bakıyordu. Kadın bu sıcak havada sırtına deri gocuk giymişti. Siyah baş örtüsü yana kaymış olan kadının sararmış solmuş elleri titriyordu.

Öğretmen onu karşıladı ve :

— Hayrola, neyin var? dedi ve oturması için küçük bir sandalye uzattı.

Hasta kadın üzüntü ile :

— Ah kızım... Ağabeyin... Ağabeyin Angel... dedi ve titreyen elleriyle yüzünü örttü.

Stela kapının yanında ayakta durmuş, dinliyordu. Köylü kadının daha ilk kelimelerinde öğretmenin yüzü sarardı ve dudakları büzüldü. Herşeyi anlamıştı.

Kısık bir sesle :

— Ne dedin... Öldürdüler mi?

— Ah canavarlar! Allah canlarını alsın! Onu öldürdükleri yetmiyormuş gibi, bir de... meydanın ortasına serip halka gösterdiler...

Öğretmen sırtını sandalyeye verip :

— Ne zaman?... Bu gün mü?... diye sordu.

Stela bu sağlam kadının bayılıp yere düşeceğini zannetti.

Fakat hayır, o düşmedi. Ve ağlamadı da. Stela ondan daha fazla sararmış olarak bakıyordu. İvanka Sotirova yüzü gittikçe daha çok gerilerek dinliyor ve köylü kadına herşeyi olduğu gibi anlatmasını söylüyordu.

Köylü kadın :

— Ah, kızım. Öldürdüklerinin daha ertesi günü onu gömdüler. Sana haber getirecek hiç kimse yoktu. Çünkü partizanların gelişinden sonra polisler köyden dışarıya kuş bile uçurtmuyorlardı. Senin nişanlın sağdır ve senin için bak ne dedi...

ve delikanlının sözlerini olduğu gibi tekrarladı.

— E, affedersin kızım şimdi bana müsaade et de gideyim. Çünkü benim buraya geldiğimi haber alırlarsa... Ah hayat benim de ne olacağım belli değil ama... Bize ilim ışığını tutan, çocuklarımızı adam yapan, bu münevver insana karşı yapılan bu muamele reva mıdır?

Köylü kadın gitti. Öğretmen kadın ise, hiç kımıldamadan olduğu yerde dimdik kaldı. Stela üzgün bakışlarla ona bakıyordu, fakat birşey söylemeye cesaret edemiyordu. En nihayet derin bir uykudan uyanırcasına irkildi, kapıya doğru yürüdü ve portmantonun üstünden kırmızı şalını aldı. Sonra geriye dönerek Stela'ya usulca :

— Dıbovo'ya gidiyorum, belki de gecikirim, beklemeyin beni... dedi.

Stela camdan onun aleâcele polis karakolu ile belediye dairesinin bulunduğu istikamette gittiğini görünce irkildi.

Öğretmen belediye dairesine girdi ve kendisine engel olmak isteyen odacıyı bir kenara iterek doğrudan doğruya belediye başkanının karşısına dikildi ve :

— Dıbovo köyüne gitmek için izin kâğıdı istiyorum! dedi.

Belediye başkanı orada kadının ağabeysinin başına neler geldiğini biliyordu ve kadının yüzüne baktığı zaman onun da birşeyler duymuş olduğunu anlamıştı, ama yine de bir kere denemek için kelimeyi hecelere ayırarak :

— Ni-çin? diye sordu.

— Sen daha iyi biliyorsun! diyerek öğretmen ona öyle sert, öyle ateş saçan gözlerle baktı ki, belediye başkanı daha fazla itiraz etmedi ve izin tezkeresini kendi eliyle doldurdu ve tastik edilme-

si için onu jandarma subayına gönderdi.

Dıbovo'ya gidilen tozlu yolda hiç durmadan yürüdü.

Köyün meydanına vardığı zaman havanın sıcaklığından dudakları çatlamıştı. Hararet ve sıkıntı içini yakıyordu. Musluktan fışkırıp çeşmenin teknesine dökülen suya baktı, fakat eğilip de su içmedi. Çünkü burada, bu çeşme başında, bu suyun yanında cansız gözlerle ve kanlar içinde ağabeyi yatmıştı...

Köylülerin bir kısmı nereye gömülü olduğunu biliyorlardı ona mezarının yerini gösterdiler. Sonra onun nehir kenarında yürüdüğünü gördüler. Yeni yığılmış bir toprak yığınının önünde uzun zaman durdu. Fakat burada da ağladığını gören olmadı.

Köylüler azıcık istirahat etmesi için onu davet etiler. Reddetti. Ağabeyinin köyde bulunan eşyalarını, çoktan almıştı. Güneşten ve tozdan yanıp kurumuş yüzüyle onun sessiz sedasız aynı yoldan geriye döndüğünü gördüler.

Akşam üzeri evine döndüğü zaman Stela ile annesi onunla konuşmaya cesaret edemiyorlardı.

Bir ara sanki onları hatırlamış gibi hayretle sordu :

— Stela , niçin akşam sofrasını kurmuyorsun?

Stela hemen yerinden fırladı ve mutfağa doğru koştu. Bir iş gördüğü zaman, bulundukları ağır hayat şartlarını unutuyordu. Stela parmaklarının ucuna basa basa mutfağa gidip gelirken gözünün ucuyla öğretmenine bakıyor, onunla yüksek sesle konuşmaya cesaret edemiyordu. Ve işte şu anda öğretmeni onunla hiçbir şey olmamış gibi konuştu. Stela sofrayı kurunca onlarla birlikte yemeğe oturdu. Fakat kendisi ağzına bir lokma koyma-

duğı gibi Stela ile annesinin de yemediğini farketmedi. Odasına daha erken çekildi, fakat solgun yüzünden ve ateşli bakışlarından Stela onun eskiden olduğu gibi olmadığını anladı. Her zamanki gibi sert bir sesle konuşuyordu. Stela onun ne ağladığını, ne de bir damla gözyaşı döktüğünü görmedi. İşte bu sebepten öğretmeninin ne halde olduğunu anlıyamıyordu. Sanki ölen ağabeyi için üzülmüyormuş gibi bir hali vardı. Bu kadar çok mu katı yürekliydi? Halbuki Stela'ya ve annesine karşı o kadar merhametli bir insan göstermişti kendini...

Bir sabah Stela yıkamış olduğu çamaşırları serdikten sonra, süpürmek için misafir odasına girdi. Fakat henüz kapının eşiğinde iken olduğu yerde mıhlanıp kaldı. Çünkü sırtı kapıya dönük bir vaziyette oturan öğretmeni, yere sermiş olduğu resimlere bakıyordu. Elinde güneşten sararmış eski bir resim tutuyordu. Stela resimdeki siyah saçlı, geniş alınlı adamın öldürülmüş ağabeyi Angel olduğunu gördü. Öğretmeni kımıldamadan olduğu yerde duruyor ve sessizce ağlıyordu.

Stela parmaklarının ucuna basarak odadan çıktı.

Yarım saat sonra öğretmen, Stela ile annesinin oturdukları odaya girdi. Yüzü sararmıştı, fakat hiç bir şey yokmuş gibi sakindi. Kuvvetli elini Stela'nın başına koydu ve usulcacık okşadı. O gece ilk son defa olarak görmüş olduğu ağabeyi de onu aynı bu şekilde okşamıştı.

Öğretmen kadın onu okşarken :

— Nasılsın kızım? diye sordu.

Stela cevap veremedi. Sevimli kadına çok acımıştı. O anda kadının ellerine sarılmak ve doya-

sıya öpmek istiyordu. O günden itibaren onu daha çok sevdi.

İki gün sonra öğretmen Simo'nun babası Stamen'in marangozhanesine girdi. Bazı tahta parçaları getirmiş olan ihtiyar bir adamın marangozhaneden çıkmasını bekledi ve ihtiyar gider gitmez Stamen'in kulağına eğildi ve usulcacık :

— Benim partizan müfrezesiyle ilişki kurmamı sağlamanı rica ediyorum! dedi.

Stamen elindeki rendeyi bir yana bırakarak doğruldu, sonra kadının yüzüne baktı ve hiç soğukkanlılığını bozmadan :

— Nasıl olacak bu? dedi.

Kadın henüz yontulmuş olan çam tahtasını eline aldı ve derince kokladıktan sonra, sabırsızlıkla onun sözünü keserek:

— İnkâr etme, seni ağabeyimden duymuştum, dedi.

Stamen solgun, fakat azimkar yüzüne baktığı zaman kadını atlatmanın imkânsız olduğunu anladı :

— Peki ama. niçin?

— İşte öyle. Son kuvvetimi bu mücadele uğrunda sarfetmek istiyorum!

— Evet ama, sen onlar için her zaman yardım toplamakla zaten bu mücadeleye katılıyorsun.

— Hayır, artık burada kalamam, sıkılıyorum. Balkana çıkmam lâzım. Bari köpeklerden birini...

Marangoz onun ne demek istediğini anladı.

— Sabret İvanka, ben icap eden yere haber salacağım. Sen kuvvetli iradeye sahipsin. Balkandan işaret gelinceye kadar sabret, dedi.

Kapıya doğru uğurlarken boyuna bosuna ve erkek gibi adım atışına bakarak kendi kendine: «Şu kadın ne mükemmel bir insan. Halbuki şu mendebur faşistler ona ne acı şey içirdiler...» diye düşündü.

Partizanların Yanında

Faşist idareciler partizanların ortaya çıkmış olduğu bütün bölgelerde genel bir abluka yapılmasını emrettiler. İşlemiş oldukları sayısız cinayetlerinin hesabını hayatları ile ödiyeceklerini anladıklarından ve halk mücahitleri partizanlara karşı duymuş oldukları kinden dolayı, faşist polisleri, partizan müfrezesini abluka altına alıp imha etmek için yola düzüldü.

Dağın her tarafını karış karış arıyorlardı. Bu esnada Yanko dağdaki şanlı mücahitlerin yanında iyice canlandı. Bazen ona herşey rüya gibi geliyordu. Acaba hakikaten de partizanların yanında mıydı! En nihayet o da memnundu kendinden. Kıza karşı işlemiş olduğu hatayı tamir etmeye çalıştı. Karakolda da dayağa mukavemet ederek hiçbir şey ele vermemişti ve bu suretle şanlı arkadaşlarının yanında olmaya hak kazanmıştı. Şimdi Stela ona daha sevimli görünüyordu ve şu anda kendisinin partizanların yanında oluşunu ona borçlu olduğunu sanıyordu. Yanko önceleri aşçılara yardım ediyordu, mataralara su dolduruyordu, patates soyuyordu, kaçamağı karıştırıyordu ve kazanlarda su kaynatıyordu. Fakat bu arada partizanların hayatlarını, onların konuşmalarını, cepheye dair havadisleri öğreniyor ve hasbihallerini can kulağı ile dinliyordu. Müfrezesinin komutanı daha birinci günü ona silâh kullanmayı öğretmelerini emretmişti. Bu işi Mirço üstüne

aldı. Yanko son derece kabiliyetli bir çocuk olduğundan kısa bir zamanda Mirço talebesiyle iftihar etmeye başladı.

Mirço bıyıklarının sivri uçlarını bükerek:

— Hepimizi okutacak derecede usta atıcı oldu, diye onunla övünüyordu.

Partizanlardan bazıları onun şaka ettiğini sanıyorlardı ama, sonra bunun gerçek olduğunu anladılar. Yanko güneşten iyice yandı ve kısa bir zamanda koskoca bir partizana benzedi. Yüzü esmerleşmişti, gözleri parlıyordu, duyusu da artmıştı. Şimdi artık dağda duyduğu bütün seslerin kimlere ait olduğunu ayırtedebiliyordu ve bazı kuşların taklidini yaparak arkadaşlarına sinyaller veriyordu. O kadar mükemmel bir taklitçi olmuştu ki eğer şimdi onu horoz sesini güzel taklit ettiği için fiyaka satan Viktor işitse hırsından çatlayacaktı.

İşte tam bu gün bir polis kolu, partizanların izlerini keşfederek, onların kampına doğru ağır ağır ilerliyordu.

Yanko, yarı kurumuş bir ırmağın kıyısına oturmuştu. Elinde sıkıca tuttuğu tüfekle fundalıkların arasından gözlerini dört açarak etrafı gözlüyordu.

Oturmuş olduğu yerden yüz adım kadar ötede geniş bir alan vardı. Bu yeşil alan tepenin etrafını bir kuşak gibi sarmış olduğu için partizanlar ona Poyasok (kuşak) ismini takmışlardı. Alanın arkasında sık bir orman başlamakta idi. Yanko'nun arkasında ise partizanların kampı bulunuyordu. Sol tarafta dik ve korkunç uçurumlar olduğu için oraya hiç kimse tırmanamazdı. Sağ tarafta başka bir nöbetçi vardı. Bu durum karşı-

sında düşman ancak Yanko'nun önündeki ormandan gelebilirdi. İşte bundan dolayı da Yanko, önündeki alanı hiç gözünden ayırmıyordu.

Artık batmak üzereydi güneş. Ve son ışınları ağaçların tepelerini altın gibi parlatıyordu. Bazıları küçük nöbetçinin gözlerini kamaştırmıştı. Bu tatlı havada, bu akşam rüzgarının hafifçe estiği sırada Yanko'nun canı yerlerde yuvarlanmak ve olanca sesiyle bağırıp şarkı söylemek istiyordu. Ne yazık ki, şu anda nöbetçi olduğundan ötürü hiçbir şey düşünmemesi lâzım geldiğini pekâlâ biliyordu.

Bu derece sessiz, sakin ve her taraftan çiçek kokan ormandan bu akşam hiç kimsenin gelmeyeceğine emindi. Fakat ormanın sol tarafındaki dalların kıpırdadığını gördüğü zaman, orada bir kuşun uçtuğunu yahut da bir canavarın yürüdüğünü zannetti. Fakat hayır! Dallar gayet yavaş itinalı ve başka türlü sallanıyordu.

Yanko ellerinin nasıl donduğunu ve nefesinin kesildiğini hisseti. Orada bir adam mı vardı acaba? İşte sağ tarafta da dallar aynı şekilde kımıldıyorlardı! Evet, düşman orada pusu kurmuş bekliyordu. Bir ara bağırmak için ağzını açtı. Fakat derhal kendisinin küçük bir çocuk olmayıp, koskoca bir partizan olduğunu hatırladı ve yere yatarak endişeli bir kuş gibi birkaç kere öttü.

Sonra aynı şekilde bir iki defa daha tekrar etti...

Acaba sesini duydular mı? Müfrezenin adamları düşmanı karşılamak için vaziyet aldılar mı? Yanko yan tarafındaki nöbetçiye haber verecek durumda değildi. O bir taraftan kımıldıyan dallara bakıyor bir taraftan da geri geri sürünerek çe-

kiliyordu. Hakiki bir yılan gibi ağaçların ve çalıların arasında kıvrılarak geriliyordu. Ormana gizlenmiş olan polisler onu herhalde görmemişlerdi. Çünkü henüz alana çıkmamışlardı. Yerde derin bir sessizlik hüküm sürerken ağaçların tepesinde esen rüzgârın uğultusu duyuluyordu. Yanko iki kat olarak kampın olduğu yere doğru koştu.

İşte komutan!

— Ne var?

— Komutanım, Poyasok'un arkasındaki ormanda adamlar var!

— Nereden anladın?

— Muhtelif yerlerde dallar sallanıyordu.

— Sana öyle gelmiş olmasın?

Bir partizan kadın ona şakacıktan:

— Ey, Yanko sakın her hangi bir böceği ayı filân zannetmiş olmayasın! Kimbilir hangi kuş sallamıştır dalları... dedi.

Yanko onun şakasına aldırmayarak fısıldadı:

— Hayır komutanım bu dalları sallayanın insan olduğuna eminim!...

Komutan arkadaşlarının yüzüne şimşek hızı ile baktı ve :

— Belki de düşmandır! Kim çıkacak keşfe? diye sordu.

Partizan kadın :

— Ben! dedi.

Onun arkasından bir genç :

— Ben de! dedi.

Sonra Yanko da atıldı ve :

— Ben de gideyim! Onların saklandıkları yeri biliyorum, dedi.

— Ya ateş ederlerse?

— Biz de ateş edeceğiz.

— Peki, sonra?

— Sonra kolayca sıyrılacağız.

— Peki sen de git, fakat düşman olduklarını görecek olursan hemen geri çekil ve bize sinyal ver.

Keşif kolu muhtelif yönlerden aşağıya doğru yollandı.

Yanko yine eski yerine yollanırken arkasından komutanın sağa sola emirler verdiğini duydu. Gayet usulca silâhlarını muayene eden partizanlar hazırol vaziyeti alıyorlardı.

Komutan arka tarafa iki kişilik devriyeler gönderdi. İki kişi de Yanko ile beraber gittiler. Bu iş ona çok büyük bir cesaret verdiği için o da yaban kedisi gibi önden emekleyerek partizanlara öncülük etti. Biraz sonra alanın karşısındaki fundalığa geldiler. Fundalığa arkadaşlarından evvel vardı. Fakat daha önceki fundalığa varmamıştı ki ormanın kenarındaki dalların arasında jandarmaların şapkalarını gördü. Onların arkasında ise çelik miğferler gördüğünü sandı. Yüzükoyun yere uzandı. Sinyal vermeye vakit bulamadı. Şimdi iki jandarmanın önündeki alandan eğilerek geçtiğini gördü.

Arkasından gelen partizanlardan biri :

— Geri çekil! diye fısıldadı.

Yanko'nun kulakları öyle uğulduyordu ki, ne dendiğini işitmedi bile. Gözlerini dikmiş önündeki alanda ne olup bittiğini seyrediyordu. Polisler aşağı yukarı iki yüz adım mesafede bulunuyorlardı. Onların terli yüzlerini görüyordu.

Bu esnada müthiş bir gürleme duyuldu ormanda...

Partizanlar ateş açmışlardı.

Polislerden biri inledi ve elindeki tüfeği bırakıp iki eliyle bacağına yapıştı. Ötekisi geriye

kaçtı. Yanko'nun bu çarpışmaya katılması lâzımdı. Heyecandan titreyen elleriyle tüfeğini kaldırdı ve hedefe nişan alarak tetiği çekti. Fundalıktan bir dal kopup uçtu. Silâhının sesi yamaçlarda büyük akisler yarattı. Belki başkaları da ateş ediyorlardı. Fakat ilk atışı ona cesaret verdi ve ondan sonra Mirço'nun öğretmiş olduğu gibi ateş etmeye başladı. Arkasında duran partizanlardan biri yine ona:

— Çabuk geriye dön! diye bağırdı.

Fakat bu defa Yanko onu hiç duymadı. Kendisinin nişancı olduğunu hissettiği andan itibaren ne yapacağını düşündü ve kendine güzel bir siper aradı. Yerde sürüne sürüne fundalığın öte yanında bulunan kayalığa gitti. Burada kendini daha iyi durumda hissetti. Başka silah sesleri de duyuyordu ve bunların kendi arkadaşları olduğuna emindi. O da silâhının namlusunu karşıdaki ormanda dallarının kıpırdandığını sandığı yere doğru yöneltti. Tam silâhnın şarjürünü değiştirdiği esnada çok kuvvetli gürlemeler ortalğı inletti. Yanko'nun önündeki kayalıklardan taşlar uçuştu. Silah sesleri Balkanda büyük çapta yankılar yaratıyordu. Fakat Yanko hiç korkmuyordu. Onun için yerinden çıkıp kayaların olduğu yere geçti. Çünkü buradan daha iyi nişan alındığına inanıyordu. Halbuki yalnız başına kaldığından haberi yoktu. Polisler saklanıyorlardı, bu ise ona büsbütün cesaret veriyordu.

Ormanın öbür tarafından çelik miğferlerin parladığını zannettiği için yine yerini değiştirdi. En sonunda ise her iki yerden ateş etmesinin daha münasp olduğunu düşündü ve öyle de yaptı.

Bir ara etrafında cereyan eden atışlar durmuş gibiydi. Artık hiç kimseyi görmez olmuştu.

Polsler karşılarındakilerin kaç kişiden ibaret olduklarını bilmedikleri için saklandıkları yerden çıkmaya cesaret edemiyorlardı. Yanko ateş etmesine devam ediyordu. Korkusu artık geçmiş gibiydi. Bu esnada partizan akadaşlarına ne büyük bir iş gördüğünün farkında bile değildi. Partizan lar birkaç kere ateş ettikten sonra polislerin şaşkınlığından istifade ederek düşmanın hiçbir zaman onları muhasara edemeyeceği bir yerde mevzi almak için dağın tepesine çekildiler. Partizan müfrezesinin sığınağına yakın bir yerde bırakmış olduğu birkaç partizanla birlikte o da ateş sahasında kaldı. Yanko hiç durmadan düşmana ateş etmekle partizan müfrezesinin daha kolay bir şekilde çekilmesini temin etmiş oluyordu.

Partizanların geri çekilmesini temin etmek için ateş sahasında kalmış olan partizanlar da müfrezeye iltihak etiği zaman, komutan onlara sordu:

— Herkes çekilmeye muvaffak oldu mu?

— Evet komutanım!

— Yaralı var mı?

— Yalnız bir kişinin kulağında hafif bir sıyrık var. Ehemmiyetsiz bir şey, komutanımb.

Bu karışıklık sırasında hiç kimse Yanko'nun eksik olduğunu farketmedi. Ama az sonra Mirço ile Ruben onun olmadığını anladıkları zaman komutan onları Yanko'yu aramaya gönderdi.

Yanko, hâlâ ateş etmeye devam ediyordu. Bir ara, yine silâhının şarjürünü değiştirirken, hem yanında, hem de bütün ormanda derin bir sessizliğin hüküm sürmekte olduğunu hissetti. Bir ara kulak kesilip ortalığı dinledi. Hayır, artık hiç kimse ateş etmiyordu. Ne olmuştu acaba?

Bu sessizlikten ürkmüş olarak karşıki sık or-

mana baktı. Ve bir anda ürperdi. Çünkü polisler partizanların kampını abluka altına almak için harekete geçmişlerdi. Hem sağdan, hem soldan gitgide daha yukarıya, daha zirveye doğru tırmanıyorlardı. Yani onlar, onun her iki tarafından da yukarıya çıkıyorlardı.

Yanko etrafına bakındığı zaman tek başına olduğunu anladı. Fakat arkadaşları neredeydiler? Nasıl da farketmemişti onların çekildiğini. Hemen geriye doğru emekledi. Kalbi çatlayacakmış gibi şiddetle atıyordu.

Muhasarada

Henüz on adım bile atmamıştı, birden alnından vurulmuş gibi olduğu yerde mıhlanıp kaldı. Çünkü kendisinden ancak on adım mesafede dallar kıpırdamakta idi. İlk defa korku denilen şeyi hissetti. Yoksa muhasaraya mı düşmüştü?... Hemen arkadaki sık dalların arasına gizlendi... Sonra yere çökerek hızlı hızlı emekledi. Muhasaradan kurtulmak için daha çabuk, daha çabuk emeklemesi lâzımdı. Bir gedik bulursa işte o zama kuş gibi uçup, gidecekti.

Önüne açık bir alan çıktı. İşte burada mükemmel bir hedef olacaktı. Şaşırmış bir halde bu defa sağa doğru ilerledi ve fundalığı aştıktan sonra kayalık bir yere çıktı. Yanko bu kayalığın alt yanındaki uçurumda bir mağara olduğunu hatırladı. Tam oraya doğru giderken aşağıdaki seyrek ormanlıkta tüfek namlularının parlamakta olduklarını görür gibi oldu. Ne yapacağını şaşırdı. Nihayet biraz ötedeki kayaların arasına saklanmaya karar verdi. Hemen oraya doğru emekledi. Fakat çok tehlikeli bir durumda olduğundan ne yapacağını şaşırmıştı. Çıplak ve düz kayanın üstün-

de sürüne sürüne ilerledi. İki insan boyu yüksekliğindeki bu kaya bir midye kabuğuna benziyordu. Ortasındaki aralıktan bakılınca kayanın dip tarafında mağaraya benzer büyük bir delik görünüyordu. Yanko bu aralıktan içeriye dalarken yanağını sıyırdı, ama yine de girmeye muvaffak oldu. Bir müddet ortalığı dinledi. Sessizlik hüküm sürüyordu. Yalnız rügârın sesi duyuluyordu. Fakat çok geçmeden kayalığın yanında ayak sesleri ve bağırmalar duyuldu. Silâh sesleri uzaklara dağılıp gitti. Yanko ona doğru ateş etmediklerini anladı. Yeniden sessizlik, yeniden ayak sesleri. Bu sesler gitgide daha çok yaklaşıyordu. Silâhını sıktı ve yine etrafı dinledi. Belki de onun nereye saklanmış olduğunu görmemişlerdi... Sessizce yerine oturdu. Şayet onun nereye saklandığını keşfedecek olurlarsa o zaman onlara haddini bildirecekti. Ve silâhının namlusunu kayanın aralığından dışarıya doğru yöneltti. Ayak sesleri uzaklaştı ve ortalığı yeniden sessizlik kapladı.

Yanko kendi kendine: "Savuldular, Arkadaşlarım da çekildiler, yoksa onlar da ateş edeceklerdi" diye düşündü.

Partizanlar hakikaten de çekilmişlerdi, ama Yanko, polislerin onu rahat bırakmış olduklarına inanmakla hata ediyordu. Çünkü çok geçmeden gene ağır ayak sesleri duydu. Altları kabaralı çizmeler çalılara bastıkça hışırdıyordu. Kayanın etrafındaki fundalıkların arasında aramalarına devam ediyorlardı. Bir ara ayak sesleri kayanın yanında duyuldu. Ve kaba bir ses :

— Sığınak yerleri burada olmasın yahu?

— Kör müsün be, buraya hiç insan girebilir mi? Bu koskocaman kaya hem yüksek, hem de

üstü tepsi gibi düz. Buraya birinin çıkabilmesi için ip lâzım.

İki jandarma çekip gittiler. Yanko derin bir nefes aldı. Fakat ortalık kararmış olmasına rağmen kayanın içinden çıkmadı. Gökyüzü yıldızlarla doldu. Akşam rüzgârı esmeğe başladı. Yanko çok uzaklardan gelen seslerini duyuyordu.

Böylece saatler birbirini takip etti. İçinde bulunduğu kaya gitgide soğudu ve küçük partizan da üşümeye başladığı için ceketinin yakasını kaldırıp olduğu yere büzüldü.

Doğuda gökyüzü ağır ağır aydınlanmaya biraz sonra da ay yavaş yavaş yükselmeye başladı. Yanko başını dizlerinin üstüne koydu. Fakat her ihtimale karşı silâhını elinde tutuyordu.

Sabaha karşı yine kendini toparladı. Sabah serinliğinde derin bir sessizlik vardı. Çok uzaklardan silâh sesleri duyuldu. Bir ara gene ayak sesleri geldiğini zannetti. Şimdi ormanın içinden, senelerce evvel özgürlük için mücadele etmiş olna vatanseverlerin havası geliyordu.

Ağaçların dallarına kuşlar kondu. Yanko onları gördüğü zaman etrafta kimsenin olmadığını anladı. Fakat buna rağmen yine de kayadan çıkmadı. Müthiş susamıştı! Ve canı bir lokma da ekmek istiyordu!... Fakat ne olursa olsun herşeye tahammül etmesi ve sabretmesi lâzımdı.

Etraf gene karardı, fakat Yanko hâlâ kayanın içinde durmaya devam ediyordu...

Kendi kendine: «Dayanacağım, bakalım aç ve susuz ne kadar dayanabileceğim...» diye düşünüyordu.

Kayanın üstünde sürünen bir bitkinin dalı sallanıyordu. Dalların üstüne düşmüş çiği yaladı. Gecelerin rutubeti ne büyük bir nimetti.

Ancak iki gün sonra kayadan aşağıya indi. Takatsizlikten ayakları titriyordu, fakat ekmek için şehire değil de dağın zirvesine doğru yollandı. Yolda giderken, üstü yapraklarla örtülü bir kaynak gördü ve eğilip buz gibi soğuk suyundan kana kana içti. Fakat az sonra içtiği soğuk sudan midesi acıdı ve sancısı geçinceye kadar olduğu yerde kıvranıp durduktan sonra tekrar yola düzüldü. Çok dikkatli adım atıyor ve her adımdan sonra durup etrafı iyice dinliyordu. Açlığını bastırmak için bazı bitkilerin köklerini yiyordu.

Üç gün dağda tek başına yürüdü. Bu zaman içinde bir canavara döndüğünü ve artık hiçbir zaman insan yüzü görmiyeceğini, insan sesi duymıyacağını ve hiçbir arkadaşının elini hararetle sıkmıyacağını zannediyordu.

Dördüncü gün, akşam partizanların nöbetçisine rastladı.

— Kim o?

Yanko bu sesin kime ait olduğunu derhal anladı.

— Benim! dedi ve sevinçten deli gibi sesin geldiği yöne doğru koştu.

— Yanko! Biz ise, seni artık defterden silmiştik!

Partizanların yeni kampına vardığı zaman komutan onu candan kucakladı ve :

— Bundan sonra sen de bizimle her şeyde eşitsin. Sen hakiki bir partizansın! dedi.

Yanko susuyordu. Fakat gözleri parlıyordu. Yüreğini ısıtan bu tatlı sözleri işitmek ve sevinçle arkadaşlarının ellerini sıkmak, şu anda tarifi imkânsız derecede onun hoşuna gidiyordu.

Hayatında hiçbir zaman, sert toprağın üstünde bukadar tatlı bir uyku çekmemişti.

Bedeli Ödenmiş Suç

Yanko müfrezenin zor, fakat şerefli yolundan gitti. Mücadele ise, günden güne daha çok kızışmaktaydı. Faşistler hem daha iyi silâhlandırılmışlardı hem de sayıca daha çoktular. Fakat partizanlarda başka bir şey, faşistlerinkinden çok daha kuvvetli bir silâh vardı : Doğruluk, cesaret, zafere inanç ve halkın hürriyeti için güdülen büyük dâva uğruna canlarını seve seve vermeye hazır olmaları. Çoğu defa muhasaraya alındıkları halde, onlar çemberi yarıp kurtuluyorlardı... Uçurumların yakınında çok şiddetli çarpışmalar cereyan ediyordu. Ağır şartlar altında yapılan savaşlarda müfrezenin siyasi komiseri öldü. Partizanların bir kısmı yaralanmışlardı. Ağaçların kurumuş kabuklarını sanki yabani hayvanlar tırnakları ile kazımış gibi kurşun delikleri vardı. Partizanların yiyecekleri sık sık tükeniyordu ve bu yüzden günlerce aç kalıyorlardı. Bazan tarlalara dalıp henüz olmamış buğday tanelerini koparıp yiyorlardı. Bazan da yalnız ot ve bazı köklerle geçiniyorlardı. Aç, yorgun ve uykusuz olmalarına rağmen yine de mücadeleye devam ediyorlardı. Çünkü yaklaşmakta olan zafer günü onlara destek oluyordu.

Bir gün aniden yapılan bir baskın sonunda müfreze birkaç gruba ayrılmıştı. İki üç gün dağlarda dolaşarak birbirlerini aradılar. Halbuki bir an önce birleşerek faşistlerin darbesine birlikte karşı koymaları lâzımdı. Şayet müfrezeleri savaşlardan sonra parçalanmış bir hale düşecek olursa birbirlerini irtibatçılarla aramalarını komutanları önceden tembih etmişti.

Komutan, arkadaşlarını toplantıya çağırdı. Yapılan müzakereler sonunda şehirdeki irtibatçıya haber gönderilmesine ve oradan yiyecek geti-

rilmesine karar verildi.

Yanko olduğu yerden fırladı ve :

— Komutanım beni gönder! Kertenkele gibi sürünüp gideceğim, beni kuşlar bile göremiyecekler! dedi.

Gülümsedi komutan. Yanko'yu artık iyice tanıyordu. Onu bir kenara çekerek talimat verdi. Yanko'nun şehirdeki parti komitesinin azası olan Stamen amcası ile temasa geçmesi lâzımdı.

Sabah küçük partizan yola çıktı. Gayet tedbirli bir şekilde dağdan inmeye başladı. Böylece akşam üzeri, güneş batmak üzereyken şehre en yakın tepelerden birine vardı.

Dalların arasından kilisenin kubbesini ve üstü tenekeden yapılma eski saat kulesini gördüğü zaman göğsünde tatlı bir heyecan duydu ve o anda annesini, babasını, kızkardeşini ve bütün arkadaşlarını teker teker andı... Onları ne zamandan beri görmemişti. Kendisi partizanlığın sert hayatına çok alışmıştı, geceleri yapılan yürüyüşler, kısa süren uykular ve yapmış olduğu şiddetli çarpışmalardan sonra, çoktan beri şehrin sakin hayatı ile alâkasını kesmiş olduğunu, dağlarda yaşadığını biliyordu. Şimdi, polis saati başlamadan şehre girmeli ve Simo'ların evinde olmalıydı. Acaba bir dakikacık olsun kendi evine gidip annesini ve babasını görmeye imkân bulabilecekmiydi? Rujka ceketinin altındaki kayışta asılı tabancayı gördüğü zaman kimbilir ne kadar hayret edecekti. Sırtındaki ceketi soğuk gecelerde üşümesin diye Mirço ağabeyi vermişti. Biraz bol geliyordu ama, bu ceketle daha büyük duruyor, koskoca bir delikanlıya benziyordu. Şehirde onun partizan olduğunu biliyorlar mıydı acaba? Ruben ile Mirço, Stela ile Rujka'ya hiç kimseye birşey

söylememelerini tembih etmişlerdi. Herkes Yanko'nun uzak bir yere misafirliğe gitmiş olduğunu zannetmeliydi. Aksi takdirde, polisler onun evindekileri rahat bırakmıyacaklardı. Herşeye rağmen ihtiyatlı olması lâzımdı. Ve katiyen evine uğramamalıydı. Çünkü bu, üstüne almış olduğu vazifeden uzaklaşmak demekti.

Yanko, şehre hangi taraftan gireceğini son defa olarak düşündükten sonra şapkasını iyice başına çekti ve nehre doğru yollandı. Etrafta bulunan geniş ovadaki biçilmemiş otlar, rüzgârda sallanırken ağustos böceklerinin sesleri duyuluyordu... Yanko bu sesleri işitince bu sıcak gecelerde arkadaşları ile geceyarılarına kadar oynadığı zamanları hatırladı. Şimdi artık büyümüş ve koskoca bir partizan olmasına rağmen yine de herşeyi o kadar çok özlemişti. Söğütlüğün önünde durdu ve Simo'lara gitmek için hangi yoldan gideceğini düşündü. Ve en kestirme ve en düzgün yolun, tarih öğretmeninin oturduğu evin tarafındaki olduğuna kanaat getirdi. Bu yoldan geçtiği takdirde belki de Stela'yı pencerede görebileceğini düşündü.

Söğütlükten sonra fındık ve ceviz ağaçları ile dolu bir ormana girdi. Çocukken arkadaşları ile birlikte buraya gelerek ağaçların tepelerindeki yuvalarda karatavuk avlarlardı. Şimdi gayet dikkatli yürüyor ve önündeki ağaç dallarının hışırdamaması için eliyle aralıyarak ilerliyordu. Fındık ağaçlarına bakarken kendi kendine: «Bu yaz çok fındık olacak, iyi ki fındık toplama mandalını Rujka'nın bulamayacağı bir sandığın dibine sakladım,» diye söylendi. Fakat, şimdi artık vermeye hazırdı! Çünkü Rujka ona birdenbire çok sevimli görünmeye başlamıştı. Onun öteberilerini

karıştırıyor diye artık kızmıyordu ona. Ne de olsa, küçüktü o. Halbuki kendisi partizandı. Hattâ fındık mandalını Stela'ya verebilirdi. Stela Sofya'lı olduğundan onunla nasıl fındık toplandığını bilmezdi.

İki büklüm olarak ormandan çıktı, sonra hendeği aşıp hiçbir devriyeye raslamadan karşıki sokağa girdi. Bekçiler için henüz vakit erkendi. Şu anda artık partizan değildi. Ve sanki evine gidiyormuş gibi sakin sakin yürümeliydi. Bir an için durdu, üstünü başını düzeltti, hattâ alaca karanlıkta hafifçe bir de ıslık tutturarak yürüdü. Fakat fırıldak gibi dönüyordu gözleri. Hava iyice kararmış olduğundan geçen insanların yüzleri tanınmıyordu. Hava hücumlarından korunmak için lâmbalar da yanmıyordu. Fakat herşeye rağmen, daima tetikte bulunuyordu. Şayet polisler onu yakalamaya yahut ta ateş etmeye kalkarlarsa kaçmaya hazırdı.

İşte, şu karşıdaki tahta çitin arkasındaki pencereleri yeşil boyalı evde tarih öğretmeni oturuyordu. Şu anda Stela içerde oturuyordur. Ve Yanko'nun bu saatte müfrezenin emriyle buradan geçtiğini aklından bile geçirmez. Hayat ne tuhaftı. Ah, onu bir saniyecik olsun görebilseydi! Fakat bütün pencereler siyah kâğıtlar ve battaniyelerle örtülüydü.

Yalnız arka taraftaki pencereden sızan ışıktan içerdeki çiçek saksıları görünüyordu.

Ve o anda yüreği şiddetle çarpmaya başladı. Yanko'nun. İçerisi o kadar yakındı ki, yalnız iki adım atsa... onu yalnız bir dakikacık olsun görebilseydi! Babanın sağ salim olduğunu söyledikten sonra kendi akrabalarının ne yaptıklarını soracaktı. Bu düşünce onu o kadar çok sarsmıştı ki,

âdeta bir sıtmalı gibi titreyerek tahta çite yaklaştı el yordamıyle çıkık tahtanın yerini buldu ve aralıktan avlunun içine daldı. Buradaki ağaçların dalları çok sık olduğundan büsbütün karanlıktı. Avlunun içindeki suladıkları kova çok zor farkediliyordu. Onu hiç kimse göremezdi. Etraftaki ağaçlar merdivene doğru giden yolu iyice örtmekteydi. Parmaklarının ucuna basarak merdivenleri çıktı ve usulca cama vurdu.

Hiç kimse cevap vermedi. Daha hızlı vurdu.

Öğretmen kalın sesiyle :

— Kim o? diye seslendi.

Yanko cevap vermeyince, bu defa kuvvetli bir sesle :

— Kim o? diye bağırdı.

Yanko kendi kendine: «Onun böyle bağırmaması lâzım sesini işitecekler. Gideyim mi acaba?» diye düşündü. Fakat sonra yüzünü kapıya yapıştırarak :

— Benim öğretmenim... dedi.

Sesini duyup duymadıklarını anlıyamadı, fakat kapı açıldı ve karşısına gür saçlı öğretmeni çıktı. Mirço'nun vermiş olduğu ve dizkapaklarına kadar varan ceketle, kapının önündeki taşlıkta duruyordu.

Yüzü asık kadın hayretle bakarak :

— Kimsin sen? diye sordu.

— Beni tanımadınız mı, öğretmenim... ben... Yanko...

Yüzü büsbütün bozuldu kadının.

Yanko bir an kendi kendine: «Ne Rujka, ne de Stela ona hiçbir şey söylemedikleri için, beni hiçbir zaman affetmiyecek,» diye düşündü.

— Ne istiyorsun? diye sordu öğretmen sert sert.

Yanko şaşırdı ve :

— Benden... çok selâm...

— Ne dırdırlanıyorsun?

— Daha yavaş konuşun, öğretmenim...

Öğretmen âdeta bir deli gibi bakarak, bu yüzsüz çocuuğn ne cesaretle evine geldiğine kızdı ve:

— Şuna bak hele, dedi. Ne demek yani...

Yanko başını eğdi ve usulcacık:

— Stela'yı rica ediyorum... dedi.

Tam öğretmenin kapıyı onun yüzüne çarpacağı sırada Stela kolunun altından dışarıya fırladı.

— Yanko!... Öğretmenim, durun biraz...

Stela korkudan titreyerek ona sokuldu ve fısıltı ile :

— Yanko...

— Stela, ben...

— Nereden geliyorsun?

— Oradan... diyerek, Yanko bir kenara çekti onu.

Kapının önündeki taşlık çok aydınlık olduğu için ağaçların altına gittiler. Öğretmen kadın hayretle bakakaldı. Yanko'ya dair hiçbir şey duymuş değildi. Stela, kendi babası ile gerek Yanko'ların evinde gerekse Dıbovo köyünde karşılaşmış olduğunu, yeni arkadaşının kendisine karşı çok kahramanca davrandığını ve onun şimdi Balkanda partizanlık ettiğini hiç kimseye söylemeyeceğine dair vermiş olduğu sözü tutmuştu. Fakat Rujka merak etmesinler diye kendi annesine ve babasına söylemişti.

Burada ne oluyordu? Yanko ile Stela ne zamandan beri böyle arkadaş olmuşlardı? Öğretmen bu işte gizli bir şey olduğunu derhal anladı.

ve Stela'nın bu haylaz çocukla arkadaşlık etmesini hiç de arzu etmemesine rağmen konuşmalarına engel olmamak için içeriye girdi. Yalnız başlarına kaldıkları zaman Yanko kendinde cesaret buldu ve ona çabucak :

— Stela, baban iyi ve sana çok selâmı var, dedi.

— Sen artık döndün mü?

— İşimizi bitirinceye kadar... Geldiğimi sakın kimseye söylemeyesin...

— Şimdi mi gidiyorsun? diyerek Stela elini sıktı.

Onun nazik ve sıcak eli Yanko'nun artık kabalaşmış partizan eline dostane bir şekilde değerken kıza karşı içinde çok derin haz duyuyordu. Boğuk bir sesle :

— Biraz sonra... Bir yere uğrayacağım ve ondan sonra, dedi.

Kız susuyordu. Sebebini anlıyamadı ve :

— Sen merak etme, dedi. Biz orada kuvvetliyiz! Baban da...

Stela ona :

— Yine buraya uğrayacak mısın? diye sordu.

Yanko fazla düşünmeden :

— Evet, uğrıyacağım.

— O halde babama bir şey göndermek istiyorum...

Tatlı bir heyecanla bakıştılar. Korku ve heyecan dolu gözlerinden kalplerinin bir türlü söyliyemedikleri sözlerle dolu olduğu anlaşılıyordu.

Stela onunla birlikte patikadan tahta çite doğru yürüdü.

— Ne zaman döneceksin?

Kızın tatlı sesi kulağını okşamıştı.

— İşimi bitirince, derhal...

— Nerede bekleyeyim? Camın yanında mı?

— Bu tahta çitin yanında daha iyi.

Öğretmenin asık yüzünü görmek ona ağır geliyordu. Yanko «Geriye dönmemek lâzım, bu iş partizanlığa yakışmaz... Niçin söz verdim?» diye düşündü.

Stela onu tahta çite kadar uğurladı, sonra dalların altında başını eğerek baktı ve hiç kimsenin Yanko'nun yolunu kesmediğini ve onun karanlık sokağa çıktığını görünce hemen içeriye koştu. Öğretmenini unutmuştu ve babasına birşeyler hazırlamaya koyuldu. Fakat koridorun önünde öğretmeni onun gelmesini bekliyordu. Işığın altında çok sert bir bakışı vardı. Küçük kızın yüzü solgun, fakat içi sevinçliydi.

— Niçin geldi bu?

Stela az kalsın kösteklenip yere düşecekti, fakat masaya tutundu ve sıkıla sıkıla, önce öğretmenine baktı ve :

— Babam sağmış... diye mırıldandı.

— Kim dedi? Bu mu...? Yanko mu...?

— Evet.

Öğretmenin aklından acayip fikirler geçti.

— Peki, o nereden biliyor?

— Oradan geliyor... dedi... orda demişler.

Stela ne diyeceğini şaşırmış bir halde başını eğdi.

Tarih öğretmeni hırsla ona doğru yürüdü ve:

— Sen... ne saklıyorsun?

— Hiç... öğretmenim... ben hiç kimseye birşey söylememeliyim.

Öğretmenin yüzünü bir kara bulut sarmıştı.

— Bana da mı? Bana da mı söylemeye cesa-

retin yok? diye sorduğu zaman sesinde gücenmiş bir insan hali vardı. Bu sözleriyle ona: «Sen benden gizliyorsun, halbuki sizin için ben, okulu da, işimi de feda ettim ve sizi evime aldım...» demek istediğini Stela anladı. Nasıl olur da bu küçük kız, bir sırrı onun kadar saklayamayacağını düşünebiliyor, diye hayret ediyordu. Halbuki o, öyle sağlam iradeli bir kadındı ki, âlem duymasın diye kendi ağabeyinin öldüğünü dahi gizlemişti.

Stela başını eğerek :

— Affet öğretmenim, diyerek ona herşeyi olduğu gibi anlattı. Yanko'nun kiraz dolu sepetle karşısına çıkarak ona babasının sağ olduğunu söylediğini, sonra Rujka'nın gelip onu Yanko'ların evine götürdüğünü ondan sonra ise ikisinin Dıbovo köyüne gittiklerini anlattı. Annesi ağzını açmış, hayretler içinde kızını dinliyordu. Onu dinlerken iğneleriyle birlikte yere düşmüş olan örgüyü çoktan unutmuştu zavallıcık. Stela partizanların Dıbovo köyüne yaptıkları baskını anlatırken, annesi yerinden sıçradı ve kızına :

— Kız, sen delirmişsin? Oraya kadar gitmeye nasıl cesaret ettin? dedi.

Stela onların Yanko'nun partizanlarla birlikte Balkana çıkmasını ve görmüş olduğu bütün işleri ve Rujka'nın ona gururla anlattıklarını teker teker tekrar etti.

Öğretmen, hiç kımıldamadan, sessizce dinledi. Stela sözlerini bitirdiği zaman boğuk bir sesle (ki, bu ses Stela'nın kulağına çok yumuşak ve bir şeye karşı üzülmüş gibi gibi geldi):

— Nereye gitiğini biliyor musun? dedi.

— Bana söylemedi. Fakat, yine buradan geçeceğini söyledi.

★

Bu esnada Yanko, evinde maranozhane bulunan Simo'ların evine doğru yürüyordu. Yollar henüz insanla doluydu. Bu sıcak yaz gecesinde çocuk sesleri duyuluyordu. Havanın sıcaklığından bazı evlerdeki çeşmelerin suları kesilmiş olduğu için, kadın ve kızlar sokağın, saatin yanındaki taşçeşmeden su taşıyorlardı. Evlerinde bakır sesleri, testilerdeki suların lıkırtısı ve çeşmeden akan suyun şırıltısı duyuluyordu.. Yanko pek acele etmiyordu. Yürüdüğü sokak iyice karanlıktı, yalnız ara sıra meyhanenin kapısı açıldığı zaman sokağın kaldırımları aydınlanıyordu.

Simo'ların evine girmek üzereyken, sokağın öbür ucunda üç çocuk gördü, hemen kapının önündeki ıhlamur ağacının arkasına saklandı ve kim olduklarını seslerinden derhal tanıdı: Simo, Viktor ve Pope idiler.

Simo arkadaşlarına yüksek sesle :

— Geç oldu, evlerimize gidelim! dedi.

— Biraz daha dur.

— Yemeği bitirecekler.

Yanko önce onların bu dostluğuna şaştı, fakat biraz sonra aklına «tilki ilmi» gelince işin iç yüzünü anladı.

Simo'nun hiçbir zaman Viktor ve Pope ile arkadaşlık yapmayı arzu etmediğini Yanko biliyordu. Tatbik etmiş olduğu «tilki ilmine» rağmen Simo Pope ve Viktor'dan hazzetmediği için onlarla konuşmaktan kaçınıyordu. Yalnız ara sıra okulda yahut ta rastgeldikleri polislerin önünde onlarla birlikmiş gibi hareket ediyordu. Ekseriya, Pope ile Viktor onu davet ediyorlardı. Cepheden onlar için çok fena havadisler geliyorlardı. Alman orduları

mütemadiyen geri çekiliyorlardı. Ötekilerse Romanya'ya doğru hızla ilerliyorlardı.

Yanko, arka kapıdan Simo'ların evine girmeyi düşündüğü anda, Viktor kurnazcasına :

— Simo be, şu senin arkadaşın Yanko'dan bir haber var mı?

— Bir köye misafirliğe gitmiş.

Viktor atıldı :

— Öyle diyorlar ama, yalandır! Ben başka bir şey duydum.

Pope söze karıştı ve :

— Ne duydun? diye sordu.

Yanko son derece heyecanla, fakat büyük bir memnuniyetle onun hakkında konuşulanları hiç nefes almadan dinliyordu. Ve tam şu anda Viktor'un vereceği cevabı can kulağıyla dinlemeye koyulmuştu.

— Ben onun, Dıbovo köyündeki polis karakolunda hapiste olduğunu ve sonra şumkarlarla birlikte kaçtığını duydum, dedi.

— Yok canım! İnanılacak gibi değil! Partizanların başka işleri yok da onun kadar çocuğu alacaklar! Onların nesine lâzım o? Oturup çizmelerini mi parlatacak yoksa? Zaten onlar da yalınayak geziyor.

Hep beraber gülüştüler.

Tam bu esnada Stırgaç'ın şen sesi duyuldu.

— Şunlarra bak hele nerrreye saklanmışlarr! Bense herr tarafta sizi arrrıyorrrum... Neyse bu kadarr şensiniz? Bombardıman uçaklarrrını mı düşünüyorrdunuz yoksa?

— Hayır, aklımızdan bile geçmedi onlar.

— Şu halde anlatınn neye güldüğünüzü...

Onun sözünü kesti Viktor ve :

— Sen de her yere burnunu sokmasan olmaz dedi.

Fakat Stırgaç bu alaya hiç kızmadı. Çünkü o kendisine karşı yapılan her nevi hakaretleri bir şaka olarak kabul ettiğinden gülerek karşılıyor ve hiç kimse ile dostluğunu bozmuyordu.

Yanko, onların kendisi hakkında neler konuşacaklarını işitmeyi çok arzu etmiş olmasına rağmen, kendi kendine: «Şimdi gitmenin tam zamanı» dedi ve koşarak evin arka kapısından avlu içine daldı. Simo'ların evi, o kadar alçaktı ki, önündeki camdan baktığı zaman büyük odanın içini iyice görebildi. Lâmbayı henüz yakmamışlardı. Ocakta yanan ateş ortalığı hafifçe aydınlatıyordu. Simo'nun babası, yalın ayak olarak ateş önünde oturmuş gazete okumaya çalışıyordu.

— Stefanka, hadi artık, yak şu lâmbayı, dedi.

Yanko, Simo'nun annesinin masaya doğru ilerleyerek lâmbayı yaktığını gördü.

Küçük partizan başını içeriye uzattı ve :

— Stamen amca... diye seslendi.

Kadın lâmbayı yaktıktan sonra takunyelerini sürterek yürüdü. Stamen, Yanko'nun sesini tanıdı ve yerinden kalktı.

Karısı lâmbayı, duvardaki rafa asarken :

— Nereye kalktın? diye kocasına sordu.

— İşlikte birşey unuttum.. dedi ve çıktı.

Bu sabırlı, az konuşan ve sakin adam müfreze komutanının talimatlarını soluk soluğa bildiren Yanko gibi küçük bir çocuğun ne mühim bir vazife ifa etmekte olduuğnu anlıyordu ve ona karşı bir mukabelede bulunmak için:

— Çok bitki nolduğun halinden belli evlâdım, dedi. Onun için herşeyden evvel istirahat etmen

lâzım. Gel seni işliğe götüreyim, oradaki talaşlara gömülüp yatarsın. Seni orada aramak hiç kimsenin aklına bile gelmez..

Fakat sabırsızlıkla başını salladı Yanko ve:

— Olmaz Stamen amca! Çok acele ediyorum. bizimkiler beni bekliyorlar! Şayet öbür gruplarla birleşemezsek müfrezemiz için çok fena olacak. Bizi aradıkları zaman nerede bulabileceklerini hatırladın mı?

Marangoz adam nasırlı ellerini alnında gezdirdikten sonra zihnini topladı ve zar zor gülümsiyerek :

— Benim size iyi haberlerim var, dedi. Gruplardan ikisi nerelerde dolaştıklarını bildirdiler ve onlara derhal erzak gönderdik.

— Demek bizi aradılar ha? diyen Yanko sevincinden az kalsın yerinde zıplayacaktı.

Stamen ona öteki grupların adamlarının neler söylediklerini ve nerelerde gizlenmekte olduklarını anlatı.

Yanko tam yola çıkmak üzere iken Stamen:

— Akşam yemeğine kal! dedi.

Yanko ona :

— Vaktim yok, Stamen amca! Polis saati yaklaşıyor, hemen gitmeliyim. Hem de işimi bitirince derhal geriye dönmem için emir verdiler. Stamen amca, senden bir ricam var: Şayet bizimkileri görürsen benim iyi olduğumu söyleyin... Simo'yu da görmeyi çok arzu ediyordum ama, işte imkân yok.

— Simo şimdi buralardaydı. Sizinkiler için hiç merak etme, muhakkak söyliyeceğim... E, hadi güle güle! Oradaki bütün arkadaşlara benden çok selâm söyle. Bir an önce temelli olarak gelme-

lerini dilerim! Ha, az kalsın unutuyordum, al şu peynirle ekmeği yolda yersin.

Marangozla kısa süren konuşmalarında Simo'nun babası onunla dost gibi konuşmuştu. Ve bu hareket onun maneviyatını yükseltmişti. Yanko ıhlamur ağacının altından geçip de karanlık sokağa sapınca, on adım ötede duran arkadaşlarını gördü. Evlerine dağılıyorlardı. Bir ara Stırgaç'ın :

— Yahu, şu giden... değil miydi? diye bağırdığını zannetti Yanko ve kendi kendine «Acaba tanıdılar mı beni?» diye korktu. Ve yıldırım hızı ile yana saparak yürüdü. Sokağın öbür ucuna geldiği zaman dönüp arkasına baktı, fakat üç arkadaşını görmedi. Stela'nın avlusuna daldı. Bahçeye girdiği zaman güzel bir koku sarmıştı içini. Ne kadar çok seviyordu bu bahçeyi. Dalları iter itmez yerinde mıhlanıp kaldı. Elinde büyük bir torba tutan Stela'nın yanında tarih öğretmeni de duruyordu.

Yanko bir anda bütün cesaretini kaybetti. Sıkıntıdan ellerini cekotinin altına soktu, pantolonunu düzelti.

Stela, torbayı uzattı ve :

— Bunu hazırladık... Öğretmen verdi...

Yanko onu duymamıştı ve torbayı alırken:

— Öğretmenim, ben o zaman... diye mırıldandı. Öldürülmüş ağabeyini Dıbovo'da görmüş olduğu andan itibaren Yanko kendisini daha suçlu hissediyor ve öğretmenin onu artık hiçbir zaman affetmiyeceğini zannediyordu.

Öğretmen hiç ses çıkarmadan dikkatle bakıyordu. Sonra elini ona doğru uzattı. Yanko kendini suçlu hissettiğinden utancından geri çekildi,

ama... öğretmenin kuvvetli eli onu samimiyetle kucaklamıştı...

Öğretmen kadın ona usulcacık:

— Stela bana herşeyi anlattı, dedi. O günkü işlediğin hatanın bedelini ödedin. Artık seninle iftihar ediyorum.

Yanko ona birşeyler söylemek istiyordu ama göğsünde öyle bir ateş yanıyordu ki, ağzını dahi açamadı. Yalnız Stela'ya doğru baktı ve onun gözlerinin zifiri karanlıkta dahi sevinç ve gururla parladığını gördü... Acaba kendisi için mi...

Stela ikinci defa olarak:

— Al torbayı Yanko, diyerek ona doğru uzattı.

Yanko içinde ne olduğunu sormadan torbayı aldı ve omuzuna attı.

— Torbanın içindeki peynir ekmeği bütün partizanlar için öğretmenim verdi. Kazağı ise, ben ördüm. Giy onu, üşümeyesin... dedi.

Stela'nın yanaklarından süzülen birkaç damla gözyaşlarını karanlıkta Yanko da, öğretmen de göremediler.

Öğretmen ona :

— Şimdi çabuk ol. Zira polis saati yaklaşıyor! dedi, sonra onu bir kenara çekerek :

— Komutanına söyle, buradaki adamlarına haber etsin. Ben yanınıza gelmek istiyorum... Olur mu? dedi.

Öğretmeni ona birşeyler daha söylemek istiyordu ama o esnada kapılarının önünden ayak sesleri ve biraz sonra da kapının gıcırtısı duyuldu.

Stela korku ile :

— Ya polislerse...? dedi.

Öğretmen kadın :

— Yanko, kaç! dedikten sonra, Stela'ya döndü ve iterek :

— Sen de çabuk içeriye gir! dedi.

Tahta çitin aralığından dışarıya çıktı Yanko. Etrafına baktığı zaman yan sokakta hiç kimseler yoktu. İki kat olarak tahta çitin yanından yürüdü.

Stela bir an camın önünde durdu. Ve yolun ortasında bir sarhoşun:

— Dur! diye bağırdığını duydu.

Birşeyler yuvarlandı. Hızlı ayak seslerini bağırmalar takıp etti... Stela heyecanla annesinin yanına koştu ve her an silâh seslerinin duyulacağını bekledi, fakat hiçbir silâh sesi duyulmadı.

Öğretmen kadın, sanki hiçbir şey olmamış gibi kapıya gelen polisleri sükûnetle karşıladı.

— Ne arıyorsunuz da, böyle vahşiyane kapıyı vuruyorsunuz? diye bağırıyor ve içinden sevinerek : «Kaçtı, muhakak kaçmıştır,» diyordu.

— Görürsün ne aradığımızı! diyen iki polis hafiyesi ve bir de polis çavuşu evin içine daldılar ve odalara dağıldılar. Dışarda ngenç bir polis soluk soluğa içeriye girdi.

Polis hafiyelerinden biri ona çıkıştı :

— Demek kaçtı ha! Öküz! Dişsiz köpeksiniz siz! diye çıkıştı.

Öğretmenin üstüne yürüyerek :

— Söyle! kimdi o? diye bağırdı.

Öğretmen soğukkanlılıkla :

— Kimden bahsediyorsun? diye cevap verdi.

Polisler evi ve bahçeyi iyice aradılar, fakat hiç kimseyi bulamadılar. O zaman polis hafiyesi öğretmenin sırtına vahşiyane bir şekilde vurarak:

— Yürü!

— Nereye?

— Sus!

— Siz sadece bunu biliyorsunuz!

— Cevap verme! Ateş ederim!

— Et, et kaatil! Ne yaparsan yap, ne sen, ne de senin efendilerin sizi bekleyen akibetten asla kurtulamayacaksınız! Yüzleriniz halk tarafından ebediyen nefretle mimlenmiştir.

Boğuk bir sesle :

— Sus ve yürü! dedi polis hafiyesi.

Öğretmen, Stela ile annesini polis karakoluna alıp götüreceklerine, kendisinin gitmesi iyi olurdu, diye düşündü. Başını dik tutarak polise zerre kadar ehemmiyet vermeden yürüdü. Ana kız arama yapan polislere hiçbir şey bilmediklerini, hattâ odadan dışarıya bile çıkmadıklarını söylemişlerdi. Fakat polis karakolunda maruz kalacakları etki karşısında da aynı mukavemeti gösterebilecekler miydi? Öğretmen kadını parça parça etseler dahi, bir tek söz alamayacaklardı ağzından! Bunun için başını dik tutarak polisin önünde onların zoruyla değil de, kendi gönül rızasıyla gidiyormuş gibi ilerledi.

Polisler, kapıya bir nöbetçi dikerek çıkıp gittiler. Stela ve annesi korku ile sustular. Onların yegâne desteği, öğretmen kadının akibeti ne olacaktı acaba?

Stela, az önce polislerin ağzından Yanko'nun kaçtığını duyduğu için, onu merak etmiyordu. Fakat nasıl keşfettiklerini anlıyamıyordu. Acaba onu polisler mi görmüştü, yoksa biri mi elevermişti?

★

İşin aslı şuydu: Stırgaç gerçekten de Yanko'yu

görmüştü ve arkadaşlarına birkaç kere üst üste gördüğünün o olduğuna dair yemin etmişti.

— Boş lâf konuşma be!

Stırgaç, sözlerine inanmıyorlar diye hırsından köpürerek :

— Görrdüğüm Yanko değilse, körr olayım! diye yemin ediyordu.

Bu esnada etrafı gözetliyen bir polis hafiyesi onlara çıkışarak :

— Siz ne bağırıp duruyorsunuz be! Polis saatinden haberiniz yok mu sizin? dedi.

Viktor fiyaka ile :

— Daha on dakika var, dedi.

— Çok ötüp durma!

Pope lâfa karıştı ve :

— Bize bağırıyorsunuz, halbuki polis karakolundan kaçanlar, serbestçe dolaşıyorlar, dedi.

— Karakoldan kaçan kim? Serbest dolaşan kim?

Viktor ile Pope, öğretmenin evine doğru kaçmış olan Yanko'ya dair bildiklerini polis hafiyesine anlattılar.

Stırgaç kendi kendine: "Ah neden onlara Yanko'yu gördüğümü söyledim!" dedi ve işlediği hatayı düzeltmek için artık çok geç kalmış olduğunu da anladı. Ancak şimdi bu gevezeliği yüzünden arkadaşının ne büyük bir felâkete maruz kalacağını anlamıştı. Polis hafiyesi derhal adamlarını topladı. Partizanların göndermiş olduğu adamı az kalsın yakalayacaklardı. O kaçmaya muvaffak olmuştu, ama öğretmen kadın karakola düşmüştü.

*

Stela ile annesi gözlerini bütün gece bir dam-

lacık olsun yummadılar. Bu karakolun, bu işkencelerin sonu ne zaman, ne zaman gelecekti.

İyi Bir "Faşist" Kadın

Çok tehlikeli ve heyecanla dolu bir geceden sonra, güzel bir gün doğdu. Stela, renkli çergeleri açık havaya serdi, güneşten rengi solmuş siyah kagıtlarla iğnelenmiş pencerenin kanatlarını iki yana doğru açtı. Evin içi ne kadar sesizdi! Öğretmeni alıp götürdükleri zaman, etraflarında hâlâ parlaklığını muhafaza eden yegâne sevinç ışınlarını da alıp götürmüşlerdi sanki.

Stela uykusuzluktan kızarmış gözlerle annesine sessizce :

— Şimdi ne yapacağız anne? dedi.

— Ne mi yapacağız? Ne düşünmüşlerse onu.

Stela bunu bildiği için, evi sessizce silip süpürürken sevimli öğretmenine nasıl yardım edebileğini de düşünüyordu. Hem kendisi, hem de annesi her an polislerin gelip onları alıp götüreceklerini bekliyorlardı. Fakat hiç kimse gelmedi.

Aşağıya indi Stela. İşte dün akşam buraya gelmişti o. Sonra bu şimşirin yanına gelmişlerdi. Ah, ne güzeldi.

Partizanlarla birlikte düşmana karşı savaşan bu cesur çocuk, kendi arkadaşı idi. Bu çocuk onu düşünmüştü ve her tehlikeyi göze alarak, ona babasından haber getirmişti... Şu anda, onun güneşten yanmış ve biraz da endişeli yüzünü görüyormuş gibiydi ...Ne kadar mertçe ve arkadaşçasına bakmıştı çocuk ona... Eğer dün gece öğretmen kadını götürmemiş olsaydılar, hem babasının iyi olduğundan, hem de Yanko'nun geldiğinden dolayı şimdi ne kadar çok neşeli olacaktı.

Eteklerinde hâlâ koyu bir yeşillik olmasına rağmen, daha yukarıları sarımtraklaşmaya yüz tutmuş Balkana gözlerini dikti ve kendi kendine: Partizanlar, Balkanın neresinde bulunuyorlar acaba? Bu sık ormanlıkta iyiçe gizlenebiliyorlar mı, yoksa jandarma kıtaları ile gece gündüz amansızca savaşıyorlar mı? Ah, şu annem olmasaydı, giderdim Balkana... diye uzun müddet hayal kurdu.

Peki, ya öğretmeni ne olacaktı? Ona nasıl yardım edebilirdi? Kiminle konuşup akıl danışmalıydı?... Ah, bir defacık olsun Rujka'yı, annesini, yahut ta babasını görebilseydi. Evet, Rujka'yı.. Rujka'ya gidip ona Yanko'yu görmüş olduuğnu söylemeliydi.

Rujka'lara gitmenin çok tehlikeli olduğunu biliyordu. Ve polis şefinin lâstik copla dizine vurduğu yerin acısını hâlâ hissediyordu. Fakat «ne olursa olsun» diyerek Rujka'yı dışarıda beklemeye karar verdi.

Annesinin ona «bir gün aç duralım, ama sokağa çıkma,» diye tembih etmesine aldırış etmedi ve «ekmek almaya gidiyorum,» diyerek, Rujka'lara doğru koştu.

Yolda giderken ikide birde korku ile etrafına bakınıyordu. Çünkü herkesin ona, göğsüne takmış olduğu sarı renkli yıldızdan ötürü nefretle baktığını sanıyor, hiç kimsenin yüzüne doğrudan bakmayıp ancak gözünün ucuyla kendisini bir polisin takip edip etmediğine bakıyordu.

İki kere, Yanko'ların oturdukları evin etrafını uzak bir mesafeden dolaştı, fakat ne avluda, ne de camda Rujka'yı göremedi. Tam ümidini kes-

mek üzereyken elinde bir sepetle Rujka sokağa fırladı.

— Rujka!

Annesinin eskisinden yapılmış açık renkli yazlk bir entari giyinmiş olan Rujka kurumlu bir şekilde yürüyordu. Stela'nın sesini duyunca hemen ona doğru ilerledi. Dıbovo'ya gittiklerinden beri görüşmemişlerdi.

Stela onu kolundan yakaladı ve :

— Gel! Bir yere saklanalım. Sana söyleyeceklerim var! dedi.

Rujka arkadaşının yüzünden onun gerçekten de ciddi birşeyler söyleyeceğini anladı ve daha iyice düşünebilmek için kaşlarını gererek :

— İşte şu tuğla yapılan yerin arkasına gizlenelim. Ben önden gideyim, sen de biraz sonra oraya gel, dedi.

Bu eski tuğla ocağının yanında zamanla yıkılıp viran olmuş bir işçi kulübesi vardı. Kulübenin arkasını yabani otlar bürümüştü.

Geniş yapraklı otların arasına girip saklandılar. Burası sakin ve güneşlik bir yerdi. Başları üstünde altın renkli böcekler vızıldıyorlardı. Stela çok heyecanlı bir şekilde geçen akşam olan biteni Rujka'ya anlattı. Rujka, ağzını açmış onu dinlerken şaşkın bir halde :

— Peki ama, bize neden uğramadı? diye sordu.

Stela kulaklarına kadar kızardı ve :

— Herhalde yolunun üstünde değildiniz de ondan, dedi.

— Nereye gitmiş? Ne için gitmiş?

— Söylemedi.

— Doğru, böyle şeyler söylenmez. Bunlar

partizanların bileceği gizli işlerdir, diye kendi kendine cevap verdi Rujka.

Arka arkaya sorduğu suallere aldığı cevaplar karşısında ağabeyinin yaptıkları ile heyecanlanıp gururlanırken duyduğu korku ve heyecana rağmen bu işleri Yanko değil de sanki kendisi yapmış gibi Stela'ya tepeden bakıyordu. Rujka öğretmenin tevkif edilmesine pek de önem vermemişti ve Yanko'nun daha neler söylemiş olduğunu, tüfeği olup olmadığını sormasına devam ettiği için Stela ona öğretmen kadının meselesini bir kere daha hatırlatmak istedi:

— Öğretmene kim yardım edecek, Rujka? Ya döverler de yiyecek birşey vermezlerse hali ne olur?

Rujka derin bir düşünceye dalarak :

— Bu vaziyette onun dayaktan kurtulmasına imkân yok... Lâkin babamın anlatığına göre içerdekiler sudan başka hiçbir şey vermiyorlarmış Onun için biz götürmeliyiz, dedi.

Stela üzüntü ile :

— Nerede yatıyor acaba?

— Ne tuhafsın ayol! Nerede yatacakmış! Tabii yerde! Biz ona çerge de götürmeliyiz.

— Evet, ama o zaman bizi de yakalarlar.

Rujka bir an düşündü ve :

— Haklısın. Herşey Yanko'nun yüzünden oldu... Ama ne de olsa biz oralarda dolaşmamalıyız, dedi.

Sonra aklına yeni bir fikir geldi ve :

— Dur, aklıma geldi! Faşist bir halam var onu göndereceğiz! dedi.

— Faşist mi dedin?... O hiç razı olmayacak.

Rujka kati kararını vermiş gibi yerinden kalkarken:

— O iyi faşisttir! dedi.

Tuğla ocağının etrafındaki dikenlere, kırık tuğlalara bir göz gezdirdikten sonra:

— Oraya sen de gelebilirsin. Faşistin evinden hiç kimsenin bizi kovmaya hakkı yoktur, diye ilâve etti.

Rujka ile Stela «iyi kalpli faşist kadının» evine doğru yollandılar. Stela ömründe ik defa, iyi faşistler bulunduğunu duyuyordu.

Yolda giderlerken Stela şehrin ortasındaki büyük evlerden birinin önünde duracaklarını sanıyordu, fakat Rujka onu kenar semtte bulunan küçük ve eski bir eve götürdü. Evin avlusu gübre kokuyordu. Sayvantın altında ise, dingili kırık eski bir at arabası vardı.

Küçük ve sallanan tahta basamaklardan yukarı çıkarken Rujka, iki piliç zıplaya zıplaya merdivenlerden indi... Rujka kapıyı vurmadan açtı ve arkasından ürkerek gelen Stela'ya:

— Gir içeriye! dedi.

Küçük bir antreyi geçtikten sonra, alçak tavanlı geniş bir odaya gırdiler. Odanın sıvası dökülmüştü ve tavanın ortasında abajurlu bir gaz lâmbası asılmıştı. Lâmbanın abajuru berber leğenine benziyordu. İnce, uzun boylu, bükük burunlu ve iri kemikli bir kadın, camın önüne oturmuş çıkrıkla iplik büküyordu.

Rujka yüksek sesle ve iyice anlaşılır bir şekilde:

— Günaydın, Penka hala! diye selâmladı.

Kadın, Rujka'dan biraz daha uzun boylu yahudi kızına şaşkın bir yüzle bakarak:

— Hayır ola, neye geldin? diye sordu.

Rujka :

— Mühim bir iş için geldik, dedi. Bırak çıkrığı. Polis karakolunda bulunan öğretmen İvanka halaya biraz yiyecek ve bir de çerge götüreceksin. Onu tevkif ettiler ve açlıktan öldürecekler. Bu kız onun evinde oturuyor. Bizim götürdüğümüz anlaşılmasın diye sen şimdi kendininkinden götür, biz sana daha sonra iade edeceğiz.

Rujka'nın halası bu iki kıza bakarken acaba akılları başlarında mı diye düşünüyordu.

— Peki ama, niçin ben gidecek mişim oraya? Öğretmen kadın benim neyimmiş ki?

— Senin hiçbir şeyin değildir, ama senin içeriye girmene müsaade ederler de ondan, dedi Rujka.

— Niçin, sizi içeriye salmıyorlar mı?

— Hiç gitmiş değiliz, ama bizi salmazlar.

— Peki ama, sizi salmadıktan sonra beni mi..

Rujka onun sözünü keserek:

— Sen faşistsin! Onun için seni salacaklar dedi.

Hırsla yerinden kalkan Penka halası, ellerini kalçasına dayadı ve kendini bağırmaktan zor alıkoyan **bir tavırla :**

— Neyim, neyim dedin?

— Neyim de ne demek! Sen faşistsin! dedikten sonra ona izahat vermek için:

— Senin kocan, Stoyan amca, belediyenin paytoncusu değil midir? dedi.

— E, ne olmuş yani?

— Belediye reisi ve muavinin paytonunu o sürmüyor mu?

— Evet o sürüyor?

— Belediye reisi Almanlarla birlik olduğuna göre, demek ki faşisttir. Babam öyle söylemişti! dedi.

— Peki, sonra?

— Sonrası, mademki Stoyan amca onların paytonlarını sürüyor, demek ki o da faşisttir.

Penka hala asabına hâkim olamadı ve :

— Haltetmişler! dedi.

Rujka kendi fikrinden emin bir tarzda sözlerine devamla :

— Sen de onun karısı olduğun için karakola girip çıkarken hiç kimse sana mâni olmıyacak, dedi.

— Demek öyle! Şuna bak hele, beni nasıl da çorbacıların tasına tarak etti! Beni dinle kız, senin yaşın küçük ama dilin çok uzamış. Sakın fazla tır tır edeyim deme, sonra bunun doğru olduğunu zannederler.

Rujka hiç sıklmadan sözlerine devamla:

— Bu bir hakikattir be Penka halacığım! Sen şimdi bize yardım edersen, biz de pek yakında sana yardım ederiz.

— Ne için yardım edeceksiniz?

— Partizanlar muhtarın adamları olduğunuzu biliyorlar.

— Hay cehennem olası muhtarı da, karısı da! Biz onların ne adamları imişiz yahu?

Parmaklarındaki ipliğin ucuna tükürerek onu kıvırdı ve öfkeyle :

— Defolun başımdan, işime bakayım, dedi.

Fakat Rujka onu rahat bırakmadı ve hep kendi bildiğini okuyarak kâh partizanlarla korkuttu, kâh öğretmen kadın hakkında öyle iyi şeyler anlattı ki, en nihayet halası daha fazla dayanamadı

ve alaca bir mendilin içine ekmek, peynir, domates ve taze biber koyduktan sonra yola çıkmaya hazırlanırken, kendi kendine şöyle mırıldanıyordu:

— Çocukların aklına uyduk! Bakalım nereye kadar varacağız? Şuna bak hele! Faşistmişim sözde!

Eski, yıkık dökük evinden sokağa çıktı.

Rujka ise, evin küçük camından arkasından baktıktan sonra muzafferane bir eda ile Stela'ya döndü:

— Ben sana onun iyi bir faşist olduğunu söylememiş miydim? dedi ve biraz sonra sözlerine devamla :

— Tavanda halamın cevizleri var! dedi. Bana çok defa vermiştir! Şimdi gene istiyelim.

Rujka bir yerde oturup beklemeden ötürü sıkılmaya başladığı için diğer odaların altını üstüne getirdi. Dolabın içine baktı ve orada gördüğü bir kutunun sarı kapağını açtı. Divanın altına uzandı ve orada gözüne çarpan mavi boncuklu at gerdanlığını boynuna geçirdi. İkide birde: «A... O!...» diye bağırıp konuşuyordu, ama Stela onu hemen hemen duymuyormuş gibiydi. Çünkü gözlerini sokağa dikmiş bakıyordu. Sokağın köşesinde bir zamanla yeşile boyanmış büyük bir kapı görünüyordu. Üstündeki geniş saçakta tahtadan yapılma bir horoz vardı. Bu kapının yanından «İyi faşist» kadının gitmiş olduğu sokağın öbür ucu görünüyordu. Şimdi ne olacaktı acaba? Öğretmeni hakkında birşeyler öğrenebilecek miydi?

Penka hala yarım saat sonra döndü. Daha kapıdan içeriye girer girmez elindeki çergeyi divana atarak hırsla :

— Cellâtlar! diye bağırdı.

Rujka hayretle :

— Seni içeriye salmadılar mı? diye sordu.

— Yalnız yiyecekleri aldılar. Çergeye lüzum yokmuş. «Yerdeki tahta döşeme de yumuşak» dediler.

Penka ziyaretine dair herşeyi çocuklara anlatmadı. Belediye dairesinde çok uzun münakaşalar olmuştu. Polis karakolunda kapalı öğretmeni ziyaret etmesine izin vermedikleri için muhtara şikâyete gitti.

Muhtar ona :

— Bu kara yılanı, ne diye bu kadar çok düşünüyorsun! diye sorunca hırsından köpürdü Penka ve :

— Yılan mı dedin? Yılan da, kara yılan da kertenkele de sizsiniz! Sözümü hiç unutma, sizin de canınız pek yakında tıkanacak! Tuna nehrini geçmek için ayaklar sıvanmaya başlandı! Sonradan oturup gözyaşları dökmektense, kendine gelirsen daha iyi edersin be adam! dedi.

Cepheden gelen son haberler Almanlar için çok kötü olduğu için muhtar hakikaten de korktu ve Penka'ya :

— Fakat burada ben neyim ki? Polislerin herşeye burunlarını soktuklarını görmüyor musun?

Paytoncuların karısı Penka, getirmiş olduğu yiyeceklerin öğretmen kadına verilmesi için israr edince, muhtar razı oldu ve onları kendi adamı ile gönderdi ve öğretmenin iyi olduğuna dair bir de pusula getirtti. Şayet bu iş bir ay önce cereyan etmiş olsaydı, başkan hem onu tekmeleyerek sokağa atardı, hem de kocasının işine son verirdi.

Ama şimdi yalnız ona biraz bağırmakla yetindi. Çünkü hükümetin başındakiler dahi işlerin nereye gittiğini anlamışlardı artık.

Penka halanın çergeyi geri getirmiş olmasına rağmen, Rujka ile Stela onun görmüş olduğu işten ve bilhassa öğretmen kadının iyi oluşundan çok memnun olmuşlardı. İki kız pusulayı uzun müddet ellerinde tutarak defalarca okudular. Rujka pusulayı evine götürmek istedi, ama halası ona vermedi.

— Mademki benim faşist olduğumu söylüyorsunuz, ben bu pusulayı saklıyacağım ve böylece de benim sizlere yardım etmiş olduğumu ispat edeceğim! dedi.

★

O günden itibaren Rujka ile Stela sık sık görüşüyorlardı. Onların getirdiği yiyecekleri «iyi faşist» kadın önceleri itiraz etmesine rağmen, sonra öğretmene götürmeye başladı. Penka hala kızların yüzlerine bağırıp kızıyordu ama, içinden onlara karşı derin bir hayranlık duyuyordu. Zaten kızlar gibi, o da hiçbir delil olmadığı halde hapiste yatan zavallı öğretmen kadına acıyordu.

Rujka ise, bu kurnazca usul sayesinde Stela ile birlikte ona yemek gönderdiklerine çok seviniyordu. Kızlar sık sık ya Rujka'nın halasının evinde yahut ta eski tuğla ocağının arkasındaki otlukta karşılaşıyorlardı. Orası daha esrarengiz ve güzel bir yerdi. Güneş otları altın gibi parlatıyordu. Onlar burada her zaman, ya öğretmen kadına, ya Stela'nın babasına, ya Balkandaki partizanlara, ya Mirço ağabeye ve yahut ta Yanko'ya dair fısıltı halinde konuşuyorlardı. Onlardan hiçbir haber gelmiyordu, fakat buna karşılık, herkes orduların süratle ilerleyişinden bahsediyordu. Artık Roman-

ya'ya gitmek üzereydi. Rujka duyduğu haberleri Stela'ya iletirken ikide bir de ona:

— Bu sözümü hiç unutma, şimdi göğsünde taşıdığın bu sarı yıldızı pek yakında atacaksın. Babam da, Stamen amcam da hep böyle diyorlar, dedi.

Stela duyduğu büyük heyecandan dolayı geceleri uyuyamıyordu. Her gece geç saatlere kadar alnını küçük camlara dayayarak, karanlıkta silüeti görünen Balkana bakıyordu. Dünyada en çok sevdiği insanlar oradaydı. Acaba sağ dönecekler miydi onlar? Hakikaten mi çektikleri eziyet artık sona erecekti?

Hâlâ eskisi gibi çalmaya devam ediyordu canavar düdükleri, ama Stela artık onlardan korkmuyordu. Ağır bombardıman uçakları gece gündüz hiç durmadan bulundukları şehrin üstünden büyük bir uğultuyla uçuyorlardı, fakat daima Romanya'ya doğru geçip gidiyorlardı. Partizanların abluka altına alındıktan sonra hepsinin imha edilmiş olduklarına dair haberler karşısında yüzünün rengi sararıp solmuştu.

Stela bunun doğru olup olmadığını Rujka'ya sorduğu zaman o:

— Yalan söylüyorlar! Mirço ağabeyim hiçbir zaman onlara teslim olmaz! diyordu.

Fakat Stela, ne babasından, ne de Yanko'dan haber alamadığı için üzülüyordu ve Balkana derin bir endişeyle bakıyordu. Şayet onlar imha olunduysa... hayır, bunu düşünmek dahi istemiyordu. Onlar dönmiyecek olurlarsa, hayatın yeryüzündeki bütün iyi şeylerin artık sona ereceğini zannediyorlardı. Halbuki şu anda herkes iyi şeylerin tam şimdi yaklaşmakta olduğunu söylüyorlardı. Bütün halklara hürriyet geliyordu. Fa-

şinler ise devamlı kaçıyorlardı...

Bu yıl ürün boldu. Ağaçlar meyva ile doluydu. Elmalar alev gibi kızarmışlardı. Armutlar olmuştu, ayvalar da şimdiye kadar görülmemiş derecede boldu. Polisler kudurmuşlardı, Almanlar, Bulgaristan'dan kaçmaya başlamışlardı. Hatta Stırgaç bile daha cesurlaşmış ve Pope ile Viktor'un gaydasına uymamaya başlamıştı. Stırgaç'ın babası küçük bir memur olduğu için, oğluna daima büyüklerin arkadaşlığını kazanmasını ve onların arasına girmesini nasihat ediyordu, ama bir gün Stırgaç babasına :

— Babacığım, onların krrallığı arrtık sona errdi. Onlarrra arrtık on parra bile verrrrmem! dedi.

Stırgaç hakıkaten de Almanların mağlup olmalarına seviniyordu.

Fakat ses seda çıkmıyordu Balkandan. Oradan hiçbir haber gelmiyordu. Yalnız rüzgârların sesi duyuluyordu. Stela umutla onları bekliyor ve gözlerini açmış ormana doğru bakıyordu, her an.

Beklenenler

Günler gitgide daha büyük bir heyecanla karşılanıyordu. Eylül ayının başında âniden yeni bir hükümetin işbaşına gelmiş olduğuna dair haber yayıldı. Faşistler yine eskisi gibi memleketin en uyanık mücahitlerini: Partizanları, onlara yataklık edenleri illegalleri ve faşist mahkemeleri tarafından mahkum edilen tutukluları öldürmeye devam ediyorlardı.

Onların iş başına gelmelerine sebep, şayet imkânı varsa kurtları halkın sopasından kurtarmaktı.

Ve gerçekten de 4 Eylülde kurulan yeni hükümet, Almanlara ve faşistlere yardım etmeye devam ediyordu.

★

Bir akşam üzeri Stela ile annesinin çok bedbaht oldukları bir anda Simo'nun babası Stamen'in marangozhanesinden içeriye güler yüzlü bir delikanlı daldı ve neşevle etrafına bakındı. Delikanlı kırık bir araba dingilini tamire getirmişti.

Genç adam, kasketinin yan tarafına takmış olduğu çiçekle yeni evlenmiş birine benziyordu. Marangozhanede kâh ıslık çalması, kâh neşe ile gülüp hoplamasından onun birazcık içmiş olduğu anlaşılıyordu. Fakat herkes gidip de Stamen.le atelyede başbaşa kaldıkları zaman, gencin yüzü bir anda değişiverdi, gözleri alevlendi ve marangozla birlikte üstüne eğilmiş oldukları bir kâğıda baktıkları zaman genç adam, büyük bir heyecanla, Stamen'e bazı noktaları ve çizgileri gösterdi. Uzun müddet konuştular.

Daha o geceden itibaren marangoz elinde ya bir yatık yahut ta küçük bir sandalye ile evinden çıkarak etrafta bulunan fakirlerin evlerini ziyaret etti. Onlarla gayet sessiz konuşuyordu, fakat konuştuğu şeyler ne sandalyelere, ne de doğramacılığa aitti.

Evlerini ziyaret ettiği kimselerin onun kuvvetli ellerini hararetle sıktıkları zaman büyük bir heyecanla :

— Ne zaman? Saat kaçta? diye soruyorlardı.

— Şafak sökmeden evvel! Onlar gelmiş. Böyle sevimli misafirleri bunca seneden beri karşılamış değiliz. Tüfeğini de temizlemeyi sakın unutma, ha.

— Şimdi gidip yerinden çıkaracağım.

— Ağzını sıkı tut. Hiç kimse haber almasın! Anladın mı?

Orada bulunanlardan biri :

— Stamen, kâfi derecede kuvvetimiz var mı? Sakın dokuzyüzyirmiüçteki gibi olmasın? dedi.

— Şimdi başka rende ile rendeliyoruz! Bütün halk ayaklanacak, Balkandakiler de artık iniyor! Partımiz bu işte artık iyice pişti ve tecrübe sahibi oldu, kardeşim! Tek bir insan gibi ortaya çıkacağız ve bütün faşistlerin hakkından geleceğiz.

Gece yarısından sonra, küçük şehir halkının derin uykuda olduğu ve yalnız fakir evlerin avlularından zaman zaman horoz sesleri duyulduğu sırada, şehrin işçileri, zanaatçileri ve çiftçileri ellerindeki silâhlarla küçük gruplar halinde toplanıyorlardı. Onların arasında gayet çevik ve son derece atik Simo da vardı. Bu gece isyan etmiş şehir halkıyla birlikteydi. İki yerde devriyeleri bastırıp ellerindeki silâhları aldılar. Ondan sonra birkaç koldan polis karakoluna, belediye dairesine ve postahaneye hücum ettiler. Polisler şehrin merkezine toplanmışlardı. Onlar da artık sonlarının gelmiş olduğunu hissediyorlardı.

Stela ile annesi, uykuları arasında silâh sesleri duydular. Korku ile yerlerinden sıçradılar. Ne oluyordu acaba? Evet hakikaten de ateş ediliyordu. Ne olmuştu acaba? İşte yine gecenin sessizliğinde silah sesleri boğuk bir uğultu halinde duyuluyordu.

Sonra yine sesizlik çöktü. Bir iki dakika kadar süren bir sükûttan sonra, uzaklardan bazı sesler geldi. Ve birdenbire bir şarkı duyuldu. Şarkı sarhoşların narası değildi, bu şarkıyı söyliyenler genç ve gür seslerdi. Bu şarkı ile, halka yeni

ve güzel bir şeyin haberini ilân ediyorlardı. Şarkı söyleyecek kadar mesut insanlar da mı vardı?

Ve işte, şafak söker sökmez, sabahın erken saatinde şehir meydanında ve ana caddede gür bir ses ortalığı çınlatıyordu. Biri radyosunu olanca kuvvetiyle açmıştı. Sabah yolcuları duruyorlardı. Açık duran pencereden gürliyen radyoyu dinliyorlardı. Bugün, Vatan Cephesi halk hükümetinin kurulmuş olduğu ilân ediliyordu. Yeni bakanların isimleri sayılıyordu. Bunların arasında çiftçiler ve diğer Vatan Cephesi gruplarına mensup olanlar da vardı.

Stela ile annesi henüz yataktan kalkmışlardı. Açık pencerelerden içeriye sonbahar güneşi girmişti fakat hem annesi, hem de kendisi gayet üzgün bir şekilde işlerine sarıldılar. On günden beri öğretmenin akibetinden hiç haberdar değillerdi. Belki de çılgına dönmüş olan polisler onu öldürmüşlerdi artık... Ayrıca hem Stela'nın babası, hem de Yanko için üzüntüleri günden güne artıyordu. Aradan haftalar geçmiş olmasına rağmen partizanlardan hiçbir haber gelmemişti. Yoksa hepsinin öldürülmüş olduklarına dair ortada dolaşanlar doğru muydu?

İki odayı süpürdükten sonra çergelleri yere serdi Stela ve öğretmen kadının yatağındaki yün battaniyeleri silkeledikten sonra camlıktaki saksıları sulamaya gitti. Onlara çok büyük bir itina ile bakıyordu. Zaten öğretmenine karşı duymuş olduğu sevgi ve saygısını ancak çiçeklere gösterdiği yakın ilgiyle ispat etmeğe çalışıyordu.

Stela suyun tesiriyle yaprakların nasıl titrediklerine, saksıdaki kurumuş toprağın suyu nasıl emdiğine, bahçedeki ağaçlardaki meyvaların bolluğundan dolayı dallarının ne kadar çok eğilmiş

olduklarına bakarken, babasının öğretmenin ve Yanko'nun bu sonbahar güneşini, asmadaki kehlibar renkli üzüm salkımlarını camlığın önündeki dalları meyva dolu ağaçları, güneşi toprağı ve hayatı artık bir daha hiç göremeyeceklerine son derece üzülüyordu. Gece gündüz hep onları düşünüyordu. Stela için artık babası ile Yanko'nun arasında hiçbir fark yoktu. Yaramaz çocuk yaz mevsiminin başında kendisine karşı yapmış olduğu çok kötü şakaya rağmen şimdi onun için çok sevimli bir insan ve kardeş gibi kıymetli olmuştu. Evet, daha o zaman yerden kalkarken Yanko'nun mahcubiyetten kızarmış yüzünü gördüğü zaman, hiç de fena bir çocuk olmadığını, fakat arkadaşlarının sözlerine kapılarak bu işi yaptığını anlamıştı. Hayat ne tuhaftı. Bir zamanlar onun yüzünden acı çekmiş olmasına rağmen, şimdi belki de ölmüştür diye onun için kalbinde derin bir üzüntü duyuyordu. Evet bu hadiseden sonra Yanko ona, babasına o kadar çok yardım etti ki... Gerek öğretmen kadının gerekse Yanko'nun ona karşı yapmış olduklarını hiçbir zaman unutmayacaktı...

Stela camlığın küçük pencerelerini açtığı zaman güneşten gözleri kamaştı. Pencereyi açar açmaç radyodan gelen kuvvetli bir erkek sesi, temiz hava ile birlikte bütün evin içine yayıldı. Stela ürperti ile radyodan gelen sesi dinledikten sonra öteki odaya koştu ve :

— Anne radyo yeni hükümet kurulduğunu ilân ediyor... dedi.

Annesi hiç sevinmeden ona:

— Ne yeni hükümeti, kızım? Faşist hükümetlerin hepsi birbirinin ayıdır, dedi.

— Bu defakı faşist hükümet değil galiba anne .. Dinle! Bak Georgi Dimitrof'tan bahsediyor... Anne, dinle bak... Faşistlerden kurtuluyoruz...

Bayram havası vardı radyonun sesinde, sanki bütün çekilen çilelerin sonunu ilân ediyordu.

Annesi üzüntü ile başını salladı ve :

— Kimbilir daha neler gelecek başımıza, diye mırıldandı.

O hâlâ güzel şeylerin başladığına inanamıyordu.

Stela can kulağı ile radyodan söylenen havadisleri ve çalınan yeni şarkıları dinliyordu. Tam bu esnada, yanakları elma gibi kızarmış bir halde Rujka göründü. Kız sevinçle elini sallıyarak onlara doğru koştu ve polislerden korkmadan ona:

— Stela! Stela! Gel, gel! diye bağırdı.

Stela hemen sokağa fırladı. Soluk soluğa gelmiş olan Rujka birşeyler söylemeye başladı. Fakat ne dediği bir türlü anlaşılmıyordu. Bu esnada Stela'nın göğsündeki sarı yıldız gözüne ilişti ve onu eliyle kavrıyarak :

— At şunu yere! dedi.

— Ne yapıyorsun Rujüa?

— Sen duymadın mı? Bizimkiler iş başına geçtiler! Babam dedi! Şimdi faşistlerin hali dumandır. Sizi de artık kovmayacaklar, dememiş miydim sana?

Sonra tekrar Stela'nın göğsündeki sarı yıldıza asıldı.

— Dur, entarimi yırtacaksın!

— Getir bıçağı, keselim şunu!

İçeriye koştular. Rujka bıçağı kaptı ve faşistler tarafından uydurulmuş olan sarı yıldızı kopardı. Yere fırlatığı yıldızı topuğu ile iyice ezdi. Onların yaptıklarına bakarken şaşkına dönen annesi, kızlara doğru :

— Ne yapıyorsunuz? diye bağırdı.

Rujka onun gözlerinin yaşardığını anladı. Kadın onlara belli etmemek için sandalyeden kalktı ve pencerenin önüne gitti... Fakat gitmesiyle beraber hayret dolu bir sesle :

— Anneciğim, İvanka geliyor... Buraya doğru geliyor... diye bağırdı.

Kızlar da onu gördüler ve bağırarak bir ok gibi sokağa fırladılar.

— Öğretmenim!

— Stela! Rujka! Kızlarım benim...

Öğretmen onları kucakladı.

Rujka ona:

— Saldılar mı seni? diye soruyordu.

Gözlerine inanmıyan Stela :

— Temelli mi saldılar? dedi.

— Temelli!... Onlar salmadı, bizimkiler gelip kurtardılar!

— Peki ya polisler?

— Polisler ancak kaçmaya vakit buldular. Fakat bizim çocukların ellerinden kurtulamazlar.

Koluna yapışmış olan Rujka onun yanında zıplıyor ve mütemadiyen polisleri ve muhtarı soruyordu:

— Tevkif ettiler mi onu? Senin gibi mi? Tamamen senin gibi mi? Senin yattığın hücreye mi tıktılar? Peki ya polis olmadığına göre kim kapattı içeriye onu?

— Bizim çocuklar!

— Peki, onları kim idare ediyor?

— Marangoz Stamen amcan.

— Simo'nun babası demek? Yanko'nun arkadaşıdır o. Peki, ya partizanlar nerede? Onlardan ne haber? Kim çağıracak onları? Muhtarı iyice kapadılar mı? Ona hiçbir çerge vermesinler, çün-

kü Penka hala ile sana göndermiş olduğumuz çergeyi o geri gönderdi. Bizimkilere söyle ona birşey yapmasınlar. Penka iyi faşisttir ve onun vasıtasıyla sana yemek gönderiyorduk. İvanka hala, annem bütün gün acaba Yanko ölmüş müdür diye ağlayıp duruyor. Bense ona niçin ağlıyorsun ya ölmemişse, ne diye boşu boşuna gözyaşları döküyorsun, diyorum!

Öğretmen kadın onu hemen hemen hiç dinlemiyordu. Titrek eliyle etrafında zıplayan Rujka'nın başını okşuyor ve heyecanın verdiği neşe ile coşan Stela ile birlikte evine doğru yürüyordu. Bir aydan beri evinden ayrı düşmüştü. Evin önüne geldiği zaman geniş bir nefes aldı ve etrafına susamış gibi baktı... Bu hava, sanki başka hava idi, yıllardan beri teneffüs ettiği hava değildi. Bu şehirde sanki yeniydi. Bu cesur kadının gözlerine bakan Stela, onun kısa bir zaman içinde ne kadar çok değişmiş olduğunu anladı.

Basamaklardan çıkarken durdu öğretmen ve avludaki peykeye doğru bakındı, herhalde bir şeyi hatırlamıştı. Belki de burada sık sık oturan ağabeyini... Tuhaf bir neşe ile fakat boğuk bir sesle :

— Hürriyet geldi... Onu ne kadar çok bekliyordu... Ne yazık ki, onu göremedi..

Gözleri yaşla dolmuştu, fakat derhal kendini toparladı ve evden içeriye girdi. Stela'nın annesiyle kucaklaştıktan sonra odaları gezindi, fakat duvardaki aynada soluk yüzünü gördüğü zaman derin bir göğüs geçirdi ve:

— Ah, ne hale gelmişim? Beklediğimiz günün gelmiş olduğuna bir türlü inanamıyorum.

Sokakta duyulan radyonun sesi ortalığı çınlatıyordu. Biraz sonra göğüslerine ve kasketleri-

ne kırmızı yıldızlar takmış olan gençlerin şarkıları radyonun sesini bastırmıştı. Rujka ile Stela pencerelere koştular. Şarkı söyliyerek yürüyen gençlerden birinin sırtında kırmızı bir gömlek vardı. Başka biri ise, koluna kırmızı bir kurdele sarmıştı. Bazılarının omuzunda tüfekler, bazılarının ellerinde tabancalar vardı.

Rujka pencereden onlara doğru :

— Ura! diye bağırdı.

Onladan sonra şarkı söyleyen bir grup daha geçti. Söylemiş oldukları bu yeni şarkıları ne Rujka, ne de Stela şimdiye kadar hiç duymamışlardı:

Biz ekmekçi halkımızın
Genç muhafızlarıyız.

Sokağa döküldü halk. Acele ediyorlardı. Herkesin görülecek işi vardı. Bazıları ellerindeki silâhlarla soluk soluğa koşuyorlardı. Hattâ ateş edecekler diye Rujka azıcık korkmuştu bile.

Karşıki demirci dükkânının önünde duran ve duyduğu heyecandan dolayı piposuna tütünü bastırmayan ihtiyar bir adam olanca sesiyle :

— Polis müdürünü ele geçirmeye bakın çocuklar! Hepsinin günahını o çeksin! diye bağırıyordu.

Sonra etrafında hiç kimsenin bulunmadığını görünce kendi kendine mırıldanarak:

— Onlar şimdi görecekler günlerini. Ağalar gibi ortalığı haraca kesmişlerdi...

Öğretmen yıkandı, yeni bir entari giydi ve saçlarını taradıktan sonra iki kızı ellerinden tutarak onlarla sokağa çıktı. Kapıların önüne ve şehir meydanına insanlar yığılıyordu. Düne kadar faşist idarenin tarafını tutanlar evlerinin pence-

resinden dışarıya bakar bakmaz hemen korku ile içeriye kaçıyorlardı. Fakat, sokaklara dökülmüş olan halk yüksek sesle konuşuyor ve ilk defa olarak hiç korkmadan gülüp şarkı söylüyordu. Radyo hiç durmadan sevinçli haberi tekrar ediyordu ve şehir güzel şarkılarla şenlenirken Stela'nın yüreği heyecanla çarpıyordu.

Öğleden sonra partizanların Balkandan Dıbovo köyüne indiklerine ve içlerinden bazılarının şehre doğru gelmekte olduklarına dair bir haber şimşek süratiyle ortalığa yayıldı.

Kimlerdi acaba? Başka şehir ve köylerden miydiler, yoksa onların şehirden sağ kalanlar mıydı?

Bu haberi ilk önce Rujka duymuştu. Ve annesi ile babasının giyinmelerini beklemeye tahammülü yoktu. Babası yalınayak sokağa çıkmak istemiyordu, fakat yine ayakabıları, kimbilir ne zamandan beri giymemiş olduğu için ayaklarına olmuyordu. Rujka kendi başına sokağa fırladı. Stela'nın yanına gitti. Öğretmenin hazırlanmasını beklemeden arkadaşının elinden tuttu ve ikisi birlikte dışarıya çıktılar. Dıbovo köyüne gidilen geniş yolda insan kalabalığının uğultusu duyuluyordu. Hakikaten de Dıbovo köyünden telefonla partizanların şehre doğru geldiklerini bildirmişlerdi.

Önce uzaklardan gelen otomobilin sesi duyuldu. Biraz sonra ise büyük bir grubun bir arada söyledikleri şarkının sözleri dalgalar halinde ortalığa yayıldı:

Esir halkını seven her insan
Ve şu büyük dâvayı da tutan,
İsyancı ateşiyle Levski'nin
Asker gelsin yanımıza bizim.

Halktan biri yüksek sesle:

— Kamyonla geliyorlar! diye bağırdı.

Karşılayıcılar kımıldadılar ve yolun ortasına yığıldılar. Stela yüreğinin âdeta durduğunu hissetti. Kimler dönüyorlardı? Peki, babası ile Yanko dönüyorlar mıydı? Ya öğretmenin nişanlısı dönüyor muydu? Bulanık gözlerle uzaklara bakarken takatsizlikten yolun kenarında duvara dayandı. Küçük çocuklar, gelenleri daha iyi görebilmek için duvarın üstüne tırmanıyorlardı. Rujka sabırsızlıkla elinden çekiyor ve :

— Gel, buraya gel! diyordu.

Stela kurumuş dudakları ile:

— Dur canım, onlar buraya gelecekler, dedi.

Fakat Rujka'nın beklemeye tahammülü yoktu. Arzusu, Yanko'nun, Stela'nın babasının ve Mirço ağabeyinin bunların içinde olup olmadıklarını herkesten evvel görmekti.

Öne doğru koştu. Fakat yolun dönemecinde yerden kalkan bir toz bulutu, karşılayıcıların gözlerine bir set çekti. Kuvvetlice esen rüzgâr, toz bulutunu Stela'ya doğru yaydı.

Güneşin parlak ışığı altında kamyonun üstünde dalgalanan bir bayrak göründü. Arkadan havada tutulan tüfekler de... Fakat yüzleri hâlâ görünmüyordu. Ve yine bir ağızdan söylenen partizan şarkısı ortalığı çınlattı.

Yolun iki tarafına dizilmiş olan karşılayıcılar hep birlikte olarak :

— Ura! Ura« diye bağırdılar.

Kamyon büyük bir gürültü ile önlerinde durduğu zaman karoserinde görünen bayraklar, tüfekler ve eller bir anda öne doğru sendelediler. Stela gözlerini dikmiş kamyondakilere bakıyordu.

Fakat az önce gözlerine kaçmış olan tozdan ve duyduğu büyük heyecandan hiçbir şey göremiyordu. Hayır, babası yoktu... hattâ Yanko da yoktu... Nefesi kısılmıştı sanki.

Kamyonun iki tarafından yere atlıyan partizanların etrafını saranlar onlarla sarmaş dolaş oldular. Ve işte tam o anda Stela, kamyonun farlarına yarım metre mesafede duran Rujka'nın ince sesiyle :

— Yanko! diye bağırdığını duydu.

Stela ancak şimdi kamyondan inmek için sırasını bekliyen Yanko'yu sevimli arkadaşı Yanko'yu gördü. Şimdi koskoca bir adam gibi büyümüş olan Yanko'nun omuzunda ve belinde kayışları, ayağında golf pantolonu ve yazlık ayakkabıları vardı. Şimdi tam bir delikanlıya benziyordu.

Yanko kızkardeşine doğru elini sallıyarak :

— Rujka! diye bağırdı.

Stela duyduğu sevinçten ve gizli bir acıdan dolayı boğulur gibi olduğunu hissetti. Yanko sağdı ve dönüyordu, fakat babası yoktu... Herkes görsün diye mahsustan aşağıya atlamak istemiyen Yanko sevinçle Stela'ya doğru baktı. Fakat Stela, sessizce duruyor ve sanki ona: «Babam nerede?» der gibi bakıyordu.

Bu esnada Yanko kamyonun arka kısmından yere inmiş olan partizanlara gururla:

— Ruben yoldaş, Stela bu tarafta, bu tarafta! diye seslendi.

Stela kalabalığın arasından koştu. Babası hakikaten mi o taraftaydı? Fakat neredeydi? Neredeydi de onu göremiyordu? Anne, anneciğim, o... Hayır, hayır, o değil... Ah, odur, fakat tamamen değişmiş, yepyeni bir adam olmuş, tuhaf şey, ne

sakalı var, ne de bıyıkları. Onları kökten traş etmiş.

— Babacığım!... diye bağırdı.

Fakat sesi çıkmadığı için ağladığını hissetmedi. Buna karşılık, babasının kuvvetli elleriyle onu nasıl sıkıca kucakladığını duydu. Büyük saadetten ve utancından başını babasının ter ve tozdan kokan göğsüne sıkıca dayadı. Sevinçten zıplayan Rujka, Yanko'nun belindeki kayışa asılarak :

— Ama, senin de mi tabancan var? diye sordu

Yanko partizanlara mahsus bir tarzda :

— Ne demek yahu, ben partizan mıyım, yoksa bostan korkuluğu muyum? dedi.

Sonra elini Stela'ya uzattı, fakat babası ile karşılaşmasından ötürü son derece şaşkına dönmüş bir halde bulunan Stela onun elini sıkmayınca Yanko çok mahçup oldu. Babası herşeyi farketti ve tazelenmiş yüzü ile gülümsiyerek kızına Yanko'yu göstererek :

— Stela benim savaş arkadaşımı tanımıyor musun? dedi.

İşte şimdi ilk defa bu iki çocuk polisin göreceğinden korkmadan el sıkıştılar. Küçük partizan ve onun arkadaşı karşı karşıya durdular. Hiç konuşmadan bakışıyorlardı. Aradan geçen bu ayrılıktan sonra, yeniden karşılaşınca duydukları heyecandan nefesleri kesilmişti ve konuşacak tek kelime dahi bulamıyorlardı. Her ikisi de aynı şeyi hissediyorlardı. Bugünden itibaren onlar artık birbirlerinden hiçbir zaman ayrılmıyacaklardı ve hayatlarının sonuna kadar birbirlerine sadık olacaklardı.

Rujka hiç susmuyordu ve şimdi de :

— Mirço ağabey nerede? diye soruyordu.

— Kendi köyüne gitti. Yakında gelecek.

Önce Yanko'nun ve Stela'nın annesi geldiler. Babasının etrafında dolaşan Stela ancak şimdi öğretmenin başını sarı saçlı ve levent gibi bir partizanın göğsüne dayamış olduğunu farketti. En nihayet nişanlısına kavuşan öğretmeninin içinde artık saadet ışığı doğmuştu. Herkes birbirine sarılıp gözyaşları döküyorlardı. Stela'nın annesi heyecandan bir kelime dahi söyliyemiyordu, fakat Yanko'nun babası gizlice gözlerini sildikten sonra:

— Şuna bak hele meğerse benim de yaman oğlum varmış... dedi.

Rujka :

— Baba, bak, hem subay gibi palaskası var, hem de tabancası! dedi.

— Bu ne şeref yahu!

Ruben söze karıştı ve :

— Daha fazlasına bile lâyık, dedi.

Yanko'nun annesi hiç durmadan etrafında dört dönüyor ve gülerek oğlunun hem sağ salim döndüğüne, hem de basbayağı büyüdüğüne seviniyordu :

— Peki ama pantolon kimin?

Rujka atıldı ve :

— Bunlara golf derler, anne! dedi.

— Kimin olduuğnu soruyorum?

— Benim! Hediye ettiler!

— Senin mi dedin...? Ama dizlerini yırtmışsın. Herhalde yine bir yere tırmandın.

Rujka heyecanla :

— Elbette! diye bağırdı, fakat Yanko bir erkek gibi mânalı bir şekilde gülümsemekle yetindi.

Partizanın biri gülerek :

— Yalnız bir yerinde mi yırtık var? dedi.

Onların etrafını başka tanıdıklar da sarmıştı. Aralarında, yeni hükümetin yöneticilerinden Stamen de vardı ve hemen bir miting tertip edilmesi için lâzım gelen talimatları verdi. Bugün ilk defa olarak onun neşe ile güldüğünü görmüşlerdi. Meydanın ortası her dakika daha çok sayıda karşılayıcılarla dolmaktaydı. Şehrin her yanından kadın, erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar koşa koşa geliyorlardı. Hepsi partizanları görmek istiyorlardı.

Bir yerden fırlayan Simo, Yanko'yo doğru koştu. El sıkıştılar.

Simo nehrin kenarındaki karşılaştıkıarını günü hatırladı ve :

— E! Buraya yakınlarda soğuk kaynak var mı? diye sordu.

Yanko derhal ona :

— Biz nehirden içiyoruz! diye cevap verdi, ve ikisi de gülüştüler.

Simo onun palaskasından tutarak, tabancasını yokladı. Neşe ile :

— Gıpta edilecek adamsın! Ben de Balkana çıkmalıydım...

Partizanların komutanı, Stamen'le konuşurken çocukların konuşmalarını işitti ve ona:

— Partizanlara yataklık etmek az kahramanlık değildir, dedi.

Bu esnada, siyah baş örtülü birkaç kadına yol verdiler. Bu gelen kadınların kiminin oğlu, kiminin kocası, kiminin de nişanlısı faşistlerle yapılan savaşlarda ölmüşlerdi. İçlerinden biri kamyondan aşağıya atlayan bütün partizanları teker teker kucakladı ve her birinin omuzunu okşayarak:

— Affedersiniz, oğlum, kendi evlâtlarımmış-

sınız gibi seviniyorum, fakat benimkinin sağ olmadığına nasıl ağlamıyayım... Onu nerede bıraktınız, oğlum, diyordu.

— Öldü İyonke nine, halkın hürriyeti uğruna öldü... Bir kahraman gibi öldü...

En fazla çocuk, Yanko'nun etrafına toplanmıştı. Okul arkadaşları teker teker koşup geldiler. Herkes onunla el sıkışmak istiyordu.

Stırgaç hepsinin önüne geçti ve ne konuştuğunu duyabilmeleri için yüksek sesle :

— Merhaba Yanko! Hoş geldin be arrrkadaş! Biz Yanko ile hiç ayrrılmaz dostlarrrız... dedi.

Hattâ Pope ile Viktor da meydana gelmişlerdi, ama korku ile bir tarafta büzülüp kalmışlardı. Stırgaç ise memnuniyetle güldü ve :

— Şu farrelerre bakın, yaklaşmaya cesarret edemiyorrlar! Onlarrrın hükmü kalmadı arrtık...

Partizanların komutanı ortaya konulan masanın üstüne çıktı. Meydanı derin bir sessizlik kapladı. Onun konuşması çok hararetli ve heyecanlıydı. Komutan partizanların çekmiş oldukları eziyetlerden, faşistlere karşı yürüttükleri savaşlardan, bütün halkın çektiği işkenceden, onun göstermiş olduğu büyük kahramanlığından ve hürriyeti getiren orduların zaferlerinden bahsetti. Sonra parmağı ile polis karakolunu işaret ederek :

— Kaatiller şimdi oradadılar! Halk mücahitlerini öldürdükleri yerdedirler. Halk avunur, fakat hiçbir zaman unutmaz. Şimdi artık halk mahkemesinin saati çaldı. İşte, öldürülenlerin siyah başörtülü anneleri buradadırlar ve onların dâvalarına kendileri bakacaklar. Biz ise, bunca fedakârlıklarla elde ettiğimiz hürriyeti son damla ka-

nımıza varıncaya kadar koruyacağımıza dair bugün andiçmeliyiz.

Komutan daha da konuştu… Meydanda bulunan halk topluluğunun "Ura" sedaları ortalığı çınlatırken Stırgaç avazı çıktığı kadar: «Urrra» diye bağırıyordu.

Her tarafta kızıl alevler gibi bayraklar dalgalanıyordu. Rujka sevincinden bir yerde duramıyordu, kâh o yana, kâh bu yana zıplayarak, mütemadiyen «Ura! Ura!» diye bağırıyordu. Komutandan sonra genç ve neşeli bir partizan kadın konuştu, ondan sonra masanın üstüne öldürülen partizan öğretmenin kızkardeşini, yani tarih öğretmenini çıkardılar. Onun sözlerinden pek çok kadın ağladı. Fakat dökülen bu gözyaşları onların ferahlığı ve saadetleri içindi…

Yanko ise, Balkanda esen şiddetli rüzgârlardan, yakıcı güneşten kararmış yüzü ve uzamış gür saçları ile hakiki bir partizan gibi arkadaşlarının yanında duruyordu. Arada bir Stela'ya baktığı zaman onun saadet dolu nemli gözlerini görüyordu. Bu parlak gözlerin derinliklerinde gelecek günlerin ne kadar çok mutluluklarla dolu olduğunu biliyordu…

SON

133

2 Kasım 1906'da Mihailovgrad'ın Slavotin köyünde doğan Emil Koralof'un yazarlık hayatı 1930'larda başlamıştır.

Emil Koralof'un yayınlanmış onüç romanı vardır. 1945'de yayınlanan «Septembrists» adlı romanıyla Dimitrof Ödülü'nü kazanan yazarın eserleri Çekçe, Slovakça, Rusça, İspanyolca, Çince, Almanca ve Kırgızcaya çevrilmiştir.

«Partizanın Kızı», Emil Koralof'un Türkiye'de yayınlanan ilk romanıdır.

HABORA
kitabevi

35 Lira